ശ്രീരാമകൃഷ്ണപരമഹംസൻ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണപരമഹംസൻ

(ജീവചരിത്രവും, വചനങ്ങളും)

അഥവാ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിജയം.

പരിശോധകൻ

കെ. രാമൻ മേനോൻ.

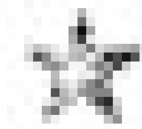

TRICHUR,

SARASWATHI (ELECTRIC) PTG. & PBG. HOUSE.

3rd Edition; 1949 December/1125 Dhanu.

വിഷയവിവരം.

മൂന്നാം ഭാഗം—സുഭാഷിതങ്ങൾ

അവതാരിക

ധർമ്മസംസ്ഥാപനാർത്ഥം യുഗംതോറും ഉണ്ടാകാറുള്ള അവതാരപുരുഷന്മാരിൽ ഒരാളാണെന്നു ഗണിക്കപ്പെട്ടുവരുന്ന പുണ്യമൂർത്തിയും, പൂജ്യപാദനുമായ ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനെ കേട്ടറിയുവാനല്ലാതെ, പ്രത്യക്ഷമായികണ്ടു നേത്രസാഫല്യം വരുത്തുവാനോ, ആ പരമഹംസന്റെ മുഖപത്മത്തിൽനിന്നു ധാരാളമായി നിർഗ്ഗളിക്കുന്ന വാങ്മധുവിനെ പാനംചെയ്തു ആനന്ദിക്കുവാനോ ഉള്ള ഭാഗ്യം മലയാളികളുടെ ഇടയിൽ ആർക്കെങ്കിലും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. എങ്കിലും ആ ജ്ഞാനമൂർത്തിയുടെ പരമപാവനമായ തിരുനാമം കേട്ടാലപ്പോൾ രോമാഞ്ചകഞ്ചുകിതന്മാരാവാത്ത ഭക്തന്മാരോ, പ്രകൃതിസുഭഗനായ ആ കേരളധരിത്രിയുടെ ഛായയെ കോമളീകരിക്കാത്ത ഹിന്ദുഗൃഹങ്ങളോ ഇന്നു മലയാളത്തിൽ എന്നല്ല—ലോകത്തിൽതന്നെ ഉണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. രാജ്യാധിപന്മാരോടു മല്ലടിച്ചിട്ടോ, 'സാഗരങ്ങളിലുള്ള സഭാസദസിൽ കല്ലോലലോലോർമ്മി' തുല്യമായ പ്രസംഗപാടവംകൊണ്ടു സദസ്യരെ അമ്പരപ്പിച്ചിട്ടോ, വായുവേഗങ്ങളായ വാഹനങ്ങളിൽ കയറി ലോകമെങ്ങും ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ചിട്ടോ, സമുദായനേതൃത്വം വഹിച്ചിട്ടോ മറ്റോ അല്ല അദ്ദേഹം ജനങ്ങളിൽ സ്നേഹബഹുമാനഭക്ത്യാദികളെ സമ്പാദിച്ചതു്. ജനബഹുലങ്ങളായ പട്ടണങ്ങളിൽ താമസിക്കകപോലും അദ്ദേഹം ചെയ്തിട്ടില്ല. അല്പംപോലും ജനബാധയില്ലാത്ത ഒരു പ്രത്യേക പ്രദേശത്തു സമാധിനിഷ്ഠനായി സ്ഥിതിചെയ്തുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹം സർവ്വജനവന്ദ്യമായ ഈ പൂജ്യതാപദത്തിനർഹനായതു്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ ആരേയും അന്വേഷിക്കുകയുണ്ടായില്ല. ആത്മാരാമനായി

മറഞ്ഞിരിക്കയേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു. എന്നാലും അദ്ദേഹത്തെ എല്ലാവരും അന്വേഷിച്ചു. ഇന്നും അധികമധികമായി ജനങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയും ചെയ്യുന്നു. അതിങ്ങനെയാണല്ലൊ; അകൃത്രിമമായ മാഹാത്മ്യമുള്ള വസ്തുവിനെ എല്ലാവരും അന്വേഷിക്കും. ആയതു് ആരെയും അന്വേഷിക്കേണ്ടതില്ല.

ഏവംവിധങ്ങളായ മാഹാത്മ്യങ്ങളുടെ വിളനിലമായ ആ ദേവന്റെ ജീവചരിത്രങ്ങളും സുഭാഷിതങ്ങളും ആസ്വാദിക്കുന്നതിന്ന മലയാളികളിൽ ഉണ്ടായിത്തീൎന്നിട്ടുള്ള കൌതുകമാണ "ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിജയ"മെന്ന ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിന്ന എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചതു്. ഇതു എത്രത്തോളം വിജയകരമായിത്തീൎന്നിട്ടുണ്ടെന്ന തീൎച്ചപ്പെടുത്തുവാനുള്ള ഭാരം വിജ്ഞന്മാരായ വായനക്കാരിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. എങ്കിലും സച്ചരിതകീൎത്തനവും പ്രസിദ്ധീകരണവും പാപപരിഹാരത്തിനെങ്കിലും ഉപയുക്തമാവാതിരിക്കയില്ലെന്ന കൃതാൎത്ഥതയോടുകൂടെ ഇതിനെ സജ്ജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

പ്രസാധകൻ.

ശ്രീ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിജയം

ഒന്നാംഭാഗം

ജീവചരിത്രം.

ശ്രീ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ 1836 ഫിബ്രുവരിമാസം 17-ാംനു- അവതരിച്ചു.

പൂർവ്വബംഗം—ബെംഗാൾ സംസ്ഥാനത്തിലെ ഹുഗ്ളി ജില്ലയിൽ ദേരിയപുരം എന്നപേരായി ഒരു ചെറുഗ്രാമം ഉണ്ടു്. നമ്മുടെ ചരിത്രം ആരംഭിക്കുന്ന കാലത്തു് ആ ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണഗൃഹം മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ആ ചാറ്റർജികുടുംബക്കാർ സാമാന്യം നല്ല നിലയിൽ കാലയാപനം ചെയ്തുപോന്നിരുന്നവരും ആയിരുന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ പിതാമഹനായ ശ്രീമാൻ മാണിക്രാമചാറ്റർജിയുടെ ജനനം 925-ൽ ആയിരിക്കണമെന്നു് ഊഹിക്കാം.

മാണിക്രാമനു് സന്താനങ്ങളായി മൂന്നു് ആൺമക്കളും ഒരു പെൺമകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവരിൽ പ്രഥമപുത്രനായ ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ പിതാവിന്റെ മരണാനന്തരം ഗൃഹനായകനായിത്തീന്നു. ക്ഷുദിരാമൻ നല്ല പണ്ഡിതനും ഈശ്വരഭക്തനും ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു്, ഇന്നത്തെപ്പോലെ സഞ്ചാരസൗകര്യങ്ങളൊന്നും ഇല്ലാതിരുന്ന അക്കാലത്തു തന്നെ അദ്ദേഹം കാൽനടയായി പല പുണ്യസ്ഥലങ്ങളും ദർശനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു എന്നാണു് അറിയുന്നതു്. 974-ൽ ഇദ്ദേഹം ഒരു കന്യകയെ വിവാഹംചെയ്തു എങ്കിലും

ഒരു യുവതി അചിരേണ കാലഗതിയെ പ്രാപിച്ചതുകൊണ്ടു്, അദ്ദേഹം 985-ൽ രണ്ടാമതും ചന്ദ്രമണി എന്ന പേരായ മറ്റൊരു കന്യകയെ വിവാഹം ചെയ്യേണ്ടതായിവന്നു. ഇവരാണു് ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാർ.

ഈ കുടുംബം ദേരിയപുരിയിൽ ഒരുവിധം സുഖമായി കാലയാപനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നതിനിടയ്ക്കു് അവർക്കു് അപ്രതീക്ഷിതമായ ഒരു ആപത്തു് നേരിട്ടു. ദേരിയപുരിക്കു് സമീപം സന്തുബേരിയാ എന്ന പേരായ ഒരു അയൽഗ്രാമം ഉണ്ടു്. അവിടെ ദുർബുദ്ധിയും ദുഃസ്വഭാവിയും ആയ ഒരു ധനികൻ താമസിച്ചിരുന്നു. തന്നോടു് പിണങ്ങുന്നവരെ പല പ്രകാരേണയും ഉപദ്രവിക്കുക എന്നതത്രേ അയാളുടെ ദുഷ്ടപ്രഭു സ്വീകരിച്ചിരുന്ന രീതിയും. ഈ ധനവാൻ ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായന്റെ ഒരു അയൽപക്കക്കാരനായി അകാരണം പിണങ്ങി ആ സാധുവിന്റെ പേരിൽ ഒരു കള്ള വ്യവഹാരം കൊണ്ടുവന്നു. ഈ വ്യവഹാരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പക്ഷം സാക്ഷിപറയുവാനായി ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായനോടു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. സത്യസന്ധനും ധർമ്മിഷ്ഠനും ആയ അദ്ദേഹം അതിനു് വഴിപ്പെട്ടില്ല. അതു നിമിത്തം ധനിയുടെ അപ്രീതിക്കു് ക്ഷുദിരാമൻ പാത്രമാകുകയും അതിന്റെ ഫലമായി ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായനു് കുടുംബവും ആ പ്രദേശം വിട്ടു് പോകേണ്ടതായും വന്നു.

ദേരിയപുരിയിൽനിന്നു് മൂന്നുനാഴിക കിഴക്കു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കാമാർപുകൂറിലേയ്ക്കാണു് അവർ പുറപ്പെട്ടതു്. ഇതിനു വേറെ പ്രത്യേകകാരണം ഉണ്ടാകാതെയും ഇരുന്നില്ല. ഒരു അസാധാരണധർമ്മിഷ്ഠനും നിഷ്കളങ്കഹൃദയനും ആത്മജ്ഞാനിയും ആയിരുന്ന, കാമാർപുകൂറിലെ ജമീന്ദാരായ സുഖലാൽഗോസ്വാമി മുമ്പുതന്നെ ക്ഷുദിരാമന്റെ ഒരു വലിയ സ്നേഹിതനും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദുരിതം കണ്ടു് അദ്ദേഹ

ഒരു ആശ്രമം ഉണ്ടാക്കിച്ചിരുന്ന ഒരു ക്ഷേത്രം ആയിരുന്നു. മധുരപുരിയിലെ വൃന്ദാവനങ്ങളും രാമനാഥന്റെ കളിപ്പുരയും ഇവിടമെന്നു് തോന്നിച്ച അത്യാശ്ചര്യം മനസ്സിലാക്കി അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠോപാദ്ധ്യായനെ അങ്ങോട്ടു് ക്ഷണിച്ചതനുസരിച്ചാണു് അദ്ദേഹം കുമാരപുരത്തിലേയ്ക്കു് ചെന്നതു്; കുമാരപുരത്തിൽ വന്നതിനുശേഷം ആ ബ്രാഹ്മണരുടെ വാസത്തിനായി ഒരു ചെറിയ മഠവും ഉപജീവനത്തിനായി അതോടുകൂടി ഒരു ഏക്കർ കൃഷിസ്ഥലവും അവർക്കായി ദാനംചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെ വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഒന്നും കൂടാതെ കുമാരപുരത്തിൽ ഈ സാധുബ്രാഹ്മണകുടുംബം കാലയാപനം ചെയ്തുവരുന്ന കാലത്തു് ഇവിടമെന്നു് ഇടപ്രഭുക്കന്മാരിൽനിന്നു് ധാരാളം സൌകര്യം കിട്ടി. തന്റെ മഠത്തിനടുത്തു് ഒരു ചെറിയ പാഠശാലകെട്ടിയുണ്ടാക്കി അതിലിരുന്നു് അദ്ധ്യാപനം ചെയ്തുവന്നിരുന്നു ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇക്കാലത്തെ പ്രഥമവും പ്രധാനവും ആയ കൃത്യം.

പണ്ഡിതന്മാർക്കുപോലും സുപ്രസിദ്ധമായ ദൈവവിഗ്രഹം ഇക്കാലത്താണു് അതിനു ലഭ്യമായതു്. കുമാരപുരത്തെ ജ്യേഷ്ഠോപാദ്ധ്യായൻ ഒരു ദിവസം ഏതോ കാരണവശാൽ അടുത്തുള്ള ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ പോയി മടങ്ങി വരുംവഴിക്കു മദ്ധ്യാഹ്നസമയം സൂര്യാതപമേറ്റു് ക്ഷീണിച്ചു് വഴിയരികിൽ ഒരു മരച്ചുവട്ടിൽ കിടന്നുറങ്ങിപ്പോയി. ഈ അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹം ഒരു സ്വപ്നം കണ്ടു. തന്റെ കുലദേവതയായ രാമഭദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷനായി; തന്നെ സ്വദേശത്തിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി താമസിപ്പിക്കേണമെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ജ്യേഷ്ഠോപാദ്ധ്യായൻ ആദിയിൽ അല്പം സന്തോഷമുള്ളവനായി ഭവിച്ചുവെങ്കിലും മറ്റുനിമിഷത്തിൽ ഭയവിഹ്വലനായി അ

ങ്ങിനെ ചെയ്യരുതെന്നു് പ്രാർത്ഥിക്കുകയാണു് ഉണ്ടായതു്. ശ്രീരാമസ്വാമിയെ സ്വമഠത്തിൽ ആനയിച്ചു് താമസിപ്പിക്കേണ്ടതിന്നുവേണ്ട ത്രാണി തനിക്കില്ലെന്നും അതിനാൽ അങ്ങോട്ടു വരുവാൻ അനുഗ്രഹിക്കരുതെന്നും അദ്ദേഹം പലതവണ അപേക്ഷിച്ചുനോക്കി. എന്നിട്ടും രാമചന്ദ്രൻ സമ്മതിച്ചില്ല. ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ ചെയ്യുന്ന പൂജ സ്വീകരിച്ചു് അവിടെ താമസിച്ചു് അവരെ അനുഗ്രഹിക്കുവാനാണു് താൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നതെന്നു് ഉറപ്പായും പറഞ്ഞതു കേട്ടുകൊണ്ടാണു് ക്ഷുദിരാമൻ ഉണർന്നതു്. ഉണർന്നപ്പോഴും, തനിക്കു് സ്വപ്നത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമായി കണ്ട സ്ഥലം യാതൊന്നാണതുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ കാണപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ഞെട്ടി എഴുന്നേറ്റു് അടുത്തുതന്നെ ചെന്നു. ഹാ! അവിടെ അതാ ഒരു ഘോരസർപ്പം കിടക്കുന്നു. ഉപാദ്ധ്യായനെ കണ്ട ഉടനെ ആ സർപ്പം യാതൊരുപദ്രവവും കൂടാതെ കിടന്നേടത്തുനിന്നു് മറഞ്ഞു. അവിടെ ഒരു വിശേഷമായ ശിലാവിഗ്രഹം ഇരിക്കുന്നതായി ആ ബ്രാഹ്മണൻ കണ്ടു. എന്താശ്ചര്യം! തേടിച്ചെന്നതു് ആരോ ഒരുക്കിയപ്രകാരം സാക്ഷാൽ രഘുവീരവിഗ്രഹംതന്നെ ആയിരുന്നു അതു്. ആ ബ്രാഹ്മണൻ ആ വിഗ്രഹമെടുത്തു് തലയിൽവെച്ചു് ആനന്ദപരവശനായി ഭഗവൽകീർത്തനങ്ങളും കീർത്തിച്ചുകൊണ്ടു് ഗൃഹത്തിലേക്കു് മടങ്ങി. ചാറ്റർജികുടുംബക്കാരുടെ സുപ്രസിദ്ധമായ രഘുവീരവിഗ്രഹം അവർക്കു് സിദ്ധിച്ചതു് ഇങ്ങിനെയാണു്. അതിന്നുശേഷം അദ്ദേഹം പൂർവ്വാധികം ഭക്തനും ധാർമ്മികനും ആയിത്തീർന്നു എന്നു് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

പിന്നെ പ്രത്യേകം പറയത്തക്ക സംഭവങ്ങൾ ഒന്നും കൂടാതെ പത്തോളം സംവത്സരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുകൂടി. ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായനും ഭാര്യ ചന്ദ്രമണീദേവിയും നാട്ടുകാരുടെ വിശ്വസ്തമിത്രങ്ങളും ആരാദ്ധ്യമൂർത്തികളും ആയിത്തീ

ന്നു. അവൾക്ക് ഇതിനിടയിൽ രാമകുമാരൻ എന്നപേരായ പുത്രൻ ജനിച്ചു. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ കൊല്ലവർഷം ആയിരാമാണ്ടിന്റെ ആരംഭത്തിൽ ഖുദിറാമൻ കാൽനടയായി രാമേശ്വരത്തേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ഈ തീർത്ഥയാത്ര പൂർത്തിയാകുവാൻ രണ്ടു സംവത്സരങ്ങൾ വേണ്ടിവന്നു എന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. രാമേശ്വരത്തിൽനിന്നു് മടങ്ങിവന്നശേഷം ഒരു പുത്രനുണ്ടായി. ആ പുത്രന്നു് രാമേശ്വരനെന്നും പേരിട്ടു. ഇവരുടെ മൂന്നാമത്തെ സന്താനമാണു് കാത്യായനി എന്ന പെൺകുട്ടി. ഇപ്പോഴേക്കു് രാമകുമാരൻ നല്ല വിദ്വാനും നിപുണനും ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഗൃഹഭാരമെല്ലാം ആ പുത്രനിൽ സമർപ്പിച്ചു് ഖുദിറാമൻ തന്റെ ബാക്കി ജീവിതമെല്ലാം ഈശ്വരഭജനത്തിൽതന്നെ വിനിയോഗിക്കുവാനും തീർച്ചയാക്കി.

അനന്തരം 1010-ൽ ആണു് അദ്ദേഹം ഗയയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടതു്. അറുപതു വയസ്സായിട്ടും കാൽനടയായിത്തന്നെ പുറപ്പെടുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. പക്ഷെ ഈ യാത്ര ആറു മാസത്തിലധികംകാലം നീണ്ടുനിന്നില്ല. ഖുദിറാമച്ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ ഗയയിൽഎത്തി വേണ്ട കർമ്മങ്ങളെല്ലാം യഥാവിധി നിർവ്വഹിച്ചശേഷം ദേവദർശനംകഴിച്ചു വീട്ടിൽ വന്നു കിടന്നു. അപ്പോഴാണു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് അസാധാരണമായ ഒരു സ്വപ്നം ഉണ്ടായതു്. അത്യുജ്ജ്വലമായ ഒരു തേജോവിശേഷം നിദ്രാവസ്ഥയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി. അതിൻമദ്ധ്യത്തിലായി ഒരു ചെറുബാലൻ നില്ക്കുന്നതായും അദ്ദേഹം കണ്ടു. ആ കിശോരൻ ഖുദിറാമനെ നോക്കി പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"ലോകത്തിൽ ധർമ്മത്തിന്നു ക്ഷീണം സംഭവിക്കുന്ന കാലത്തു ഞാൻ അവതരിക്കുന്ന പതിവുണ്ടു്. ഇപ്പോഴും അതിന്നുള്ള കാലം വന്നിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഞാൻ നിന്റെ പുത്രനാ

യിട്ടാണ് അവതരിക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു്." ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ക്ഷുദിറാമൻ അത്ഭുതപരവശനായിത്തീർന്നു. മുമ്പു ശ്രീരാമചന്ദ്രസ്വാമിയോടു ചെയ്തപോലെ, അങ്ങിനെ ചെയ്യരുതെന്നു പലവുരു പ്രാർത്ഥിക്കുവാൻ ഇപ്പോഴും ആ സാധുബ്രാഹ്മണൻ ശ്രമിച്ചുനോക്കാതിരുന്നില്ല. പക്ഷെ അതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ ആ തേജോവിശേഷം അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ സ്വപ്നം പരമാർത്ഥമാണോ, അതോ ഭ്രാന്തിമാത്രമാണോ എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തുവാനായി അദ്ദേഹം പിന്നീടു പല പരിശോധനകളും ചെയ്തുനോക്കാതിരുന്നില്ല. ഇവക അവസരങ്ങളിലെല്ലാം അതു പരമാർത്ഥം തന്നെയാണെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിനു ബോദ്ധ്യംവന്നതു്. ഏതായാലും ഈ അസാധാരണ സംഭവത്തെപ്പററി ആരോടും ഒന്നും പറയാതിരിക്കുവാനും ദേവീസംഗതികളെ സൂക്ഷ്മാവലോകനം ചെയ്യുവാനും അദ്ദേഹം തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

ക്ഷുദിറാമചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ സ്വഗൃഹത്തിൽ തിരിച്ചെത്തിയപ്പോഴേക്കു ചന്ദ്രമണിദേവിയുടെ സ്വഭാവത്തിനും വലിയ മാററങ്ങളെല്ലാം സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ദേവിതന്നെ ഒരു അലൌകികതേജസ്സിനാൽ ആവൃതയായവളെപ്പോലെ കാണപ്പെട്ടു. ഇക്കാലത്തു ചന്ദ്രമണീദേവിക്കു പല അനുഭവങ്ങളും ദർശനങ്ങളും ഉണ്ടാകുക പതിവായിരുന്നുവത്രെ. ക്ഷുദിറാമചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ ഗയയിൽനിന്നു് മടങ്ങിവന്ന ഉടനെ ദേവിതന്നെ അദ്ദേഹത്തോടു് പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:— "ഒരു ദിവസം രാത്രി അങ്ങു ഗയയിൽനിന്നു മടങ്ങിവന്നതായി ഞാൻ ഒരു സ്വപ്നംകണ്ടു. അങ്ങയെ കണ്ടുടനെ ഞാൻ അരികിലേക്കു ചെന്നപ്പോൾ അങ്ങു എന്നെപ്പിടിച്ചു് ആലിംഗനം ചെയ്കയും, അല്പനിമിഷം ആ ആലിംഗനത്താൽ പുളകംകൊണ്ടിരുന്നതിനു ശേഷം ഞാൻ എഴുന്നേററു ഉണർന്നപ്പോൾ അങ്ങു് അനിർവ്വചനീയത്തിൽ ഉള്ള ഒരു ... പരമ

ധരിച്ചിരിക്കുന്നതായും ഞാൻ കണ്ടു. തൽക്ഷണംതന്നെ ആ ആലിംഗനത്തിൽനിന്നും വിമോചിതയായി ഞാൻ എന്റെ ദേഹത്തെ കണ്ടതായും എനിക്കുതോന്നി. അതോടുകൂടി ഉണരുകയും ചെയ്തു. വാതിലുകളെല്ലാം ഭദ്രമായി അടഞ്ഞിരിപ്പുണ്ടു. അതു നാം ആരാധിക്കുന്ന മൂർത്തികളിൽ ആരെങ്കിലും ആയിരിക്കണം എന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം. മറ്റൊരു ദിവസം ഞാൻ ശിവക്ഷേത്രത്തിലെ മണ്ഡപത്തിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ ശ്രീകോവിലിലെ ശിവലിംഗത്തിനു ജീവനുള്ളതായും അവിടെനിന്നു ഒരു ദിവ്യചൈതന്യം ഉത്ഭവിച്ചു് ദിക്കെല്ലാം പരക്കുന്നതായും ഞാൻ കണ്ടു. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതു ഒരു ശക്തിയോടുകൂടിയ പ്രവാഹംപോലെ എന്റെ നേരെവന്നു് എന്നെ തട്ടിമറിച്ചിട്ടു. ഇതൊന്നും മററാരും കണ്ടതും അറിഞ്ഞതുമില്ല. ഇതെല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഞാൻ [illegible] അനേകവിധത്തിലുള്ള ശക്തിയും പ്രകാശവും ആനന്ദവും ഉണ്ടു് എനിക്കു തോന്നിയതു്. അതിനുശേഷം ഒരു ചൈതന്യവിശേഷം എന്നിൽ പ്രവേശിച്ചു് എന്റെ വയററിൽ ഘനീഭൂതമായി കിടപ്പുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നുണ്ടു്." അതിനുശേഷം ക്ഷുദിരാമൻ താനിക്കുണ്ടായ സ്വപ്നത്തെയും മററും ചന്ദ്രമണീദേവിയേയും പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കി. ദേവി ഗർഭം ധരിച്ചിരിക്കുന്നു. ദേവിയുടെ ദേഹകാന്തി നാൾക്കുനാൾ വർദ്ധിച്ചുവന്നു. ദേവിക്കു് ഇക്കാലത്തു നാല്പത്തിയഞ്ചു വയസ്സു പ്രായമായിരിക്കുന്നു.

അവതാരവും കിശോരഭാവവും.

1836 ഫെബ്രുവരിമാസം 17-ാംനു- ബുധനാഴ്ച, കാലത്തു് അഞ്ചുമണിസമയത്തു ദേവി ഒരു ആൺകുഞ്ഞിനെ പ്രസ

വിച്ചു. ചാറ്റർജികുടുംബം അപ്പോൾ താമസിച്ചിരുന്ന ഒരു ചെറുഗൃഹത്തിൽ ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായനും രാമകുമാരചട്ടോപാദ്ധ്യായനും ഉപയോഗിക്കുവാനായി രണ്ടു ചെറിയ മുറികൾമാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അതിനാൽ സൂതികാഗൃഹമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തേണ്ടിവന്നതു് അവരുടെ ഉരൽപ്പുരയെയാണു്. പ്രസവസമയത്തു ശുശ്രൂഷിക്കുവാനായി ധനി എന്നു പേരായ ഒരു കമ്മാളസ്ത്രീ മാത്രമേ അടുത്തുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. സദ്യോജാതനായ ശിശുവിനു്, ആറുമാസം പ്രായംചെന്നാലുണ്ടാകുന്ന വലിപ്പം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. മൂന്നാഴ്ചശേഷം ജാത്യാചാരപ്രകാരമുള്ള കർമ്മങ്ങളെല്ലാം നടത്തി ശംഭുചന്ദ്രൻ എന്നു പേരിട്ടു എങ്കിലും ഗദാധരവിഷ്ണുവിന്റെ തൃക്കാലടി വന്ദിപ്പാനായി ഗയയിൽ പോയ സമയത്തുണ്ടായ സ്വപ്നം അനുസരിച്ചു ജാതനായതുകൊണ്ടു് ആ ശിശുവെ പിന്നീടു ഗദാധരൻ എന്നാണു് വിളിച്ചുവന്നതു്.

ഗദാധരൻ ശിശുവായിരുന്ന കാലത്തു് അതിശയകരങ്ങളായ പല സംഭവങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളപ്രകാരം കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. മൂന്നുമാസംമാത്രം പ്രായംചെന്ന കാലത്തു ചന്ദ്രമണിദേവി ഒരിക്കൽ, ആ ചെറുകുട്ടി വലിയ ഒരാളായി കിടക്കുന്നതുകണ്ടു എന്നും മറ്റൊരിക്കൽ ദേവിക്കു് എടുക്കുവാൻ വഹിയാത്തവിധം അത്ര ഘനമുള്ളതായിത്തോന്നി എന്നും ദേവിതന്നെ പലതവണ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണു്. എന്നാൽ ഇതുവക അസാധാരണതകളെല്ലാം എന്തോ ഉപദ്രവംകൊണ്ടു് ഉണ്ടാകുന്നതാണെന്നാണു് അവർ വിചാരിച്ചതു്. ആറാംമാസത്തിൽ ചോറൂണു വളരെ കേമമായിക്കഴിച്ചു. ക്ഷുദിരാമചട്ടോപാദ്ധ്യായനിൽ അതിയായ ഭക്തിയും ബഹുമാനവും ഉണ്ടായിരുന്ന ലാഹാകുടുംബക്കാരായിരുന്നു ഇതിന്നുവേണ്ട സകല ചിലവുകളും നിവ്വഹി

ച്ചു്. ശങ്കരൻ ഒരു അസാധാരണ ശിശുവാണെന്നു് അവൎക്കു് അക്കാലത്തുതന്നെ അറിവുണ്ടായിരുന്നുവത്രെ.

ഇങ്ങിനെ ശങ്കരൻ വൃദ്ധന്മാരുടേയും നാട്ടുകാരുടേയും കണ്ണിലുണ്ണിയായി വളൎന്നുവന്നു. ശങ്കരന്റെ ഉപനയനം കഴിച്ചതും ആ ബാലനെ എഴുത്തിന്നിരുത്തിയതും അഞ്ചാമത്തെ വയസ്സിലാണു്. അതുവരെയുള്ള ജീവിതത്തെപ്പററി ഇതിലധികമായി വല്ലതും ഒന്നും അറിയുന്നില്ല. എന്നാൽ ഈ കാലത്തുതന്നെ അസാമാന്യമായ ബുദ്ധിവികാസവും ധൈൎയ്യവും സത്യപ്രതിപത്തിയും മററു് ഉൽകൃഷ്ടഗുണങ്ങളും ആ ബാലനിൽ കാണാനുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ബ്രാഹ്മണകുട്ടികളുടെ വകയായി നടത്തപ്പെട്ടിരുന്ന എഴുത്തുപള്ളിയിൽ വെച്ചാണു ശങ്കരൻ അക്ഷരാഭ്യാസം തുടങ്ങിയതു്. ശങ്കരന്റെ ബുദ്ധിസാമൎത്ഥ്യവും സൽസ്വഭാവവും കണ്ടു പലരും ആ ചെറുപ്രായത്തിൽതന്നെ ആ ബാലനെ പൂജിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. കമാരപൂകരത്തിന്നടുത്തുള്ള ഉർസ്വശോ എന്ന ദിക്കിലെ മഹാപ്രസിദ്ധ മണിക്കാമചാരരഞ്ജി ശിവരാമശ്രൌതാപാദ്ധ്യായന്റെ ഒരു ആപ്തമിത്രമായിരുന്നു. ശ്രൌതാപാദ്ധ്യായൻ പലപ്പോഴും ബാനൎജ്ജിയെ കാണ്മാൻ പോക പതിവായിരുന്നു. അഞ്ചു വയസ്സു പ്രായമുള്ള കാലത്തു ശങ്കരൻ പിതാവോടൊന്നിച്ചു് അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ, മണിക്കാമന്റെ സഹോദരൻ മണിക്കചാറ്റബാനൎജ്ജി "അയ്യോ! ഈ ശങ്കരൻ ഒരു സാധാരണ ബാലനാണെന്നു വിചാരിക്കരുതു. ഇവനെ ഞങ്ങൾ ഗോപാലകൃഷ്ണസ്വരൂപമായാണു കാണുന്നതു്" എന്നു ശിവരാമശ്രൌതാപാദ്ധ്യായനോടു പറയുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

ശങ്കരന്റെ വിദ്യാഭ്യാസത്തെപ്പററി വല്ലതും ഒന്നും പറയുവാൻ ഇല്ല. അഞ്ചുവയസ്സു പ്രായമായ കാലത്തുതന്നെ

അന്യന്മാരുടെ ശബ്ദങ്ങളേയും ഭാവങ്ങളേയും അതേമാതിരി പകൎത്തുവാൻ ആ ബാലന്നു വളരെ വിരുതുണ്ടായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും ഒരു സംഗതി ഒരിക്കൽമാത്രം കേട്ടാൽ മനസ്സിലായിക്കഴിയും. പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പോകുവാൻ ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ ഗദാധരന്നു പല സ്തോത്രങ്ങളും കീൎത്തനങ്ങളും മനഃപാഠമായിരുന്നു. പണ്ഡിതന്മാർ പുരാണങ്ങൾ വായിക്കുന്നതു കേൾക്കുവാൻ ഗദാധരബാലന്നു വലിയ ആഗ്രഹമായിരുന്നു. തനിക്കും അവരെപ്പോലെ വായിക്കാറാകണം എന്നായിരുന്നു ആ ബാലന്റെ മോഹം. അതിനാൽ ഒരു കൊല്ലംകൊണ്ടു ബംഗാളിഭാഷ നല്ലപോലെ എഴുതുവാനും വായിക്കുവാനും ആ ബാലൻ വശമാക്കി. പിന്നെ പുരാണങ്ങൾ വായിക്കുകയും കീൎത്തനങ്ങൾ പാടുകയും സാധാരണ പതിവായിത്തീൎന്നു. ഈ അവസരങ്ങളിലെല്ലാം ആ ബാലന്റെ മനസ്സു സ്ഥലകാലം വിട്ടു് അയോദ്ധ്യ, ഹസ്തിനാപുരം, ഗോവൎദ്ധനം, വൃന്ദാവനം മുതലായ ദിക്കുകളിൽ സഞ്ചരിക്കുകയും ശരീരംതന്നെ സ്മരിക്കാതെ രാമകൃഷ്ണാദികളാകുകയും പതിവായിരുന്നു. പക്ഷെ ഈ ഭാവഭേദങ്ങൾകൊണ്ടു വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും മറ്റു ലൌകികവിഷയങ്ങളിലും വലിയ ഭേദങ്ങളൊന്നും അക്കാലത്തു കണ്ടില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല കളിയിലും വികൃതിയിലും ആ ബാലൻ മറ്റുള്ളവരുടെ നേതാവും ആയിരുന്നു.

ഗദാധരന്നു ഏഴു വയസ്സുമാത്രം പ്രായം ഉണ്ടായിരുന്ന കാലത്തു ഒരു ദിവസം രാവിലെ ആ ബാലൻ അടുത്തുള്ള വയലിൽ പോയസമയം പ്രശാന്തരമണീയമായ ആകാശത്തിൽ ഒരു കാർമേഘം പൊങ്ങിവരുന്നതായും നിമിഷമാത്രത്തിൽ ആകാശമെങ്ങും മൂടുന്നതായും കണ്ടു. ഇതിനിടെ ഒരു ധവളക്കൊക്കുകളുടെ നിരകൊണ്ടു് ആവൃതമായിരുന്ന ആകാ

ത്തിൽ കുറെ വെള്ളക്കൊക്കുകൾ മന്ദമന്ദം പറന്നുവരുന്നതും കണ്ടു. അപ്പോൾ ആ മനോഹരമായ പ്രകൃതിവിശേഷത്തിന്റെ സൌന്ദൎയ്യം ആ ബാലമനസ്സിനെ ഹഠാൽ ആകൎഷിക്കുകയും ആ മനസ്സുകളെ അതിന്റെ സങ്കല്പപരിധികളെ അതിക്രമിച്ചു വിദൂരസഞ്ചാരം ചെയ്യുകയും തന്മൂലം ശരീരം ജഡപ്രായമായി നിലത്തു പതിക്കുകയും ചെയ്തു. അല്പനേരം ചെന്നപ്പോൾ ആ വഴിയെ വന്ന ഒരു അയൽപക്കക്കാരൻ, അവിടെ ബോധരഹിതനായി വീണുകിടക്കുന്ന ബാലനെ എടുത്തു കൊണ്ടുപോയി സ്വഗൃഹത്തിൽ എത്തിച്ചു. ആ കുമാരനു സ്വബോധം വരുവാൻ വളരെ നേരം വേണ്ടിവന്നില്ല. അപ്പോൾ മാതാപിതാക്കന്മാർ ഈ ബോധക്ഷയത്തിന്റെ കാരണത്തെപ്പറ്റി ചോദിച്ചപ്പോൾ തനിക്കു വിശേഷവിധിയായി ഒന്നുംതന്നെ സംഭവിച്ചില്ലെന്നും, മനോഹരമായ കാഴ്ച കണ്ടപ്പോൾ ഉണ്ടായ സന്തോഷം നിമിത്തം സ്വശരീരത്തെക്കൂടെ മറന്നുപോയതാണെന്നും ആയിരുന്നു മറുപടി; എങ്കിലും അതു അവൎക്കു ഒട്ടും തന്നെ തൃപ്തിയെ കൊടുത്തില്ല. അതിനാൽ ഇതു വല്ല രോഗലക്ഷണവും ആയിരിക്കുമെന്നുവെച്ചു അവർ പല ചികിത്സകളും ചെയ്തുനോക്കി. അതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകഗുണമൊന്നും ഉണ്ടായില്ലെന്നു മാത്രമല്ല ഈ ബോധപ്പകൎച്ച ശൈശവത്തിൽ പിന്നീടു പല അവസരങ്ങളിലും ഉണ്ടാകുക പതിവായും തീൎന്നു.

നവ്യജീവിതം.

കൊല്ലവൎഷം 1048 കന്നിമാസത്തിൽ ഷഷ്ഠിപൂൎത്തി ക്ഷേത്രപാലയ്യൻ തന്റെ സഹോദരിയെ കാണുവാനായി ആലപ്പുഴയിൽ പോയിരുന്ന അപ്പുക്കുട്ടിമായി ഉള

തിന്നു നല്ല സുഖമുണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും, നവരാത്രിപൂജ സഹോദരിയുമൊന്നിച്ചു കൊണ്ടാടേണമെന്ന ശാഠ്യമാണു് അങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടതു്. അവിടെവെച്ചു രോഗം അധികരിക്കുകയും, ഒടുവിൽ ശുക്ലപക്ഷദശമി ദിവസം തൻ്റെ അറുപത്തിഎട്ടാമത്തെ വയസ്സിൽ ആ ധന്യപുരുഷൻ സമാധി അടയുകയും ചെയ്തു. തൻ്റെ ഇഷ്ടദേവനായ രഘുനാഥനെ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കണ്ടു, തൻ്റെ ആത്മാവിനെ ആ ദേവനിൽ ലയിപ്പിച്ചു ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയാണു ചെയ്തതെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ഈ കാലത്തു ഗദാധരനു ഏഴു വയസ്സു മാത്രമേ പ്രായമായിരുന്നുള്ളൂ; എങ്കിലും ഈ സംഭവം ആ ബാലനെ അത്യധികം ചിന്താകുലനാക്കാതിരുന്നില്ല. ഒരുവൻ്റെ മരണശേഷം ഉണ്ടാകുന്ന അവസ്ഥ എന്തു്? എന്ന സംഗതിയെപ്പററി ചിന്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയതു് അതു മുതല്ക്കാണെന്നു ഭഗവാൻതന്നെ പലപ്പോഴും പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

ഇതിന്നനുകൂലിക്കുന്ന മറെറാരു സംഭവംകൂടെ ഇക്കാലത്തു് ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. പുരി (ജഗന്നാഥ)യിലേക്കു പോകുന്ന വഴിയിൽ, ആ പ്രദേശത്തു, ഒരു സാമാന്യം വലിയ സത്രമുണ്ടു്. അവിടെ ഇക്കാലത്തു ഏതാനും സന്യാസിമാർ വന്നിറങ്ങുകയും അവരിൽ ഒരാൾക്കു, അവിടെവെച്ചു രോഗം പിടികൂടിയതുകൊണ്ടു് അവർ അവിടെ കുറേക്കാലം താമസിക്കേണ്ടിവരികയും ചെയ്തു. ഗദാധരൻ ഈ സത്രത്തിൽ പോയി അവിടെ ഇറങ്ങുന്ന വഴിപോക്കർക്കു വേണ്ടുന്ന ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്ക സാധാരണ പതിവായിരുന്നു. അതിനാൽ ഈ സന്യാസികളുടെ കൂടെ അധികദിവസം ഒന്നായി ഉപചരിക്കുവാൻ ഗദാധരനു് അവസരം സിദ്ധിച്ചു. ആ സന്യാസികളും, ഗദാധരൻ്റെ സ്വഭാവവിശേഷവും ജീവൻ്റെ പരിപക്വാവസ്ഥയും അറിഞ്ഞു സന്തോഷിച്ചു് അവനു ഈ

ഭജനരീതി ഉപദേശിച്ചു കൊടുത്തു. ഉപാസനാമാൎഗ്ഗത്തിൽ ശ്രീ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ ആദ്യഗുരുക്കന്മാർ ഇവരാണെന്നു വേണം പറയുവാൻ.

ഗദാധരന്നു് ഉപനയനത്തിനുള്ള പ്രായമായി. ഉപനയനാവസരത്തിൽ സ്വീകരിക്കുന്ന പുതിയ ഭിക്ഷാപാത്രത്തിൽ തന്റെ സ്വന്തമാതാവിന്നു സമാനയായ ഒരു മഹതിയിൽനിന്നു ഭിക്ഷ വാങ്ങുന്ന സമ്പ്രദായം ഉണ്ടു്. കമാരപുകുരത്തിൽ, ചാട്ടൎജ്ജികുടുംബക്കാരുടെ അകൃത്രിമ മിത്രവും ഗദാധരന്റെ വളൎത്തമ്മയും ആയ ധനിയിൽനിന്നു ഭിക്ഷ മേടിക്കുവാനാണു ഗദാധരൻ നിശ്ചയിച്ചതു്. എന്നാൽ ഈ ദേശാചാരത്തിന്നു യോജിച്ചതല്ലാത്തതിനാൽ മററുള്ളവർ ആദ്യത്തിൽ സമ്മതിക്കുക ഉണ്ടായില്ല. താൻ ധനിയിൽ നിന്നല്ലാതെ മററാരിൽനിന്നും ഭിക്ഷ സ്വീകരിക്കുന്നതല്ലെന്നു ഗദാധരൻ ശഠിച്ചു. ഒടുവിൽ അതിനെത്തന്നെ മററുള്ളവർ സ്വീകരിക്കേണ്ടതായും വന്നു. ഇങ്ങിനെ, ജാത്യാചാരങ്ങളിൽ അത്യന്തനിഷ്ഠയോടുകൂടിയ ചാട്ടൎജ്ജികുടുംബത്തിലെ ദിവ്യകുമാരൻ ഉപനയനാവസരത്തിൽ ഭിക്ഷയേകുന്നതിന്റെ ഭാരം മാതാവായി സ്വീകരിച്ചതു ഒരു കൊല്ലസ്ത്രീയെ ആയിരുന്നു. ഹാ! ധനിയുടെ ഭാഗ്യം! ത്രേതായുഗത്തിൽ ശബരി; കലിയുഗത്തിൽ ധനി.

ഉപനയനാനന്തരം ഗദാധരൻ പൂജാദികൎമ്മങ്ങളിൽ ഏൎപ്പെടുവാൻ തുടങ്ങി. ഇക്കാലത്തു ഒരു ദിവസം കമാരപുകുരത്തിലെ മഹാപ്രഭുവായ ലാഹാബാബുവിന്റെ വീട്ടിൽ ഒരു പണ്ഡിതസദസ്സു കൂടുവാൻ ഇടയായി. ഓരോ അടിയന്തരാവസരങ്ങളിൽ പണ്ഡിതന്മാർ യോഗംകൂടി ശാസ്ത്രസംഗതികളെപ്പററി വാദപ്രതിവാദം നടത്തുന്ന സമ്പ്രദായം ബംഗാളത്തിൽ ഇന്നും നടപ്പുള്ളതാണല്ലോ. പ്രസ്തുത യോഗത്തിൽ ഒരു അവഗാഢമായ അദ്വൈത സംഗതിയെപ്പററി

ശ്നത്തെ വാദപ്രതിവാദം നടത്തിയതു്. പണ്ഡിതന്മാർ എത്രയൊക്കെ തർക്കിച്ചിട്ടും ഒരു തീരുമാനവും ഉണ്ടാക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ അവിടെ സന്നിഹിതനായിരുന്ന ഗദാധരബാലൻ അതിന്നു ശരിയായ സമാധാനം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തു എന്നും ഗദാധരന്റെ അനിതരസാധാരണമായ ബുദ്ധിവിശേഷവും അതിസൂക്ഷ്മമായ ചിന്താരീതിയും കണ്ടു് അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരെല്ലാം ആ ബാലനെ വളരെ ബഹുമാനിച്ചു എന്നും കേൾക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

വിദ്യാഭ്യാസം.

ഉപനയനാനന്തരം ഗദാധരൻ ഈശ്വരോപാസനമായ സംഗതികളിൽ അത്യന്തം ശ്രദ്ധയോടുകൂടെ പുരോഗമനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു എന്നു മാത്രമല്ല, ആ ബാലന്റെ മനസ്സു പലപ്പോഴും അതിന്റെ പരിധികളെ ലംഘിച്ചു വിദൂരസഞ്ചാരം ചെയ്തുകൂടിയും ചെയ്തിരുന്നു. എങ്കിലും വിദ്യാഭ്യാസവിഷയത്തിൽ ആ ബാലന്റെ ഗതി ഒട്ടുംതന്നെ ആശാസ്യമായിരുന്നില്ല. മുൻ വിവരിച്ചതുപോലെയുള്ള ഭാവഭേദങ്ങൾ സാധാരണമായി ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ അതെല്ലാം രോഗലക്ഷണമായിരിക്കും എന്നു സങ്കല്പിച്ചു രക്ഷിതാക്കന്മാർ അവയുടെ ദോഷമെല്ലാം ശമനിവാരണത്തിനായി വിനിയോഗിക്കുകയല്ലാതെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ ഒട്ടുംതന്നെ നിഷ്കർഷിക്കുക ഉണ്ടായില്ല. അതുപോലെതന്നെ ആ ബാലന്റെ സ്വഭാവവൈചിത്ര്യം കണ്ടു് അപ്രതിഹതപ്രവൃത്തികളായിരുന്ന ഗുരുനാഥന്മാരും ഗദാധരനെ നിർബ്ബന്ധിക്കുകയും ഉണ്ടായില്ല. ഇതിനെല്ലാം പുറമെ കേവലം ഉദരപൂരണത്തിന്നു മാത്രം ഉതകുന്ന ഇന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസരീതിയിൽ ആ ബാലന്നുതന്നെയും ഒരു അരി

കഴിവും ഉണ്ടായിരുന്നതും ഇല്ല. അതിനാൽ ശങ്കരനു ബാല്യത്തിലെ ഒരുവിധം എഴുതുവാനും വായിക്കുവാനും വശമായിരുന്നു എന്നല്ലാതെ ആ ബാലന്റെ വിദ്യാഭ്യാസത്തെ പറ്റി അതിലധികമായി ഒന്നും തന്നെ പറയുവാനില്ല. എന്നാൽ വായനയിൽ ഈ ബാലൻ അതിവിദഗ്ദ്ധനായിത്തീൎന്നു. ശങ്കരന്റെ വായനയ്ക്കു്, അന്യമനസ്സുകളെ ആകൎഷിക്കുവാൻ ശക്തികൂടിയ ഒരതിരസം നിതരാം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നു് അതിനെ കേൾക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായവരെല്ലാം സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നു മാത്രമല്ല ശ്രീനിവാസൻ എന്ന ഒരു ഭക്തശിരോമണി, ഇക്കാലത്തു ശങ്കരനെ ഒരു വിജനസ്ഥലത്തു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി, അവിടെവെച്ചു പൂജിച്ചു് "ഭഗവാനേ! അടിയൻ വൃദ്ധനായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അടിയന്റെ കാലം അവസാനിക്കാറായിരിക്കുന്നു. തിരുവടിയുടെ ലീലകൾ കണ്ടു് ആനന്ദിക്കുവാനുള്ള ഭാഗ്യം ഇനി എന്നു് ഉണ്ടാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതിനാൽ അടിയനെ ഇപ്രകാരംതന്നെ അനുഗ്രഹിക്കണം" എന്നു പ്രാൎത്ഥിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു് എന്നാണു അറിയുന്നതു്.

ശങ്കരനു വയസ്സു പന്ത്രണ്ടാകുന്നതു്. ഇപ്രകാരമുള്ള ചാരാൎത്ഥികുടുംബത്തിലെ സ്ഥിതിഗതികൾക്കു വളരെ വ്യത്യാസം നേരിട്ടുപോയി. കാരണവൻ വിവാഹം ചെയ്തു. തങ്കക്കുമാരന്റെ മൂത്ത അക്കയൻ എന്നുപേരായ കുമാരനെ പ്രസവിക്കുകയും തദനന്തരം സൂതികാഗൃഹത്തിൽ വെച്ചുതന്നെ മരിച്ചുപോകുകയും ചെയ്തു. കാരണവൻ നല്ല വിദ്വാനായിരുന്നു്. എങ്കിലും പറയത്തക്ക സമ്പാദ്യമൊന്നും ഇല്ല. തങ്കക്കുമാരന്റെ സമ്പാദ്യത്തിനും കുറവു നേരിട്ടു. ചിലവു പലപ്പോഴും വൎദ്ധിച്ചുവന്നു. അതുകൊണ്ടു അവിടെ ഒരു വിധത്തിലും സുഖജീവിതം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു തീൎച്ചയാക്കി തങ്കക്കുമാരൻ ജീവിതോപായംതേടി ആ രാജ്യം വിട്ടുപോ

കുവാൻ ഉറച്ചു. ഇതനുസരിച്ചു വീട്ടുകാര്യങ്ങളെല്ലാം സഹോദരനായ രാമേശ്വരനെ ഏല്പിച്ച് അദ്ദേഹം 1025-ൽ, തന്റെ നാല്പത്തഞ്ചാമത്തെ വയസ്സിൽ കല്ക്കത്തയ്ക്കു പോയി, അവിടെ ഒരു ചെറിയ പാഠശാല സ്ഥാപിച്ചു താമസമാക്കി.

രാമകുമാരന്റെ ഭരണത്തിലും വീട്ടുകാര്യങ്ങൾ ഒട്ടുംതന്നെ തൃപ്തികരമായ അവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുക ഉണ്ടായില്ല. അതിനാൽ ഗദാധരന്റെ വിദ്യാഭ്യാസസംഗതിയിൽ ഒട്ടുംതന്നെ ശ്രദ്ധവെയ്ക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനൊന്നും സാധിച്ചില്ല. രാമകുമാരന്റെ കല്ക്കത്താ യാത്രയ്ക്കുശേഷം ഗദാധരൻ മിക്കവാറും ഒരു അനാഥക്കുട്ടിയെപ്പോലെയാണു വളർന്നുവന്നതു്. ചാറ്റർജികുടുംബത്തിലെ ഗൃഹകൃത്യങ്ങളെല്ലാം നിർവ്വഹിക്കുന്നതു ചന്ദ്രമണീദേവിതന്നെ ആണു്. രാമേശ്വരന്റെ ഭാര്യ കേവലം ഒരു ചെറിയ ബാലികമാത്രം ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു ദേവിയെ കാര്യത്തിൽ സഹായിക്കുവാൻ ആ ബാലിക ശക്തയായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ഗദാധരൻ—ഇപ്പോൾ പതിനേഴു വയസ്സു പ്രായമായിട്ടുണ്ടു്—അമ്മയെ സഹായിച്ചുകൊണ്ടു ഗൃഹത്തിൽതന്നെ ഇരിക്കേണ്ടതായി വന്നു. ഇക്കാലത്തു ദിവസേന ഉച്ചയ്ക്കു് അമ്മയെ പുരാണം വായിച്ചുകേൾപ്പിക്കുവാൻ ഇടയായി. ഈ വായന കേൾക്കുവാൻ അയൽപക്കത്തുള്ള സ്ത്രീകളെല്ലാം അവിടെ ചെന്നുകൂടുക പതിവായി. ഗദാധരന്റെ വായനയ്ക്കു ശ്രോതാക്കളുടെ ചിത്തം അപഹരിക്കുവാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം ഉണ്ടെന്നു് മുമ്പു പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടല്ലൊ. അതിനാൽ ഇങ്ങനെ അല്പദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കും ചാറ്റർജിമഠത്തിൽ ദിവസേന ഉച്ചതിരിഞ്ഞാൽ സ്ത്രീസമാജം കൂടുക പതിവായി. ഈ സ്ത്രീകൾക്കെല്ലാം ഗദാധരൻ കണ്ണിലുണ്ണിയായിരുന്നു. അവർ അവരുടെ ഹൃദയവ്യഥകൾകൂടെ ഈ ബാലനോടു പറയുക പതിവായിരുന്നുവത്രെ. ഗദാധരൻ ഒരു യുവാവാണു്, എ

നതിന്നു പുരുഷനാണെന്നു് എന്നുള്ള ബോധംതന്നെ അവൾക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു് അവരിൽ പലരും പലപ്പോഴും പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഗദാധരൻ ഇക്കാലത്തു് എത്രയോ അവസരങ്ങളിലെല്ലാം സ്ത്രീവേഷം കെട്ടുകയും ചെയ്യാറുണ്ടായിരുന്നു. ആ വേഷത്തിൽ ആ യുവാവിനെ കണ്ടറിയുവാൻ ഏറ്റ പരിചിതന്മാരെക്കൊണ്ടുകൂടിയും സാധിച്ചിരുന്നില്ല.

ഇക്കാലത്തു ഗദാധരൻ പ്രധാനവേഷക്കാരനായി ഒരു ബാലനാടകക്കമ്പനി നടത്തുകകൂടെ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഇതിലേക്കായി, അന്നത്തെ ഏതാനും പ്രസിദ്ധനടന്മാരുടെ അടുത്തുപോയി നാട്യവിദ്യ അഭ്യസിക്കുകകൂടെ ചെയ്തു. നാട്യത്തിൽ എന്നപോലെതന്നെ ചിത്രമെഴുത്തിലും ഗദാധരൻ അതിസമർത്ഥൻ ആയിരുന്നു. സർവ്വോപരി, കളിമണ്ണുകൊണ്ടു രൂപം ഉണ്ടാക്കുന്ന വേലയിൽ ആക്കാലത്തുതന്നെ ഗദാധരൻ നല്ല പ്രസിദ്ധി സമ്പാദിച്ചിരുന്നു.

ഗദാധരന്റെ ഏവംവിധമുണ്ടായ കലാപൂർണ്ണജീവിതം രാമകുമാരഭട്ടാചാര്യനു് ഒട്ടുംതന്നെ സന്തോഷത്തെയോ സമാധാനത്തെയോ കൊടുത്തില്ല. ഇക്കാലത്തെല്ലാം രാമകുമാരഭട്ടാചാര്യൻ ഇടയ്ക്കിടെ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നു കാര്യങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചുപോകുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോഴെല്ലാം ഗദാധരൻ ഇങ്ങനെ ഒരു താന്തോന്നിയായി വളരുന്നതുകണ്ടു് അദ്ദേഹം വളരെ വ്യസനിച്ചു. തന്റെ കുടുംബത്തിൽ ഉള്ളവരെല്ലാം നല്ല പണ്ഡിതന്മാരായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഈ ബാലൻമാത്രം ഇങ്ങനെ അനാക്ഷരകുക്ഷിയായി വളരുന്നതുകണ്ടു് അദ്ദേഹം വളരെ വിഷമിച്ചു. അതിനും പുറമെ തന്റെ സഹോദരന്റെ കൂട്ടുകെട്ടും സഹവാസവും ഒട്ടും ആശാസ്യമായും അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയില്ല. എന്നാൽ ഗൃഹത്തിൽ മാതാവിനെ സഹായിക്കു

തുണയായി ആരും ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടും തള്ളയില്ലാപ്പിള്ള ആയ അക്ഷയനെ വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരേണ്ട ഭാരംകൂടെ ആ വയോവൃദ്ധയിൽതന്നെ വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കും അവരുടെ ഏകസഹായിയായ ആ അവസാനപുത്രനെ അവിടെനിന്നു കൊണ്ടുപോകുന്നതു ശരിയല്ലെന്നു വിചാരിച്ചു്, അദ്ദേഹം തന്റെ സഹോദരനെപ്പററി വ്യസനിച്ചുകൊണ്ടു മടങ്ങിപ്പോകുകയായിരുന്നു സാധാരണമായി ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ ഗദാധരനു പതിനേഴുവയസ്സു പ്രായമാകുന്നതുവരെ കഴിഞ്ഞുകൂടി. അപ്പോഴേയ്ക്കും രാമകുമാരന്റെ ജോലിക്കും അല്പമൊക്കെ സഹായിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്ന പ്രായവും ആയി. അതിനാൽ ഗദാധരനെ കൽക്കത്തയിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുവാൻ രാമകുമാരൻ തീർച്ചയാക്കി. അതനുസരിച്ചു 1028-ൽ യുവഗദാധരൻ കൽക്കത്തയിലേയ്ക്കു മാറി.

കൽക്കത്തയിൽ എത്തിയതിനുശേഷം, ഏതാനും പ്രഭുക്കന്മാരുടെ ഗൃഹങ്ങളിൽ താൻ ഏററിരുന്ന പൂജാദികർമ്മങ്ങളും സംഗ്രഹത്തിലെ ജോലികളും ജ്യേഷ്ഠൻ അനുജനെ ഏല്പിച്ചു. ദിവസേന ഈവക പ്രവൃത്തികൾ കഴിച്ചു ബാക്കിയുണ്ടാകുന്ന സമയം വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ വിനിയോഗിക്കുവാനും നിഷ്കർഷിച്ചു. ഗദാധരൻ കാമാർപുക്കൂറിലെപ്പോലെതന്നെ ഇവിടെയും പൂജാദികർമ്മങ്ങളെല്ലാം വളരെ ശരിയായി നിർവ്വഹിച്ചു; എന്നു മാത്രമല്ല അവിടത്തെ കുലീനകളായ സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ കണ്ണിലുണ്ണിയായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഗദാധരനെ ആദരിക്കുവാനും ബഹുമാനിക്കുവാനും ഗദാധരൻ പറയുന്നതുപോലെ കേട്ടനുസരിക്കുവാനും ഒരുകൂട്ടം സ്ത്രീജനങ്ങളും ഒട്ടനേകം പുരുഷന്മാരും അവിടെയും ഉണ്ടായി. വിദ്യാഭ്യാസസംഗതിയിൽ ആ ബാലൻ പൂർവ്വവൽ അവിടെയും വിമുഖനായിത്തന്നെ ഇരുന്നതേയുള്ളൂ. ഇതൊന്നും രാമകുമാരന്നു് ഒട്ടുംതന്നെ രസമായില്ല. ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം തന്റെ

സഹോദരനെ വിളിച്ച് മിതമായ സ്വരത്തിൽ കുറെ ശകാരിച്ചു. അതു കേട്ടപ്പോൾ ഗദാധരൻ പറഞ്ഞ സമാധാനം ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു. ജ്യേഷ്ഠാ! അവിടുന്ന് ഇതെല്ലാം കൊട്ടിഘോഷിക്കുന്ന ഈ വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ടുള്ള പരമപ്രയോജനം എന്താണ്? കേവലം നാലുകാശ് അത്രെ. ഒന്നാമതായി ചോറ് അരി, അല്ലും കായ്കറി, കഴിഞ്ഞില്ലേ! അതിനപ്പുറം എന്തുണ്ട്? ഇങ്ങനെയുള്ള വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ട് എനിക്ക് ഒരു പ്രയോജനവും ഇല്ല. അത് എനിക്കു വേണ്ടതാനും. യഥാർത്ഥമായ ജ്ഞാനത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതും സത്യത്തെ കാണിച്ചുതരുന്നതും ജീവിതത്തെ അനുഗ്രഹീതം ആക്കിത്തീർക്കുന്നതും ആയ "വിദ്യ" യാതൊന്നോ ആ വിദ്യ മാത്രമേ എനിക്ക് അഭ്യസിക്കേണ്ടതായിട്ടുള്ളൂ. ഗദാധരന്റെ ഈ സമാധാനംകൊണ്ട് രാമകുമാരൻ തൃപ്തിപ്പെട്ടില്ല. എങ്കിലും അദ്ദേഹം പിന്നെ ഒന്നും നിർബ്ബന്ധിച്ചതും ഇല്ല. ഗദാധരന്റെ വിദ്യാഭ്യാസം ഏതായാലും ഇതോടുകൂടി അവസാനിക്കുകയും ചെയ്തു.

ദക്ഷിണേശ്വരം.

ഈ കാലത്തിൽ ഗദാധരനേയും രാമകുമാരനേയും കല്ക്കത്തായിലും മറ്റുള്ളവരെ കാമാർപുകുരത്തിലും വിട്ട് വായനക്കാരോടുകൂടി നാം കല്ക്കത്തായിലെ മറ്റൊരു പ്രദേശത്തിലേക്ക് ഒന്നു കണ്ണോടിക്കേണ്ടതായിരിക്കുന്നു. കല്ക്കത്തയിൽ റാണി രാസമണി എന്ന പേരായി ഒരു ധനികസ്ത്രീ ഉണ്ട്. ജാതിയിൽ കൈവർത്തകയാണ്. തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ മരണശേഷം ഈ സ്ത്രീ അനേകലക്ഷം ഉറുപ്പികയുടെ ഉടമസ്ഥയായിതീർന്നിരിക്കുന്നു. സൽസ്വഭാവവും പ്രത്യേകിച്ച് ഈശ്വരഭക്തയും ആയിരുന്നതുകൊണ്ട് റാണി രാസമണി വളരെ കാലം മുമ്പേതന്നെ കാശിക്കുപോകണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചി

ന്നു. കാശിയാത്രയ്ക്കുള്ള ഒരുക്കങ്ങളൊന്നും അതിന്നു സാധിച്ചില്ല. റാണി കാശിക്കു പുറപ്പെട്ടുകൂടിയും ചെയ്തു. അപ്പോൾ അന്നപൂർണ്ണാദേവി റാസമണിയുടെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷയായി "നീ കാശിയിൽ വന്നിട്ടാവശ്യമില്ല. നീ എന്നിഷ്ഠയായി ഇവിടെ ഗംഗാതീരത്തിൽ ഒരു ക്ഷേത്രം പണികഴിപ്പിച്ച് എന്നെ ഇവിടെ വെച്ച് പൂജിപ്പിക്കുന്നതാണ് എനിക്കു തൃപ്തി." എന്ന ഉപദേശിക്കുക ഉണ്ടായി എന്നാണ് കേട്ടിട്ടുള്ളത്. എന്തായാലും അവർ കാശിക്കു പോകുകയുണ്ടായില്ല. അതിന്നുപകരം 1847 സെപ്തമ്പർമാസം 16-ാം നു സുപ്രീംകോടതിയിലെ ഒരു വക്കീലായ മിസ്റ്റർ ഹേസ്റ്റി എന്ന ആളുടെ ഗംഗാതീരത്തിൽ 30 ഏക്കർ സ്ഥലം വിലക്കു വാങ്ങി അവിടെ ഒരു ക്ഷേത്രം പണികഴിപ്പിച്ചു. ഈ ക്ഷേത്രം പണി പൂർത്തിയാകുവാൻ പത്തുകൊല്ലക്കാലവും പതിനഞ്ചു ലക്ഷത്തോളം ഉറുപ്പികയും വേണ്ടിവന്നു. മറ്റു ദേവക്ഷേത്രങ്ങളും അവയ്ക്കു മദ്ധ്യത്തിലായി ഭവതാരിണീദേവിയുടെ മഹാക്ഷേത്രവും അല്പം മാറി രാധാകാന്തജിക്ഷേത്രവും ഉണ്ട് പണിചെയ്യിപ്പിച്ചത്. ക്ഷേത്രം പണിയെല്ലാം അവസാനിച്ച് പ്രതിഷ്ഠ നടത്തുവാൻ സമയമായപ്പോൾ അവിചാരിതമായ ഒരു പ്രതിബന്ധം നേരിട്ടു.

താൻ അനേകലക്ഷം ഉറുപ്പിക ചിലവുചെയ്ത് ഉണ്ടാക്കിച്ചതായ ആ മഹാക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്ന തന്റെ ഇഷ്ടദേവതയായ ഭവതാരിണീദേവിക്ക് താൻ ഭക്ഷിക്കുന്നതുപോലെയുള്ള അന്നാദികൾതന്നെ നിവേദിക്കേണമെന്നായിരുന്നു റാണി തീർച്ചയാക്കിയിരുന്നത്. പക്ഷെ ഈ നിശ്ചയം ദേശാചാരത്തിന്ന് അനുകൂലിച്ചതായിരുന്നില്ല. ശൂദ്രന്മാരുടെ ക്ഷേത്രങ്ങളിലല്ലാതെ അന്നം നിവേദിക്കുകയോ, ബ്രാഹ്മണർ ദർശനത്തിന്ന് ചെല്ലുകയോ, അവർ അവിടെ വെച്ച് ഭക്ഷണം കഴിക്കുകയോ [illegible] ചെ

ള്ളതില്ല. റാണിയുടെ നിശ്ചയം ഈ നാട്ടാചാരത്തിന്നു വിപരീതമായിരുന്നതിനാൽ ആ സ്ത്രീ പ്രസ്തുതസംഗതിയിൽ പണ്ഡിതന്മാരുടെ അഭിപ്രായം അറിയുവാനായി എല്ലാവക്കും എഴുതിഅയച്ചു. എല്ലാ പണ്ഡിതന്മാരും, ശാസ്ത്രിമാരും, പുരോഹിതന്മാരും പൂർവ്വാചാരത്തെ യാതൊരു കാരണവശാലും ഭേദിക്കവാൻ പാടില്ലെന്നും അതിനാൽ ശൂദ്രാണീക്ഷേത്രത്തിൽ അന്നനിവേദ്യം ചെയ്തുകൂട എന്നുതന്നെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ഇത്രയും അറിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ ദ്രവ്യം ചെയ്ത ധനമെല്ലാം വെറുതെയായിപ്പോയെന്നോർത്തു റാണി വല്ലാതെ ദുഃഖിച്ചു. കേവലം ഹതാശയായിരിക്കുന്ന സമയത്താണു നമ്മുടെ രാമകുമാരചട്ടോപാദ്ധ്യായന്റെ അഭിപ്രായം വന്നുചേർന്നതു്. ക്ഷേത്രവും ദേവസ്വം സ്വത്തും ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ പേരിൽ ദാനം ചെയ്യുകയും പൂജാദി നിത്യനിവേദ്യങ്ങൾക്കു സ്ഥിരമായി ഏർപ്പാടു ചെയ്യുകയും ചെയ്താൽ ആ ക്ഷേത്രത്തിൽ ബ്രാഹ്മണനു പൂജാദികർമ്മങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന്നും അവിടെ അന്നം നിവേദിക്കുന്നതിന്നും ആ പ്രസാദം ബ്രാഹ്മണർ കഴിക്കുന്നതിന്നും യാതൊരു വിരോധവും ഇല്ലെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. രാസമണിക്കു ഇതു വളരെ പഥ്യമായി. അതനുസരിച്ചു ദക്ഷിണേശ്വരക്ഷേത്രവും ദേവസ്വം സ്വത്തും തന്റെ ഗുരുവിന്റെ പേരിൽ ദാനം ചെയ്യുകയും തന്റെ ഭരണാധികാരം മാത്രം കയ്യിൽ വെയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷെ ഇതുകൊണ്ടും വലിയ ഗുണമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. അവിടെ പൂജാജോലികൾക്കു നിയമിക്കുവാൻ യോഗ്യന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരെ റാണിക്കു കിട്ടിയില്ല. അതിനാൽ രാമകുമാരചട്ടോപാദ്ധ്യായൻതന്നെ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ മേൽശാന്തിസ്ഥാനം സ്വീകരിക്കണമെന്നു രാസമണി അദ്ദേഹത്തോടു ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഇതിന്നു രാമകുമാരന്നു ആദിയിൽ പൂർണ്ണമായ സമ്മതമുണ്ടാ

യിരുന്നില്ല. എങ്കിലും ശരിയായ ഒരു പുരോഹിതനെ കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു ക്ഷേത്രപ്രതിഷ്ഠയും മറ്റും മുടങ്ങിക്കിടക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും ഈ വിവരം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു താൻ അതിന്നു തുണയാകാതിരിക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം അപ്പൂജാകാര്യങ്ങളെ നിവർത്തിക്കുവാൻ സമ്മതിച്ചു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കു വന്നു. ഇതനുസരിച്ചു 1030 ജ്യേഷ്ഠമാസം 18-ാംനു- "സ്നാനയാത്ര" എന്ന ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ അവിടെ പ്രതിഷ്ഠ നടത്തുകയും ചെയ്തു.

പ്രതിഷ്ഠയും അനുസംബന്ധിച്ചുള്ള ഉത്സവവും കാണ്മാൻവേണ്ടി നമ്മുടെ യുവാവായ ഗദാധരനും ജ്യേഷ്ഠൻ രാമകുമാരനൊന്നിച്ച് ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. എങ്കിലും അമ്പലത്തിൽ തിരക്കധികമായി നടക്കുന്ന സദ്യയിലും സമ്മാനിയിലും നമ്മുടെ യുവാവു പങ്കുകൊണ്ടില്ല. അന്നത്തെ ഉത്സവാഘോഷങ്ങളെല്ലാം അവസാനിച്ചതിന്നശേഷം കാലണയ്ക്കു അവിലുംവാങ്ങി തിന്നുകൊണ്ടു" ഞാന വൈകുന്നേരം ആ യുവധീരൻ കൽക്കത്തയിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങി. പിറ്റേദിവസം കാലത്തു വീണ്ടും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കു ചെന്നു. അന്നും വളരെ നേരം ജ്യേഷ്ഠനെ കാത്തുനിന്നുനോക്കി. ഒടുവിൽ അന്നും അദ്ദേഹം വരുന്നില്ലെന്ന വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ ക്ഷണത്തിന്നു കൽക്കത്തയിൽ തന്നെ മടങ്ങി എന്നതക്കവിധം അവിടെനിന്നു തിരിക്കുകയാണ ചെയ്തതു". അവിടെനിന്നു ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നതിന്നു യാതൊരു വിരോധവും ഇല്ലെന്നു രാമകുമാരൻ എത്രതന്നെ പറഞ്ഞുനോക്കി. അതൊന്നും ഗദാധരൻ ചെവിക്കൊണ്ടില്ല. പിന്നെ ജ്യേഷ്ഠൻ ഇന്നവും നാളെവും എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു എന്നാലും ഒരു ദിവസം കൽക്കത്തയിൽതന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഈ കാലത്തിന്നിടയ്ക്കു ദക്ഷിണേശ്വരത്തോട് എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരു പ്രതിപത്തി രാമകുമാരന്റെ മനസ്സിൽ കടന്നു

കുടികഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ശരിയായ ഒരാളെ ലഭിച്ചു കിട്ടുന്നതുവരെ താൻതന്നെ ശാന്തി ചെയ്തുകൊള്ളാം എന്ന് അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചു. ഇതൊന്നും അറിയാതെ ജ്യേഷ്ഠനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാനായി മൂന്നാമതും ഗദാധരൻ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. ഇപ്രകാരമാണ് തന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ ശാന്തി ഏറ്റിരിക്കുന്നു എന്ന വിവരം ഗദാധരന്ന് മനസ്സിലായത്. ഗദാധരൻ വളരെ വ്യസനിച്ചു. അങ്ങനെ ഒരിക്കലും ചെയ്യരുതെന്നും അതു തങ്ങളുടെ ബ്രാഹ്മണ്യത്തിന്നും കുടുംബാചാരമര്യാദത്തിന്നുകൂടിയും ചേരാത്തതാണെന്നും മററും വളരെയൊക്കെ താണുകേണ് അപേക്ഷിച്ചുനോക്കി. തന്റെ സഹോദരന്റെ എല്ലാവിധമുള്ള അപേക്ഷാവാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ രാമകുമാരന്റെ മനസ്സും ഒട്ടൊക്കെ ഇളകാതിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ധർമ്മപത്രം പരിശോധന ചെയ്യേണ്ടതാണ് എന്ന് രാമകുമാരൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതു ഗദാധരന്നും സമ്മതമായി. അതനുസരിച്ചു ധർമ്മപത്രം പരിശോധിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ രാമകുമാരൻ യാതൊരു തെററും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നും അതു് അവരുടെ ശ്രേയസ്സിന്നുമാത്രം നിദാനമായേ ഇരിക്കയുള്ളൂ എന്നും തെളിഞ്ഞു. അതിനാൽ ഗദാധരൻ പിന്നെ ഒന്നും നിർബ്ബന്ധിക്കാതെ അന്ന് അവിടെ ഗംഗാതീരത്തു വെച്ചുണ്ടു താമസിച്ചു. രാത്രി കഴിഞ്ഞു നേരം പുലർന്നപ്പോഴേയ്ക്കും ഗദാധരന്റെ പ്രകൃതത്തിന്ന് ഒരു വലിയ മാററം സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഹാ! ദേവിയുടെ ഇച്ഛ! എന്നല്ലാതെ മറെറന്തു പറയട്ടെ. ഗദാധരന്ന് പോകുവാനുള്ള നിർബ്ബന്ധം മുമ്പേപ്പോലെ കാണുന്നില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല ആ സ്ഥലത്തോട് ഒരു പ്രത്യേകപ്രതിപത്തി ഉണ്ടാകുവാനും തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ഗദാധരനും ഇങ്ങിനെ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ താമസിച്ചു വരാൻ തുടങ്ങി. അടുത്തുതന്നെ ഒരു അവസരത്തിൽ ധ്യാനമ

ഷയമായ ഈ യുവാവിനെ കാണുവാൻ ഇടയായി. മധുരനാഥവിശ്വാസൻ റാണി രാസമണിയുടെ ജാമാതാവും എസ്റ്റേറ്റു മാനേജരും പ്രത്യേകിച്ചു് ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ മേലധികാരിയും ആണു്. ഗദാധരനെ കണ്ട ഉടനെതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അസാധാരണമായ ഒരു മൈത്രീഭാവം ആ യുവാവിൽ ജാതമായി. എത്രതന്നെ അടക്കിയാലും നില്ക്കാത്തവിധം അതു് കരകവിഞ്ഞു് ഒഴുകുവാനും തുടങ്ങി. അതിനാൽ ആ യുവാവിന്റെ സ്ഥിതിഗതികളെപ്പറ്റി അന്വേഷണം നടത്തിനോക്കിയപ്പോഴാണു് അദ്ദേഹം മേൽശാന്തിയുടെ സഹോദരനാണെന്നറിഞ്ഞതു്. ഉടനെതന്നെ മധുരനാഥൻ രാമകുമാരനെ വരുത്തി ഗദാധരനെ എന്തെങ്കിലും ഒരു ജോലിയിൽ നിയമിക്കണമെന്നും എന്തുവിധമെങ്കിലും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽതന്നെ താമസിപ്പിക്കണമെന്നും ആവശ്യപ്പെടുക മാത്രമല്ല, അപേക്ഷിക്കുകകൂടെ ചെയ്തു. രാമകുമാരൻ ഇതിന്നു് സമാധാനമായി ഗദാധരന്റെ സ്വഭാവഗതികളെല്ലാം സവിസ്തരം പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. അപ്പോഴും "ആകട്ടെ, എന്തെങ്കിലും വഴിയുണ്ടാകും. ശ്രമിച്ചുനോക്കുക" എന്നു മാത്രമായിരുന്നു വിശ്വാസൻ നൈരാശ്യരഹിതനായി പറഞ്ഞതു്. ഗദാധരൻ ഇക്കാലത്തൊരിക്കൽ സ്വഗ്രാമത്തു പോയി അവിടെ അല്പദിവസം താമസിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു് കേൾക്കുന്നു. അപ്പോൾ സിഹോരിൽവെച്ചു് ശാരദാമണിദേവിയെ കണ്ടിരുന്നുവെന്നും അക്കാലത്തു് ആ പെൺകുട്ടിക്കു് മൂന്നു വയസ്സുകൂടെ പ്രായമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും, അപ്പോഴേ "നിന്നെ ആരാണു് കല്യാണം കഴിക്കുന്നതു്?" എന്നു് ആ കുഞ്ഞിനോടു് ചോദിച്ചപ്പോൾ, ആ പെൺബാലിക ഗദാധരനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു എന്നും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ഗദാധരന്നു് വയസ്സു് ഇപ്പോഴേക്കു ഇരുപതായിരിക്കണം. താമസം ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ തന്നെയാണു്. ഗദാധര

ന്റെ ഇല്ലം അകന്ന കുടുംബക്കാരനായി, "ഹൃദയരാമു" എന്നു ഗദാധരൻ സാധാരണമായി വിളിക്കാറുള്ള ഹൃദയരാമമുഖോപാദ്ധ്യായൻ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നു താമസിക്കുന്നതു്. ക്ഷേത്രത്തിൽ വല്ല പ്രവൃത്തിയും കിട്ടിയാൽ കൊള്ളാമെന്നുവെച്ചു വന്നിരിക്കയാണു്. ഈ ഹൃദയരാമൻ ഗദാധരന്റെ പഥ്യകാരിയായ വയസ്യനായിരുന്നു. ഗദാധരന്റെ സ്വഭാവത്തിന്നു ഒരു വലിയ മാറ്റം വന്നുതുടങ്ങീട്ടുണ്ടു്. ഗദാധരനെ കാണാതിരിക്കുന്ന സമയം ഏറിത്തുടങ്ങി. അങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു് പോകുന്നു് കാണാതാകും. എവിടെ തിരഞ്ഞുനോക്കിയാലും കാണുകയില്ല. പിന്നെ കണ്ടാലാവട്ടെ, എവിടെക്കായിരുന്നു, എന്തിനായിരുന്നു, പോയിരുന്നതെന്നു ചോദിച്ചാൽ ശരിയായ സമാധാനം ഒന്നും പറയുകയില്ല. ചിലപ്പോഴൊ പഞ്ചവടിയിൽ നിന്നു കടന്നുവരുന്നതും കാണാമായിരുന്നുവത്രെ.

സാധനാഭ്യാസം

ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം ഗദാധരൻ ഗംഗാനദിയിൽ പോയി കുറെ കളിമണ്ണു് എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു് അതുകൊണ്ടു് അതിവിശേഷമായ ശിവപ്രതിമ (ഋഷഭരൂപസമേതമായി) ഉണ്ടാക്കി. അതിനെ ഉദ്യാനത്തിൽ വെച്ചു പൂജിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. അപ്പോഴാ മധുരാനാഥവിശ്വാസൻ, സഞ്ചാരമദ്ധ്യേ അവിടെ എത്തിച്ചേർന്നു. ഗദാധരനെ കണ്ട ഉടനെത്തന്നെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം പതിവുപോലെ അങ്ങോട്ടു ഓടി എങ്കിലും ആ യുവാവു് പൂജയിൽ ഇരിക്കുക ആയിരുന്നതിനാൽ അടുത്തു നിന്നിരുന്ന ഹൃദയരാമനെ വിളിച്ചു വിവരം ചോദിച്ചപ്പോഴാണു് ആ പ്രതിമ ഗദാധരൻ ഉണ്ടാക്കിയതാണെ

ന്നും മറ്റും അദ്ദേഹത്തിന്നു് മനസ്സിലായതു്. അത്ര മനോഹരമായ ഒരു പ്രതിമയെ അദ്ദേഹം അതിന്നുമുമ്പ് കണ്ടിട്ടു ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിന്റെ നിർമ്മാതാവു് ഗദാധരനാണെന്നു കേട്ടപ്പോൾ വിശ്വാസനുണ്ടായ സന്തോഷവും സ്നേഹവും അവർണ്ണനീയമായവിധം വർദ്ധിച്ചു. അതിനാൽ, പൂജകളെല്ലാം അവസാനിച്ചശേഷം ആ പ്രതിമയെ തനിക്കു കിട്ടിയാൽ കൊള്ളാമെന്നു് പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം പോയി. പിന്നെ പൂജകൾ അവസാനിച്ചശേഷം ആ ശിവവിഗ്രഹത്തെ വിശ്വാസനു് അയച്ചുകൊടുത്തു. അദ്ദേഹവും രാസമണിയും അതുകണ്ടു് വളരെ സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്തു.

പിന്നെ അല്പദിവസം കഴിഞ്ഞശേഷം ഒരു ദിവസം വിശ്വാസനാഥൻ ഉദ്യാനത്തിൽ വന്നപ്പോൾ അതിന്റെ മറ്റൊരു ഭാഗത്തായി ഗദാധരനും ഹൃദയരാമും നില്ക്കുന്നതുകണ്ടു്, അവരെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരുവാനായി ആളെ അയച്ചു. എന്നാൽ മധുരനാഥന്റെ അടുത്തു ചെല്ലുവാൻ ഇതുവരത്തെ വിധം ഒഴിഞ്ഞു നില്ക്കുകയായിരുന്ന ഗദാധരൻ ഇത്രകാലവും ചെയ്തിരുന്നതു്. കാരണം അടുത്തു കണ്ടാൽ വല്ല ഉദ്യോഗവും സ്വീകരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം നിർബ്ബന്ധിക്കുമെന്നു ഗദാധരന്നു് അറിയാമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈശ്വരന്റെ കീഴിലല്ലാതെ മറ്റാരുടെയും കീഴിൽ യാതൊരു പ്രവൃത്തിയും ഏല്ക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്നു് ഇഷ്ടമുണ്ടായിരുന്നതുമില്ല. അടുത്തു വിളിച്ചു പറയുമ്പോൾ നിഷേധിക്കേണ്ടിവരുമല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചായിരുന്നു ഗദാധരൻ ഇത്ര കാലവും മധുരനാഥനെ കാണാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടിയിരുന്നതു്. പതിവുപോലെ ഇത്തവണയും ഒഴിച്ചുപോകുവാൻ ഗദാധരൻ ശ്രമിച്ചുനോക്കി; എങ്കിലും അതിന്നു മുമ്പായി മധുരനാഥന്റെ ആളും ചെന്നു് പിടികൂടിക്കഴിഞ്ഞു. ഗദാധരന്നു് ഇതൊട്ടുംതന്നെ ഇഷ്ടമായില്ല. എന്നാൽ, വിളിച്ചതു

ചെല്ലാതിരിക്കുന്നതു് മര്യാദയല്ലെന്നും, ഉദ്യോഗം സ്വീകരിക്കുവാൻ നിർബ്ബന്ധിക്കുന്നതായാൽ സ്വീകരിക്കുന്നതിന്നു വിരോധമൊന്നും ഇല്ലെന്നും, ഇതുകൂടെ ഈശ്വരന്റെ പണിയാണു" എന്നും മററും ഹരിദയാലു പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചപ്പോൾ ഗദാധരനു ഒരു വിധം സമ്മതമായി. എങ്കിലും തന്നെ ഏല്പിക്കുന്ന പ്രവൃത്തിയുടെ ഉത്തരവാദിത്വങ്ങളെല്ലാം ഹരിദയാലുവിന്നു വഹിക്കാം എന്നാണെങ്കിൽ താൻ ചെന്നു ഉദ്യോഗം ഏറെറടുക്കാമെന്നു ഗദാധരൻ സമ്മതിച്ചു. ഹരിദയാലുവിന്നു് ഇതു വളരെ ഇഷ്ടമായ ഒരു സംഗതിയായിരുന്നു എന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹം ഉടനെതന്നെ സമ്മതിച്ചു. അതനുസരിച്ചു ഗദാധരൻ മഥുരാസന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു. മഥുരാസൻ വളരെ സന്തോഷത്തോടുകൂടി കുശലപ്രശ്നങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തശേഷം ദേവിയെ ഭജിച്ചുകൊണ്ടു ഗദാധരൻ അവിടെത്തന്നെ താമസിക്കണമെന്നും അതിന്റെ സൌകര്യത്തിന്നായി ദേവിയുടെ അലങ്കാരികന്റെ ജോലി സ്വീകരിക്കണമെന്നും ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഗദാധരൻ അപ്പോഴും വിവരങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞു. അതെല്ലാം മഥുരാസൻ ശ്രദ്ധവെച്ചു കേൾക്കുകയും ചെയ്തു. അതിനാൽ അന്നുതന്നെ ഗദാധരനെ അലങ്കാരികന്റെ ഉദ്യോഗത്തിന്നും, ഹരിദയാലുവിനെ, രാമകുമാരനേയും ഗദാധരനേയും സഹായിക്കുവാനും നിയമിക്കുകയും ചെയ്തു. മുൻപറഞ്ഞപോലെ കലശാദി അടിയന്തരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു മൂന്നു മാസം തികച്ചും ചെല്ലുന്നതിന്നു മുമ്പായിത്തന്നെ ഇത്രയും സംഗതികൾ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ നടന്നു കഴിഞ്ഞു.

അഷ്ടമിരോഹിണി കാലമായി. ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലെ രാധാ-ഗോവിന്ദജി ക്ഷേത്രത്തിൽ ഇപ്പോൾ ശാന്തിചെയ്യുന്നതു ക്ഷേത്രനാഥചട്ടോപാദ്ധ്യായർ എന്ന ഒരാളാണു്.

അഷ്ടമി-രോഹിണിദിവസം ഉച്ചപൂജ കഴിഞ്ഞു, രാധാകാന്തനെ ശയ്യാഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു് എഴുന്നള്ളിക്കുമ്പോൾ ആ ശാന്തിക്കാരൻ കാൽ വഴുതിവീണു വിഗ്രഹത്തിന്റെ ഒരു കാൽ ഒടിഞ്ഞുപോയി. ഈ വിവരം അറിഞ്ഞു റാണിരാസമണിയും മധുരാനാഥനും വളരെ വ്യസനിച്ചു. ഉടനെതന്നെ പണ്ഡിതന്മാരെ വിളിച്ചുവരുത്തി ഇതിലെന്താണു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതു് എന്നു ആലോചനയായി. അവർ എല്ലാവരും കൂടിയിരുന്നു, ശാസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം പരിശോധിച്ചും തീർച്ചയാക്കിയതു കേടുവന്ന വിഗ്രഹത്തിൽ പൂജചെയ്യാൻ പാടില്ല എന്നായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ സ്വല്പകാലത്തിന്നുള്ളിൽ തന്നെ മധുരാനാഥന്നു ഗദാധരനിൽ വലിയ ഭക്തിയും ബഹുമാനവും അങ്കുരിക്കുവാൻ ഇടയായിരിക്കുന്നു. ഈശ്വരഭജനം ചെയ്യുമ്പോഴും മറ്റും ഗദാധരൻ ഭാവാവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹം ധാരാളം കാണുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അതിനാൽ ഗദാധരൻ ഒരു അസാധാരണ മനുഷ്യനാണെന്നു് അദ്ദേഹം അല്പാല്പം അറിഞ്ഞിരുന്നു. അതു മുതല്ക്കു് ആ യുവാവിൽ അതിയായ ഭക്തിയും ബഹുമാനവും ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങി. ആകയാൽ ഈ സംഗതിയിൽ എന്താണു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതെന്നു മധുരാനാഥൻ ഗദാധരനോടു ചോദിച്ചു. അതിന്നു സമാധാനമായി ആ യുവാവു് പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"പ്രതിമയെ മാറേണ്ടുന്ന ആവശ്യമൊന്നും ഇല്ല. ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഭർത്താവിന്റെ കാൽ ഒന്നു ഒടിഞ്ഞുപോയാൽ ആ ഭർത്താവിനെ ആ സ്ത്രീ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണു് ഈ പണ്ഡിതന്മാർ ഉപദേശിക്കുക? എന്നു് അവരോടു തന്നെ ചോദിക്കുക. ആ സാധുമനുഷ്യനെ പിടിച്ചു പുറത്തു തള്ളിക്കളയണമെന്നോ, അതോ വല്ല നല്ല വൈദ്യന്മാരെക്കൊണ്ടു ചികിത്സിപ്പിച്ചു് ആ അപായം ഭേദപ്പെടുത്തണം എന്നോ? വിഗ്രഹത്തിന്റെ കാൽ ശരിയാക്കി പൂജിക്കുന്നതു് ഉചിതമായതു്, പ്രതിഷ്ഠയോ

അതോ സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുദേവനായ നിങ്ങളുടെ നാഥനെയോ? വിഷ്ണുവിനെയാണെങ്കിൽ മേൽ പറഞ്ഞ ഉദാഹരണങ്ങൾ എന്തുകൊണ്ടു് ഇവിടെയും യോജിപ്പിച്ചുകൂടാ. കുറിഞ്ഞകാലിനെ ശരിപ്പെടുത്തി ആ വിഗ്രഹത്തിൽതന്നെ പൂജിക്കുന്നതിന്നു് എന്താണു വിരോധം?" എന്തിന്നു് ഏറ പറയുന്നു, റാണി രാസമണിയും മധുരനാഥവിശ്വാസും ഗദാധരന്റെ അഭിപ്രായത്തെത്തന്നെയാണു സ്വീകരിച്ചതു്. എന്നു മാത്രമല്ല, തന്റെ "ദേവ"വിന്റെ ഒടിഞ്ഞ കാൽ ചികിത്സിച്ചു സുഖപ്പെടുത്തുവാനായി വൈദ്യനായ ഗദാധരനെത്തന്നെ രാസമണിറാണി ഏല്പിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം അതനുസരിച്ചു കേടു തീർത്തുവെച്ചിരിക്കുന്ന ആ വിഗ്രഹം ഇന്നും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ കാണാകുന്നതാണു്. വളരെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയാൽ കൂടിയും അറിയുവാൻ പ്രയാസമായിരിക്കുംവിധം ആ ശില്പാചാരന്റെ ചികിത്സാനൈപുണ്യം അതു ഭംഗിയായി ഫലിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ സൂക്ഷ്മക്കുറവിന്നു ശാന്തിക്കാരനായ ക്ഷേത്രനാഥനെ ആ പ്രവൃത്തിയിൽനിന്നു പിരിക്കുകയും അതിന്നു പകരം രാധാകാന്തന്റെ ശാന്തിക്കാരനായി ഗദാധരനെ നിയമിക്കുകയും ചെയ്തു. ഗദാധരന്റെ സ്ഥാനം ഹൃദയരാമുവിന്നും കിട്ടി.

ഗദാധരന്റെ പൂജാരീതി അനിതരസാധാരണമായിരുന്നു. അതിനെ "ശ്രീരാമകൃഷ്ണചരിതാമൃതത്തിൽ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഇങ്ങിനെയാണു്:—"പൂജക്കിരുന്നാൽ മനസ്സു മുഴുവൻ അതിൽ ലയിച്ചു കഴിയും. പിന്നെ ബാഹ്യത്തെപ്പറ്റി യാതൊരു ബോധവും ഇല്ല. അംഗന്യാസം കരന്യാസം മുതലായവ ചെയ്യുമ്പോൾ മന്ത്രത്തിലെ അതാതു വർണ്ണങ്ങൾ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള വിധം ശരീരത്തിലെ അതാതു് അവയവങ്ങളിൽ തേജോമയമായി കാണപ്പെട്ടി

ടന്നു എന്നു ദേവൻതന്നെ പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. സുഷു-പ്തിയിലുള്ള കുണ്ഡലിനി, പ്രബുദ്ധമായി സുഷുമ്നയിൽകൂടെ സഹസ്രാരത്തിലേക്കു് ഉയരുന്നതും അക്കാലത്തു തന്നെ അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കണ്ടിരുന്നു; എന്നു മാത്രമല്ല "ഇതി ജലധാരയാ വഹ്നിപ്രകാരം വിചിന്ത്യ" എന്നു ജപിക്കയോടും അതാതുസമയത്തെ പൂജയുടെ സ്വഭാവംപോലെ ആയിരം ജിഹ്വകളോടുകൂടിയ അഗ്നി അതിയായി കത്തിജ്വലിച്ചു് അത്യുന്നത മതിൽക്കെട്ടുപോലെ പൂജാസ്ഥലത്തെ ബാഹ്യങ്ങളായ എല്ലാ ഉപദ്രവങ്ങളിൽനിന്നും സംരക്ഷിച്ചു വലയം ചെയ്തു നില്ക്കുന്നതായിട്ടുള്ളതും അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണുക പതിവായിരുന്നു. ആ സമയത്തു ഗദാധരന്റെ ശരീരത്തിൽനിന്നു ഒരു പ്രത്യേകതേജസ്സ് ഉത്ഭവിക്കുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സ് അനന്യചിന്താസ്വരൂപമായി പരിണമിക്കുകയും ചെയ്യും.

ഇതിനുശേഷമാണു ഗദാധരനു "ശക്തിമന്ത്രം" സിദ്ധിച്ചതു്. ദേവീപൂജചെയ്യുന്നതിനു ശക്തിമന്ത്രോപാസനം അത്യന്താപേക്ഷിതമായതാണല്ലോ. ഗദാധരൻ തന്നെ പിന്നീടു ഭവതാരിണീക്ഷേത്രത്തിൽ ശാന്തിക്കു യോഗ്യനായിതീരണം എന്നു വിചാരിച്ചു രാമകുമാരജ്യേഷ്ഠോപാദ്ധ്യായൻ തന്റെ സഹോദരനു് അക്കാലത്തു സുപ്രസിദ്ധഭക്തനും സിദ്ധനും ആയ ശ്രീകേനാറാംഭട്ടാചാര്യരെക്കൊണ്ടു ശക്തിമന്ത്രം ഉപദേശിപ്പിച്ചു. ഗദാധരൻ മന്ത്രോപദേശം സിദ്ധിച്ച ക്ഷണത്തിൽതന്നെ ഭാവാവേശത്തെ പ്രാപിച്ചു എന്നും അതുകൊണ്ടു് ഗുരു വളരെ അത്ഭുതപ്പെട്ടു എന്നും കാലതാമസം കൂടാതെ ഇഷ്ടദേവതയുടെ അനുഗ്രഹം ലഭിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം അനുഗ്രഹിച്ചു എന്നും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങനെ ശക്തിമന്ത്രം കൊടുത്തതിനുശേഷം രാമകുമാരജ്യേഷ്ഠോപാദ്ധ്യായൻ ഗദാധരനെക്കൊണ്ടു കാളീക്ഷേത്രത്തിൽ പൂജ ചെയ്യിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ആദ്യകാലങ്ങളിൽ

തന്റെ തന്നെ അടുത്തിരുന്നു വേണ്ടപോലെ പൂജ അഭ്യസിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നെ ഗദാധരന്നു സ്വന്തമായി ദേവിക്കു പൂജചെയ്യുവാൻ സാധിക്കുമെന്നായപ്പോൾ തനിക്കു പകരം ദേവീക്ഷേത്രത്തിൽ സഹോദരനെ പൂജയ്ക്കാക്കി രാമകുമാരൻ വിഷ്ണുക്ഷേത്രത്തിലേക്കു മാറി. റാണി രാസമണിയും മഥുരാനാഥനും ഈ വിവരം അറിഞ്ഞപ്പോൾ അത്യന്തം സന്തോഷിച്ചതേ ഉള്ളു. രാമകുമാരന്റെ ആരോഗ്യം ക്രമേണ ക്ഷയിച്ചുവന്നിരുന്നതുകൊണ്ടു കാളീക്ഷേത്രത്തിലെ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം നിർവ്വഹിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്താൽ സാധിക്കാതായി തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു എന്നു് അവർ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. പക്ഷേ അദ്ദേഹം സ്വന്തമനസ്സാലെ ഒഴിയുകയല്ലാതെ ഒരിക്കലും ഒഴിപ്പിക്കയില്ലെന്നായിരുന്നു അവർ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്. ആ അവസ്ഥയിൽ അദ്ദേഹം വിഷ്ണുക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു മാറിയതും, പകരം കാളീക്ഷേത്രത്തിൽ ഗദാധരനെ ആക്കിയതും അവർക്കു് അത്യന്തം തൃപ്തിയെയാണു പ്രദാനം ചെയ്തതു്. ഹൃദയനു ഗദാധരനെ സഹായിക്കുവാൻ കാളീക്ഷേത്രത്തിലെ കീഴ്ശാന്തിയായും നിയമിക്കപ്പെട്ടു.

ഇങ്ങനെ അല്പകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രാമകുമാരച്ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ, സ്വകാര്യകാര്യാർത്ഥം പോകേണ്ട ആവശ്യത്തിലേയ്ക്കു് അല്പദിവസത്തെ അവധിയെടുത്തു, തനിക്കു പകരം ഹൃദയനെയാണു രാധാഗോവിന്ദക്ഷേത്രത്തിൽ പൂജക്കാക്കി പുറപ്പെട്ടു. പക്ഷെ വിചാരിച്ചപോലെ സാധിച്ചില്ല. നാട്ടിലേയ്ക്കു പോകുന്നവഴിക്കു ശ്യാമനഗർ എന്ന ദിക്കിൽ വെച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനു പെട്ടെന്നു ഒരു രോഗം പിടിപെടുകയും അതു നിമിത്തം അവിടെവെച്ചു നിര്യാണമാകുകയും ചെയ്തു. ശ്രീമാനായ രാമകുമാരച്ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ ഇങ്ങനെ ഒരു കൊല്ലം മാത്രമേ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ ശാന്തിക്കാരനായിരിക്കുക ഉണ്ടായുള്ളു. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ

നിൎയ്യാണം കൊല്ലവൎഷം 1032-ൽ ആയിരിക്കണമെന്നു ഊഹിക്കാം.

രാമകുമാരജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്റെ നിൎയ്യാണം ഗദാധരന്റെ ജീവിതരേഖയിൽ ഒരു വലിയ പരിവൎത്തനത്തെ ഉണ്ടാക്കിയ സംഗതിയാണ്. പിതാവിന്റെ മരണശേഷം തന്റെ ഏകാവലംബമായിരുന്നു ഇദ്ദേഹമായിരുന്നുവല്ലോ. അതിനാൽ ഇതിന്നുശേഷമാണ് ഗദാധരന്റെ ജീവിതഗതി ഒരു അത്ഭുതപൂൎണ്ണമായ സരണിയെ പ്രാപിച്ചത്. ഒരുവന്ന് ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുവാൻ സാധിക്കുമെന്നു പരിശോധിക്കുവാൻ ഗദാധരൻ തീൎച്ചയാക്കിയതും അതിന്നുമാത്രമായി മറ്റെല്ലാറ്റെയും ബലികഴിപ്പാൻ നിശ്ചയിച്ചതും ഇതിന്നുശേഷമാണ്. അതിരാവിലെ പൂജാദികൾ കഴിഞ്ഞതിന്നുശേഷവും വളരെ നേരമെന്നിയെ ക്ഷേത്രത്തിൽ നിന്നു കീൎത്തനങ്ങൾ പാടിയും സ്തുതിച്ചും കഴിച്ചിരിക്കും. ഉച്ചയ്ക്കും അൎദ്ധരാത്രിക്കും നട അടച്ച് പുറത്തിറങ്ങിയാൽ ഉടനെതന്നെ പഞ്ചവടിയിൽ പോയി ധ്യാനത്തിലിരിക്കും. ഇങ്ങനെ യാതൊരു വിശ്രമവും കൂടാതെ അദ്ദേഹം സമയമെപ്പോഴും ഈ ഒരേ ഉദ്ദേശസാദ്ധ്യത്തിന്നു മാത്രമായി ചിലവാക്കിപ്പോന്നു. എന്നാൽ ഗദാധരന്റെ ഈ വക സാധനകളൊന്നും മഥുരബാബുവിന്ന് ഒട്ടുംതന്നെ പഥ്യമായിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ ആഹാരവും കൂടാതെയും വിശ്രമമെന്നതറിയാതെയും പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ, ആ പ്രവൃത്തി എത്രതന്നെ ഉൽകൃഷ്ടമായതായിരുന്നാലും ആരോഗ്യത്തെ ബാധിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്ന് അദ്ദേഹം തീൎച്ചയാക്കി. അതിനാൽ ഗദാധരന്റെ ഗൂഢപ്രവൃത്തികൾ എന്തെല്ലാമാണെന്നു കണ്ടുപിടിക്കുവാനും കഴിയുമെങ്കിൽ ഗദാധരനെ അതിൽനിന്നു പിന്തിരിപ്പിക്കുവാനും അദ്ദേഹം ഉറച്ചു. ഒരിക്കൽ രാത്രിയിലെ അന്നേരത്തു പഞ്ചവടിയിൽ നിന്നു കരഞ്ഞു ഉച്ചൈഃപ്രാൎത്ഥന ചെയ്യുന്നതു

ന്നും ഇല്ലായിരുന്നു. അതു് ഒരു ശ്മശാനസ്ഥലവും പല ഭയാനകജന്തുക്കൾക്കും നിലയവും, പകൽ സമയത്തുകൂടെ ജനങ്ങൾ സഞ്ചരിക്കുവാൻ ഭയപ്പെടുന്നതും ആയ പ്രദേശമായിരുന്നു. ഗദാധരൻ ഈ പ്രദേശത്തിലുള്ള ഒരു നെല്ലിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇരുന്നായിരുന്നു രാക്കാലത്തു ധ്യാനപരിശീലനം ചെയ്തുവന്നിരുന്നതു്. ഒരു ദിവസം രാത്രി പതിവുപോലെ ഗദാധരൻ പുറത്തിറങ്ങിയപ്പോൾ ഹൃദയാലുവും പിന്നാലെ ചെന്നു. ഗദാധരൻ പഞ്ചവടിയിൽചെന്നു നെല്ലിമരക്കീഴിലേക്കു് ഇറങ്ങിയപ്പോൾ പിന്നാലെ പോയിരുന്ന ഹൃദയാലുവിന്നു് അങ്ങോട്ടുചെല്ലുവാൻ ധൈര്യം തോന്നിയില്ല. അതിനാൽ ദൂരത്തു് ഒളിച്ചുമറിനിന്നു് കുറെ കല്ലുകൾ പെറുക്കി എറിഞ്ഞുനോക്കി. അതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാകാതിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഇച്ഛാഭംഗത്തോടെ മടങ്ങിപ്പോരുകയാണു ചെയ്തതു്. പിറേറ ദിവസം ഇതിനെപ്പററി ചോദിച്ചപ്പോൾ ഗദാധരൻ പറഞ്ഞ സമാധാനം ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു:—"എടാ ഇതിൽ ഇത്രയെക്കെ അതിശയിക്കുവാനോ ആക്ഷേപിക്കുവാനോ ഉള്ളതു്. ആ കുഴിയിൽ ഒരു നെല്ലിമരം നില്ക്കുന്നതു നിനക്കു കാണാനില്ലേ. ആ ഫലവൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ ഇരുന്നു ധ്യാനിക്കുന്നവന്നു വേഗത്തിൽ ഇഷ്ടപൂർത്തി ഉണ്ടാകുമെന്നു ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതും നിനക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടേ? ഞാൻ അതിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇരുന്നു ധ്യാനിക്കുവാനായിരുന്നു പോയിരുന്നതു്." ഇതിന്നുശേഷം ഗദാധരൻ അവിടെപോയി ധ്യാനത്തിന്നിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ ഭയപ്പെടുത്തുവാനായി ഹൃദയാലു ദൂരെനിന്നു കല്ലുകൾ പെറുക്കി പലതവണ എറിഞ്ഞുനോക്കി. അതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു കണ്ടതുകൊണ്ടു് "എന്തെങ്കിലും ആയിക്കൊള്ളട്ടെ" എന്നു വിചാരിച്ചു് അദ്ദേഹം ആ സംരംഭത്തിൽനിന്നു പി

ന്നേറി. അതിന്നു ശേഷം ഗദാധരൻ നിർബ്ബന്ധിതനായി അവന്റെ കൃത്യങ്ങൾ നടത്തിപ്പോരുകയും ചെയ്തു.

ഇത്രയെല്ലാം ആയപ്പോഴേക്കു ഗദാധരന്റെ പ്രകൃതത്തിന്നു ഒരുവലിയ മാറ്റം നേരിട്ടു. ക്ഷേത്രത്തിലെ പൂജാദികൾ അവർക്കൂടയും സ്ഥലശുദ്ധികൾക്ക വേണ്ടപോലെ അല്ലാതായിത്തുടങ്ങി. ദേവിയുടെ മുമ്പിൽ കരഞ്ഞുകൊണ്ടു ഇരിക്കുവാനാണ തുടങ്ങിയതെങ്കിൽ അങ്ങിനെ മണിക്കൂറുകൾ ഒന്നായി അവിടെ ഇരുന്നു പോരും. ദീപാരാധനയാണു തുടങ്ങിയതെങ്കിൽ അതിന്നും അവസാനമില്ല. പുഷ്പം എടുത്തു അർച്ചനയാണെങ്കിൽ അതിന്നുമാത്രമേ ഒന്നു സമയമുള്ളൂ. ഇതെല്ലാം കണ്ടപ്പോൾ ഗദാധരന്ന ബുദ്ധിഭ്രമം ആണെന്നാണ മറ്റുള്ളവർ വിചാരിച്ചതു. അതിനാൽ ക്ഷേത്രാധികാരി വിവരമെല്ലാം റാണിരാസമണിയേയും മധുരനാഥനേയും അറിയിച്ചു. അവർ വന്നുനോക്കിയപ്പോൾ, ഗദാധരന്റെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി അറിയുവാൻ അവർക്ക സാധിച്ചതുകൊണ്ടു അതിന്നു യാതൊരു തടസ്സവും പറയാതെ കണ്ടിപ്പോരുകയേ ഉള്ളൂ. ഗദാധരനു ദേവി പ്രത്യക്ഷമാകാത്തതുകൊണ്ടുള്ള വ്യസനം സഹിക്കവയ്യാതായിത്തുടങ്ങി. ആ കാലത്തെപ്പറ്റി ദേവൻ തന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം. ദേവൻ പറയുന്നു:—"അമ്മയുടെ ദിവ്യദർശനഭാഗ്യം ഉണ്ടാകാതെ ഇരുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖം ഒരു ദിവസം എനിക്കു അസഹ്യമായിത്തീർന്നു. എന്റെ ഹൃദയത്തെ ആരോ പിടിച്ചു പിഴിയുന്നതുപോലെയുള്ള ഒരു കഠിനവേദനയാണു എനിക്ക തോന്നിയതു. ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുന്നില്ലല്ലോ എന്ന വിചാരംകൊണ്ടു ഞാൻ അത്യന്തം ദുഃഖിച്ചു. ഈ ദുഃഖം സഹിക്കവയ്യാത്തവിധം അത്ര കഠിനമായി തീർന്നപ്പോൾ ഒരു വലിയ നൈരാശ്യമാണു എനിക്കു ഉണ്ടായതു". "ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാ

കാണുന്നില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ ഈ ജീവിതംകൊണ്ടു് എന്തു പ്രയോജനം—അതു് അമ്മയുടെ പാദത്തിൽ പോകട്ടെ" എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഉടനെതന്നെ അവിടെ ഒരു ഭാഗത്തു പ്രകാശമാനമായിരിക്കുന്ന എന്തോ ഒന്നു് ഇരിക്കുന്നതായി ഞാൻ കണ്ടു. ദേവിയുടെ ഗർഭഗൃഹത്തിൽ വെച്ചിരിക്കുന്ന വാളായിരുന്നു അതു്. ഞാൻ പെട്ടെന്നു ചാടിയെഴുന്നേററും, ആ വാളിനെ കരസ്ഥമാക്കിയതും, ഉറയിൽനിന്നു് ഊരി ശിരച്ഛേദം ചെയ്യുവാനായി ശക്തിയോടുകൂടി വീശിയതും എല്ലാം ഒന്നായി കഴിഞ്ഞു. ഹാ! അപ്പോഴും എന്റെ ദിവ്യമാതാവിന്റെ ദിവ്യതേജസ്സ് അവിടെ പ്രത്യക്ഷമായി. അതു് എന്റെ സ്വാഭാവികമായ ബാഹ്യബോധത്തെ നിശ്ശേഷം ഇല്ലാതാക്കിയതിനാൽ ആ കേവലാനന്ദത്തിൽ നിമഗ്നനായി ഞാൻ അവിടെ നിലത്തു വീണു. ആ ദിവസവും അടുത്ത ദിവസവും കഴിഞ്ഞതു് എങ്ങിനെ ആണെന്നു് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. എന്റെ മനസ്സിൽകൂടെ അവർണ്ണനീയമായ ഒരു ആനന്ദപ്രവാഹം ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതായി ഞാൻ കണ്ടു. അങ്ങിനെ ഒരു ആനന്ദം അതിനുമുമ്പു ഒരിക്കലും എനിക്കു് ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതേ സമയത്തിൽതന്നെ ദിവ്യമാതാവിന്റെ പരിശുദ്ധമായ സാന്നിധ്യത്തെ പററിയുള്ള ഒരു ധാരണയും എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ മുറിയും ക്ഷേത്രവും എന്നുവേണ്ട സമസ്ത പദാർത്ഥങ്ങളും എന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു മറഞ്ഞു. പിന്നെ ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ലാതായ ഒരു ശൂന്യാകാശത്തെ മാത്രമേ എനിക്കു കാണുവാൻ സാധിച്ചുള്ളു. അവിടെ സീമാതീതവും ദീപ്തിമത്തും ആയ ചിന്മഹാവാരാശി; എവിടെ നോക്കിയാലും കാണുന്നതെല്ലാം ഈ ഏക പ്രഭാപൂരം മാത്രം. എന്നു മാത്രമല്ല ആ വലിയ സമുദ്രത്തിന്റെ സകല ഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും വലിയ വലിയ അലകൾ എന്റെ സമീപ

ത്തിലേക്കു് അടിച്ചുവരുന്നതായും ഞാൻ കണ്ടു. അല്പസമയംകൊണ്ടു് ആ തിരകളെല്ലാം വന്നു എന്നെ മൂടി എനിക്കു ശ്വാസംമുട്ടി, എൻെറ സാധാരണ ബോധമെല്ലാം വിട്ടു, ഞാൻ നിലം പതിക്കുകയും ചെയ്തു."

ഇതിനുശേഷം ഗദാധരനു് അമ്മയെ പിരിഞ്ഞിരിക്കുവാൻ വയ്യാത്ത ഭാവമാണു് ഉണ്ടായതു്. അതിനാൽ ആ യുവാവു് ഒരു ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ ആയിത്തീർന്നു. അമ്മ അമ്മ എന്ന ഏക വിചാരമല്ലാതെ മറ്റൊന്നുംതന്നെ ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു ശാന്തി സംബന്ധിച്ചുള്ള പ്രവൃത്തികൾ പോലും നിവൃത്തിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു സാധിക്കാതെ ആയി. ജനങ്ങളെല്ലാം ഇതു കണ്ടപ്പോൾ ഗദാധരനു ചിത്തഭ്രമംതന്നെയാണെന്നാണു തീർച്ചയാക്കിയതു്. ഇക്കാലത്തു പൂജകളെല്ലാം നിവൃത്തിപ്പിരുന്നതു് ഹൃദയൻതന്നെ ആയിരുന്നു. എന്നാൽ സാധാരണബോധം സാമാന്യമായുണ്ടാകുന്ന അവസരങ്ങളിൽ ഗദാധരൻതന്നെ പൂജിക്കുവാൻ പുറപ്പെടുകയും ചെയ്യും. അപ്പോഴത്തെ പൂജാസമ്പ്രദായം ഒരു പ്രത്യേകംതന്നെ ആയിരുന്നു. അതിനെ ഹൃദയനല്ല വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതു നോക്കുക. "ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഏതാനും പുഷ്പങ്ങൾ കയ്യിലെടുത്തു തൻെറ തലമുതൽ പാദം വരെ സർവ്വാംഗം ഇട്ടശേഷം അതിനെ ദേവിക്കായി അർപ്പിക്കും. ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിൻെറ സ്വഭാവം ഒരു നല്ല മദ്യപാനിയുടേതുപോലെ ആയിരിക്കുന്നതു കാണാം. നേത്രങ്ങളും വക്ഷഃപ്രദേശവും രക്തവർണ്ണമായി ഇരുന്നേടത്തുനിന്നു് എഴുന്നേറ്റു ലഹരിപിടിച്ചവനെപ്പോലെ ആടി ആടി നടന്നു് അമ്മയുടെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു പുത്രൻ അമ്മയെ എന്നപോലെ ചുംബിക്കും. ചിലപ്പോൾ ദേവിയുമായി ഓരോ നേരമ്പോക്കുകൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. ചിലപ്പോൾ അമ്മയുടെ കൈ പിടിച്ചു് ആടും. ചിലപ്പോൾ നിവേദ്യ

ത്തിൽനിന്നു് ഒരു ഉരുള ഉരുട്ടിയെടുത്തു് ആ വിഗ്രഹത്തിന്റെ വായിൽ കുത്തിത്തിരുകി "അമ്മ വയറുനിറയെ ഉണ്ണുണോ!" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു നില്ക്കും. ചിലപ്പോൾ "എന്താ, ഞാൻ ആദ്യം ഉണ്ണുന്നമെന്നോ? എന്നാലേ അമ്മയ്ക്കു വേണ്ടു? അങ്ങിനെയാകട്ടെ" എന്നു പറഞ്ഞു നിവേദ്യത്തിൽനിന്നു് അല്പം താൻതന്നെ ഭക്ഷിച്ചു ബാക്കി ഉരുട്ടിക്കൊണ്ടു വിഗ്രഹത്തിന്നരികെ ചെല്ലും. "ഞാൻ കഴിച്ചുവല്ലോ. ഇനി അമ്മ കഴിച്ചോട്ടെ" എന്നു പറഞ്ഞു് അതിനെ ദേവിയുടെ വായിൽ തിരുകിക്കൊടുക്കും. അത്താഴപ്പൂജയ്ക്കുശേഷം ദേവിയെ പള്ളിയറയിലേയ്ക്കു എഴുന്നള്ളിച്ചാൽ ഗദാധരൻ അവിടെനിന്നു് "എന്താ ഞാനും അമ്മയോടുകൂടി ഇവിടെത്തന്നെ കിടക്കണമെന്നോ? എന്നാൽ കിടക്കാം." എന്നു പറഞ്ഞു് അവിടെക്കിടക്കും. ദേവിക്കു അമ്മമാർതന്നെ എഴുന്നരുകേചാരി ദേവിയ്ക്കുവേണ്ട പുഷ്പങ്ങൾ ശേഖരിക്കുക പതിവാണു്. അപ്പോഴും ആരോ അടുത്തു നില്ക്കുന്നതുപോലെ സംസാരിക്കുന്നതും നേരമ്പോക്കുകൾ പറയുന്നതും എല്ലാം ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഇക്കാലത്തു രാത്രിസമയങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഉറക്കമേ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എപ്പോഴും ആരോടോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതോ കീർത്തനങ്ങൾ പാടി കേൾപ്പിക്കുന്നതോ കേൾക്കാം. ഇതെല്ലാം കേൾക്കുമ്പോൾ ആരോ അടുത്തുണ്ടെന്നു തോന്നിപ്പോകും. ചിലപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ അവിടെയെങ്ങും കാണുകയേ ഇല്ല. എന്നാൽ പഞ്ചവടിയിൽചെന്നു നോക്കിയാൽ മതി, അവിടെ ധ്യാനമഗ്നനായി ഇരിക്കുന്നതു കാണാം."

ഇതെല്ലാം കണ്ടപ്പോൾ എല്ലാവരും വിചാരിച്ചതു് "ഗദാധരന്നു ഭ്രാന്തുതന്നെ ആണു്" എന്നായിരുന്നു. ക്ഷേത്രാധികാരി ഇതു വിവരങ്ങളെല്ലാം മഥുരനാഥനെ അറിയിച്ചു. മഥുരനാഥൻ വന്നു പരിശോധിച്ചപ്പോൾ കാര്യസ്ഥിതികളെല്ലാം ആരു ഒന്നു നല്ലപോലെ മനസ്സിലായി. അതിനാൽ

ഗദാധരൻ എന്തുതന്നെ ചെയ്താലും അതിന്നു് ആരും ഒരു തടസ്സവും പറയരുതെന്നും അദ്ദേഹത്തെ യാതൊരുവിധത്തിലും ഉപദ്രവിച്ചുപോകരുതെന്നും ആജ്ഞാപിക്കുകയാണു ചെയ്തതു്.

മധുരനാഥൻ ചെന്നു വിവരമെല്ലാം രാസമണിറാണിയെ അറിയിച്ചു. റാണിക്കു ഗദാധരനെ മുമ്പുതന്നെ വലിയ ഭക്തിയും ബഹുമാനവും ആയിരുന്നു. ഈ വിവരങ്ങൾ കേട്ടപ്പോൾ അതു ദ്വിഗുണീഭവിച്ചു എന്നു മാത്രമല്ല ഈ മഹാപുരുഷനേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൂജാസമ്പ്രദായത്തെയും നേരിട്ടു കാണ്മാനായി റാണിതന്നെ ഒരുദിവസം ക്ഷേത്രത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഗംഗാസ്നാനം കഴിഞ്ഞു ദേവീദർശനത്തിന്നു ചെന്നപ്പോൾ ഗദാധരനും അവിടെത്തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. റാണി ദേവിയുടെ മുമ്പിൽ ധ്യാനത്തിന്നിരുന്നു. ഗദാധരനോടു് ഒരു കീർത്തനം പാടുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഗദാധരൻ പാടിത്തുടങ്ങി. അല്പനേരം ആ ഭക്തിയോടെ റാണിയുടെ മനസ്സു് അതിന്റെ സങ്കല്പപരിധികളെല്ലാം കടന്നു വിശ്രമസമ്പാദനം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. ആ നിലയിൽ അല്പനേരം ഇരുന്നശേഷം അവിടെനിന്നു പെട്ടെന്നെഴുന്നേറ്റു റാണി രാസമണിയുടെ മുതുകത്തു് ഒരു ചവിട്ടുവെച്ചുകൊടുത്തു. "ഇവിടെയും നിനക്കു് ഇതുതന്നെയാണോ വിചാരം. കോടതി കാര്യങ്ങളെല്ലാം വീട്ടിൽ ചെന്നതിന്നുശേഷം പോരെ" എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടാണു ചവിട്ടിയതു്. വാസ്തവത്തിൽ റാണി കോടതിയിൽ നടക്കുന്ന ഒരു വലിയ വ്യവഹാരത്തെപ്പറ്റി ആയിരുന്നു അപ്പോൾ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. മനസ്സങ്ങും പ്രവൃത്തിമാത്രം ഈശ്വരപൂജയും ആയിരുന്നു. എന്നാൽ ഗദാധരന്റെ പാദസ്പർശം ഉണ്ടായമാത്രയിൽ റാണിക്കു് ഒരു വലിയ അനുഭൂതിയാണു് ഉണ്ടായതു്. തന്റെ മനസ്സു കലയറ്റവീണപോലെ ദേവിയുടെ പാദങ്ങളിൽ പതിച്ചതായി റാണിക്കു തോന്നി. അതിനാൽ ആ കൃതജ്ഞ

യതയും തീൎന്നു. എന്നാൽ ഗദാധരന്റെ ഈ പ്രവൃത്തി കണ്ടു നിന്നിരുന്ന മററു ക്ഷേത്രോദ്യോഗക്കാരും റാണിയുടെ അനുയായികളും മററും ഇതു് ഏററവും ആക്ഷേപാൎഹമായ ഒരു ധിക്കാര പ്രവൃത്തിയായി എന്നാണു ധരിച്ചതു്. പാവങ്ങൾ എന്തറിഞ്ഞു! അതുകൊണ്ടു റാണിയുടെ സമ്മതം കിട്ടിയ നിമിഷത്തിൽതന്നെ ഭ്രാന്തൻ ഗദാധരനെ ക്ഷേത്രത്തിൽനിന്നു പിടിച്ചു പുറത്താക്കുവാനും, ചെയ്ത കുററത്തിന്നു ശിക്ഷിക്കുവാനും അവർ തയ്യാറായിനിന്നു. ഈ അവസരത്തിലാണ റാണി പുറത്തേക്കു വന്നതു്. അപ്പോൾ അവിടുത്തെ ഭാവപ്പകൎച്ചകണ്ടു് ആ ധന്യസ്ത്രീ പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു:— “നിങ്ങളുടെ ഭാവം കണ്ടു നിങ്ങളുടെ പാപ്പാടു് എന്തിനാണെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്കു എന്നിലുള്ള സ്നേഹക്കു ഞാൻ നിങ്ങളോടു കൃതജ്ഞതയുള്ളവളാകുന്നു. എങ്കിലും നിങ്ങൾ ഗദാധരനോടു് ഇതിനെപ്പററി വല്ലതും സംസാരിക്കുകയാകട്ടെ അദ്ദേഹത്തെ ഉപദ്രവിക്കുകയാകട്ടെ ചെയ്യുപോയാൽ അതു് എനിക്കു് ഏററവും അനിഷ്ടവും എന്റെ ഏററവും കഠിനമായ നീരസത്തിന്നു കാരണമാകുന്നതും ആയിരിക്കും. നിങ്ങളെല്ലാം ഈ സംഗതി നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞിരിക്കണം.” ഇങ്ങിനെ ആ സംഭവം റാണിയിൽ ഒരു വലിയ ബഹുമാനത്തെയാണു ഉളവാക്കിയതു്. ഭഗവാനാൽ ഇവ്വിധം അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ടവർ പിന്നീടു പലതും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

ഗദാധരന്റെ ഈ ആദ്ധ്യാത്മിക ഭാവത്തിന്റെ വളരെ കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പായി പിന്നെയും ഒരു ഭാവഭേദംകൂടെ നേരിട്ടു: ഗദാധരന്നു് ദേവിയുടെ നിരന്തരദൎശനം ഉണ്ടായതുകൊണ്ടാണു് ഇങ്ങിനെ വന്നതെന്നു് അദ്ദേഹംതന്നെ പിന്നീടു പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ശാന്തിക്കു് തീരെ അയോഗ്യനായി! അതായതു് വൈദികവിധിയുടെ അതി

ത്തികളെയെല്ലാം അതിക്രമിച്ച് തനിക്ക് യുക്തമെന്നും ന്യായമെന്നും തോന്നുന്നതും, എന്നാൽ പൊതുജനദൃഷ്ടിയിൽ തീരെ ആക്ഷേപാർഹങ്ങളും ആയ കൃത്യങ്ങൾ കാലനിയമങ്ങളെയും ശാസ്ത്രവിധികളെയും അനുസരിക്കാതെ ചെയ്തുതുടങ്ങി. എന്നാലും ഗദാധരനെ മേൽശാന്തിയുടെ സ്ഥാനത്തിൽ നിന്ന് മാറ്റുവാൻ രാസമണിക്കും മഥുരനാഥനും മനസ്സുണ്ടായില്ല. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം മഥുരനാഥൻ ക്ഷേത്രദർശനത്തിനു ചെന്നപ്പോൾ പൂജാമദ്ധ്യേ ഗദാധരൻ ഒരു പ്രത്യേക ഭാവത്തിൽ ഇരുന്നേടത്തുനിന്ന് എഴുന്നേറ്റ്, ആ സ്ഥാനത്ത് ഹലധാരുവിനെ പിടിച്ചിരുത്തി മഥുരനാഥനോട് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ഇന്നുമുതല്ക്ക് ഹലധാരു തന്നെ അമ്മയെ പൂജിച്ചാൽമതി. എന്റെ കയ്യിൽനിന്ന് സ്വീകരിക്കുന്നതുപോലെ അവന്റെ കയ്യിൽനിന്നും സ്വീകരിച്ചുകൊള്ളാമെന്ന് അമ്മ പറയുന്നു." അതുമുതൽ ഹലധാരുവിനെ ശാന്തിക്കാക്കി. ഗദാധരൻ ആ പ്രവൃത്തിയിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞു. മഥുരനാഥൻ ഒരു ഭക്തനാണെങ്കിലും ഗദാധരനെ നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞവനും ആയിരുന്നിട്ടും ആ ഭാവഭേദത്തെ ശരിയായി മനസ്സിലാക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടും സാധിച്ചില്ലെന്നാണ് പറയേണ്ടത്. ഗദാധരന്റെ ബുദ്ധിഭ്രമസ്വഭാവവും പ്രത്യേകിച്ച് റാണി രാസമണിയെ അടിച്ച വിവരവും അറിവായപ്പോൾ അത് മസ്തിഷ്കം ചൂടുപിടിച്ചതുകൊണ്ട് വന്നതായിരിക്കുമോ എന്ന സംശയം അദ്ദേഹത്തിനും ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. അതിനാൽ അക്കാലത്ത് കൽക്കത്തയിൽ ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധനായിരുന്ന കവിരാജ ഗംഗാപ്രസാദസേനനെക്കൊണ്ട് ഗദാധരനെ ചികിത്സിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി.

ഗദാധരൻ ഹഠയോഗാഭ്യാസം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നതു ഇക്കാലത്താണ്. റാണിരാസമണിയുടെ ക്ഷേത്രോപരക്ഷ

ത്രത്തിൽ അനേകം വഴിയാത്രക്കാർ വന്നിറങ്ങുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. ഇവരിൽ പല സന്യാസികളും ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. അവരുമായി കണ്ടു് പരിചയിക്കുവാൻ ഇടയായതിനാലും, ഒരു പക്ഷേ അവരിൽ ചിലരുടെ ഉപദേശങ്ങളെക്കൂടിയും ആയിരിക്കണം ഈ യുവാവു് സന്യാസഭ്രമം തുടങ്ങിയതു് എന്നു വേണം വിചാരിക്കുവാൻ.

ഇക്കാലത്തു്, അതായതു് കൊല്ലവർഷം 1043-ൽ ഗദാധരന്റെ മറ്റൊരു ചാർച്ചക്കാരനായ രാമതാരകച്ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ എന്ന ആൾ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നുചേർന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു വലിയ വിദ്വാനായിരുന്നു. "ഹലധാരി" എന്നായിരുന്നു ഇദ്ദേഹത്തെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ വിളിച്ചുവന്നിരുന്നതു്. ഈ ഹലധാരിയെ ഭവതാരിണീക്ഷേത്രത്തിൽ ശാന്തിക്കാരനായി നിയമിച്ചു. എന്നാൽ ഭവതാരിണിക്കു് മൃഗബലി നടത്തുന്നതിൽ ഈ വൈഷ്ണവഭക്തൻ അനുകൂലാഭിപ്രായക്കാരൻ ആയിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ഒരു ദിവസം പൂജാസമയത്തു് കാളിമാതാ ഭയങ്കരാകൃതിയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു് ആ ശാന്തിക്കാരനോടു് അവിടെനിന്നു് എഴുന്നേറ്റുപോകുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു എന്നാണു് അറിയുന്നതു്. എന്തായാലും ഒരു മാസം മാത്രമേ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു് അവിടെ പൂജ ചെയ്യുവാൻ സാധിച്ചുള്ളൂ. വീണ്ടും ഹൃദയരാമിനെത്തന്നെ നിയമിച്ചു. ദേവിയുടെ കോപംനിമിത്തം ഹലധാരിയുടെ പുത്രൻ മരിച്ചുപോയി എന്നുകൂടി കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്തായാലും ഒരു മാസം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കും ഹലധാരിയെ വിഷ്ണുക്ഷേത്രത്തിലെ ശാന്തിക്കാരനായി മാറ്റി നിശ്ചയിച്ചു. എന്നാൽ ഇദ്ദേഹം വാമാചാരത്തെ അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്ന ഒരു ആളായിരുന്നു. ഈ വാമാചാരം ശാസ്ത്രവിധിപ്രകാരം ഉള്ളതാണെങ്കിലും സാധാരണജനങ്ങൾ അതിനെ ആക്ഷേപകരമായിട്ടാണു് കരുതിപ്പോരുന്നതു്. അതിനാൽ ഹലധാരി

യുടെ വാമാചാരപ്രവൃത്തികളെപ്പററി ആളുകൾ ആക്ഷേപമായി സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങുകയും അതെല്ലാം ഗദാധരനു് കേൾക്കുവാൻ സംഗതിവരികയും ചെയ്തു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം അതിനെ പററി ഹലധാരിയോടു് സംസാരിച്ചപ്പോൾ ആ ശ്രമമെന്നു് ചോദ്യംവരികയാണു് ഉണ്ടായതു്. ഈ ഹലധാരി വാക്സിദ്ധിയുള്ള ഒരാൾകൂടെ ആയിരുന്നു. ഈ വിവരം കേട്ടപ്പോൾ ഹലധാരി കുപിതനായി "എന്നെപ്പററി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞ നിന്റെ വായിൽനിന്നു് രക്തം ഉലിക്കട്ടെ" എന്നൊരു ശാപം കൊടുത്തു. ഇതു കഴിഞ്ഞു അധികദിവസം ചെല്ലുന്നതിനുമുമ്പായി ഒരുദിവസം രാത്രി ഗദാധരന്റെ തൊണ്ടയിൽ ഒരു ദിക്കിൽ അല്പം ചൊറിയുന്നതുപോലെ തോന്നി. അധികം താമസിയാതെ അവിടം പൊട്ടി ഒട്ടുവളരെ രക്തം വരികയുംചെയ്തു. ഇതിനെ വിവരിച്ചു ഭഗവാൻ പറഞ്ഞ വാക്കുകളെത്തന്നെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:—"രക്തം വളരെ കറുത്തനിറത്തിൽ കട്ടയായിട്ടായിരുന്നതിനാൽകുറച്ചു മാത്രമേ പുറത്തേക്കു് വന്നുള്ളു. ബാക്കിയെല്ലാം വായിൽതന്നെ ഉറച്ചുനിന്നു. രക്തപ്രവാഹം നിൎത്തുവാനായി ഞാൻ വായിൽ ഇന്നികുത്തി നിറച്ചു നോക്കി. പക്ഷെ അതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടായില്ല. എനിക്കു് വല്ലാത്ത പരിഭ്രമമായി. വിവരം അറിഞ്ഞു ഏതാനും ആളുകൾ ഓടിവന്നു. കൂട്ടത്തിൽ ഹലധാരിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെകണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ കണ്ണുനീർവാൎത്തുകൊണ്ടു് ജ്യേഷ്ഠ! നിങ്ങളുടെ ശാപംകൊണ്ടു് എനിക്ക പററിയ ആപത്തു് കണ്ടില്ലേ? എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ ഹലധാരിതന്നെ പൊട്ടി കരഞ്ഞുപോയി. അദിവസം ഒരു സിദ്ധയോഗി ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നു് താമസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ശബ്ദവും ബഹളവും എല്ലാം കേൾക്കുകയും കാണുകയും ചെയ്തപ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്റെ

ഒട്ടുവന്നു് വായിൽനിന്നു് പ്രവഹിച്ച രക്തവും അതു് പുറപ്പെട്ട സ്ഥാനവും നല്ലപോലെ പരിശോധിച്ചശേഷം, പേടിക്കുവാനൊന്നും ഇല്ലെന്നും, ഇങ്ങിനെ സംഭവിച്ചതു് വളരെ അനുഗ്രഹമായിപ്പോയി എന്നും പറഞ്ഞു ഞങ്ങളെ സമാധാനപ്പെടുത്തി. അദ്ദേഹം തുടർന്നുപറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"നിങ്ങൾ യോഗം അഭ്യസിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. അതിന്നു് സംശയമേ ഇല്ല. അതിന്റെ ഫലമായി നിങ്ങളുടെ സുഷുമ്നാദ്വാരം തുറന്നിരിക്കയാണു്. അതിൽകൂടെ മേലോട്ടു് പ്രവേശിച്ച രക്തമാണു് ഇതു്. ആ രക്തം നേരെ മേല്പോട്ടു കയറി തലച്ചോറിൽ എത്താതെ ഇങ്ങിനെ വായിൽകൂടെ പുറത്തേക്ക വന്നതു് വലിയ അനുഗ്രഹമായിപ്പോയി. അതു ഇങ്ങിനെ പുറത്തേക്കു വരാതെ തലച്ചോറിൽ കയറിയിരുന്നു എങ്കിൽ തീർച്ചയായും "ജഡസമാധി" വന്നുപോകുമായിരുന്നു. അങ്ങിനെവന്നാൽ പിന്നെ അതിൽനിന്നു ഒരിക്കലും നിവൃത്തിക്കുവാൻ സാധിക്കയില്ല. നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു് എന്തൊ ഒരു വലിയ കാര്യം നിർവ്വഹിക്കുവാൻ ഈശ്വരൻ കരുതീട്ടുണ്ടായിരിക്കണം. അതിനാലായിരിക്കണം ഇങ്ങനെ വരുത്തിയതു്. ആ സിദ്ധന്റെ ഇങ്ങിനെയുള്ള വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ എനിക്കു് വളരെ സമാധാനമായി."

ഇതിന്നുശേഷം ഗദാധരൻ ആരംഭിച്ചതു ദാസ്യഭാവത്തിലുള്ള ഭജനമാണു്. ദാസ്യഭാവത്തിന്റെ പരമോദാഹരണം ഹനുമാനാണെന്നറിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ആദ്യമായി ഹനുമൽഭാവത്തെ സ്വീകരിച്ചു. തന്റെ ആകൃതിയും പ്രകൃതിയും എല്ലാം കരങ്ങിന്റേതുപോലെ ആയി. ഉടുക്കുവാനുള്ള മുണ്ടഴിച്ചു പിന്പുറത്തു് ഒരു വാലുപോലെ തൂക്കി. നടക്കുന്നതിന്ന പകരം ചാടിത്തുടങ്ങി. ഭക്ഷണം കായ്കനികളായി. അവ തന്നെ വേവിക്കാതെയും തൊലിയും മറ്റും കളയാതെയും കടിച്ചുവലിച്ചു തിന്നുകയായി. ഉറക്കവും കിടക്കുവാനും മര

ത്തിരുന്നതന്നെ. ജപം "രഘുവീര്‍—രഘുവീര്‍" എന്നുമാത്രം. കണ്ണുകളും ഏതാണ്ടു വൃത്താകൃതിയിലായിത്തീൎന്നു. അവയ്ക്കു വാനരന്മാരുടെ സഹജമായ അസ്ഥിരഭാവവും സിദ്ധിച്ചു. സൎവ്വോപരി മുതുകെല്ലിന്റെ അഗ്രം ഒരു ഇഞ്ചോളം വളരുക കൂടിയും ചെയ്തു. എന്തിന്നു് അധികം പറയുന്നു. തന്നെത്താൻ മനുഷ്യനാണെന്നും മറ്റും ഉള്ള വിചാരങ്ങളെല്ലാം ഇല്ലാതായി, കേവലം വാനരനെപ്പോലെതന്നെ കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഇക്കാലത്തു ഗദാധരന്നു ശ്രീരാമചന്ദ്രസ്വാമിയുടെ താദാത്മ്യഭാവം സിദ്ധിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ഇതേവരെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സകല അനുഭൂതികളും, ധ്യാനത്തിലോ അല്ലെങ്കിൽ ബോധാതീതമായ അവസ്ഥയിലോ മാത്രമേ ആയിരുന്നുള്ളൂ. സ്ഥൂലദൃഷ്ടിക്കു പ്രത്യക്ഷമായി കാണാവുന്ന ബോധിച്ച ഒന്നാമത്തെ അനുഭൂതി ഇക്കാലത്തായിരുന്നു. ഈ ദാസഭാവം പരിശീലിക്കുന്ന കാലത്തു് ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം പഞ്ചവടിയിൽ ഇരിക്കുന്ന സമയത്തു സാക്ഷാൽ സീതാദേവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി. ഗദാധരൻ എഴുന്നേറ്റു നമസ്കരിക്കുവാനായി ഓടിച്ചെന്നു. പക്ഷെ അതിന്നുമുമ്പായിത്തന്നെ ദേവി ഗദാധരനിൽ പ്രവേശിച്ചു് അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു. ഈ ദർശനത്തെപ്പറ്റി ദേവൻതന്നെ ഒരേടത്തു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഇങ്ങനെയാണു്:—"എനിക്കു് ഇതു ഇതുവിധദർശനങ്ങളിൽ ഒന്നാമത്തേതായിരുന്നു. ഇതിന്നുമുമ്പു ധ്യാനത്തിലോ ബോധാതീത അവസ്ഥയിലോ അല്ലാതെ ദർശനാനുഭൂതി ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എന്റെ ഇതുവിധ ഒന്നാമത്തെ ദർശനം ദുഃഖിതയായ ജാനകീദേവിയുടേതായതുകൊണ്ടായിരിക്കണം എന്റെ ജീവിതം ദേവിയുടേതുപോലെ ദുഃഖപൂൎണ്ണമായിത്തന്നെ തീൎന്നിരിക്കുന്നതു്."

ഇതിന്നുശേഷം ഗദാധരൻ ആരംഭിച്ചതായി കാണുന്നതു ജ്ഞാനമാൎഗ്ഗപ്രകാരമുള്ള ഏതാനും തപങ്ങളെ അനുഭവ-

ത്തിൽ വരുത്തുവാനുള്ള പരിശീലനമാണു്. ഇതിന്റെ ആവശ്യത്തിലേയ്ക്കായി അദ്ദേഹം പ്രഥമതഃ ഒരു സ്ഥലംതന്നെ സമ്പാദിക്കേണ്ടതായിവന്നു. ഇത്രകാലവും ധ്യാനത്തിനായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്നതു് ആമലകവൃക്ഷച്ചുവടായിരുന്നു എന്നു നാം കണ്ടുവല്ലോ. ആ പ്രദേശം പണ്ടൊരു ശ്മശാനവും വളരെ നിമ്നോന്നതമായ ഒരു പ്രദേശവും ആയിരുന്നു. ഇത്രകാലവും ആ സ്ഥലം നന്നാക്കുവാനായി ആരും ശ്രമിച്ചിരുന്നില്ല. ഇപ്പോഴത്തെ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മററു പണികളെല്ലാം അവസാനിച്ചിരിക്കയാൽ ആ സ്ഥലം വെട്ടി നിരത്തുകയും കാടുകളെല്ലാം വെട്ടിമുറിച്ചു നീക്കം ചെയ്യുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ആ കൂട്ടത്തിൽ ഗദാധരന്റെ നെല്ലിമരം കൂടെയും പോയ്പ്പോയി. അതിനാൽ ഒരു വിജനസ്ഥലം പുതിയതായി കണ്ടുപിടിക്കേണ്ടിവന്നു. ഇതിന്നായി ഇപ്പോഴും "സാധനകുടീരം" എന്നു പറയപ്പെടുന്നതിന്നരികിലായി ഒരു തപോവനം ഉണ്ടാക്കുവാൻ ഗദാധരൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഹൃദയുവിന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി വില്വം, അശോകം, അശ്വത്ഥം, ആമലകം, നിംബം എന്നീ മരങ്ങളേയും അനവധി തുളസിച്ചെടികളേയും മുല്ല, വാടാമല്ലി മുതലായ പുഷ്പവല്ലികളേയും നട്ടുവളർത്തി. അവ വളരെ വേഗം വളൎന്നു് അതിന്നന്തർഭാഗത്തെ മറയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇവിടെ വെച്ചാണു ഗദാധരൻ പിന്നീടു തന്റെ കഠിനസാധനകളെല്ലാം പരിശീലിച്ചതു്. ഇതിനെ സംബന്ധിച്ചു് ഒരു അതിശയസംഭവം ഉണ്ടായതായി കേട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ഈ ചെടികളെല്ലാം നന്നെ ഇളംപ്രായത്തിൽ ആയിരുന്നകാലത്തു് അവയെ രക്ഷിക്കുവാനായി അവയ്ക്കു ചുററും ഒരു വേലികെട്ടിയാൽ കൊള്ളാം എന്നു ഗദാധരന്നു തോന്നി. പക്ഷെ അതിന്നുവേണ്ട സാമാനങ്ങൾ ഒന്നുംതന്നെ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നതും ഇല്ല. അതിനാൽ ചിന്താകുലനായി നട

ക്ഷേബാറം ഗംഗാനദിയിൽ അടുത്തു് ഏറെനാൾ ഒന്നു് പൊങ്ങിക്കിടക്കുന്നതായി അദ്ദേഹം കണ്ടു. ക്രമേണ അലയടിച്ചു് ആ കെട്ടു ഗദാധരൻ നില്ക്കുന്നേടത്തുതന്നെ വന്നുചേർന്നു. അടുത്തുചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അതിൽ ഒരു വേശ്യയുടെ സർവ്വസാമാനങ്ങളും ഒരു വെട്ടുകത്തികൂടിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചാണ പിന്നീടു തോട്ടക്കാരന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി അവയ്ക്കു ചുററും വേലി ഉണ്ടാക്കിയതു്.

സത്യത്തെ വേർതിരിച്ചറിയുവാനുള്ള കഠിനസാധനങ്ങളെല്ലാം ഗദാധരൻ അഭ്യസിച്ചു് ഫലസിദ്ധിവരുത്തിയതു് ഇക്കാലത്തും ഇവിടെവെച്ചും ആണു്. ധനം, ജാതി, പ്രതാപം, ആഢ്യത്വം മുതലായവയെ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിക്കുവാനായി ഗദാധരൻ അനുഷ്ഠിച്ച കഠിനസാധനകൾ സാധാരണജനങ്ങൾക്കു ചിന്തിക്കുവാൻകൂടെയും ഭയങ്കരങ്ങളായവ ആയിരുന്നു. മണ്ണും പൊന്നും തുല്യമാണു് എന്നു ധ്യാനിച്ചു് ഉറപ്പിച്ചശേഷം ഗംഗാനദിക്കരയിൽ ചെന്നിരുന്നു് ഒരു കയ്യിൽ പണവും മറേറതിൽ മണ്ണും എടുത്തു പിടിക്കും. അവ തമ്മിൽ യാതൊരു വ്യത്യാസവും കാണാതാകുമ്പോൾ രണ്ടും ഒന്നായി കലർത്തി ഗംഗയിലേക്കു വലിച്ചെറിയും. അങ്ങനെ അദ്ദേഹത്തിന്നു കല്ലേതാണു കനകം ഏതാണു് എന്നു വേർതിരിച്ചു അറിയുവാൻതന്നെ സാധിക്കാതായി. അതുപോലെ തന്നെ ജാത്യഭിമാനത്തെ കളയുവാനായി, സർവ്വം ബ്രഹ്മമയം എന്നു ധ്യാനിച്ചുറപ്പിച്ചശേഷം ഏററവും താണജാതിക്കാർക്കുകൂടെയും ബ്രാഹ്മണർക്കെന്നപോലെ ശുശ്രൂഷചെയ്യും. അതുപോലെ വസ്തുക്കളെല്ലാം പഞ്ചഭൂതസംഘാതമാണെന്നു ധ്യാനിച്ചു് ഉറപ്പിക്കും. ആ അവസ്ഥയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു് അന്നവും പുരീഷവും തമ്മിൽ വ്യത്യാസപ്പെടുത്തുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. എന്തിന്നു, പണ്ടു കേട്ടുകേൾവിപോലും ഇല്ലാത്തവിധം, ഇത്യാദി കഠിനസാധനകൾ അനുഷ്ഠിച്ചു് ആ-

ഒച്ചപ്പെടുത്തിയതു ഇക്കാലത്തായിരുന്നു. അതിന്റെ ഫലമായി ഗദാധരന്നു് അക്കാലത്തു പലപല സിദ്ധികളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷെ അവയെപ്പററി എന്തെങ്കിലും പ്രസ്താവിക്കുകയാകട്ടെ അവയെ ഏതുപ്രകാരമെങ്കിലും ഉപയോഗപ്പെടുത്തുകയാകട്ടെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ഗദാധരന്റെ ഈവിധ സമ്പ്രദായങ്ങളും പ്രവൃത്തികളും കണ്ടപ്പോൾ സാധാരണലോകം അദ്ദേഹത്തെ ഒരു ഭ്രാന്തനാണെന്നു കരുതിയതിൽ എന്താണു് അതിശയിക്കുവാനുള്ളതു്? ഈ വിവരങ്ങളെല്ലാം കമാരപൂകരത്തിൽ ചന്ദ്രമണീദേവിയും കേൾക്കാറായി. തന്റെ കനിഷ്ഠപുത്രൻ മരിച്ചുപോയിട്ടു ദുഃഖമെല്ലാം തികച്ചു് ഇനിയും കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ തന്റെ വാത്സല്യഭാജനവും അവശേഷിച്ച പുത്രനും ആയ ഗദാധരനു ഭ്രാന്താണെന്നുള്ള വിവരംകൂടെ അറിഞ്ഞപ്പോൾ ആ ദേവി വല്ലാതെ വ്യസനിച്ചു. ഗദാധരനു് ഇപ്പോഴേയ്ക്കു് ഇരുപത്തിരണ്ടു വയസ്സു പ്രായമായിട്ടുണ്ടു്. എന്തായാലും പുത്രൻ തന്റെ അടുത്തുതന്നെ ഇരിക്കട്ടെ എന്നു നിശ്ചയിച്ചു 1033-ൽ ആ ദേവി ഗദാധരനെ കമാരപൂകരത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ ആളെ അയച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. ഭ്രാന്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം അപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു. മന്ത്രവാദങ്ങളും ചികിത്സകളും പലതും ചെയ്തുനോക്കി. ഇങ്ങിനെ കമാരപൂകരത്തിൽ അല്പകാലം താമസിച്ചപ്പോഴേയ്ക്കു ഗദാധരന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യം ഒട്ടൊക്കെ ശമിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഈ താല്ക്കാലിക ശാന്തിയാൽ ചന്ദ്രമണീദേവിയ്ക്കും രാമേശ്വരോപാദ്ധ്യായനും വലിയ വിശ്വാസം ഉണ്ടായില്ല. താൻതന്നെ നിർവ്വഹിക്കേണ്ടതായ എന്തെങ്കിലും ഉത്തരവാദിത്വങ്ങൾ ഇല്ലാതിരുന്നാൽ മനസ്സു വീണ്ടും മുമ്പത്തെപ്പോലെതന്നെ തിരിഞ്ഞേയ്ക്കുമെന്നും രോഗം വീണ്ടും ഉണ്ടായേയ്ക്കുമെന്നും അവർ ഭയ

ട്ടെത്ര. അതിനാൽ ഗദാധരനെക്കൊണ്ടു വിവാഹം ചെയ്യിച്ചിക്കണമെന്നാണ് അവർ നിശ്ചയിച്ചതു്. പക്ഷേ ഈ വിവരം മുൻകൂട്ടി അറിഞ്ഞാൽ ഗദാധരൻ വല്ല തടസ്സവും പറഞ്ഞേക്കുമോ എന്നു് അവർ ഭയപ്പെട്ടിരുന്നു. എങ്കിലും കാര്യസ്ഥിതികളെല്ലാം ഗദാധരൻതന്നെ എങ്ങിനെയോ മനസ്സിലാക്കി; വിചാരിച്ചതുപോലെ വിപ്രതിപത്തി ഒന്നും കാണിച്ചില്ലെന്നുമാത്രമല്ല അതിൽ സന്തോഷിക്കുകയും ഉത്സാഹിക്കുകയും തന്നെ ചെയ്തതു്. പിന്നെ വധുവെ അന്വേഷിക്കയായി. തരംപോലെ എങ്ങും കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. തരമുള്ള ദിക്കിൽ പണം അധികം ചോദിക്കുന്നു; പണം കുറച്ചുമതിയാകുന്ന ദിക്കിൽ തരം ഇല്ലാതിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ എത്രതന്നെ അന്വേഷിച്ചിട്ടും പ്രയോജനമൊന്നും ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ചന്ദ്രമണീദേവിയും രാമേശ്വരച്ചട്ടോപാദ്ധ്യായനും വളരെ വ്യസനിച്ചു. ഒരു നിവൃത്തിയും ഇല്ലെന്ന ദിക്കിലായി. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം ഗദാധരൻ ചെറുതായ ഭാവാവസ്ഥയിൽ പ്രസ്താവിച്ചു "ജയരാമവാടിയിൽ ശ്രീമാൻ രാമചന്ദ്രമുഖോപാദ്ധ്യായന്റെ മഠത്തിൽ ചെന്നന്വേഷിക്കുവിൻ. അവിടെ അവൾ "കറ്റുകെട്ടി" ഇരിപ്പുണ്ടു്" എന്നു പറഞ്ഞു. അതനുസരിച്ചു അന്വേഷണം നടത്തിയപ്പോൾ കന്യകയ്ക്കു അഞ്ചുവയസ്സുമാത്രമേ പ്രായമായിട്ടുള്ളു എന്നാണു് അറിഞ്ഞതു്. എന്തായാലും ആ വിവാഹംതന്നെ തീർച്ചയാക്കി. 1266 വൈശാഖമാസത്തിൽ, കൊല്ലവർഷം 1034-ൽ ഗദാധരന്റെ ഇരുപത്തിമൂന്നാമത്തെ വയസ്സിൽ, കാമാരപുകരത്തിൽനിന്നു നാലു നാഴിക പടിഞ്ഞാറുള്ള ജയരാമവാടിയിലെ ശ്രീമാൻ രാമചന്ദ്രമുഖോപാദ്ധ്യായന്റെ മകൾ അഞ്ചുവയസ്സു പ്രായമുള്ള ശാരദാമണി എന്ന ബാലികയെ ഗദാധരൻ വിവാഹം ചെയ്തു. വിവാഹാനന്തരം അദ്ദേഹം ഒരു കൊല്ലവും ഏഴുമാ

സ്വയം കരപ്പുകരത്തിൽ തന്നെ താമസിച്ചു. (ഇക്കാലത്താണ് തെരേസാമണിക്ക് ഏഴുവയസ്സു തികഞ്ഞതു". അപ്പുറം ദേശ ചാരപ്പുരത്തേക്കു നടത്തുവാനുള്ള ഏതാനും കാര്യങ്ങൾക്കായി ശൈശവൻ ജ്യേഷ്ഠഗൃഹത്തിൽപോയി താമസിച്ചതൊഴികെ തെരേസാമണിയേയും കൂട്ടി കരപ്പുകരത്തിലേക്കു മടങ്ങി. ഭർത്താവിന്റെ സംഗ്രഹവാസം ശൈശവന്നു ഒട്ടുംതന്നെ സന്തോഷകരമായി തോന്നപ്പെട്ടില്ല. വീട്ടിലെ ധനസ്ഥിതി ഒട്ടും തന്നെ തൃപ്തികരമല്ലാത്ത നിലയിൽ ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു താൻ നിത്യം ഭക്തികൃത്യങ്ങളിൽ തന്നെ വ്യാപരിക്കണം ഇതാവണ ഭക്തിമാർഗ്ഗത്തിലേക്കുതന്നെ കടക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചതു".

മാതാപിതാക്കന്മാർ അന്നുതൊട്ട്—ശൈശവൻ ഭക്തിമാർഗ്ഗത്തിൽ വന്നു കൂടിയതിൽ അത്ഭുതമില്ല. പക്ഷെ അധികകാലത്തേക്കു ഈ വക കൃത്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കുവാൻ ശൈശവന്നു ദൈവം സാധിപ്പിച്ചില്ല. ഒരു കാര്യങ്ങൾ എല്ലാം കഴിഞ്ഞ ശേഷം; അതിൽ ഒരു വിദ്യയെന്നോ, ജാലവിദ്യയെന്നോ, ദൈവം തന്നെയെന്നോ ഉള്ള വിചാരംതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഇല്ലാതായി. സദാ ദേവിയെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തമാത്രം ഭാര്യയും ധ്യാനം ജപം മുതലായ കൃത്യങ്ങൾമാത്രം മനസ്സിലും ആയി. ഏതിന്നു, ഭക്തന്മാരായ ദൈവങ്ങളെപ്പറ്റി പുരാണങ്ങളുടെ കഥാഭാഗവും ശ്ലോകവും വീണ്ടും വായിച്ചു പൂർണ്ണ നിവൃത്തിയില്ലാതെ തീർന്നു. മുൻകൂട്ടിയുള്ള കവിതാസ്വാദനം സന്തോഷം ചിലതിലും ഇരുന്നു. അദ്ദേഹം അക്കാലത്തു ഉത്സവാദികളിൽ ഏകനായി വ്യക്തിപരമായി നിശ്ചയിച്ചു പല ദിവ്യക്ഷേത്രങ്ങളും പ്രദക്ഷിണംചെയ്തിരുന്നു. ഭക്തന്മാരെ പ്രയോജനവും അല്ലാതെ ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ.

മകന്നു ഉന്മാദമെന്നും രോഗം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വിവരം ചന്ദ്രമണീദേവി അറിഞ്ഞു വളരെ വ്യസനിച്ചു. മനുഷ്യസുലഭമായ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം ഇതിന്നുമുമ്പു ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു; അതിവിദഗ്ദ്ധന്മാരായ വൈദ്യന്മാരെക്കൊണ്ടു ചികിത്സിപ്പിച്ചു; ചണ്ഡപൂജ മുതലായ മാന്ത്രികകർമ്മങ്ങളും നടത്തി; ഇനി ഒരു വഴിയിൽ ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടൊന്നും തന്നെ ഇല്ല; ഈശ്വരവിധി ഇങ്ങിനെ ആയിരിക്കാം എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു ഈ വിവരം കേട്ടതിന്നുശേഷം ചന്ദ്രമണീദേവി കമാർപുകരത്തിലെ ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ വീണു കിടപ്പായി. ഇങ്ങിനെ അത്യന്തദുഃഖത്തോടെ അവിടെ വീണു കിടന്നു നിലവിളിച്ചപ്പോൾ 'നീ മുകുന്ദപുരത്തിൽ പോയി പ്രാർത്ഥിക്കുക, അവിടെ ചെന്നാൽ നിനക്കു സങ്കടനിവൃത്തി വരുന്നതാണു'' എന്ന ഒരു ആദേശം ദേവിയ്ക്കു ലഭിച്ചു. ദേവി ഉടനെത്തന്നെ അങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടു. പക്ഷെ അതേവരെ മുകുന്ദപുരത്തിലെ ശിവനെ ഈ വക അനുഗ്രഹപൂർത്തിക്കായി ആരും ആശ്രയിച്ചതായ കേട്ടുകേൾവിപോലും ഇല്ലായിരുന്നു. അതിനാൽ ദേവിയുടെ ഈ സംരംഭം കണ്ടപ്പോൾ പലരും വിരോധം പറഞ്ഞുനോക്കി. ദേവി അതൊന്നും കൂട്ടാക്കിയില്ല. മുകുന്ദപുരത്തു ചെന്നു് അതികഠിനമായ നിഷ്ഠയോടുകൂടി ഭജനം ഇരുന്നു. മൂന്നാംദിവസത്തിന്റെ അന്തിമയാമത്തിൽ ദേവി മോഹാവസ്ഥയിൽ പ്രവേശിച്ചു. ദേവിയുടെ മുമ്പിൽ പരമശിവൻ പ്രത്യക്ഷമായി 'ഭയപ്പെടേണ്ട. നിന്റെ പുത്രനു രോഗമൊന്നും ഇല്ല. ഈശ്വരാനുഗ്രഹമാണു് അവനിൽ ഈ അവസ്ഥാഭേദങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതു'' എന്നു് അരുളിച്ചെയ്തു. ദേവിയുടെ സർവ്വസംശയങ്ങളും നീങ്ങി, സമാധാനത്തോടെ കമാർപുകുരത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോരികയും ചെയ്തു.

മധുരനാഥന്റെ ഭക്തി—മധുരനാഥന് ഗദാധരന്റെ ഒരു വാത്സല്യപാത്രവും വലിയ ഭക്തനും ആയിരുന്നു എന്നു

നമുക്ക് ഇതിനുമുമ്പുതന്നെ ധരിക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ദേവന്റെ ശുശ്രൂഷക്കായി അവതരിച്ചിട്ടുള്ള ഭക്തന്മാരിൽ സർവ്വപ്രധാനിയും പരമഭക്തനും ആയ മഥുരനാഥനു് ഇതിനു മുമ്പേതന്നെ ദേവനെപ്പറ്റി പല അനുഭൂതികളും അനുഭവങ്ങളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അത്യത്ഭുതകരമായ ഒരു പ്രത്യക്ഷദർശനം ഉണ്ടായതു് ഈ അവസരത്തിലാണു്. ഇക്കാലത്തു ഒരു ദിവസം ഗദാധരൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തമഠത്തിന്റെ (ദക്ഷിണേശ്വരക്ഷേത്രവളപ്പിൽ ഗംഗാനദിക്കരയിലായി ഗദാധരന്റെ താമസത്തിനു പ്രത്യേകമായി വെച്ചിട്ടുള്ള മഠത്തിന്റെ) വരാന്തയിൽ ഏകാകിയായി ദേവാവസ്ഥയിൽ അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുകയായിരുന്നു. ഗദാധരൻ ഇങ്ങിനെ നടക്കുന്നതു മഥുരനാഥൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബംഗ്ലാവിൽനിന്നു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷേ ആ വിവരം ഒന്നും ഗദാധരൻ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. മഥുരനാഥൻ ഓരോ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മദ്ധ്യത്തിലാണു ഗദാധരനെ കണ്ടതു്. അല്പസമയം കണ്ണിമയ്ക്കാതെ അങ്ങിനെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നശേഷം അദ്ദേഹം അവിടെനിന്നെഴുന്നേറ്റു ഓടിവന്നു ഗദാധരന്റെ കാൽക്കൽവീണു നമസ്കരിച്ചു. ഗദാധരന്നു് ഇതു കണ്ടപ്പോഴേയ്ക്കും ഭയമാണു് ഉണ്ടായതു്. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—"എന്താണിതു്. നിങ്ങൾ ഇതു കാണിക്കുന്നതെന്താ? നിങ്ങൾ ഈ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ മേൽക്കോയ്മ. റാണിരാസമണിയുടെ ജാമാതാവു്. മഹായോഗ്യൻ. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ഭൃത്യൻ. ഒരു വെറും ശാന്തിക്കാരൻ. അങ്ങിനെയിരിക്കെ നിങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ കണ്ണുനീർ വാർത്തുകൊണ്ടു നമസ്കരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ഈ ക്ഷേത്രത്തിലെ ജോലിക്കാർ നിങ്ങളെപ്പറ്റി എന്തു വിചാരിക്കും. ഛെ! ഇതെന്താണു് അതു്. എഴുന്നേല്ക്കു; വേഗം എഴുന്നേല്ക്കു." എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുതാൻ കര

[illegible] അതൊന്നും മഥുരനാഥൻ കേട്ടില്ല. പിന്നെ എഴുന്നേററു പറയുന്നു:—"ബാബാ! അങ്ങു് ഇവിടെ നടന്നു കൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ഞാൻ അവിടെ ഇരുന്നുകൊണ്ടു നോക്കി കൊണ്ടിരിക്കുക ആയിരുന്നു. അപ്പോൾ ബാബാ ആരാണെന്നും അല്ലെന്നും ഞാൻ വ്യക്തമായി കണ്ടു. ഇങ്ങോട്ടു വരുമ്പോൾ ബാബാ ക്ഷേത്രത്തിലെ ദേവി തന്നെ ആയിരുന്നു. തിരിച്ചു് അങ്ങോട്ടു പോകുമ്പോൾ മഹാദേവനെപ്പോലെയും ഇരുന്നു. ആദ്യം ഇതൊരു മിഥ്യാഭ്രമം മാത്രമായിരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു. അതുകൊണ്ടു പിന്നെയും പിന്നെയും പലതവണ ഞാൻ വളരെനേരം സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അപ്പോഴെല്ലാം കണ്ടതു് ഇതുപോലെതന്നെ ആയിരുന്നു. എത്രത്തോളം സൂക്ഷിക്കുന്നുവോ അത്രത്തോളം അധികമധികം വ്യക്തമായിട്ടാണു കണ്ടതു്".* ഇതിനെപ്പററി ദേവൻതന്നെ പിന്നീടു് ഇങ്ങിനെ പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്:— "ഈ വിവരം റാണി കേട്ടാൽ മഥുരനാഥനെ വശീകരിക്കുവാൻ ഞാൻ വല്ലതും പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുമോ എന്നുകൂടി എനിക്കു സംശയമായി. വളരെ കൂടെ പറഞ്ഞിട്ടാണു് അവനു് ഒരുവിധം സമാധാനമായതു്. അവൻ എനിക്കുവേണ്ടി ഇത്രയൊക്കെ ചെയ്യുന്നതും എന്നെ ഇത്രയൊക്കെ സ്നേഹിക്കുന്നതും വെറുതെയാണെന്നാണോ നിങ്ങളെല്ലാം വിചാരിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങിനെ പലതും അമ്മ അവനു പലപ്പോഴും അനുഭവപ്പെടുത്തി കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. അവന്റെ ഇഷ്ടം അവനിലുള്ള വാത്സല്യംനിമിത്തം ഒരു പ്രത്യേക ദേഹമെടുത്തു് അവൻ ഒന്നിച്ചു നടക്കുമെന്നു് അവന്റെ ജാതകത്തിൽതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണു്".* ഇതിനുശേഷം ദേവനോടുള്ള മഥുരനാഥന്റെ ഭാവം എത്രപ്രകാരമായിരിക്കുമെന്നു നമുക്കു് ഊഹിക്കാവുന്നതേയുള്ളു. ആ വക സംഗതികൾ നമുക്കു വഴിയെ കാണാവുന്നതുമാണു്.

റാസമണിയുടെ ദേഹാന്തരപ്രാപ്തി— കൊല്ലവർഷം 1035-ൽ ആണു്. ഗദാധരൻ മുമ്പു പറഞ്ഞപ്രകാരം ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിവന്നു് ഭവതാരിണീക്ഷേത്രത്തിലെ മേൽശാന്തിസ്ഥാനം രണ്ടാംപ്രാവശ്യം കയ്യേററു്. അതിന്നടുത്ത സംവത്സരത്തിൽ, അതായതു് 1036-ാമാണ്ടാരംഭത്തിൽ റാണിരാസമണി ഏവിടേയോ ഒന്നു കാൽവഴുതി വീണ എന്ന കാരണത്താൽ അസ്വാസ്ഥ്യയായി കിടപ്പിലായി. ക്രമേണ അതു് ഉദരരോഗത്തിന്നു ഇടയാക്കുകയും ഒടുവിൽ 1861 ഫിബ്രുവരിമാസം 19-ാംനു ആ ധന്യശ്രീമതി അംബാപാദത്തിൽ ലയം പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ദേഹത്യാഗത്തിന്നുള്ള സമയം അടുത്തപ്പോൾ, ഗംഗാനദീക്കരയിൽ അതിമനോഹരമായ ഒരു മണ്ഡപം നിർമ്മിച്ചു് റാണിയെ അങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുപോയി. അവിടെവെച്ചു ദേവിയെ പ്രത്യക്ഷമായി കണ്ടു ദേവിയോടു ചോദിക്കയാണെന്നു തോന്നു്. ആ ധന്യയായ രാസമണി അവസാനം പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"ഹാ! അമ്മ. അമ്മ വന്നുവല്ലോ. എന്തൊരാശ്ചര്യമായിരിക്കുന്നു! അമ്മ ഇവിടെത്തന്നെ ഇരിക്കണം. ഞാൻ അമ്മയുടെ മടിത്തട്ടിൽ തല ചായ്ച്ചുകൊള്ളട്ടെ." ശാന്തി. ശാന്തി. ശാന്തി.

റാണിരാസമണിയുടെ സമാധിക്കുശേഷം ദക്ഷിണേശ്വരത്തിന്റെ മേലധികാരം മുഴുവനും മധുരാനാഥനിൽത്തന്നെ വന്നുചേർന്നു.

കൈവല്യദായിനിയും ഗോവിന്ദം—ഇനി നമുക്കു ഗദാധരന്റെ ചരിത്രത്തിലെ സർവ്വപ്രധാനമായ മറെറാരു ഭാഗത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കാം. ഇത്രയും പറഞ്ഞതിൽനിന്നു ഗദാധരൻ ഒരു അസാധാരണ മനുഷ്യനാണെന്നും, ആ ധന്യാത്മാവിന്നു ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നും, അദ്ദേഹം പല കഠിന സാധനകളും അനുഷ്ഠിച്ചു് പല സിദ്ധികളും സമ്പാദിച്ചിരുന്നു എന്നും നമുക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ

സാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ വലിയ വിദ്യാഭ്യാസമൊന്നും കൂടാതെ കേവലം സ്വന്തം ഉത്സാഹംകൊണ്ടും വൈരാഗ്യബുദ്ധികൊണ്ടും മാത്രമാണു് ഇത്രയും പ്രവൎത്തിച്ചു ഫലിപ്പിച്ചതെന്നും നമുക്കു് അറിയാറായിട്ടുണ്ടു്. എങ്കിലും ഈ പ്രവൃത്തികളും ഇതുവരെ ഉണ്ടായിരുന്ന അനുഭൂതികളും എല്ലാം അദ്ദേഹത്തെ ഒരു അധികാരിയാക്കി ചെയ്യുകയുള്ളു എന്നു വേണം വിചാരിക്കുവാൻ. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ശാസ്ത്രീയമായ ശിക്ഷണവും പരിശീലനവും അഭ്യസനവും എല്ലാം ഉണ്ടാകുവാൻ പോകുന്നതു് ഇവിടുന്നങ്ങോട്ടാണു്. ഇത്രയും ആയതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്നു ഗുരുവിനെ സിദ്ധിക്കുവാനുള്ള യോഗ്യത സിദ്ധിച്ചു എന്നു മാത്രമേ ആയുള്ളു. ശിഷ്യന്റെ സംസ്കാരം തികയുമ്പോൾ ഗുരു താനേതന്നെ ആഗതനായിക്കൊള്ളും എന്നുള്ള പ്രമാണം അനുസരിച്ചു ഗദാധരന്നു് ഇപ്പോൾ ഒരു ഗുരുലാഭം ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു.

ഭൈരവിബ്രാഹ്മണിയും ഗദാധരനും തമ്മിൽ ഉണ്ടായ സന്ദർശനം ഗദാധരന്റെ ജീവിതത്തിലെ സുപ്രധാനിയമായ മാററത്തിന്നു നിദാനമായ സംഗതിയാണു്. റാണിരാസമണിയുടെ സമാധികഴിഞ്ഞു് വളരെക്കാലം ചെല്ലുന്നതിന്നു മുമ്പായി ഒരു ദിവസം പത്തുനാല്പതു വയസ്സിൽ അധികം പ്രായം ചെല്ലാത്തവളും അതി സൗന്ദര്യവതിയും ആയ ഒരു ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നുചേൎന്നു. ഈ ബ്രാഹ്മണി ഗദാധരനെക്കണ്ടു് അധികനേരം അശ്രുധാര പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ടു നിന്നശേഷം ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ബാബാ! നിങ്ങൾ ഇവിടെ ആയിരുന്നോ? ഇവിടെ എങ്ങാനും തന്നെ കാണുമെന്നുള്ള വിശ്വാസത്തോടുകൂടി ഞാൻ വളരെക്കാലമായി ഈ ഗംഗാതീരത്തിലെല്ലാം നിങ്ങളെ തിരഞ്ഞു നടക്കുന്നു. ഇപ്പോഴാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം സഫലമായതു്." ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഗദാധരൻ ചോദിച്ചു:—"മ

വി! അങ്ങേയ്ക്ക് എന്നെ എങ്ങിനെയാണ് പരിചയം?" എന്ന്. അതിന്നു ദേവി പറഞ്ഞു:—"നിങ്ങളെ മൂന്നുപേരെ കണ്ടുപിടിച്ച് ആദ്ധ്യാത്മികമാർഗ്ഗത്തിൽ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ട സഹായം ചെയ്യേണ്ടതാണെന്ന് എനിക്ക് ആദേശം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവരിൽ രണ്ടുപേരെ ഞാൻ കിഴക്കേ ബംഗാളത്തിൽവെച്ചു കണ്ടുകഴിഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ ഇതാ ഇവിടെവെച്ച് അങ്ങയേയും കണ്ടെത്തിയിരിക്കുന്നു." ഗദാധരന്നു ബ്രാഹ്മണിയുടെ ഈ വാക്കിൽ യാതൊരു സംശയവും തോന്നിയില്ല. ഒരു മാതൃഭക്തനായ പുത്രൻ പുത്രവത്സലയായ മാതാവിന്റെ സമീപത്തിൽ എന്നപോലെ ഗദാധരൻ ഭൈരവി ബ്രാഹ്മണിയുടെ അരികിൽ ചെന്നിരുന്ന് തന്റെ അവസ്ഥകളെ എല്ലാം ആ ദേവിയെ വിസ്തരമായി പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. ഒടുവിൽ "ഇതെല്ലാം എന്താണ്? ഞാൻ പരമാർത്ഥത്തിൽ ഭ്രാന്തൻതന്നെ ആണോ? ഞാൻ ദേവിയെ സേവിച്ചതിന്റെ ഫലമായി എനിക്ക് കിട്ടിയത് ഈ മഹാവ്യാധിതന്നെ ആയിരിക്കുമോ?" എന്നെല്ലാം ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ആ ദേവി:—"ബാബാ! നിങ്ങൾക്കു ഭ്രാന്താണെന്നു പറയുന്ന ഭ്രാന്തന്മാർ ആരാണ്? ഇതു ഭ്രാന്തൊന്നുമല്ല. മഹാഭാവാവസ്ഥയിൽ ഇങ്ങനെയെല്ലാം ഉണ്ടാകുക പതിവാണ്. അവർക്കാർക്കും തന്നെ അങ്ങയുടെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി അറിയുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. ശ്രീമതി രാധികാദേവിക്കും മഹാപ്രഭുക്കൾ ശ്രീ ചൈതന്യദേവന്നും ഇങ്ങിനെയെല്ലാം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതായി ഭക്തിശാസ്ത്രങ്ങളിൽ കാണുന്നില്ലയോ. ആർക്കെല്ലാം യഥാർത്ഥമായ ഈശ്വരഭക്തി ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ അവർക്കെല്ലാം ഇങ്ങിനെതന്നെ സംഭവിച്ചിട്ടും ഉണ്ട്" എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു ഗദാധരനെ സമാധാനപ്പെടുത്തി.

അനന്തരം ഗദാധരൻ കൊണ്ടുവന്ന ഏതാനും പലഹാരങ്ങളും രണ്ടുപേരുംകൂടി ഭക്ഷിച്ചശേഷം ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി കലവറയിൽ ചെന്ന് സാമഗ്രി വാങ്ങി പഞ്ചവടിയിൽ

ക്കൊണ്ടുപോയി ഭക്ഷണം പാകംചെയ്തു. എല്ലാം തയ്യാറായപ്പോൾ താൻ സ്വന്തം കണ്ഠത്തിൽ ധരിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുന്ന ഒരു ചെറിയ രഘുവീരവിഗ്രഹത്തെ എടുത്തു്, അഭിഷേകാദികൾ കഴിച്ചു്, തയ്യാറാക്കിയ ഭക്ഷണത്തെ ആ ഇഷ്ടദേവന്നായി നിവേദിച്ചു് ആ ദേവി ധ്യാനത്തിന്നു തയ്യാറായി! ആ ദിവ്യസ്ത്രീ ബാഹ്യചേഷ്ടകളെല്ലാം വിട്ടു് ഇരിപ്പായി. ആ അവസ്ഥയിൽ ദേവിക്കു ദിവ്യമായ ഒരു അനുഭൂതി ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. ശരീരധാരണം ഏതോ ദിവ്യമായ ഒരു ലോകത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു് കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. താൻ അറിയാതെതന്നെ ഏതോ ഒരാകർഷണവിശേഷത്താൽ ഒരു യന്ത്രപ്പാവയെന്നപോലെ അദ്ദേഹം ദേവിയുടെ സമീപത്തേക്കു ചെന്നു് അവിടെ രഘുവീരന്നായി നിവേദിച്ചു് വെച്ചിരിക്കുന്ന നിവേദ്യം എടുത്തു ഭക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. ദേവിയുടെ മനം ക്രമേണ ബോധാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചു് കണ്ണു തുറന്നുനോക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു് ഇതായിരുന്നു. അപ്പോഴത്തെ തന്റെ ആനന്ദാനുഭൂതിയും പ്രത്യക്ഷദർശനവും ആ ദേവിക്കു് ഉണ്ടായതു്. എന്നാൽ ശരീരധാരണയോടു സാധാരണാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചപ്പോൾ പരിഭ്രമിക്കുകതന്നെ ചെയ്തു. "ഞാൻ ഇങ്ങിനെ ഓരോന്നെല്ലാം ചെയ്യുന്നവളല്ല. ഇതിന്നു തക്കവണ്ണം എന്റെ ബുദ്ധി ഭ്രമിക്കുന്നതു് എന്തുകൊണ്ടാണു്?" എന്നെല്ലാം കാതരയായ ദീനസ്വരത്തിൽ പറയുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ "നിങ്ങൾ അബദ്ധമൊന്നും ചെയ്തില്ല. പ്രവർത്തിച്ചതെല്ലാം ഉചിതം തന്നെ ആയിരിക്കുന്നു. ഈ വക പ്രവൃത്തികളുടെ എല്ലാം കർത്താവു് നിങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ പ്രകാശിക്കുന്ന ആ ചൈതന്യവിശേഷമല്ലാതെ നിങ്ങളല്ല. എന്റെ ധ്യാനത്തിൽ എനിക്കുണ്ടായ അനുഭൂതികൊണ്ടു് നിങ്ങളുടെ അന്തർഗ്ഗതത്തെ സത്യമായ എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാറായിരിക്കുന്നു. ഇന്നു മുതൽ ഞാൻ എന്റെ നിത്യകർമ്മങ്ങളൊന്നും ചെയ്യേണ്ടതായ ആവശ്യമില്ല. അവയെല്ലാം ഇന്നു് സാഫല്യം സി

ടിച്ചു് കഴിഞ്ഞു് എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു ഗദാധരന്റെ ഭക്ഷണമവശേഷിച്ചതു ഭഗവാന്റെ പ്രസാദമായി കരുതി എടുത്തു് ശിരസ്സിൽവെച്ചു അതു് ഭക്തിയോടെ ഭക്ഷിച്ചു. താൻ അത്രകാലവും വഹിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നിരുന്ന ഒരു വിഗ്രഹത്തെ ഗംഗാനദിയിൽ ഒഴുക്കുകയും ചെയ്തു. ഭൈരവി ബ്രാഹ്മണിയും ഗദാധരനും തമ്മിൽ കണ്ട ഒന്നാമത്തെ ദിവസം തന്നെ ഇത്രയും സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഈ ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ ഇങ്ങിനെ ഒരാഴ്ചയോളമേ താമസിക്കുക ഉണ്ടായുള്ളൂ. പിന്നെ അവിടെനിന്നു് രണ്ടുനാഴിക അകലെയുള്ള [illegible] ദേവമണ്ഡലഘട്ടത്തിൽ പോയി താമസമാക്കി. ഈ ഭൈരവിബ്രാഹ്മണിയാണ ഗദാധരന്റെ ആദ്യത്തെ ഗുരു എന്നു് പറയാം. എന്നാൽ ഗദാധരനിൽനിന്ന ഭൈരവിബ്രാഹ്മണിയും പലതും അഭ്യസിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഗദാധരൻ ഒരു സാധാരണമനുഷ്യനല്ലെന്നും, ശ്രീചൈതന്യദേവൻ ഒടുവിൽ ചെയ്ത വാഗ്ദാനം അനുസരിച്ചുള്ള അവതാരമാണെന്നും ആ സ്ത്രീക്കും തീർച്ചയാക്കി. ശ്രീചൈതന്യദേവൻ മുതലായവരുടെ അവസ്ഥയ്ക്കും ഗദാധരന്റെ അവസ്ഥയ്ക്കും തമ്മിൽ തെളിയായ സാദൃശ്യം ഉണ്ടായിരുന്നുകൊണ്ടും അവ ശാസ്ത്രസമ്മതങ്ങളായിരുന്നുകൊണ്ടും ആണു ഭൈരവി അങ്ങിനെ തീർച്ചയാക്കിയതു്. ഒരു അവതാരപുരുഷനിൽ കാണുന്ന ലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം ഗദാധരനിൽ ആ ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി കണ്ടു. ഗദാധരനു അല്പം മുമ്പു തുടങ്ങിയിരുന്ന ദേഹത്തിലെ നീറൽ അതികലശലായിത്തീർന്നതു് ഇക്കാലത്താണു്. ദേഹം മുഴുവനും വെന്തുനീറുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്നു തോന്നി. അതുനിമിത്തം പകൽ മുഴുവനും ഗംഗാനദിയിൽ താണുകിടന്നും രാത്രി [illegible] തറയിൽ കിടന്നുമാണു് അദ്ദേഹം കഴിച്ചുകൂട്ടിയിരുന്നതു്. ഇതുകൊണ്ടു

കൂടിയും പറയത്തക്ക ഭേദമൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ചികിത്സകൾ പലതും ചെയ്തുനോക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ അതുകൊണ്ടൊന്നും ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടായില്ല. ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി ഈ വിവരം കേട്ടപ്പോൾ, ഈ അവസ്ഥ ശ്രീചൈതന്യദേവനും ശ്രീരാധികാദേവിക്കും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്ന് മനസ്സിലാക്കി അന്നു അവർക്കു ചെയ്ത ചികിത്സതന്നെ ശാരദയ്ക്കും ചെയ്യുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. ദേഹം മുഴുവനും ചന്ദനം അരച്ചു പൂശുകയും സുഗന്ധമാല്യങ്ങൾ അണിയിക്കുകയും മാത്രമേ ചെയ്തുള്ളു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ മൂന്നുനാല് ദിവസത്തിനുള്ളിൽ ശാരദയുടെ അസ്വാസ്ഥ്യം നിശ്ശേഷം ഭേദമാകുകയും ചെയ്തു. ശാരദയുടെ ആധ്യാത്മികസ്വഭാവം മനസ്സിലാക്കുവാൻ ഭൈരവിക്ക് ഇതുകൊണ്ട് പ്രത്യേകിച്ചും സാധിച്ചു. എങ്കിലും മറ്റൊരു സംഗതികൂടെ ഭൈരവിയുടെ വിശ്വാസത്തെ ദൃഢപ്പെടുത്തുവാൻ സഹായിക്കാതിരുന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞ സംഭവത്തിനു ശേഷം വളരെക്കാലം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പായി ശാരദയെ "അത്യന്തി" എന്ന മറ്റൊരു രോഗം പിടികൂടി. അതിനെപ്പറ്റി അവർതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിങ്ങനെയാണ്:—"അക്കാലത്ത് എനിക്ക് ഒരു അസാധാരണമായ വിശപ്പ് പിടികൂടി. എത്രതന്നെ എത്രതന്നെ ഭക്ഷിച്ചാലും അതുകൊണ്ടൊന്നും വിശപ്പിന് യാതൊരു ശമനവും വരികയില്ല. വയർ നിറയെ ഭക്ഷണംകഴിച്ചു എഴുന്നേറ്റാൽ തൽക്ഷണം തന്നെ അതിന്റെ പ്രയോജനം ഇല്ലാതായികഴിയും. പിന്നെയും സഹിക്കവയ്യാത്ത വിശപ്പുതന്നെ. ഇതിനെപ്പറ്റി ഒന്നുംതന്നെ മനസ്സിലാക്കുവാൻ എനിക്കൊട്ട് സാധിച്ചില്ല. എല്ലാവർക്കും വലിയ അതിശയവും പരിഭ്രമവും ആയി. വിവരങ്ങളെല്ലാം ബ്രാഹ്മണിയെ അറിയിച്ചു. ഞാൻ പറയുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോഴേക്കുതന്നെ വിവരങ്ങളെല്ലാം ബ്രാഹ്മണിക്ക് മനസ്സിലായി കഴിഞ്ഞു. അതിന് അവർ പറഞ്ഞ സമാധാനം "പേടിക്കുവാൻ ഒന്നും

ഇല്ല കുഞ്ഞേ! ഇങ്ങിനെയുള്ള അനുഭവങ്ങൾ ഭക്തന്മാൎക്ക് ഉണ്ടാകുമെന്നു ഞാൻ ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ശേഷം ശരിക്കളയാം" എന്നാണ് പറഞ്ഞതു്. പിന്നെ ഞാൻ ഇരിക്കുന്ന മുറിയിൽ അനേകതരം ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി നിറച്ചുവെച്ചുവരണമെന്നു് മധുരനാഥനോടു ആവശ്യപ്പെട്ടു. മധുരനാഥൻ അതുപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. തദനന്തരം എന്നെ ആ മുറിക്കകത്തിട്ടു പൂട്ടി. ആവശ്യമുള്ളതെല്ലാം യഥേഷ്ടം ഭക്ഷിച്ചുകൊള്ളുവാൻ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഞാൻ ആ മുറിയിൽ അങ്ങുമിങ്ങും നടന്നുകൊണ്ടും ചിലപ്പോൾ ഓരോന്നെടുത്തു അല്പാല്പം തിന്നുകൊണ്ടും മൂന്നു ദിവസം മുഴുവനും കഴിച്ചുകൂട്ടി. അപ്പോഴേയ്ക്കും എൻ്റെ രോഗമെല്ലാം നിശ്ശേഷം മാറുകയും ചെയ്തു." ഇങ്ങിനെ പല പരീക്ഷകളും നിരീക്ഷണങ്ങളും നടത്തിയതിന്നുശേഷമാണ് മധുരനാഥൻ ഒരു അവതാരംതന്നെയാണെന്നു ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി തീൎച്ചയാക്കിയതു്. ഈ വിവരം അവർ സധൈൎയ്യം പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഭൈരവിബ്രാഹ്മണിയുടെ ഈ പ്രഖ്യാപനം അവിടെയൊക്കെ വലിയ ക്ഷോഭത്തെ ജനിപ്പിച്ചു എന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലൊ. എന്തായാലും ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി നല്ലപോലെ ആലോചിച്ചും ശാസ്ത്രവിധികളെ ശരിയായി പരിശോധിച്ചും ഒരു തീരുമാനമുണ്ടാക്കുവാൻ മധുരനാഥൻ ഒരു പണ്ഡിതസദസ്സുകൂട്ടുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഇതിലെ വിധികൎത്താക്കന്മാരായി കൽക്കത്തായിലെ വൈഷ്ണവചരണനേയും ഇന്ദേശത്തിലെ ഗൌരീകാന്തനേയും ആയിരുന്നു ക്ഷണിച്ചിരുന്നതു്. ഇവർ രണ്ടുപേരും അക്കാലത്തെ സുപ്രസിദ്ധപണ്ഡിതന്മാരും സൽഗുണവന്ദ്യന്മാരും ആയിരുന്നു.

"അവതാരം"—വൈഷ്ണവചരണൻ്റെ ആദ്ധ്യക്ഷ്യത്തിൽ കൂടിയ പണ്ഡിതസദസ്സിൽ ബ്രാഹ്മണി അതിചാതുൎയ്യത്തോടെ

ടെ ഗദാധരൻ ഈശ്വരാവതാരമാണെന്നു യുക്തിയുക്തമായി സമർത്ഥിച്ചു. അവിടെവെച്ചു വിചാരിച്ചതുപോലെ വലിയ വാദപ്രതിവാദങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. വൈഷ്ണവചരണം അവിടെ സന്നിഹിതരായിരുന്ന അന്യ പണ്ഡിതന്മാരും ഈ അഭിപ്രായത്തോടു സസന്തോഷം യോജിക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. മഹാദേവനെപ്പററി ശാസ്ത്രങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള പതിനൊന്നു ലക്ഷണങ്ങളും തികച്ചും ഗദാധരനിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു് എല്ലാവരും ഐകകണ്ഠ്യേന സമ്മതിക്കുക തന്നെ ചെയ്തു എന്നുമാത്രമല്ല വൈഷ്ണവചരൺതന്നെ ഗദാധരന്റെ ഒരു വലിയ ഭക്തനായും തീൎന്നു. രണ്ടാമത്തെ സമ്മേളനം ഗൌരീപണ്ഡിതരുടെ ആധിപത്യത്തിൽ ആയിരുന്നു. ഗൌരീപണ്ഡിതരാകട്ടെ പല സിദ്ധികളും ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു മഹാപുരുഷനാണു്. ഈ സദസ്സിൽവെച്ചും വലിയ വാദപ്രതിവാദങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. ഗൌരീപണ്ഡിതരും, ഗദാധരൻ ഒരു അവതാരം തന്നെയാണെന്നു സിദ്ധാന്തിച്ചു. ഇതിനുശേഷം ആ പണ്ഡിതർതന്നെ ഗദാധരന്റെ ഒരു വലിയ ഭക്തനായി തീരുകയും ചെയ്തു. വളരെ കാലം ഗദാധരനുമൊന്നിച്ചു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽതന്നെ താമസിച്ചശേഷം ഒടുവിൽ, ലൌകികപ്പറ്റുവാനുള്ള വിഷയങ്ങളിൽ നിസ്പൃഹത വളരെ അധികമായപ്പോൾ, ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം ഗദാധരന്റെ അടുത്തുവന്നു യാത്രപറഞ്ഞു് അവിടം വിട്ടു പോയി. പിന്നീടു് അദ്ദേഹത്തെപ്പററി യാതൊരു വിവരവും അറിയുക ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

താന്ത്രികസാധന—ഇത്രകാലവും ഗദാധരൻചെയ്ത കഠിനസാധനകളും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിട്ടുള്ള അനുഭൂതികളും ഭക്തിപ്രവാഹംനിമിത്തം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളവയാണെന്നും അതുകൊണ്ടാണു് ഗദാധരനു് അവയിൽ വിചാരസ്ഥൈര്യമില്ലാതിരിക്കുന്നതെന്നും മനസ്സിലാക്കുകയാൽ തന്ത്രവിധിപ്രകാരം സാധ

നകൾ അനുഷ്ഠിപ്പിക്കുവാനാണു ബ്രാഹ്മണി ഒന്നാമതായി പുറപ്പെട്ടതു്. ബ്രാഹ്മണി ഗദാധരനെ അന്വേഷിച്ചു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നതിന്റെ ഉദ്ദേശംതന്നെ ഇതായിരുന്നു. താന്ത്രികസമ്പ്രദായപ്രകാരമുള്ള സാധനകളെല്ലാം ഗദാധരൻ അനുഷ്ഠിച്ചതു് ഈ ഭൈരവിയുടെ കീഴിലാണു്. അതിനെപ്പററി അദ്ദേഹംതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് നോക്കുക. "........ബ്രാഹ്മണിയുടെ ഉപദേശപ്രകാരം ദേവീപൂജ ചെയ്തും. പിന്നെ ജപത്തിലും ധ്യാനത്തിലും പ്രവേശിക്കയായി. ജപം ഇടങ്ങിയാൽ, മാല ഒരു ചുററെത്തുന്നതിനു മുമ്പായിതന്നെ ഞാൻ സമാധിയിൽ ലയിച്ചുകഴിയും. അതാതു തന്ത്രവിധിപ്രകാരമുള്ള അനുഭൂതികളും അനുഗ്രഹങ്ങളും സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അപ്പോൾ എനിക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള അനുഭവങ്ങളും ദർശനങ്ങളും എന്തെല്ലാമായിരുന്നു എന്നും എങ്ങിനെയെല്ലാം ആയിരുന്നു എന്നും എത്രയെല്ലാം ആയിരുന്നു എന്നും പറവാൻ പ്രയാസം. പ്രധാനതന്ത്രങ്ങൾ അറുപത്തിനാലിലും പറഞ്ഞിട്ടുള്ള സാധനകളെല്ലാം ആ ബ്രാഹ്മണീദേവി എന്നെക്കൊണ്ടു് അനുഷ്ഠിപ്പിച്ചു. അവയെ യഥാവിധി അനുഷ്ഠിക്കുക എന്നതു വളരെ പ്രയാസമായ സംഗതിയാണു്. അതിനാലാണു മിക്ക സാധകന്മാരും ഇവിടെ മാർഗ്ഗം തെററിപ്പോകുന്നതു്. അമ്മയുടെ അനുഗ്രഹം നിമിത്തം ഞാൻ അവയെയെല്ലാം നിർവ്വിഘ്നം അനുഷ്ഠിച്ചു ഫലപ്രാപ്തിവരുത്തുകതന്നെ ചെയ്തു." ഇതിനാൽ പല പല അത്ഭുതികളും ഐശ്വര്യസിദ്ധികളും ഗദാധരനു് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷെ അവയെ ഒരിക്കലും അദ്ദേഹം ഉപയോഗപ്പെടുത്തുക ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ചില പുണ്യാത്മാക്കൾ—ഇക്കാലത്തു ഗദാധരനെ പല പുണ്യാത്മാക്കളും വന്നു ദർശനം ചെയ്തുപോയതായി കാണുന്നു. അവരിൽ ചിലർ പ്രസ്താവയോഗ്യരും ആണു്. ഭൈരവിബ്രാഹ്മണി മൂന്നു സിദ്ധന്മാരെ സഹായിക്കുവാനായി അവരിൽ

ആയവരുമെന്നും അവരിൽ രണ്ടുപേരെ ഇതിനു മുമ്പായി
തന്നെ കണ്ടെത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നും പറയുക ഉണ്ടാ
യല്ലോ. ഈ രണ്ടു മഹാപുരുഷന്മാർ ചന്ദ്രനെന്നും ഗിരിജ
നെന്നും പേരോടുകൂടിയ രണ്ടു ബംഗാളികളാണു്. ഇവർ
ഗദാധരനെ വന്നു കണ്ടതു് ഈ കാലത്തായിരുന്നു. ഇവൎക്കു്
ഉണ്ടായിരുന്ന ഏതാനും സിദ്ധികൾ ഇവർ ദുൎവ്വിനിയോഗം
ചെയ്തുകൊണ്ടായിരുന്നു ഇരുന്നിരുന്നതു്. ഗദാധരനെ കണ്ട
തിനു ശേഷം അവരുടെ ആ ദുസ്സ്വഭാവങ്ങളെല്ലാം മാറി
അവർ നിഷ്കളങ്കന്മാരായിത്തീൎന്നു. പിന്നെ നാരായണശാസ്ത്രി
എന്ന ഒരു മഹാപണ്ഡിതൻ വന്നു ഗദാധരനെ ദർശനം
ചെയ്യുകയുണ്ടായി. ഇദ്ദേഹം ഗദാധരനുമൊന്നിച്ചു കുറച്ചു
കാലം ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ താമസിച്ചശേഷം സൎവ്വസംഗ
പരിത്യാഗം ചെയ്തു് എവിടെയോ പൊയ്ക്കളഞ്ഞു. അദ്ദേ
ഹത്തെപ്പറ്റി യാതൊരു വിവരവും പിന്നീടു കേൾക്കുക
ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ബർദ്ദ്വാൻ മഹാരാജാവിന്റെ സന്നിധി
യിലെ സുപ്രസിദ്ധവിദ്വാനും, ബംഗാളി പണ്ഡിതന്മാരുടെ
നടനായകവും അവരുടെ നേതാവുംകൂടിയും ആയിരുന്ന പത്മ
ലോചനൻ ചികിത്സക്കായി കൽക്കത്തയിൽവന്നു താമസി
ക്കുന്ന കാലത്താണു ഗദാധരൻ അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു കണ്ടതു്.
ഗദാധരനെപ്പറ്റി പണ്ഡിതർ പറഞ്ഞതു്, "ഞാൻ എത്രയോ
വളരെ നിറയ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയ സംഗ
തികളും അതിലപ്പുറവും ഗദാധരൻ ഒരു പുസ്തകവും ഇരുന്നു
നോക്കാതെതന്നെ മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു" എന്നായിരുന്നു.
ചുരുക്കി പറയുന്നതായാൽ അല്പസമയംകൊണ്ടു ഗദാധരൻ
പണ്ഡിതരുടെ ആരാധ്യദേവതയായിത്തീൎന്നു. "എന്റെ
രോഗം മാറിയതിനുശേഷം ഞാൻ ഒരു വലിയ വിദ്വത്സ
ദസ്സു വിളിച്ചുകൂട്ടി അതു് അവതാരപുരുഷനാണെന്നു പ്രഖ്യാ
പനം ചെയ്വാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടുണ്ടു്" എന്നു് അദ്ദേഹം പല
പ്പോഴും പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ ഈശ്വരൻ അതിനു

സാധിച്ചില്ല. പണ്ഡിതരുടെ രോഗത്തിന്നു കൽക്കത്തയിലെ ചികിത്സകൊണ്ടു വലിയ ഗുണമൊന്നും കാണായ്കയാൽ അദ്ദേഹം കാശിക്കു പോകുകയും അവിടെവെച്ചു് ഏറെ താമസിയാതെ മരിച്ചുപോകുകയും ചെയ്തു. ഗോവിന്ദനെന്നും ഗോപാലനെന്നും പേരായ രണ്ടു വാണിയ യുവാക്കന്മാർ ഇക്കാലത്തു ഗദാധരനെ സന്ദർശനമായി വന്നു കാണുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. ഒരുദിവസം ഗോപാലൻ ഗദാധരന്റെ പാദംകൊണ്ടു ശിരസ്സിൽ വെച്ചു "മതി. എന്റെ ജന്മം സഫലമായി. ഇനി ഒന്നും വരേണ്ടതായിട്ടില്ല." എന്നു പറഞ്ഞു പോയി. ഗോവിന്ദനും അവനെ അനുകരിച്ചു. പിന്നെ വളരെ താമസിയാതെതന്നെ അവർ രണ്ടുപേരും മരിച്ചു പോയി എന്നാണു കേട്ടിട്ടുള്ളതു്. മഹർഷി ദേവേന്ദ്രനാഥടാഗൂർ, പണ്ഡിത ജയനാരായണൻ ഇങ്ങനെ പല മഹാന്മാരേയും ഗദാധരൻ ഇക്കാലത്തുതന്നെ ചെന്നുകാണുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നാണു് അറിയുന്നതു്.

രാംലാലാ—ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലെ സുപ്രസിദ്ധമായ രാംലാലവിഗ്രഹം ഇക്കാലത്താണു ഗദാധരനു കിട്ടിയതു്. കൊല്ലവർഷം 1039—40 ഈ കാലത്തിനിടയ്ക്കു് "ജടാധരി" എന്നുപേരായ ഒരു വിരക്തൻ രാമലാലനേയുംകൊണ്ടു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നു. ജടാധരിയുടെ ഇഷ്ടദേവതയായിരുന്നു രാമചന്ദ്രസ്വാമി. സ്വാമിയുടെ ഒരു ചെറിയ വിഗ്രഹത്തെ ജടാധരി സദാ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നിരുന്നതിനെയാണു "രാമലാലാ" എന്നു വിളിച്ചിരുന്നതു്. രാംലാലാ എന്നു വെച്ചാൽ രാമബാലൻ എന്നർത്ഥം. രാമബാലൻ ജടാധരിക്ക് അർച്ചനകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുക മാത്രമല്ല, എപ്പോഴും ഒരു വാത്സല്യപുത്രനെപ്പോലെ ജടാധരിയുമൊന്നിച്ചു നടക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ ജടാധരി തന്റെ ഈ പ്രത്യക്ഷാനുഭൂതിയെപ്പറ്റി ആരോടും ഒന്നും പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. ദക്ഷി

ബൊധത്തിൽ വന്ന കാമസമാക്കിയതിന്നശേഷം ജാംബവതിയും ശത്രാജിതനും തമ്മിൽ വളരെ ഇഷ്ടമായി. ബലരാമന്റെ ചങ്ങാതികളെല്ലാം ശത്രാജിതനും കിങ്കരന്മാരായി പക്ഷമായി; എന്നുമാത്രമല്ല കാലക്രമേണ ബലരാമനും ജാംബവാനോടുകൂടി വലിയ പരിചയമായി എന്നുമാത്രമല്ല, ഒപ്പമേ സാധാരണമെന്നപോലെ ഇരിക്കുവാനും തുടങ്ങി. ജാംബവതിയെക്കുറിച്ചു പ്രേമം ഉണ്ടായിട്ട് എന്നുതന്നെ പറയാം. ഇങ്ങിനെ കുറെ കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ജാംബവതി വല്ലപ്പോൾ കൂടെ ചെല്ല തെയ്യാറായിത്തുടങ്ങി. അനന്തരം ഒരുദിവസം ആ സ്ത്രീ ജാംബവാന്റെ അടുത്തുചെന്നു "അച്ഛാ! ബലരാമന്റെ അപാരമായ കരുണയാൽ എന്റെ ആഗ്രഹങ്ങൾ സാധിച്ചു. ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ചതൊക്കെയും എനിക്ക് ഇപ്പോൾ അനുഭവിച്ചു. ഇപ്പോൾ ആ അമ്മയെ ഇവിടെ ഇരുത്തി അവൻ എന്റെ കൂടെ വരികയില്ലെന്നാണ് പറയുന്നത്. എന്നാൽ എനിക്ക് അവിടെ ഒട്ടും തന്നെ വ്യസനമില്ല. ഞാൻ അവനെ അങ്ങയിൽ ഏല്പിച്ചു പോകുന്നു." എന്നു പറഞ്ഞുപോയി. ഈ ബലരാമവിഗ്രഹമാണ് ഇന്നും ക്ഷേത്രത്തിൽ ഇരിക്കുന്നത്.

ഭാഗവതപുരാണം—ശത്രാജിതന്റെ സ്യമന്തകകഥ കാലം ആദ്യം ഭാഗവതത്തിലും പിന്നെ വിഷ്ണുപുരാണത്തിലും അതിനുശേഷം പദ്മപുരാണത്തിലും ആയി നമുക്കു കാണാവുന്നതാണ്. അതിന്നാൽ ഭാഗവതപുരാണം സ്വീകരിച്ചിട്ടുള്ളത് അതിന്നുശേഷമാണ്. ഈ കഥയിൽ ശത്രാജിതൻ ഒരു പുരുഷനായിരുന്നു എന്ന വിചാരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എല്ലാം സ്ത്രീകളുടെ പേരിൽതന്നെ ആയി. ഇക്കാലത്തു സ്ത്രീകളുടെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഐശ്വര്യം സ്പഷ്ടമായി അറിയുന്നത്. ഈ ഭാഗത്തു പരാമർശിക്കുന്ന കാലത്തെ ജാംബവതിയെ കണ്ടു കിട്ടിയതിന്നും ബലരാമൻ പിടിച്ചതിനു കൂടിയതിന്നും

പ്രത്യേകം ഓൎമ്മിക്കേണ്ടതാകുന്നു. കൌസല്യാദേവിക്കു തന്റെ കുമാരൻ ഏതുപ്രകാരമായിരുന്നുവോ അതുപോലെതന്നെ ആയിരുന്നു ഗദാധരനു രാമലാലനും.

മധുരഭാവം — മുൻവിവരിച്ചപ്രകാരം വാത്സല്യഭാവത്തിൽ പരിപൂൎണ്ണമായ വിജയം സമ്പാദിച്ചതിന്നുശേഷം ഗദാധരൻ ഇറങ്ങിയതു മധുരഭാവത്തിലുള്ള ഭജനമാണു്. ഏററവും പ്രയാസമായ ഭാവവും ഇതുതന്നെ ആകുന്നു. ഇക്കാലത്തും അദ്ദേഹത്തിന്ന തന്നെത്താൻ പുരുഷൻ ആണെന്നുള്ള വിചാരം നിശ്ശേഷം ഇല്ലാതായി. സൎവ്വവും സ്ത്രീകളെപ്പോലെ തന്നെയായി. അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽതന്നെ താമസമായി. ഈ കാലത്തു് ഏതു പരിചയമുള്ള ആൾക്കും അദ്ദേഹത്തെ സ്ത്രീജനങ്ങളിൽനിന്ന തിരിച്ചറിയുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. ഗദാധരൻ തന്റെയും ഈശ്വരസാക്ഷാൽ ഒരു ദാസി എന്ന നിലയിൽ ശ്രീരാധികാദേവിയെ ഭജിക്കുവാനാണ ഇടയായതു്. ഇതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്ന ശ്രീരാധികാദേവിയുടെ പ്രത്യക്ഷദൎശനം സിദ്ധിച്ചു. അതിന്നുശേഷം ദേവിയുടെ അനുഗ്രഹം സമ്പാദിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണദൎശനം ലഭിച്ചു അധികം താമസംകൂടാതെ അതിലും പൂൎണ്ണമായ അനുഭൂതി ഉണ്ടായി. ഇക്കാലത്തു ശ്രീകൃഷ്ണവിരഹം അദ്ദേഹത്തിന്നു അസഹ്യമായിത്തീൎന്നു. മുമ്പത്തെപ്പോലെ ദേഹമാസകലം ഒരു നീറൽ ഇക്കാലത്തും ഉണ്ടായി. എന്തിനു് അധികം പറയുന്നു; ഗദാധരനും ശ്രീരാധികാദേവിയെപ്പോലെതന്നെ മഹാഭാവത്തിന്റെ പരമകാഷ്ഠാഭാവമായി പരിണമിച്ചു. ഇങ്ങനെ അന്യോന്യം വേർപിരിയാതെ ആ രണ്ടുഭാവങ്ങൾ നാലുമാസം മുഴുവനും നിന്നു. ഗദാധരൻതന്നെ ഇതിനെപ്പററി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു താഴെ കാണും:—"മഹാഭാവത്തിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളായി ഭക്തിശാസ്ത്രങ്ങളിൽ വിവരിച്ചിട്ടുള്ള പത്തൊമ്പതു് അവസ്ഥകളും ഒരു ദേഹത്തു് ഒരേസമയത്തിൽ ഉണ്ടാകുക

എന്നുള്ളതു വളരെ പ്രയാസമാണ്. ഇവയിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു അവസ്ഥയെ അനുഭവപ്പെടുത്തുന്നതിന്നുതന്നെ ഒരുവന്റെ ജീവിതം മുഴുവനും പ്രയത്നിക്കേണ്ടതായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ എന്നിൽ ഈ പറഞ്ഞ രണ്ട് അവസ്ഥകളുടേയും പൂർണ്ണമായ വിജ്ഞാനം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്.

തോടാപുരിയും ഗദാധരനും

ഇനി നമുക്ക ശ്രീരാമകൃഷ്ണജീവിതമഹാനാടകത്തിന്റെ മറെറാരു അങ്കത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കാം. മധുരഭാവപരിശീലനത്തിൽ പൂർണ്ണമായ ഫലപ്രാപ്തി ഉണ്ടായതിന്നുശേഷം ഗദാധരൻ പുറപ്പെട്ടതു് അദ്വൈതസാധനാപ്രകാരമുള്ള പരിശീലനങ്ങൾക്കാണ്. ഇതിന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്ന തോടാപുരി എന്ന പേരായ ഒരു മഹാജ്ഞാനിയെ ഗുരുവായി സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. പഞ്ചാബിലെ ലുധിയാന എന്ന സ്ഥലത്തുള്ള സന്ന്യാസിമഠത്തിലെ അധിപതിയായ ഈ യതിവര്യൻ നർമ്മദാനദിക്കരയിൽ നാല്പതു ദീർഘസംവത്സരങ്ങൾ മുഴുവനും ഏകാന്തവാസം ചെയ്ത് അദ്വൈതസിദ്ധാന്തപ്രകാരമുള്ള സാധനകൾ എല്ലാം അനുഷ്ഠിച്ചു ഫലപ്രാപ്തി നേടിയതിന്നുശേഷം ദേശാടനത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇക്കാലത്തു് ഏതെങ്കിലും കെട്ടിടത്തിൽ പ്രവേശിക്കുകയാകട്ടെ ഒരു സ്ഥലത്തുതന്നെ മൂന്നിൽ അധികം ദിവസം ഒന്നായി താമസിക്കുകയാകട്ടെ ചെയ്യുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ ദേശാടനം ചെയ്യുന്ന കൂട്ടത്തിൽ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലും എത്തിച്ചേർന്നു. തോടാപുരി വന്ന സമയത്തു ഗദാധരൻ ഒരു സാധാരണക്കാരനെപ്പോലെ വെള്ളവസ്ത്രം ധരിച്ചു ഗംഗാനദിക്കരയിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ യുവാവിനെ കണ്ടമാത്രയിൽതന്നെ തോടാപുരി വിസ്മിതനായി

കഴിഞ്ഞു. താന്ത്രികസമ്പ്രദായങ്ങൾക്കു നിരക്കാത്തവയായ പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ബംഗാളത്തിൽ ജ്ഞാനതത്ത്വാധികാരിയായി ഇങ്ങനെ ഒരാളെങ്കിലും ഉണ്ടല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു് അദ്ദേഹം ഗദാധരന്റെ അടുത്തുചെന്നു "പ്രിയ പുത്രാ! നീ ബ്രഹ്മതത്ത്വത്തെ അറിയുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു എങ്കിൽ വരിക" എന്നിങ്ങനെ യാതൊരു മുഖവുരയും കൂടാതെ പറഞ്ഞു. ഇക്കാലത്തു ദേവിയുടെ അനുമതി കൂടാതെയും, ഇഷ്ടം അറിയാതെയും ഗദാധരൻ യാതൊന്നും പ്രവർത്തിക്കുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ ഈ ചോദ്യത്തിനു സമാധാനമായി ഗദാധരൻ പറഞ്ഞത് "എനിക്കൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ. അതെല്ലാം അമ്മയുടെ ഇഷ്ടംപോലെ. അമ്മയ്ക്കു് ഇഷ്ടമെങ്കിൽ എനിക്കും ഇഷ്ടംതന്നെ" എന്നായിരുന്നു. പരമാദ്വൈത സിദ്ധാന്തിയായിരുന്ന തോതാപുരിക്കു് "അമ്മ" എന്നും "ഇഷ്ടം" എന്നും മറ്റും കേട്ടപ്പോൾ ഉള്ളിൽനിന്നു പരിഹാസ്യജനകമായ ഒരു ചിരി പുറപ്പെട്ടുവെങ്കിലും, അജ്ഞാനങ്ങളും അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും മറ്റുമാണ് അവയെല്ലാം തനിയെ ഇല്ലാതായിക്കൊള്ളുമെന്നു വിചാരിച്ചു തൽക്കാലം പ്രതികൂലമായി ഒന്നും പറയാതെ "എന്നാൽ, പോയി, വേഗം പോയി അമ്മയോടു ചോദിച്ചുവരിക. അതുവരെ ഞാൻ ഇവിടെത്തന്നെ നില്ക്കാം" എന്നു പറഞ്ഞു ഗദാധരനെ ക്ഷേത്രത്തിലേയ്ക്കു് അയച്ചു. ഗദാധരൻ ക്ഷേത്രത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ "നല്ല കുമാര! നീ ചെന്നു പഠിക്കുക. അവനെ അതിനു വേണ്ടിയാണു് ഞാൻ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ളതു്" എന്നു അശരീരി സ്വാന്തർഭാഗത്തുനിന്നും അദ്ദേഹത്തിനു വ്യക്തമായി കേൾക്കാറായി. ഗദാധരൻ മടങ്ങിവന്നു വിവരങ്ങളെല്ലാം തോതാപുരിയെ അറിയിച്ചു. ഈ തോതാപുരിസ്വാമിയാണ് ഗദാധരനെ സന്യസിപ്പിച്ചതു്. അതിനായി അടുത്തു് ഒരു ശുഭമുഹൂർത്തം തിരഞ്ഞെടുത്തു് ആ അവസരത്തിൽ തോതാപുരി, ഗദാധരനു സന്യാസം നൽകി. പൂർവ്വാശ്രമത്തിലെ

നാമംകൂടെ മാററണമെന്നു് ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ആവശ്യമായി വന്നതിനാൽ തോതാപുരിയാണു ഗദാധരന്നു "ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ" എന്ന തിരുനാമം കല്പിച്ചുകൊടുത്തതു്.

ഇതിന്നുശേഷം നിരാകാരധ്യാനമാർഗ്ഗം ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തു. അതിനെപ്പററി ദേവൻതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം. രാമകൃഷ്ണദേവൻ പറയുന്നു:—"സന്ന്യാസം തന്നതിന്നുശേഷം നംഗ്ടാ (രാമകൃഷ്ണദേവൻ തോതാപുരിയെ ബഹുമാനസൂചകമായി "നംഗ്ടാ" എന്നായിരുന്നു വിളിക്കാറു പതിവു്.) എനിക്കു അദ്വൈതവേദാന്തസിദ്ധാന്തങ്ങളെ ഉപദേശിച്ചു. വിവേകംകൊണ്ടു് എല്ലാ വസ്തുക്കളിൽനിന്നും മനസ്സിനെ വിരമിപ്പിച്ചു ആത്മാവിൽതന്നെ ഉറപ്പിക്കുവാനാണു പറഞ്ഞതു്. ഞാൻ അതിന്നു വളരെയൊക്കെ ശ്രമിച്ചുനോക്കി. എന്നിട്ടും എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. നാമരൂപങ്ങളെ അതിക്രമിച്ചു അവ്യക്താവസ്ഥയിൽ മനസ്സിനെ കൊണ്ടുപോയി ഉറപ്പിക്കുവാൻ എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. മറെറല്ലാവസ്തുക്കളിൽ നിന്നും മനസ്സിനെ വലിച്ചെടുക്കുവാൻ എന്നെക്കൊണ്ടു എളുപ്പത്തിൽ കഴിഞ്ഞു. എങ്കിലും ഒരു വിഷയത്തിൽനിന്നു, അതായതു് അമ്മയിൽനിന്നു മനസ്സിനെ എടുക്കുവാനായി ഞാൻ എത്രതന്നെ ശ്രമിച്ചിട്ടും എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. അപ്പോഴെല്ലാം ദേവിയുടെ ദിവ്യരൂപം അതിന്നു തടസ്സമായി നില്ക്കുകയാണു് ഉണ്ടായതു്. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ നിരാശനായി "എന്നാൽ സാധിക്കുന്നില്ല. എനിക്കു വയ്യ" എന്നു നംഗ്ടയോടു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം അതിരോഷാവേശത്തിൽ പെട്ടെന്നു "എന്തു! സാധിക്കുന്നില്ലെ? അതു പററില്ലല്ലൊ. സാധിച്ചേ കഴിയൂ" എന്നു പറഞ്ഞു ഒരു കുപ്പിച്ചില്ലും എടുത്തു എന്റെ പുരികങ്ങളുടെ മദ്ധ്യത്തിലായി ഒരു ഊന്നു ഊന്നി—"ഇതാ ഇവിടെ മനസ്സിനെ ഉറപ്പിക്കുക" എന്നു പറഞ്ഞു. ഞാൻ നിശ്ചയബുദ്ധിയോടുകൂടി

അങ്ങിനെതന്നെ ചെയ്യാൻ ശ്രമിച്ചു. അപ്പോഴും ദിവ്യമാതാവിന്റെ രൂപം എന്റെ മുമ്പിൽ കാണാറായി. എങ്കിലും വിവേകം ആകുന്ന വാളുകൊണ്ടു ഞാൻ അതിനെ ഖണ്ഡിച്ചു. ഉടനെതന്നെ എന്റെ മനസ്സു നിർവ്വിഷയാത്മകമായി, ഞാൻ സമാധിയിൽ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു." രാമകൃഷ്ണദേവനു നിർവ്വികല്പസമാധി ഇങ്ങിനെ അനായാസേന സാദ്ധ്യമായിത്തീർന്നു. മൂന്നുദിവസം മുഴുവനും ആ നിലയിൽതന്നെ ഇരിക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നിട്ടും സമാധിയിൽനിന്നു വിരമിക്കുവാനുള്ള ലക്ഷണമൊന്നും കാണാതായപ്പോൾ അത്യാശ്ചര്യമാണു ഇതു ദിവ്യമായതു്. ഞാൻ നാല്പതു ദീർഘസംവത്സരങ്ങൾ മുഴുവനും അത്യദ്ധ്വാനം ചെയ്തു സമ്പാദിച്ചതു ഈ പുണ്യാത്മാവിനു ഒരു ഒരു ദിവസംകൊണ്ടു ലഭ്യമായി കഴിഞ്ഞുവല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ചു അദ്ദേഹം ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു. തോതാപുരി ശിഷ്യവാത്സല്യം നിമിത്തം പതിനൊന്നു മാസം മുഴുവനും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ താമസിച്ചുള്ള വിവരങ്ങളൊന്നും ഇല്ല. അതിനുശേഷം ശിഷ്യനെ അനുഗ്രഹിച്ചു അദ്ദേഹം അവിടം വിട്ടു പോകുകയും ചെയ്തു.

നിർവ്വികല്പസമാധി — തോതാപുരിയാചാര്യൻ ദക്ഷിണേശ്വരംവിട്ടു പോയതിനുശേഷം ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ ശ്രമിച്ചതു നിർവ്വികല്പസമാധിയിൽ ഇരിക്കുവാനാണു്. ഇതിനെ ദേവന്റെ സ്വന്തവാക്കുകളിൽതന്നെ ഇവിടെ വിവരിക്കാം. "സാധാരണജനങ്ങൾക്കു മടങ്ങിവരുവാൻ സാധിക്കാത്തതായ ഒരു അത്യന്താവസ്ഥയിൽ ഞാൻ ആറുമാസം ഇരുന്നു. ഒരു ശുഷ്കപത്രം മരത്തിൽനിന്നു പതിക്കുന്നതുപോലെ, ഈ സമാധി സിദ്ധിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, മൂന്നാഴ്ചക്കകം ശരീരം വീണു പോകുകയാണു സാധാരണജനങ്ങൾക്കു പതിവു്. എന്നാൽ എനിക്കു അമ്മയുടെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ടു അതിനെ ആറുമാസം തികച്ചും അഭംഗുരമായി രക്ഷിക്കുവാൻ സാധിച്ചു.

ഇക്കാലത്തു ആഹാരത്തെക്കുറിച്ചു യാതൊരറിവും എനിക്കു ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരു ശവത്തിന്മേൽ എന്നപോലെ എന്റെ വായിലും മൂക്കിലും മററും ഈച്ചകളും ഉറുമ്പുകളും മററും സഞ്ചാരം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നതും ശിരസ്സിലും മററും പക്ഷി മുതലായവ വന്നിരുന്നു വിശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതും ഞാൻ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. തലമുടി വളൎന്നു ജട പിടിച്ചു. അക്കാലത്തു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നു താമസിച്ചിരുന്ന ഒരു സാധുവിന്റെ അശ്രാന്തശുശ്രൂഷയും അദ്ദേഹത്തിന്നു ഹൃദയാലുവിന്റെ സഹകരണവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഈ ശരീരം തീൎച്ചയായും നശിച്ചുപോകുമായിരുന്നു. എന്റെ സ്ഥിതി അദ്ദേഹം നല്ലപോലെ മനസ്സിലാക്കി. ഇങ്ങിനെ എത്ര പ്രകാരമെങ്കിലും രക്ഷിക്കണമെന്നു ഉറച്ചുകൊണ്ടു പിന്നെ വലിയ പ്രയോജനം ഉണ്ടാകുവാനുണ്ടെന്നും അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു എന്നെ ശുശ്രൂഷിച്ചു. ഭക്ഷണപദാൎത്ഥങ്ങൾ കൊണ്ടുവന്നു ഭക്ഷിപ്പിക്കുവാനായി ശ്രമിക്കുമ്പോൾ, എന്റെ മനസ്സു സുബോധാവസ്ഥയിലേക്കു ഇറങ്ങുന്നില്ലെന്നു കണ്ടാൽ അദ്ദേഹം ഒരു വലിയ വടി എടുത്തു എന്നെ പതുക്കെയായി പ്രഹരിക്കുകകൂടെയും ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ ദേഹബോധം ഏല്പിക്കുമ്പോൾ അല്പം ബോധം ഉണ്ടാകുന്നതായി കണ്ടാൽ പെട്ടെന്നു എന്റെ വായിൽ ഭക്ഷണം കുത്തിനിറച്ചു തരും. എങ്കിലും അവ അവിടെ നിന്നു വയററിലേക്കു ഇറങ്ങുക എന്നതു വളരെ ദുൎല്ലഭമായി ഉണ്ടാകാറുള്ളു. മിക്കസമയവും എത്ര ചെയ്താലും ബോധം ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു കേവലം നിരാശപ്പെടേണ്ടതായി വന്നിട്ടും ഉണ്ടു. ഇങ്ങിനെ ഞാൻ ആറുമാസം മുഴുവനും കഴിച്ചുകൂട്ടി. അതിന്റെ അവസാനത്തിൽ "കാരുണ്യമതികളുടെ അനുഗ്രഹത്തിനായി അല്പം താഴെയിറങ്ങി ഇരുന്നുകൊള്ളുക," എന്ന ആദേശം കിട്ടിയതിന്നുശേഷമാണ്

എൻറെ മനസ്സു സ്വയമേവ ദേവിയുടെ പ്രേമപ്രവാഹങ്ങളിൽ കൂടെയൊക്കെ സഞ്ചരിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയതു്. ഇങ്ങിനെ മാസങ്ങളും ആറു കഴിഞ്ഞുകൂടി." ശ്രീരാമകൃഷ്ണപരമഹംസദേവൻ വീണ്ടും മനുഷ്യഭാവത്തെതന്നെ ലോകോപകാരാർത്ഥം കൈക്കൊണ്ടു.

ഇസ്ലാംമതപരിശോധന—ഇങ്ങിനെ ഹിന്ദുമതപ്രകാരമുള്ള പരമോന്നതപദമായ പരമഹംസപദവിയെ പ്രാപിച്ചു് അതിലെ അനുഭവങ്ങളെല്ലാം അനുഭവിച്ചതിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞതു് ഇതരമതങ്ങളുടെ പരമാർത്ഥങ്ങളെ പരിശോധിച്ചറിയുവാനാണു്. ഇസ്ലാംമതത്തിലെ നിസ്തുല്യമായ സഹോദരഭാവംകണ്ടു മോഹിതനായി ആ മതം ഉപാസിച്ച ഗോവിന്ദൻ എന്ന ഒരു ക്ഷത്രിയയുവാവു് ഇക്കാലത്തു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ വന്നു താമസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഇസ്ലാംമതവിധിപ്രകാരമുള്ള ഉപാസന ആരംഭിച്ചു. ഒരു യഥാർത്ഥ ഇസ്ലാമിനെപ്പോലെതന്നെ എല്ലാം പ്രവർത്തിച്ചു. ഹിന്ദുക്ഷേത്രങ്ങളും ക്ഷേത്രമൂർത്തികളും ഹിന്ദുദേവന്മാരേയും ദേവിമാരേയും നാമങ്ങളും കല്ലുകഷണങ്ങളും ആയിത്തീർന്നു. ഈ അവസ്ഥയിൽ മൂന്നുദിവസം ഇരുന്നപ്പോഴേക്കും ആ വിധത്തിലുള്ള അത്യുന്നതമോദം അദ്ദേഹത്തിനു് അനുഭവമായി. "നീണ്ട താടിയും ഗൗരവമായ മുഖവും ഉള്ളതായ ഒരു ജ്യോതിസ്സ്വരൂപനെയാണു ഞാൻ കണ്ടതു്. അപ്പുറം എന്റെ മനസ്സു സാകാരത്തിൽക്കൂടെ നിരാകാരത്തിൽ ലീനമാകുകയും ചെയ്തു" എന്നു ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഇക്കാലത്തു രാമകൃഷ്ണദേവൻ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലെങ്ങും നമസ്കാരംപോലും ചെയ്തിരുന്നില്ലത്രേ.

വീണ്ടും കാമാർപുകൂരത്തിൽ—ദീർഘമായ നിഷ്ഠകളുടെ ഫലമായി അവശനായിപ്പോയ രാമകൃഷ്ണദേവന്റെ ശരീര

തിന്നു കലശലായ അസ്വാസ്ഥ്യം ബാധിച്ചിരുന്നു. അതിനാൽ കാമാരപുകരത്തിൽ പോയി അല്പം വിശ്രമിക്കുന്നതു നല്ലതായിരിക്കുമെന്നു തീർച്ചയാക്കി ദേവനെ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽനിന്നും കാമാരപുകരത്തിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചു. ശ്രീമതീദേവിയും ഭൈരവീബ്രാഹ്മണിയും പോയിരുന്നു. എന്നാൽ രാമകൃഷ്ണദേവന്റെ മാതാവു ചന്ദ്രമണീദേവി ഇപ്പോഴും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽതന്നെ താമസിച്ചതേയുള്ളു. കാമാരപുകരക്കാരൊക്കെ പരമഹംസന്റെ സ്ഥിതിഭേദങ്ങളെപ്പററിയും പ്രത്യേകിച്ചു തല്ക്കാലത്തെ ഘോരസാധനത്തെപ്പററിയും കേട്ടുകൊണ്ടു വളരെ വ്യാകുലഹൃദയന്മാരായിരിക്കുക ആയിരുന്നു. എന്നാൽ അവസാനമായി അദ്ദേഹം ഇസ്ലാംമതം വിശ്വസിച്ചു എന്നുകൂടെ കേട്ടപ്പോൾ അവരുടെ വ്യാകുലത പൂർവ്വാധികം വർദ്ധിച്ചുവരുവായി. അതിനാൽ ഇപ്പോഴത്തെ രാമകൃഷ്ണന്റെ ഈ ആഗമനം അവർക്കു് അത്യാനന്ദത്തിന്നു നിദാനമായിത്തീർന്നു. രാമകൃഷ്ണദേവനെ കണ്ടപ്പോഴേയ്ക്കുതന്നെ അവരുടെ ആശങ്കകളെല്ലാം ഉൾക്കണ്ഠയും വിട്ടുമാറി. എന്നുമാത്രമല്ല, രാമകൃഷ്ണൻ ഇപ്പോൾ കേവലം ഒരു സാത്വികപുരുഷൻ മാത്രം ആയിത്തീർന്നിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരംതന്നെ മനോഹരമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ കാമാരപുകരക്കാർക്കെല്ലാം രാമകൃഷ്ണനെ കാണുവാൻ ഇടയായപ്പോൾ എന്തെന്നില്ലാത്ത സന്തോഷമാണുണ്ടായതു്. പഴയ സ്നേഹിതന്മാരെല്ലാം മുന്നേപോലെ അടുത്തുകൂടി. അവർ പരമഹംസന്റെ മാഹാത്മ്യം അറിയുവാൻ ഇടയായതോടുകൂടി വിവരം നാട്ടിലെങ്ങും പരക്കയാൽ അനേകം പേർ ദിവസേന അദ്ദേഹത്തെ വന്നു കണ്ടു നമസ്കരിച്ചുപോയി തുടങ്ങി. ഇങ്ങിനെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ കാമാരപുകരത്തിൽ താമസിക്കുന്ന കാലമെല്ലാം അവിടുത്തെ ചാററർജിമഠം ഒരു പുണ്യക്ഷേത്രവും അവിടേക്കുള്ള ജനപ്രവാഹം അപ്രതിഹതവും ആയിത്തീർന്നു.

ദിവ്യമാതാ—ഇക്കാലത്തു ദിവ്യമാതാ—ശാരദാമണിദേവി (ശ്രീരാമകൃഷ്ണസംഘക്കാർ ശാരദാമണിദേവിയെ ദിവ്യമാതാ എന്ന വിളിക്കാറാണ പതിവ്) അവരുടെ പിതാവൊന്നിച്ചു സ്വഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കുക ആയിരുന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ കാമാർപുകരത്തിൽ വന്നതിന്നുശേഷം ശാരദാമണിദേവിയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുവാൻ ആളെ അയച്ചു. അതിന്നു രാമകൃഷ്ണദേവൻ പ്രത്യേക തടസ്സമൊന്നും പറയുക ഉണ്ടായില്ല. ശാരദാമണിദേവിക്ക് ഇക്കാലത്തു പതിനെട്ടുവയസ്സു പ്രായമായിരിക്കുന്നു. ഇതിന്നുമുമ്പിൽ ദേവി അവരുടെ ഭർത്താവിനെ കണ്ടതു് ഏഴു കൊല്ലംമുമ്പും ഏഴു വയസ്സു പ്രായത്തിലും ആകുന്നു വായനക്കാർ ഓർക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. എന്നാൽ ആ കാലത്തുകഴിഞ്ഞ സംഗതികളൊന്നും ദേവി ഓർക്കുന്നതേ ഇല്ല. അതിനാൽ ദിവ്യമാതാ പരമഹംസദേവനെ ഒന്നാമതായി ദർശനംചെയ്തതു് ഇപ്പോഴാണെന്നുവേണം പറയുവാൻ. ഭർത്താവിനെപ്പറ്റി പലപ്രകാരത്തിലും ദുഷ്കീർത്തികൾ കേട്ടു ഭീതിയോടെ വ്യാകുലപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലത്താണ തന്നെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുവാനുള്ള ആൾ ജയരാമവാടിയിൽ എത്തിയതു്. ദേവി ഉടനെ തന്നെ പുറപ്പെട്ടുകൊണ്ടു. എന്നാൽ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ ദിവ്യമാതാവിനെ കണ്ട ഉടനെ "ദേവി ദേവി" എന്നുപറഞ്ഞും സ്തോത്രംചെയ്തും പ്രദക്ഷിണംവെച്ചും നമസ്കരിക്കുകയാണു് ഉണ്ടായതു്. അനന്തരം "നിന്റെ ഭർത്താവു മരിച്ചുപോയി" എന്നുകൂടി പറഞ്ഞു. ഇതെല്ലാം കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ, തന്റെ ഭർത്താവിനെപ്പറ്റി മുമ്പു കേട്ടിരുന്നതെല്ലാം പരമാർത്ഥമാണെന്നും അദ്ദേഹത്തിന്നു ബുദ്ധിഭ്രമംതന്നെ ആണെന്നും ദേവിക്കു അല്പംപോലും തോന്നാതിരുന്നില്ല. എങ്കിലും രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞുപെരുമാറിയപ്പോഴേക്കും അവസ്ഥകളെല്ലാം നല്ലപോലെ മനസ്സിലായി. അതിനാൽ "എന്റെ പ്രത്യക്ഷ ഈശ്വരനായ നിന്തിരുവടിയെ ഭജിച്ചും ശുശ്രൂഷിച്ചും ഒരു ശിഷ്യ

ഭയന്നപോലെ താമസിക്കുവാൻ അനുവദിക്കണം" എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചു. രാമകൃഷ്ണദേവൻ അതിന്നു തടസ്സമൊന്നും പറയുക ഉണ്ടായില്ല. താൻ വിവാഹിതനാണെന്നറിഞ്ഞസമയം തോതാപുരി പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു അപ്പോൾ ഓർമ്മവന്നു. അതു ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"അതുകൊണ്ടെന്താ? ഭാര്യാസമേതനായി ഇരുന്നുകൊണ്ടുതന്നെ ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം ചെയ്തു ത്യാഗത്തെയും വൈരാഗ്യത്തെയും ഭദ്രമായി സംരക്ഷിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്ന വിവേകിക്കു മാത്രമേ ബ്രഹ്മജ്ഞാനത്തിൽ ഉത്തമയോഗദൃഢപ്രജ്ഞനായിരിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. സ്ത്രീകളേയും പുരുഷന്മാരേയും ഒരുപോലെ കണ്ടു എല്ലാവരേയും ഒരുപോലെ പെരുമാറുവാൻ സാധിക്കുന്നവനാരോ അവനു മാത്രമേ ബ്രഹ്മജ്ഞാനം സിദ്ധിച്ചു കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളൂ. സ്ത്രീപുരുഷഭേദം അറിയുന്നവൻ ഒരു നല്ല സാധകനായിരിക്കാം. എങ്കിലും അവന്റെ നില ആദർശലക്ഷ്യത്തിൽനിന്നു വളരെ വളരെ അകലെയാണ്." രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഈ ഉപദേശം അനുസരിച്ചുതന്നെ നടക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. തന്റെ ധർമ്മപത്നിയെ സഹധർമ്മചാരിണിയായി സ്വീകരിക്കുകയുംചെയ്തു.

ഭൈരവിയുടെ വേർപാട്—ഇതൊന്നും ഭൈരവിബ്രാഹ്മണിക്കു രസിച്ചില്ല. താന്ത്രികശാസ്ത്രപ്രകാരമുള്ള സാധനകൾ എല്ലാം അഭ്യസിച്ചു അനുഭവസിദ്ധിവരുത്തിയ തന്റെ ശിഷ്യൻ തോതാപുരിയുടെ കീഴിൽ അദ്വൈതമാർഗ്ഗം പരിശീലനം ആരംഭിച്ചതുതന്നെ ഭൈരവിക്കു ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. പക്ഷെ ഭൈരവിയുടെ ആ അഭിപ്രായം രാമകൃഷ്ണൻ ആദരിക്കാതിരുന്നതുതന്നെ ഭൈരവിക്കു വിരോധമായിത്തീർന്നിരുന്നു. പിന്നെ കാമാർപ്പുകരത്തിൽവന്നശേഷം ശാരദാമണിദേവിക്കു അന്തേവാസിത്വം അനുവദിച്ചതും ബ്രാഹ്മണിക്കു ഒട്ടുംതന്നെ പഥ്യമായില്ല. അതിന്നു വിരോ

ധമായി പറഞ്ഞതും രാമകൃഷ്ണൻ സ്വീകരിച്ചില്ല. ഇതുവക സംഗതികളാൽ ബ്രാഹ്മണിക്കു് നല്ല സന്തോഷം ഇല്ലാതിരിക്കുന്ന കാലത്തു് ഒരുദിവസം ഒരു സ്ത്രീ ഹാരമാല്യവുമായി അകത്തുനിന്നും ഒന്നുകൂടി പിറ്റേദിവസം രാമകൃഷ്ണനോടു യാത്രപറഞ്ഞു് കാമാർപുകുരം വിട്ടുപോകുകയും ചെയ്തു. ഒരു കൊല്ലം രാമകൃഷ്ണനോടൊന്നിച്ചു താമസിച്ച ഒരു ഭൈരവി ബ്രാഹ്മണിയുടെ വേർപാടു ഒടുവിൽ ഇങ്ങനെയാണു സംഭവിച്ചതു്. ഇങ്ങനെ ആറുമാസം കാമാർപുകുരത്തിൽ താമസിച്ചശേഷം രാമകൃഷ്ണൻ വീണ്ടും ഹൃദയനോടു ഒന്നിച്ചു് ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങി.

തീർത്ഥയാത്ര—ഇക്കാലത്തു് മധുരാനാഥനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയായ ജഗദംബയുംകൂടി ഒരു തീർത്ഥയാത്രയ്ക്കു് പുറപ്പെട്ടു. കൂടെ രാമകൃഷ്ണനേയും ഹൃദയനേയും കൊണ്ടുപോകുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. കൊല്ലവർഷം 1043 മകരമാസത്തിൽ, 125 പേർ ഉൾപ്പെട്ട വലിയ ഒരു സംഘം കൽക്കത്തയിൽനിന്നു് പുറപ്പെട്ടു. വഴിക്കു് വൈദ്യനാഥക്ഷേത്രത്തിനരികെ ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ എത്തിയ സ്ഥലത്തു് അല്പദിവസം താമസിക്കേണ്ടതായിവന്നു. ഈ കാലത്തു് ആ ഗ്രാമക്കാരുടെ ദാരിദ്ര്യസ്ഥിതികണ്ടു് രാമകൃഷ്ണൻ വല്ലാതെ ദുഃഖിച്ചു. അതിനാൽ ആ ദിക്കിലെ ദരിദ്രരായ ജനങ്ങൾക്കെല്ലാം വയറുനിറച്ചു് ഭക്ഷണവും ഓരോ വസ്ത്രവും കൊടുക്കണമെന്നായി. "ഈ സാധുക്കളുടെ കഷ്ടതകൾ കണ്ടുകൊണ്ടു് എന്തൊരു പുണ്യമാണു് ഉണ്ടാകുവാനുള്ളതു്. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കൂടെ വരുന്നില്ല. ഇവരുടെ കൂടെ താമസിക്കുന്നതാണു് എനിക്കിഷ്ടം" എന്നുപറഞ്ഞു് അവരുടെ ഇടയിൽപോയി ഇരിപ്പായി. മധുരാനാഥൻ ഉടനെതന്നെ സാധുക്കൾക്കന്നവസ്ത്രാദികൾ എത്തിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അയൽഗ്രാമങ്ങളിലെല്ലാം ചുറ്റി ക്കളി പ്രസിദ്ധംചെയ്തു് എല്ലാ ദിക്കുകളിലും മതിയാവോളം

യതന്നി സകലമനോചേഷ്ടം ഉണ്ണാനമരജനം കൊടുത്തു്. അവർക്കെല്ലാം ഓരോ വസ്ത്രവും ദാനംചെയ്തു. ഇത്രയും കണ്ടപ്പോഴേയ്ക്കു് രാമകൃഷ്ണദേവന്നു് വളരെ സന്തോഷമായി. പിന്നീടു് കാശിയിൽ എത്തുന്നതുവരെ പറയത്തക്കസംഭവങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. എന്നാൽ കാശീനഗരം കണ്ടമാത്രയിൽ തന്നെ രാമകൃഷ്ണദേവൻ ബോധാതീതനായിത്തീന്നു. കേദാരഘട്ടത്തിൽ ഏതാനും വീടുകൾ വാടകയ്ക്കുവാങ്ങി വലിയ രാജപദവിയിലായിരുന്നു അവിടെ മഥുരനാഥൻ താമസിച്ചിരുന്നതു്. ദേവൻ, ധ്യാനത്തിന്നുപോയാൽ തൽക്ഷണം ബോധരഹിതനാകുക പതിവായിരുന്നു. കേദാരനാഥക്ഷേത്രത്തിൽവെച്ചായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്നു് ഏറ്റവും ഉത്തമമായ സമാധി കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ കാശിയിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു് രാമകൃഷ്ണദേവൻ മഹാനുഭാവന്മാരായ പല സിദ്ധന്മാരെയും പരിചയപ്പെടുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

ത്രൈലിംഗസ്വാമികൾ—"കാശിയിലെ ഗണപതിസ്വാമികൾ" എന്നു ലോകപ്രസിദ്ധനായ ത്രൈലിംഗസ്വാമികളെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ ചെന്നു കണ്ടതു് ഈ അവസരത്തിലാണു്. സ്വാമികൾ മൌനവ്രതത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന കാലമായതിനാൽ ഈ കൂടിക്കാഴ്ച വളരെ നേരത്തേയ്ക്കു നീണ്ടുനിന്നില്ല. പരമഹംസനെ കണ്ട ഉടനെ സ്വാമികൾ ബഹുമാനസൂചകമായി ഇരിക്കുവാൻ ആസനം കൊടുക്കുകയും തന്റെ പൊടിഡപ്പി എടുത്തു നീട്ടി കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ദേവൻതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു നോക്കുക:—"വിശ്വനാഥന്റെ പ്രത്യക്ഷവിഗ്രഹം ഞാൻ സ്വാമികളിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ടു. സ്വാമികളുടെ സാന്നിദ്ധ്യംകൊണ്ടു കാശീപട്ടണംതന്നെ പവിത്രമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ശരീരത്തെ പറ്റിയ ചിന്തയൊന്നും അദ്ദേഹത്തിന്നില്ല. ചിലപ്പോൾ ചുട്ടുപഴുത്ത മണലിലും മറു

ചിലപ്പുറം മഹാമാരിയിലും ഒരുപോലെ ചിരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു കാണാം. "ഈശ്വരൻ ഒന്നോ, അതോ അനേകമുണ്ടോ?" എന്നു ഞാൻ ആശ്ചര്യംകൊണ്ടു ചോദിച്ചു. "അതിനു സമാധി അവസ്ഥയിൽ ഈശ്വരൻ ഒന്നേ ഉള്ളു. ലൗകികത്തിൽ പലതും ഉണ്ടു്" എന്നു് അദ്ദേഹവും ആശ്ചര്യംകൊണ്ടുതന്നെ സമാധാനം പറയുകയുംചെയ്തു. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു് "ഇതാണു യഥാർത്ഥ പരമഹംസന്റെ ലക്ഷണം" എന്നു ഹരിദയാലുവിനോടു പറയുകയുണ്ടായി. രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഒരിക്കൽ സ്വാമികളെ മധുരാനാഥന്റെ വസതിയിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു സല്ക്കരിച്ചു എന്നും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. കാശിയിൽ താമസിക്കുന്നകാലത്തു രാമകൃഷ്ണദേവനു പല അനുഭൂതികളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു് അറിയുന്നു്.

വൃന്ദാവനയാത്ര—ഇങ്ങിനെ കാശിയിൽ കുറച്ചു താമസിച്ചതിന്നുശേഷം യാത്രാസംഘം പ്രയാഗയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ മൂന്നുദിവസം താമസിച്ചു വീണ്ടും കാശിയിലേയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങി. ഇങ്ങിനെ ആ സംഘം കാശിയിൽ താമസിക്കുന്നകാലത്തു രാമകൃഷ്ണദേവൻ വൃന്ദാവനം സന്ദർശിക്കുക ഉണ്ടായി. ഇവിടെ രാമകൃഷ്ണദേവൻ മിക്കവാറും ബോധാതീതമായ നിലയിലാണു കാലം കഴിച്ചതു്. രാധികാദേവിയുടെ ജനനസ്ഥലമായ വർഷാന എന്ന ഊരിൽ ഭാഗ്യവതിയും ഇപ്പോൾ അറുപതിൽപരം വയസ്സു പ്രായം ചെന്ന വയോവൃദ്ധയും ആയ ഗംഗാമാതു് എന്ന വിഖ്യാതയെ കണ്ടതു് ഇവിടെ വെച്ചാണു്. ആ ഭക്തകൾക്കു് ഇദ്ദേഹത്തെ വളരെ ബഹുമാനമായിരുന്നു. രാമകൃഷ്ണനെ കണ്ട ഉടനെതന്നെ "ദുലാലി—ദുലാലി" (ഇതു രാധികാദേവിയുടെ ഒരു ഓമനപ്പേരാണു്) എന്നു വിളിച്ചുകൊണ്ടു് ആ വൃദ്ധ ഓടിച്ചെന്നു. വളരെ പഴയ സ്നേഹിതന്മാരെപ്പോലെ തമ്മിൽ

മായി അന്യോന്യം സംസാരിച്ചു. ഈ ധന്യസ്ത്രീരത്നത്തിന്റെ വാത്സല്യംകൊണ്ടും ഭക്തികൊണ്ടും രാമകൃഷ്ണൻ ഒരിക്കൽ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങാതിരുന്നാലോ എന്നുകൂടിയും വിചാരിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ അപ്പോഴേക്കും അമ്മയുടെ ഓർമ്മവന്നതിനാൽ ആ വക വിചാരങ്ങളെല്ലാം ഉടനെത്തന്നെ അസ്തമിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ രണ്ടു വൃന്ദാവനത്തിൽ താമസിച്ചതിന്നു ശേഷം കാശിയിലേയ്ക്കു തന്നെ മടങ്ങി. വൃന്ദാവനത്തിൽ താമസിച്ച കാലത്ത് ഒരു ദിവസം ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ മഥുരയിൽ പോയിരുന്നു എന്നും അവിടെ ധ്രുവഘട്ടത്തിൽവെച്ചു വാസുദേവൻ കൃഷ്ണകുമാരനെയും കയ്യിലെടുത്തു യമുനയെ തരണംചെയ്യുന്നതായ ദർശനം സിദ്ധിച്ചു എന്നും പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കാശിയിൽ നിന്നു മടങ്ങുന്ന സമയം ഗയയിൽകൂടെ പോരേണമെന്നു മഥുരാനാഥന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അവിടെ ചെന്നാൽ ആ സ്ഥലവുമായുള്ള പൂർവ്വബന്ധംനിമിത്തം അവിടെനിന്നു മടങ്ങിയില്ലെങ്കിലോ എന്നു ഭയപ്പെട്ട് അങ്ങോട്ടു പോകുകയേ ഉണ്ടായില്ല. ഇടവമാസത്തോടുകൂടി എല്ലാവരും കൽക്കത്തയിൽ തന്നെ മടങ്ങി എത്തി. ഭഗവാൻ വൃന്ദാവനത്തിൽനിന്നു സ്വന്തകൈകളാൽ എടുത്തു കൊണ്ടുവന്ന മണൽ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലെ പഞ്ചവടിയിൽ വിതറി അതിനെ പാവനമാക്കീട്ടുണ്ട്.

ദേവാരണം ദേവൻദേസ്യം—സഞ്ചാരത്തിൽനിന്നു മടങ്ങി വന്നതിന്നുശേഷം ഉണ്ടായ സംഭവങ്ങളിൽ പ്രധാനമായതു ഹരിദയാലുവിന്റെ ഭാര്യയുടെ നിര്യാണമായിരുന്നു. അതു നിമിത്തം ഹരിദയാലുവിന്റെ ഹൃദയത്തിന്നു വലിയതായ ക്ഷോഭം നേരിട്ടുവെങ്കിലും ദേവന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം കൊണ്ടു വലിയ ദോഷങ്ങളൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. പ്രസ്താവയോഗ്യമായ മറെറാരു സംഗതി രാമകുമാരചട്ടോപാദ്ധ്യായന്റെ

ഷ്ണിക. പുത്രനും പരമാർത്ഥത്തിൽ രാമകൃഷ്ണദേവൻ തന്നെ എടുത്തുവളർത്തിയ കുട്ടിയും ആയ അക്ഷയന്റെ മരണം ആണ്. ഈ സംഭവം രാമകൃഷ്ണദേവനെ അത്യന്തം പീഡിപ്പിച്ചു. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തെ വീണ്ടും ഒരു സഞ്ചാരത്തിന്നു കൊണ്ടുപോകുവാൻ തന്നെ മഥുരാനാഥൻ തീർച്ചയാക്കി. മുമ്പു വൈദ്യനാഥത്തുവെച്ചു സംഭവിച്ചതുപോലെ ഇപ്പോഴും ഒരു ഗ്രാമത്തിലെ സാധുക്കൾക്കു മുഴുവനും മഥുരാനാഥൻ ഒരു ദിവസം ഇഷ്ടംപോലെ ആഹാരവും ഓരോ വസ്ത്രവും കൊടുക്കേണ്ടതായി വന്നു. ഈ യാത്രയിൽനിന്നു തിരിച്ചുവന്നതിന്നുശേഷം രാമകൃഷ്ണദേവന്റെ സ്വഭാവത്തിന്നു അല്പം ഭേദഗതി സംഭവിക്കുകയും ചെയ്തു.

കൽക്കത്തയിൽ കോളൂട്ടോല എന്ന ഒരു സ്ഥലം ഉണ്ട്. അവിടെ വൈഷ്ണവഭക്തന്മാർ ഒരുമിച്ചുകൂടി ഭജനം നടത്തുകയും മറ്റും പതിവാണ്. ഇവർ ചൈതന്യഭക്തന്മാർ ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു ചൈതന്യപീഠം എന്ന ഒരു ആസനം ഒരു പ്രധാനസ്ഥാനത്ത് അലങ്കരിച്ചു വെക്കും. അവിടെ ചൈതന്യദേവൻതന്നെ വന്ന് ഇരിക്കുമെന്നാണ് അവരുടെ വിശ്വാസം. ഭക്തന്മാർ ഒരുമിച്ചുകൂടുന്ന സ്ഥലത്തു ചെല്ലുവാൻ ഇക്കാലത്തു ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്ന വളരെ താല്പര്യമായിരുന്നു. അതുപോലെതന്നെ ഭക്തന്മാർക്ക് അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിച്ചു കൊണ്ടുപോകുകയും പതിവായിരുന്നു. ഇതനുസരിച്ചു കോളൂട്ടോലയിലെ വൈഷ്ണവഭക്തന്മാർ ഒരു ദിവസം സങ്കീർത്തനത്തിന്നു രാമകൃഷ്ണദേവനെ ക്ഷണിച്ചു. അദ്ദേഹം അതു സമ്മതിച്ചു ചെല്ലുകയും ചെയ്തു. എല്ലാ ഭക്തന്മാരും ചൈതന്യപീഠത്തെ നമസ്കരിച്ചു വളരെ ഭക്തിപാരവശ്യത്തോടുകൂടി അടങ്ങി ഇരിക്കുന്നു. ഭാഗവതം വായന തുടങ്ങി. ഇങ്ങിനെ അധികം ചെല്ലുന്നതിന്നുമുമ്പായി രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഭാവാവസ്ഥയിൽ പ്രവേശിച്ച് ഇരിക്കുന്നേടത്തുനിന്ന്

എഴുന്നേറ്റു ചൈതന്യപീഠത്തിന്റെ സമീപത്തിലേയ്ക്കു ചെന്നു. ചൈതന്യദേവൻ ഇരിക്കുന്നതുപോലെ കൈകൾ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു് അതിന്മേൽ കയറി ഇരുന്നു. ഭക്തന്മാരുടെ നേത്രങ്ങളെല്ലാം അതോടു തിരിഞ്ഞു; പ്രാണങ്ങളും അവിടെനിന്നു പ്രവഹിക്കുന്ന പ്രേമപ്രവാഹത്തിൽ അവരെല്ലാം ആറാടി ആനന്ദനിമഗ്നരായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവർ എഴുന്നേറ്റു് എന്തെന്നില്ലാത്ത ഉത്സാഹത്തോടും സന്തോഷത്തോടും കൂടി കീർത്തനങ്ങൾ ആരംഭിച്ചു. അധികം താമസിയാതെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സ്വബോധത്തെ പ്രാപിക്കയും ചെയ്തു. അന്നത്തെ ദിവസം അങ്ങനെ ഒരു അസാധാരണവിധത്തിൽ കഴിഞ്ഞു എങ്കിലും ഒരു "കലഹിൽ ..." ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. നിത്യാനന്ദപ്രഭുവോടുകൂടെ ... ശ്രീചൈതന്യദേവന്റെ ഇരിപ്പിടമായ ... ശ്രീകൃഷ്ണൻ കയറിയിരുന്നതു് അവിവേകവും അനാദരവും ആയിരിക്കുന്നു എന്നു് ഒരു കൂട്ടരും "അല്ല അദ്ദേഹം ശ്രീചൈതന്യദേവനോടു് ഐക്യം പ്രാപിച്ചിരുന്നു. അതിന്റെ ആനന്ദം പ്രത്യക്ഷത്തിൽ അനുഭവപ്പെട്ടിരുന്നല്ലോ," എന്നു മറ്റൊരു കൂട്ടരും വാദിച്ചു. ഈ വാദം മൂത്തു മൂത്തു അവരെക്കൊണ്ടു് തീർപ്പുവരുത്തുവാൻ സാധിക്കാതെ ആയിത്തീർന്നു. ഇക്കാര്യം പിന്നീടു വിശ്വസിച്ചിരുന്ന ... വാദങ്ങൾ ... ബോധമില്ലാതിരുന്ന ... ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ ... ഇരിപ്പിടം ... ഇതു ... അദ്ദേഹത്തിന്റെ കീർത്തനം ഈ ... സന്ദർഭങ്ങളിൽ അവ ... കൊണ്ടു ... വൈഷ്ണവന്മാരെല്ലാം ... ഈ സംഗതിയിൽ അദ്ദേഹം ... അഭിപ്രായം ... ഭക്തികളും ... വിശ്വാസമെല്ലാം ... തെളിയിച്ചിട്ടുള്ളതും ... ശ്രീ ...

ച്ചു. അത്യന്തം പൂജ്യപാദനായ ശ്രീ ഭഗവാൻ ചൈതന്യദേവന്റെ ആസ്ഥാനത്തിൽ ആരുംതന്നെ അറിയാതെ ഒരു ശൂദ്രൻ ശാന്തിക്കാരൻ കയറിയിരുന്നതു് അക്രമവും അവിഹിതവും ആയി എന്നാണ തീർച്ചയാക്കിയതു്. ഈ വിവരങ്ങൾ ഒന്നുംതന്നെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്നു് അറിവുണ്ടായിരുന്നതും ഇല്ല.

ഇത്രയും കഴിഞ്ഞു് വളരെ ചെല്ലുന്നതിന്നു് മുമ്പായി അതായതു് കൊല്ലവർഷം 1045-ൽ ഭഗവാനും മഥുരാനാഥനും കൂടി ശ്രീ ചൈതന്യദേവന്റെ ജനനസ്ഥലമായ നവദ്വീപത്തിലേക്കു് പുറപ്പെട്ടു. ഈ യാത്രാമദ്ധ്യേ ഇവർ ഭഗവാൻദാസ് ബാബാജിയെ കാണുവാനായി കൽനയിൽ ഇറങ്ങി. രാമകൃഷ്ണദേവനും ഹൃദയനും കൂടി ആദ്യം ഭഗവാൻദാസിന്റെ ആശ്രമത്തിലേക്കു് ചെന്നു. അപ്പോൾ ബാബാജി ഒരു വൈഷ്ണവന്റെ പേരിലുള്ള ഒരു കേസ്സു് വിചാരണ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. എന്നാൽ അതിന്നല്പം മുമ്പായി "ഇപ്പോൾ ഇവിടെ ഒരു അതിമഹാനായ പുരുഷൻ വരുന്നതായിരിക്കും" എന്നു് പറഞ്ഞിരുന്നുവത്രെ. രാമകൃഷ്ണൻ ബാബാജിയെ തൊഴുതു് ഒരിടത്തു് ഒതുങ്ങി ഇരുന്നു. ഹൃദയനല്പം തൊഴുതുകൊണ്ടു് "ഇദ്ദേഹം എന്റെ അമ്മാവനാണു്. വലിയ ഭക്തനാണു്. അവധൂതനെ കാണുവാനായി വന്നിരിക്കയാണു്" എന്നെല്ലാം വിനയനായി അറിയിച്ചു. അതിന്നുശേഷം ബാബാജി ഒരു സമാധാനവും പറയാതെയും കേട്ടഭാവംകൂടെ നടിക്കാതെയും കേസ്സു് വിചാരണ ചെയ്തുകൊണ്ടു തന്നെ ഇരുന്നതേയുള്ളു. വിചാരണ അവസാനിച്ചു; അന്നത്തെ പ്രതിയെ കുറ്റക്കാരനെന്നുകണ്ടു സമുദായത്തിൽ നിന്നു തള്ളുവാൻ വിധിച്ചു്, പിന്നേയും ഇവരോടു ഒന്നും സംസാരിക്കുവാൻ ഭാവിക്കാതെ മാലയെടുത്തു നാമം ജപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ ഹൃദയൻ അഭിപ്രായംകൊണ്ടു

വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—"പ്രഭോ! അവിടുന്നു് ഇപ്പോഴും ഇങ്ങിനെ നാമം ജപിച്ചുകൊണ്ടും മാല ഉരുട്ടിക്കൊണ്ടും ഇരിക്കുന്നതെന്തിനാണു്? അവിടുന്നു് ഈശ്വരസാക്ഷാൽകൃതി ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സിദ്ധനല്ലയോ? അവിടേക്കു് ഇതിന്റെ ആവശ്യം എന്താണു്?" ഇതിനു ഗോവിന്ദരായർ അല്പം ആലോചിക്കാതെകൂടി പറയത്തക്ക സമാധാനം ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"അതു ശരിതന്നെയാണു്. ഇവിടേക്കു നാമജപംകൊണ്ടു കർമ്മമൊന്നും ഇല്ല. ശിഷ്യന്മാർക്കു കാണിച്ചുകൊടുക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണു് ഇവിടുന്നു് ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു്. അല്ലാത്തപക്ഷം അവർ ശരിയായ ആദർശം കാണാതെയും അനുകരിക്കുവാൻ ശരിയായ മാതൃക കാണാതെയും ഉഴറിപ്പോകുവാൻ സംശയമാകയുള്ളൂ." ഇത്രയും കേട്ടപ്പോഴേക്കു ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനു സഹിക്കവയ്യാതായി. അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു് എഴുന്നേറ്റു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"എന്തു്? ഇനിയും നിങ്ങളുടെ വിചാരം ഇങ്ങിനെയാണോ? എന്താശ്ചര്യമാണിതു്! ഓ! നിങ്ങടെ വലിയ ഗുരു അഭിപ്രായം എന്നായിരിക്കാം നിങ്ങളുടെ ഭാവം! സമുദ്രത്തിൽ നിന്നു കോരി പുറത്താക്കുന്നു; ഇഷ്ടംപോലെ ഓരോ സമ്പ്രദായങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുന്നു; മറ്റു ചിലവയെ നിഷേധിക്കുന്നു! ശിഷ്യന്മാരെ പഠിപ്പിക്കുന്നു; ഇതിനെല്ലാം നിങ്ങൾ ആരാണു; ഈശ്വരന്റെ ഇഷ്ടം നടക്കുന്നു എന്നല്ലാതെ നിങ്ങളാരും ഇതിലൊന്നും കർത്താവല്ല." ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കു തന്നെ രാമകൃഷ്ണദേവന്റെ പുറത്തും ഉടുമുണ്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരത്തിൽ നിന്നു താഴെ വീണു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. യാതൊരു ബോദ്ധ്യവും കൂടാതെ ഒരു ശിലാപ്രതിമപോലെയാണു് അവിടെ നില്ക്കുന്നതു്. ആ ശരീരത്തിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന ദിവ്യപ്രഭാപൂരത്താൽ ആ സ്ഥലമശേഷം ഉജ്ജ്വലം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിട്ടും ഉണ്ടു്. എല്ലാവരും അത്ഭുതപരതന്ത്രന്മാരായി ഗോവിന്ദനെ

കണ്ണുകൾക്കൊണ്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. ഭഗവാൻദാസ് ബാബാജിയുടെ, ഇതിനുമുമ്പ് ആരുംതന്നെ തന്നെ ഇങ്ങിനെ ധിക്കരിച്ചുപറയുന്ന വാക്കുകൾ കേൾക്കുക ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു ഭഗവാന്റെ ഈ സംവിധം സംസാരം കേട്ടപ്പോൾ ഒട്ടും തന്നെ സന്തോഷമുള്ളവനായി തീർന്നില്ലെങ്കിലും ആ വാക്കുകളുടെ ശക്തിയെ പ്രതിഷേധിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല ഭഗവാനിൽ പ്രത്യക്ഷമായി കണ്ട ആധ്യാത്മികചിഹ്നങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിൽ അസാമാന്യമായ ബഹുമാനത്തെയും ഭക്തിയെയും ജനിപ്പിക്കാതെയും ഇരുന്നില്ല. താൻ ഇതുവരെ കല്പിൽ ഇരിക്കുന്ന ഒരു ഭേദം ആരുടെ എന്നല്ലാതെ അതിൽ അധികമായി തനിക്കു യാതൊരു ശക്തിയും ഇല്ലെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്നു് അപ്പോഴാണു് മനസ്സിലായതു്. അതുമുതൽക്കു ഭഗവാനോടുള്ള ഭക്തിയും ബഹുമാനവും വർദ്ധിക്കുവാനും തുടങ്ങി. പിന്നെ ഭഗവാനും ബാബാജിയുംകൂടി കുറേനേരം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോഴേക്കും ഭഗവാൻ പലതവണ ഭാവാതീതമായ അവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുന്നതായി ബാബാജി കണ്ടു. എന്തിനു് പറയുന്നു; ഭഗവാനെ ബാബാജിക്കു നല്ലപോലെ മനസ്സിലായി. ഇദ്ദേഹമാണു ചൈതന്യപീഠത്തിൽ കയറി ഇരുന്നതെന്നും, അതിനാണു താൻ തെറ്റു കല്പിച്ചതെന്നും ബാബാജിക്കു് അറിയുവാൻ ഇടയായപ്പോൾ അദ്ദേഹം വളരെ പശ്ചാത്തപിക്കുകയും, ഇങ്ങിനെ അറിയാതെ ചെയ്തുപോയ അപരാധത്തിന്നു പലവുരു ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഇതിന്നുശേഷം തീർത്ഥസംഘം ഹരിദ്വാരവും കണ്ടിരുന്നു. പിന്നെ മധുരനാഥൻ ബാബാജിയെ ചെന്നുകാണുകയും ഭഗവാന്റെ അഭിപ്രായമനുസരിച്ചു് ആശ്രമവാസികളെ അദ്ദേഹം ഒരു ദിവസം സല്ക്കരിക്കുകയും ഉണ്ടായി.

നവദ്വീപം.—പിന്നെ മഥുരാനാഥനും ദേവനും നേരെ നവദ്വീപത്തിലേക്കാണു് പുറപ്പെട്ടതു്. അല്പദൂരം ചെന്നപ്പോൾ ഒരു മണൽത്തിട്ടിന്നരികിൽക്കൂടെ ഇവരുടെ തോണി കടന്നുപോയപ്പോൾ രാമകൃഷ്ണദേവൻ പെട്ടെന്നു ഭാവസമാധിയിൽ പ്രവേശിച്ചുപോയി. അതിന്റെ കാരണം എന്താണെന്നൊന്നും ആൎക്കും ഊഹിക്കുവാൻ അപ്പോൾ സാധിച്ചില്ല. പിന്നെ എല്ലാവരും നവദ്വീപത്തിൽ ചെന്നിറങ്ങി; അവിടെയുള്ള ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ എല്ലാം ദൎശനം കഴിച്ചു. അപ്പോഴൊന്നും ദേവന്നു ഒരു ഭാവഭേദവും ഉണ്ടായില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, അവിടെ പ്രത്യേകചൈതന്യമൊന്നും കാണാത്തതുകൊണ്ടു ദേവൻ ഖേദാന്വിതനായിതീൎന്ന് എന്നുകൂടെ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടു്. എതായാലും സംഘം അവിടെനിന്നു മടങ്ങി അല്പം വന്നപ്പോൾ ദേവന്നു ഒരു ദിവ്യദൎശനം സിദ്ധിച്ചു. ദേവൻ പറഞ്ഞു:—"തപ്തസുവൎണ്ണസവൎണ്ണന്മാരായ രണ്ടു ബാലന്മാർ (ഇവർ ചൈതന്യനും, നിത്യാനന്ദനും ആണെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു) സന്തോഷത്തോടുകൂടി പുഞ്ചിരിതൂകിക്കൊണ്ടും കൈകൾ നീട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടും എന്റെ സമീപത്തിലേക്കു ഓടിവരുന്നതായി ഞാൻ കണ്ടു. അപ്പോൾ "അവർ വന്നു—അവർ വന്നു" എന്നു ഞാൻ ഉറക്കെ നിലവിളിക്കുകകൂടെയും ചെയ്തു. അവർ രണ്ടുപേരും ഓടിവന്നു് എന്നിൽ പ്രവേശിക്കുകയാണു് ഉണ്ടായതു്. അപ്പോൾ ഞാൻ ബോധരഹിതനായ ഒരു അവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ഹൃദയൻ എന്നെ പിടിക്കാതെ ഇരുന്നിരുന്നു എങ്കിൽ ഞാൻ തീൎച്ചയായും നദിയിൽ വീണുപോകുമായിരുന്നേനെ. ചൈതന്യദേവന്റെ യഥാൎത്ഥമായ സ്ഥലമായ നവദ്വീപം നദിയിൽ മുങ്ങിപ്പോയിരിക്കണം. അവിടെയാണു് ഇപ്പോഴത്തെ മണൽത്തിട്ടു കിടക്കുന്നതു്. അതാണു് അവിടെ വന്നപ്പോൾ എനിക്കു് ഈ അനുഭൂതിയു

ങ്ങാകുവാൻ കാരണം." ഇതു പരമാൎത്ഥമാണെന്നു പിന്നീടു നടത്തിയ അന്വേഷണങ്ങളാൽ തെളിഞ്ഞിട്ടും ഉണ്ടു്.

മധുരനാഥന്റെ ലോകാന്തരപ്രാപ്തി—ഐശ്വര്യവാരാശിയും പരമഭക്തനും ആയ മധുരനാഥവിശ്വാസൻ ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനുമായിക്കണ്ടു പരിചയപ്പെട്ടിട്ടു് ഇപ്പോഴേക്ക പതിനാറു സംവത്സരങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതു നിമിത്തം മധുരനാഥന്റെ പ്രകൃതത്തിന്നു പല മാററങ്ങളും സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ദേവിതന്നെ ഭഗവാനു് അഞ്ചു രസദ്ധാരന്മാരെ കാണിച്ചുകൊടുക്ക ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതിൽ പ്രഥമനും പ്രധാനിയുമാണു മധുരനാഥൻ. അദ്ദേഹമാകട്ടെ ആ മഹാത്മ്യം അണുവും പിഴക്കാതെ നിർവ്വഹിക്കുകയും ചെയ്തു. പരമൈശ്വര്യവാന്മാരെക്കൊണ്ടു മാത്രമേ ഇതിന്നു സാധിക്കുകയുള്ളു. മേൽപറഞ്ഞ സംഭവം കഴിഞ്ഞു ഒരു കൊല്ലം പോയതിന്നു ശേഷം 1046-ൽ മധുരനാഥൻ പെട്ടെന്നു സന്നിപാതജ്വരം പിടിപെട്ടു കിടപ്പിലായി. ക്രമേണ ദീനം വൎദ്ധിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ വന്നു. ഒടുവിൽ അത്യാസന്നമായപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ കാളീഘട്ടത്തിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. അവിടെവെച്ചാണു് ആ പരമൈശ്വര്യവാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചതു്. ദിവസേന മധുരനാഥന്റെ ദേഹസ്ഥിതി അറിഞ്ഞുവരുവാനായി രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഹൃദയാലുവിനെ പറഞ്ഞയക്കുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ആ പതിവിൻപടി ആളെ അയച്ചില്ല. അന്നു് ഉച്ചതിരിഞ്ഞശേഷം ഭഗവാൻ അകാരണമായി സമാധിയിൽ പ്രവേശിക്കുകയും ആ നിലയിൽ നാലഞ്ചു മണിക്കൂറോളം നേരം ഇരിക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നെ സമാധിയിൽനിന്നു വിരമിച്ചശേഷം അദ്ദേഹം ഹൃദയാലുവിനെ വിളിച്ചു "ഹൃദൂ! മധുരനാഥൻ വിമാനത്തിൽ കയറി ദേവലോകത്തേക്കു പോയി. ദേവിയുടെ ആളുകൾവന്നു് അവനെ

എതിരേററു കൊണ്ടുപോകുകയാണു ചെയ്യുതു" എന്നു പറഞ്ഞു. സംശയവും അങ്ങിനെതന്നെ ആയിരുന്നു. മധുരനാഥന്റെ ദേഹവിയോഗത്തിന്നുശേഷം ദേവൻ അദ്ദേഹത്തെപ്പററി വളരെ ഒന്നും പറഞ്ഞതായി കേട്ടിട്ടില്ല. ഒരിക്കൽ ഒരു ശിഷ്യൻ "ദേവരേ! മധുരനാഥന്റെ കഥ എന്തായി? അദ്ദേഹത്തിന്നു വീണ്ടും ജന്മമെടുക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ലല്ലോ!" എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ദേവൻ "എന്തോ! അവൻ ഒരു രാജാവായി ജനിച്ചിരിക്കുവാനും മതി. അവന്റെ ഭോഗേച്ഛ കേവലം നിലച്ചിട്ടില്ല" എന്നുമാത്രം പറഞ്ഞതായി കേട്ടിട്ടുണ്ടു".

ദിവ്യമാതാ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കു വന്നതു—ദിവ്യമാതാവിനെ കാമാർപുകുരത്തിൽ താമസിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു രാമകൃഷ്ണദേവൻ ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കു മടങ്ങിയതിന്നുശേഷം ശാരദാമണിദേവി അവിടെത്തന്നെ എതാനും മാസങ്ങൾ താമസിച്ചു. പിന്നെ സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോയി. അവിടെ, പണ്ടെ ദേവനാൽ നിർദ്ദിഷ്ടമായ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ഒട്ടും പിഴക്കാതെ മനസ്സിനെ സൽപ്പഥങ്ങളിൽതന്നെ സമർപ്പിച്ചും ഗുരുജനങ്ങളെ ശുശ്രൂഷിച്ചും സൽകർമ്മങ്ങളെല്ലാം കഴിച്ചുകൂട്ടി. തനിക്ക ഭർത്താവിനെ കാണുവാനുള്ള യോഗം വരുമെന്നും അന്നു ഭർത്താവിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചുകൊള്ളാമെന്നും ദേവിക്കു നല്ല ഉറപ്പും സമാധാനവും ഉണ്ടായിരുന്നു. "ദേവനെ കണ്ടതിന്നുശേഷം ഒരു കുംഭം നിറച്ച ആനന്ദരസം എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സദാ ഇരിപ്പുള്ളതായിട്ടാണു എനിക്കു തോന്നിയതു". എന്നു ദേവിതന്നെ പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു". എങ്കിലും ശ്രീരാമകൃഷ്ണനു ഭ്രാന്താണെന്നും മററും ഉള്ള വിവരങ്ങൾ ജയരാമവാടിയിൽ അടിക്കടി കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ നേരിട്ടുചെന്നു വിവരമെല്ലാം അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാം എന്ന ആഗ്രഹം ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ ഇരിക്കെ

1046-ലെ ചിത്രാപൌർണ്ണമിക്കു ഗംഗാസ്നാനത്തിന്നു പോയിരുന്ന തീർത്ഥയാത്രക്കാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ദേവിയും കൽക്കത്തയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ദേവിയുടെ യാത്രയുടെ പ്രധാനോദ്ദേശം ഇന്നതാണെന്നു രാമചന്ദ്രമുഖോപാദ്ധ്യായന്നു ഊഹിക്കുവാൻ സാധിച്ചതിനാൽ അദ്ദേഹവുംകൂടെ പുറപ്പെട്ടു. അക്കാലത്തു യാത്രയ്ക്കുവേണ്ട സൌകര്യങ്ങൾ ഒന്നും ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ അവിടെനിന്നു കൽക്കത്തായിലേക്കുള്ള എണ്ണൂറു നാഴിക വഴി മുഴുവനും കാൽനടയായിത്തന്നെ നടക്കേണ്ടതായി വന്നു. അതിനാൽ രണ്ടുമൂന്നുദിവസത്തെ വഴി ചെന്നപ്പോഴേക്കും, വഴിനടന്നു പരിചയമില്ലാത്ത ശാരദാമണിദേവിക്കു കഠിനമായ ജ്വരം പിടിപെടുകയും, തന്മൂലം അച്ഛനും മകളും വഴിയിൽ താമസിക്കേണ്ടതായി വരികയും ചെയ്തു. അന്നുരാത്രി ദേവിക്കു ശ്രീകാളീദേവി പ്രത്യക്ഷമായി വേണ്ട അനുഗ്രഹങ്ങൾ കൊടുക്കുക ഉണ്ടായി എന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ടു. എന്തായാലും പിറ്റേന്നു അവർ വീണ്ടും യാത്ര തുടർന്നു ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ എത്തിച്ചേരുകയും ചെയ്തു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവനു ഇതിൽ സന്തോഷമേ ഉണ്ടായുള്ളു. എന്നുമാത്രമല്ല "ഹാ! നീ ഇപ്പോഴെങ്കിലും വന്നു! എന്റെ മധുരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു എങ്കിൽ അവന്നു ഇതെത്ര സന്തോഷമാകുമായിരുന്നു." എന്നു ഭഗവാൻ പലപ്പോഴും പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു. ശാരദാമണിദേവിയുടെ അന്തേവാസിത്വം രാമകൃഷ്ണദേവനു അനിഷ്ടകരമല്ലെന്നു കണ്ടതുകൊണ്ടും, ഒന്നാമദിവസത്തെ പരിചയംകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിനു ശാരീരികമായോ മാനസികമായോ യാതൊരു ദോഷവും ഇല്ലെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടതുകൊണ്ടും ശാരദാമണി ശുശ്രൂഷ ചെയ്തു് അവിടെത്തന്നെ താമസിക്കുവാൻ ഉറച്ചു. ഇവിടെ വെച്ചു ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണൻ ഒരു ഗൃഹിണിക്കു വേണ്ട ഒരു മനുഷ്യജീവിക്കു ആവശ്യമായ സകല അറിവുകളും

ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തു് ദേവിയെ ഒരു ഉത്തമസ്ത്രീയും ഭക്തയും ആക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു.

ഷോഡശീപൂജ — താന്ത്രികസമ്പ്രദായപ്രകാരമുള്ള "ഷോഡശീപൂജ" ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ നടത്തിയതു് ഇടവമാസത്തിലെ അമാവാസി ദിവസമാണു്. ഈ പൂജയിൽ ദേവിയും ഭഗവാനും സമാധിയിൽ ലയിച്ചു. രണ്ടുമുഹൂർത്തം ആ അവസ്ഥയിൽ കുറേനേരം ഇരുന്നശേഷം ഭഗവാൻ സമാധിയിൽ നിന്നു വിരമിച്ചു് താൻ അതുവരെ ചെയ്ത സാധനകളുടെ ഫലത്തെയും തന്റെ ജപാക്ഷമാലയേയും ദിവ്യമാതാവിന്റെ കാൽക്കൽ വെച്ചു നമസ്കരിച്ചു. ഭഗവാന്റെ സാധകാവസ്ഥയുടെ അവസാനം ഇതാണെന്നുവേണം പറയുവാൻ. പിന്നെ ഒരു ദിവസം ശാരദാമണിദേവി ഭഗവൽപാദങ്ങൾ തടവിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ "അവിടുന്നു് എന്നെ ഏതൊരു പ്രകാരമാണു കരുതുന്നതു്?" എന്നു ചോദിച്ചതിനു പെട്ടെന്നു ഭഗവാൻ പറഞ്ഞ സമാധാനം "ആരെന്നോ? നിന്നെയോ? ക്ഷേത്രത്തിലെ ദേവിയെപ്പോലെ. അല്ലെങ്കിലെന്താ? ആ ദേവിതന്നെ ഈ ശരീരത്തെയും ജനിപ്പിച്ചു; ആ ദേവിതന്നെ ഇപ്പോൾ നഹബത്തിൽവന്നു താമസിക്കുന്നു; ആ ദേവിതന്നെ എന്റെ പാദങ്ങളെ തലോടുകയും ചെയ്യുന്നു. അല്ലാതെന്താ, ദേവിയുടെ പ്രത്യക്ഷവിഗ്രഹമായിട്ടാണു് ഞാൻ നിന്നെ കാണുന്നതു്" എന്നായിരുന്നു.

ഇക്കാലത്തു ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ ശാരദാമണിദേവിക്കു പലപ്പോഴും സമാധിയുംകൂടെ അനുഭവിപ്പിച്ചുകൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. "അവളിൽനിന്നു് ഐന്ദ്രിയമായ സകല ആശകളെയും നിശ്ശേഷം നീക്കിക്കളയണം എന്നു ഞാൻ വിവാഹാനന്തരം അമ്മയോടു പലപ്പോഴും പ്രാർത്ഥിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഇക്കാലത്തു് എനിക്കു ശാരദാമണിയുമായുണ്ടായ സഹവാസത്തിൽ നിന്നു് അമ്മ എന്റെ ആ പ്രാർത്ഥനയെ അനുവദിച്ചതായി

എനിക്ക് അനുഭവപ്പെടുകയും ചെയ്തു." എന്നു ദേവൻതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇക്കാലത്ത് ഒരിക്കൽ ശാരദാമണിദേവി തന്റെ അരികിൽ കിടന്നുറങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഒരു അവസരത്തിൽ ദേവൻ തന്റെ മനസ്സിനെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഇങ്ങിനെ പറയുക ഉണ്ടായി:—"മനസ്സേ! നിനക്കു സാധാരണമായി സ്ത്രീജനങ്ങളിൽ വളരെ പ്രതിപത്തിയാണെല്ലോ ഉള്ളത്. നിന്റെ പ്രകൃതംതന്നെ അങ്ങിനെയായിത്തീൎന്നപോലെ ഇരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഒരു യൌവനയുക്തയായ സ്ത്രീ ഇതാ നിന്റെ സ്വാധീനത്തിൽ അരികിൽ കിടക്കുന്നു. ഈ വിഷയത്തിൽ സക്തരായിത്തീരുന്നവർ ശാരീരികമായ സുഖങ്ങളിൽ മാത്രം ഭ്രമിച്ചു സംസാരത്തിൽ കിടന്നുഴലുന്നവരാണെന്നും, അവൎക്ക് അതിനെ അതിക്രമിച്ച് ഈശ്വരനെ അറിയുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നും നീ നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാണ്. നല്ലപോലെ ആലോചിച്ചു തീൎച്ചയാക്കിക്കൊള്ളുക. നിനക്കേതുവേണം—ശരീരമോ ഈശ്വരനോ?" ഇതിന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിശുദ്ധമായ മനസ്സുകൊടുത്ത സമാധാനം പ്രവൃത്തിരൂപത്തിലാണ്. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ പെട്ടെന്നു സമാധിയിൽ ലയിക്കുകയും ആ നിലയിൽ ആ രാത്രിമുഴുവനും ഇരിക്കുകയും ചെയ്തു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ ദാമ്പത്യജീവിതരീതി ഏവംവിധമായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ശ്രീശാരദാമണിദേവി, ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽ ഒരു കൊല്ലവും എട്ടുമാസവും താമസിച്ചശേഷം വീണ്ടും കാമാൎപുകരത്തിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങി.

ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും ക്രിസ്തുവും—മധുരാനാഥവിശ്വാസിന്റെ ദേഹാന്തരപ്രാപ്തിക്കുശേഷം ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ സൎവ്വശുശ്രൂഷകളും കയ്യേററതു കൽക്കത്തായിലെ സൌരദ്ധ്യപേട്ട എന്ന സ്ഥലത്തുകാരനായ ശംഭുചരണമല്ലിക്ക് എന്ന ധനികനാണ്. ഇദ്ദേഹം ദേവി തനിക്കു കാണിച്ചുതന്ന ദസ

ധരന്മാരിൽ ഒന്നാമനാണെന്നു ദേവൻതന്നെ പറയുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഇദ്ദേഹത്തിന്നു മുമ്പുതന്നെ രാമകൃഷ്ണദേവനിൽ വലിയ ഭക്തിയും വിശ്വാസവും ആയിരുന്നു. എന്നാൽ മധുരനാഥൻ ഉണ്ടായിരുന്ന കാലത്തു ദേവന്റെ യാതൊരു ശുശ്രൂഷക്കും ഇദ്ദേഹത്തിന്ന് അവസരം സിദ്ധിച്ചിരുന്നില്ല. മധുരനാഥന്റെ ദേഹവിയോഗത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥാനം ശംഭുചരൻ കയ്യേറ്റു. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്യാനഗൃഹത്തിൽ ദേവൻ പലപ്പോഴും പോയിരിക്കുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോഴെല്ലാം അദ്ദേഹം ദേവനെ ബൈബിൾ വായിച്ചു കേൾപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം രാമകൃഷ്ണദേവൻ ബാബു യദുനാഥമല്ലിക്കിന്റെ ഉദ്യാനഗൃഹത്തിൽ പോയിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഒരു അനുഭൂതി ഉണ്ടായി. ഈ ബാബുയദുനാഥമല്ലിക്ക കൽക്കത്തായിലെ ഒന്നാമത്തെ ധനികനും ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ ഭക്തനും ആണ്. യദുനാഥന്റെ ഉദ്യാനഗൃഹത്തിൽ വെച്ചിരിക്കുന്ന അനേക ചിത്രങ്ങളിൽ ഒന്നായ ക്രിസ്തുവിന്റെ ചിത്രത്തിന്നകത്തുള്ള രൂപം ചൈതന്യാത്മകമായി രാമകൃഷ്ണദേവൻ കണ്ടു. എന്നു മാത്രമല്ല ആ രൂപം കരചരണങ്ങൾ ഇളക്കുവാനും തുടങ്ങി. ഒടുവിൽ അവിടെനിന്നും ഇറങ്ങിവന്ന് ദിവ്യാകൃതിയിലുള്ള പുരുഷവിശേഷമായി രാമകൃഷ്ണനിൽതന്നെ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴേക്കും ശ്രീരാമകൃഷ്ണനു ക്രിസ്തുവിനെ പറ്റിയുള്ള ഏകവിചാരമല്ലാതെ വേറെ ഒന്നും ഇല്ലാതായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം ഈ ഒരു വിചാരംകൊണ്ടുതന്നെ പൂർണ്ണമായി നിറയുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങിനെ മൂന്നുദിവസം മുഴുവനും കഴിച്ചുകൂട്ടി. നാലാം ദിവസം ഉദ്യാനത്തിൽ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന അവസരത്തിൽ ദേവന്നു ശ്രീക്രിസ്തുദേവന്റെ ദർശനം വീണ്ടും സിദ്ധിച്ചു. ദിവ്യമായ തേജസ്സോടും വിശാലമായ നേത്രങ്ങളോടും പതിഞ്ഞ മൂക്കോ

ശോഭയുള്ള ഒരു ദിവ്യപുരുഷൻ തന്റെ സമീപത്തിലേക്കു വരുന്നതായി ഭഗവാൻ കണ്ടു. ആ ദിവ്യരൂപം മുൻപതിവുപോലെ രാമകൃഷ്ണനിൽ തന്നെ പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനിടയിലാണു ശ്രീക്രിസ്തുദേവനും ഈശ്വരാവതാരം തന്നെയാണെന്നു രാമകൃഷ്ണൻ തീർച്ചയാക്കിയതു്. തന്റെ മുറിയിൽ ഈശ്വരാവതാരങ്ങളുടെ പടങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ വെച്ചിട്ടുള്ള ക്രിസ്തുദേവപടത്തെ ഭഗവാൻ നമസ്കരിക്കുക പതിവാണു്.

ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും ബുദ്ധനും—ശ്രീബുദ്ധദേവനും ഈശ്വരാവതാരം തന്നെയാണെന്നു രാമകൃഷ്ണദേവൻ അറിഞ്ഞിരുന്നു. അവതാരപുരുഷന്മാരെ നമസ്കരിക്കുന്ന കൂട്ടത്തിൽ ശ്രീബുദ്ധദേവനേയും ഭഗവാൻ നമസ്കരിക്കും. "ശ്രീബുദ്ധദേവൻ അവതാരം തന്നെയാണെന്നുള്ള സംഗതിയിൽ സംശയം ലേശമില്ല. വേദത്തിലെ ജ്ഞാനകാണ്ഡത്തിനും ബുദ്ധദേവന്റെ സിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമൊന്നും ഇല്ല" എന്നു ഭഗവാൻ തന്നെ സ്വാനുഭൂതിയെ അടിസ്ഥാനമാക്കി പറയുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

ചില അത്യാഹിതങ്ങൾ

സഹോദരന്റെ മരണം—ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനായ രാമകുമാരഭട്ടാചാര്യയൻ കുറെക്കാലത്തോളം ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽതന്നെ ശാന്തിവൃത്തി സ്വീകരിച്ചു താമസിക്കയായിരുന്നു എന്നു മുൻപ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. രാമകുമാരൻ ഇടയ്ക്കിടെ കാമാർപുകൂരത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോയി അവിടെ കുറേക്കാലം ചെലവഴിച്ചു മടങ്ങിവരിക പതിവായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ രാമകുമാരൻ കാമാർപുകൂരത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. വരാൻപോകുന്ന അപായത്തെപ്പറ്റി രാമകൃഷ്ണഭഗവാനു മുമ്പുതന്നെ നല്ല അറിവുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് ഗൂഢമായി ആ വിവരം അദ്ദേ

ളുന്ന സഹോദരനെ ധരിപ്പിച്ചു. ആ വിവരം കേട്ടപ്പോൾ വളരെ സന്തോഷിച്ചു് "അല്പം ഞാൻ കൊണ്ടുവന്ന ചരക്കുകളും ഇത്രവേഗം വിററതിനാൽ വളരെ സന്തോഷം" എന്നാണു പറഞ്ഞതു്. അദ്ദേഹം കമരപൂരത്തിൽ ചെന്നതിന്നശേഷം പെട്ടെന്നു ഒരു അസ്വാസ്ഥ്യം പിടിപെട്ടു് മരിച്ചുപോയി. മഹാത്മാക്കളുടെ പാദസ്പർശം സദാ ഉണ്ടാകത്തക്കവിധംതന്നെ വഴിയരികിൽ സംസ്കരിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം മുൻകൂട്ടി ഏല്പിച്ചിരുന്നതനുസരിച്ചു് അങ്ങിനെയാണു ചെയ്തതെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഈ ദുഃഖവാർത്ത കേട്ടപ്പോൾ വയോവൃദ്ധയായ, മാതാചന്ദ്രമണിദേവി പറഞ്ഞതു് "എന്തു കാട്ടാം; ഈ ലോകത്തിന്റെ സ്വഭാവംതന്നെ അതല്ലേ. എല്ലാവരും ഒരിക്കൽ അല്ലെങ്കിൽ മറെറാരിക്കൽ മരിച്ചേ കഴിയൂ. ആ സ്ഥിതിക്കു പരിഹാരമില്ലാത്തതിനെപ്പററി ചിന്തിച്ചു ദുഃഖിച്ചതുകൊണ്ടുള്ള പ്രയോജനം എന്താണു്? എല്ലാം ഈശ്വരകല്പനപോലെ നടക്കട്ടെ" എന്നായിരുന്നു.

ദിവ്യമാതാവിന്റെ രോഗം—ദുഃഖിതയും വയോവൃദ്ധയും ആയ ചന്ദ്രമണിദേവിയേയും തന്റെ ഭർത്താവിനേയും ശുശ്രൂഷിക്കുവാനുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി ശാരദാമണിദേവി 1049-ാമാണ്ടു മേടമാസത്തിൽ വീണ്ടും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവരുടെ സുഖവാസത്തിന്നു വേണ്ടുന്ന ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ശംഭുചരൻ ചെയ്തുവെങ്കിലും അധികകാലം അതിനെ അനുഭവിക്കുവാനായി സാധിച്ചില്ല. ഉദ്ദേശം ഒരു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കു ദേവിക്കു കഠിനമായ വയറുകടിരോഗം പിടിപെട്ടു. ശംഭുചരന്റെ പ്രത്യേകശ്രദ്ധയോടുകൂടിയുള്ള ചികിത്സകൊണ്ടും പരിചരണംകൊണ്ടും രോഗം വേഗം സുഖപ്പെട്ടുവെങ്കിലും ആരോഗ്യം പൂർണ്ണമായി സിദ്ധിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടു ദേവി 1050-ൽ രണ്ടാമതും സ്വദേശമായ ജയരാമവാടിയിലേക്കുതന്നെ മടങ്ങേണ്ടതായി

വന്നു. അവിടെച്ചെന്നു സിംഹവാഹിനീക്ഷേത്രത്തിൽ ധൎണ്ണം ഇരുപ്പായി. അതുമൂലം ദേവിയുടെ ആരോഗ്യം പൂൎണ്ണമായി കിട്ടുകയും ചെയ്തു.

മാതാവിന്റെ ദേഹവിയോഗം—ദുഃഖങ്ങൾ ഒററയായി വരിക പതിവില്ലല്ലൊ. ശാരദാമണിദേവി ദക്ഷിണേശ്വരത്തിൽനിന്നുപോയി വളരെ ചെല്ലുന്നതിന്നു മുമ്പായിത്തന്നെ ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ മാതാവായ ശ്രീമതി ചന്ദ്രമണിദേവി കൊല്ലവൎഷം 1051 കുംഭമാസത്തിൽ പരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. മരണം അടുത്തു എന്നു കണ്ടപ്പോൾ ദേവിയെ ഗംഗയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. ഭഗവാൻ തന്റെ മാതാവിന്റെ കാൽക്കൽ പുഷ്പം അൎപ്പിച്ചു. ദേവി ഉടനെതന്നെ പ്രസന്നമുഖിയും തേജോമയിയും ആയ ദേഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. മകൻ സന്യാസിയായതുകൊണ്ടു മരണാനന്തരമുള്ള ക്രിയകളെല്ലാം നടത്തിയതു ഹൃദയരാമുവാണു്.

ശംഭുചരണന്റെ ദേഹാന്തരപ്രാപ്തി—ഭക്തന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായ ശംഭുചരണമല്ലിക്കിന്റെ ദേഹാന്തരപ്രാപ്തിയും ഇതിന്നു തുടൎന്നുതന്നെ ഉണ്ടായി. ശംഭുവിന്നു പ്രമേഹമാണു മരണകാരണമായിതീൎന്നതു്. രോഗം പിടികൂടിയ കാലത്തുതന്നെ അതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടുന്ന കാൎയ്യം അസാദ്ധ്യമാണെന്നു് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിരുന്നു. "എനിക്കു എന്റെ മരണത്തെപ്പററി അല്പംപോലും പരിഭ്രമമില്ല. ഞാൻ എന്റെ ഭാണ്ഡം മുറുക്കിക്കെട്ടിയിരിക്കുന്നു" എന്നു ശംഭുചരണനും "ശംഭുചരണന്റെ വിളക്കിലെ തൈലം അവസാനിച്ചുപോയി" എന്നു രാമകൃഷ്ണദേവനും പറയുക ഉണ്ടായി. അവസാനനിമിഷംവരെ ആ ഭാഗ്യവാന്നു ധൈൎയ്യം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നും ഈശാചരണനാമം ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടാണു് അവസാനശ്വാസം വിട്ടതെന്നും ആണു അറിയുന്നതു്.

ആചാര്യഭാവം

ഇതിനുശേഷം രാമകൃഷ്ണദേവൻ ഒരിക്കൽക്കൂടെ കാമാർപുകരത്തിലേയ്ക്കു പോകുക ഉണ്ടായി. ദേവന്റെ സ്വരാജ്യത്തേയ്ക്കുള്ള അവസാനത്തെ യാത്ര ഇതായിരുന്നു. ഇക്കാലത്തു സിഹോരിലും, പുലിനിശ്യാംബസാറിലും, ബേൽകിയിലും പോകുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഈ സഞ്ചാരത്തെ ദേവന്റെ സ്വന്തവാക്കുകളിൽത്തന്നെ വിവരിക്കുകയാണു നല്ലതു്. ദേവൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:—"ഞാൻ ഹരിദയാലുവിന്റെ വീട്ടിൽ ചെന്നപ്പോൾ അവർ എന്നെ ശ്യാംബസാറിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. ഞാൻ ആ ഗ്രാമത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനുമുമ്പായിത്തന്നെ എനിക്കു ശ്രീചൈതന്യസ്വാമിയുടെ ദർശനം സിദ്ധിച്ചു. അതുകൊണ്ടു് ആ ദിക്കുകാരെല്ലാം ചൈതന്യഭക്തന്മാരാണെന്നു് എനിക്കു മുൻകൂട്ടി അറിയുവാൻ ഇടയായി. അവിടെ ഏഴു ദിവസം മുഴുവനും രാവും പകലും ഇടവിടാതെ സങ്കീർത്തനവും ആൾക്കൂട്ടവുംതന്നെ ആയിരുന്നു. സദാ പാട്ടും ആട്ടവും അല്ലാതെ മറ്റൊന്നുംതന്നെ ഇല്ല. ജനബാഹുല്യംനിമിത്തം അനേകംപേർ മരങ്ങളിലും മതിലുകളിലും കയറിയിരുന്നാണു കണ്ടിരുന്നതു്. നടവര ഗോസ്വാമിയുടെ വീട്ടിലും സ്ഥിതി ഇതുതന്നെ ആയിരുന്നു. ഒരു ദിവസം കാലത്തു ഞാൻ അല്പം വിശ്രമത്തിനായി ആരും അറിയാതെ ഒരു നെയ്ത്തുകാരന്റെ വീട്ടിൽപോയി ഒളിച്ചിരുന്നു നോക്കി. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും അവർക്കു് എന്റെ വിദ്യ മനസ്സിലായി കൊട്ടും കുഴലും കൊണ്ടു് എത്തി അവിടെയും. പിന്നെ പറയുവാനുണ്ടോ, ബഹളംതന്നെ. കുളിച്ചു വല്ലതും കഴിക്കുവാൻ സാധാരണമായി മണി മൂന്നടിക്കും. ചിലപ്പോൾ ഹരിദയാലു എന്നെ കരേക്കൊള്ളിക്കുവാനായി ഒരു ഒഴിഞ്ഞ വഴിയിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാറുണ്ടായി

ണം. ഞങ്ങൾ അവിടെ എത്തുമ്പോഴേക്കും സങ്കീർത്തനക്കാരും അവിടെ എത്തിക്കഴിയും. പിന്നെ അവിടെയും ലഹള തന്നെ. ഇതുകണ്ടു ഹനിയമ്മാവു അവരെ വളരെ കലശലായി ശകാരിക്കുകൂടെ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. 'ഇതെന്തൊരു ഭ്രാന്താണു്? ഇങ്ങനെയും ഉണ്ടോ ഒരു ഉപദ്രവം; ഞങ്ങൾക്കു നിങ്ങളുടെ സങ്കീർത്തനത്തിൽ ഇത്രവളരെ ശ്രദ്ധയാണെന്നാണോ നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നതു്. പോയിക്കൊള്ളിൻ ഇവിടെ വരണ്ട;' എന്നും മറ്റും പറയും. എന്തു പറഞ്ഞാലും അവർക്കു് അതുകൊണ്ടൊന്നും ഇല്ല. അധികം ദൂരത്തിൽനിന്നു് ആളുകൾ കേട്ടും ഒരു ഭയവുമായി വന്നു് ഒന്നും രണ്ടും ദിവസം കഴിയാതെ അവിടെത്തന്നെ താമസിക്കും. ദൈവികമായ ആകർഷണത്തിന്റെ ശക്തി ഇന്നപ്രകാരമാണെന്നു് ഞാൻ കണ്ണിലാക്കിയതു് അവിടെവെച്ചാണു്. ഈശ്വരൻ ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ചു് തന്റെ ലീലകൾ നടത്തുമ്പോൾ ആകർഷണമുണ്ടാകുന്നതെല്ലാം യോഗമായയുടെ ശക്തികൊണ്ടാണു്.' ഇങ്ങനെ അല്പദിവസം കാമാർപുകരത്തിൽ താമസിച്ചശേഷം ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ വീണ്ടും ദക്ഷിണേശ്വരത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങി.

ഇവിടെനിന്നാണു് ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണപരമഹംസദേവന്റെ ആചാര്യത്വം ആരംഭിക്കുന്നതു്. ഭഗവാനു ഭക്തന്മാരെ കാണ്മാനുള്ള ആഗ്രഹം തുടങ്ങി. മനു്ഷ്യർ ഇതരപദാർത്ഥത്തിൽ എത്രമാത്രം ആഗ്രഹിച്ചുവോ അത്ര ആഗ്രഹം ഇപ്പോൾ ഭക്തന്മാരെ കാണ്മാനും ഉണ്ടായി. അതിനാൽ രാവും പകലും അവരെ നോക്കി ഇരിക്കുകയായി. അക്കാലത്തെ ഉൽക്കണ്ഠയെ ഭഗവാന്റെ സംഭാഷണങ്ങളിൽ തന്നെ ഇവിടെ വിവരിക്കാം, ഭഗവാൻ പറയുന്നു:—"എന്റെ മനസ്സിൽ ഉണ്ടായ ആഗ്രഹത്തിനു കണക്കില്ല. പകൽ സമയം ഞാൻ എങ്ങിനെയെങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടും. ലൌകികന്മാരുമായുള്ള സംഭാഷണം എനിക്കു കേവലം അസഹ്യ

മറയുന്നില്ല. ദേവിയുടെ സന്താനങ്ങൾ എന്ന് വകമെന്നും അവരോട് സംസാരിക്കുവാൻ എനിക്കെന്ന് സാധിക്കുമെന്നും ഉള്ള വിചാരമേ സദാ ഉള്ളു. അവർ വരുമ്പോൾ അവരോട് എങ്ങിനെ സംസാരിക്കണം, അവരെ എങ്ങനെ ആദരിക്കണം, അവരെ എങ്ങിനെ സ്നേഹിക്കണം, അവർക്ക് എന്തെല്ലാം കൊടുക്കണം, എന്നൊക്കെയാണ് സദാ മനോരഥങ്ങൾ. പകൽ പോയി രാത്രിയായാൽ പിന്നെ ഒരു വേദനയും സഹിക്കവഹിയാ. "ഒരു ദിവസം കൂടെ കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ഇനിയും അവർ വന്നില്ലല്ലോ" എന്നാണ് പരിഭ്രമം. സന്ധ്യാസമയത്തെ ദീപാരാധനയുടെ മണിയടി കേട്ടാൽ ഞാൻ ഉദ്യാനഗൃഹത്തിലെ മേൽമാളികയിൽ കയറിനിന്നു നാലുപാടും നോക്കി "കുഞ്ഞുങ്ങളെ വരിൻ ഓടിവരിൻ. മക്കൾ നിങ്ങൾ എവിടെ പോയിരിക്കുന്നു? വരിൻ! വേഗം വരിൻ! എനിക്ക് നിങ്ങളെ കൂടാതെ ഇരിക്കവയ്യല്ലോ, എന്നെല്ലാം ഉറക്കെ നിലവിളിക്കും. ഒരു മാതാവ് തന്റെ പിരിഞ്ഞുപോയ സന്താനത്തെ കാണുവാനോ, ഒരു സ്നേഹിതൻ തന്റെ സഖാവിനെ കാണുവാനോ, ഒരു വിരഹി തന്റെ പ്രിയതമയെ കാണുവാനോ ഇതുവിധം ആഗ്രഹിക്കുകയില്ല. എന്റെ ആഗ്രഹം അത്രയ്ക്ക് തീവ്രമായിരുന്നു. അതിനെ ഒരു വിധത്തിലും വിവരിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല". പക്ഷെ ഈ വിരഹദുഃഖം അധികകാലം സഹിക്കേണ്ടതായി വന്നില്ല.

ഇതിന്നു ശേഷം മാത്രമാണ് അനേകം ശിഷ്യന്മാർ കൂടെ വന്നു ചേർന്നത്. അവരിൽ ചിലർ ഗൃഹസ്ഥന്മാരും ചിലർ സന്യാസികളും ആയിരുന്നു. ഒട്ടു കാലത്തെ പരിചയത്തെ വിവരിക്കാനില്ല. കാലക്രമം പറയേണ്ട വിധം ഒന്നും പൂർണ്ണമായിട്ടില്ല. അതിനാൽ ഓരോ ശിഷ്യന്മാരെപ്പറ്റി പൂർണ്ണമായ ഒരു വിവരം കൊടുക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല

രുന്നു. എങ്കിലും അവരുടെ ശിഷ്യന്മാരിൽ (കണ്ടിടത്തോളം) ശ്രീമാന്മാരായ വിശ്വനാഥഉപാദ്ധ്യായൻ, കേശവചന്ദ്രസേനൻ, പണ്ഡിത വിജയകൃഷ്ണഗോസ്വാമി, പണ്ഡിത ശിവനാഥശാസ്ത്രി, ത്രൈലോക്യനാഥ സന്യാൽ, ഉമേശചന്ദ്രദത്തൻ, മനോമോഹനമിത്രൻ, സുരേന്ദ്രനാഥമിത്രൻ, കേദാരനാഥ ചട്ടോപാദ്ധ്യായൻ, യതീന്ദ്രമോഹനടാഗൂർ, കിശോരീമോഹനപാലൻ, മഹിമാചരൺ ചക്രവർത്തി, പ്രതാപചന്ദ്രഹാസ്രർ, ലാട്ടു് (അദ്ഭുതാനന്ദൻ), രാഖാൽചന്ദ്രഘോഷൻ (ബ്രഹ്മാനന്ദൻ), ഗോപാലസൂരി (അദ്വൈതാനന്ദൻ), നരേന്ദ്രനാഥദത്തൻ (വിവേകാനന്ദൻ), ശശി, ഹരിനാഥൻ (തുരീയാനന്ദൻ), യോഗീന്ദ്രനാഥ ചൌധുരി (യോഗാനന്ദൻ), ബാബുറാമഘോഷൻ (പ്രേമാനന്ദൻ), നിത്യനിരഞ്ജനസേനൻ (നിരഞ്ജനാനന്ദൻ), ശശിഭൂഷണൻ (രാമകൃഷ്ണാനന്ദൻ), ശാരദൻ (ത്രിഗുണാതീതാനന്ദൻ), താരകനാഥഘോഷാൽ (ശിവാനന്ദൻ), കാളിപ്രസാദചന്ദ്രൻ (അഭേദാനന്ദൻ), ശരച്ചന്ദ്രചക്രവർത്തി (ശാരദാനന്ദൻ), ഗംഗാധരഘടകൻ (അഖണ്ഡാനന്ദൻ), സുബോധഘോഷൻ (സുബോധാനന്ദൻ), തുളസീചരണൻ (നിർമ്മലാനന്ദൻ), ഹരിപ്രസന്നചാറ്റർജി (വിജ്ഞാനാനന്ദൻ), ഭവനാഥൻ, നിത്യഗോപാലൻ, മഹേന്ദ്രനാഥഗുപ്തൻ, അക്ഷയകുമാരസേനൻ, ഈശ്വരചന്ദ്രവിദ്യാസാഗരൻ, പൂർണ്ണകൃഷ്ണ ബന്ദ്യോപാദ്ധ്യായൻ, അധരചന്ദ്രസേനൻ, മഹർഷി നാഗമഹാശയൻ, സുരേശചന്ദ്രദത്തൻ, ബലരാമബോസ്സ്, ഗിരീശചന്ദ്രഘോഷൻ, ദേവേന്ദ്രനാഥമജുംദാർ, കാളിപദഘോഷൻ, പണ്ഡിതശശധരതർക്കചൂഡാമണി, വൈകുണ്ഠചന്ദ്രചാറ്റർജി, രാമകൃഷ്ണഘോഷൻ മുതലായവർ പ്രധാനശിഷ്യന്മാർ ആകുന്നു.

സ്ത്രീഭക്തകൾ—പുരുഷന്മാരെപ്പോലെതന്നെ ഭഗവാന്നു് അനേകം സ്ത്രീഭക്തകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ശ്രീരാമകൃഷ്ണ

ദേവൻ ക്രിസ്ത്യാനിയാണെന്നു ക്രിസ്ത്യാനികളും, മുഹമ്മദനാണെന്നു മുഹമ്മദീയരും അവകാശവാദം ചെയ്യുന്നതുപോലെ തന്നെ ദേവൻ സ്ത്രീയാണെന്നു സ്ത്രീകളും അവകാശവാദം ചെയ്യാതിരിക്കുന്നില്ല. ദേവനിൽ സ്ത്രീത്വം പരിപൂർണ്ണമായിരുന്നു. സ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ എത്ര തന്നെ പരിചയമുള്ള വക്തിയ്ക്കും തിരിച്ചറിയുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. ഇതുകണ്ടു പരമഭക്തനായ ഗിരീശൻ തന്നെ ദേവനോടു "സ്വാമി! അവിടുന്നു ആണോ പെണ്ണോ? എന്നു ചോദിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു". അതിനു ദേവൻ പറഞ്ഞ മറുപടി "ആവോ അതു" എനിക്കുതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാ" എന്നായിരുന്നു. എന്തായാലും സ്ത്രീഭക്തകൾ പറഞ്ഞിരുന്നതു നിങ്ങൾ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞാലും ശരി; ദേവൻ ഞങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉള്ള ഒരാളാണെന്നു ഞങ്ങൾക്കു" അറിയാം. എന്നും ആയിരുന്നു. പുരുഷന്മാരോടു സ്ത്രീകളുടെ വലയിൽ നിന്നു ഒഴിഞ്ഞുനില്ലുവാൻ ഉപദേശിച്ചിരുന്നതുപോലെ സ്ത്രീകളോടു പുരുഷന്മാരുടെ വലയിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുനില്ലുവാൻ അദ്ദേഹം ഉപദേശിച്ചിരുന്നു. ഇവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ അനേകം പേരുണ്ടു". അവരിൽ അഘോരമണിദേവി, ഗൌരീമാസി, യോഗമാതാ, ഗോപാലമാതാ ഇവരെ പ്രത്യേകം സ്മരണീയമാകുന്നു.

ഇങ്ങിനെ ഭക്തന്മാരെ രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുവരവേ 1056-ൽ ഹൃദയരാമു ദേവനെ വിട്ടുപോയി. ആ ധന്യാത്മാവിന്നു വളരെ കാലത്തേയ്ക്കു ദേവന്റെ അന്തേവാസിത്വം സിദ്ധിച്ചിട്ടും, ദേവനെ എല്ലാ ഭാവങ്ങളിലും കാണുവാൻ സാധിച്ചിട്ടും, പൂർവ്വവാസന അനുസരിച്ചു ദ്രവ്യമോഹത്തെ തീരെയും ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. രാമകൃഷ്ണദേവനെ തന്റെ കയ്യിലുള്ള ഒരു ആയുധമാക്കി ഹൃദയരാമു കുറെ പണം സമ്പാദിക്കുവാൻ വളരെയധികം ശ്രമിച്ചുനോക്കി.

അതിനൊന്നിനും ഭഗവാൻ വഴിപ്പെട്ടില്ല. ഒടുവിൽ പിരിഞ്ഞുപോകുവാനുണ്ടായ കാരണം ഇതുതന്നെയാണെന്നാണു വേണം പറയുവാൻ.

ഇതു കഴിഞ്ഞു കൊല്ലവർഷം 1059 മകരമാസത്തിൽ ഭഗവാന്നു അവിചാരിതമായി ഒരു വലിയ ആപത്തു നേരിട്ടു. ഒരു ദിവസം ഭഗവാൻ ഭാവാവസ്ഥയിൽ പഞ്ചവടിക്കു പോകുമ്പോൾ വഴിയിൽ കാൽ വഴുതി വീഴുകയും അതു നിമിത്തം ഇടത്തു കൈമുട്ടു ഉളുക്കുകയും ചെയ്തു. ഡാക്ടർ വന്നു കൈകെട്ടി "ഇളക്കരുതു" എന്നു ഉപദേശിച്ചുപോകും. സമാധി ലഭിക്കുമ്പോൾ അതൊന്നും ആലോചിക്കാതെ കൈകൾ രണ്ടും നിവർത്തുകയും ചെയ്യും. അതുകൊണ്ടു ഈ ചെറിയ അസൌഖ്യത്തിൽനിന്നു ഭേദപ്പെടുവാൻതന്നെ അഞ്ചുമാസം കഴിയേണ്ടതായും അതിനിടയ്ക്കു ഒട്ടേറെ വേദന അനുഭവിക്കേണ്ടതായും വന്നു. ഭഗവാൻ പലപ്പോഴും ഈ സംഭവത്തെപ്പറ്റി വളരെ ഗൌരവമായും, പലപ്പോഴും വളരെ നിസ്സാരമായും സംസാരിക്കുക ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു.

രോഗാരംഭം—ഇങ്ങിനെ രാവും പകലും ഭേദമൊട്ടും ഇല്ലാതെ ശിഷ്യന്മാരെ ശിക്ഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാലത്തു 1060-ൽ വേനൽക്കാലം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ ഉഷ്ണശമനത്തിനായി ഭഗവാൻ ധാരാളമായി ഐസ്സു ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം കണ്ഠനാളസ്ഥാനത്തോടടുത്തു കണ്ഠത്തിൽ ചെറിയ ഒരു വേദന കണ്ടുതുടങ്ങി. പല നാട്ടുവൈദ്യന്മാരെക്കൊണ്ടും ചികിത്സിപ്പിച്ചു നോക്കീട്ടും പറയത്തക്ക ഭേദമൊന്നും കാണായ്കയാൽ കണ്ഠരോഗചികിത്സയിൽ വിദഗ്ദ്ധനായ ഡാക്ടർ രാഖാൽചന്ദ്ര ഹാൽദാരനെ വരുത്തി കാണിച്ചു. സമാധിയിൽനിന്നു വിരമിക്കുന്ന അവസരങ്ങളിൽ വേദന അധികമായിത്തീരുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ സമാധി പരിചയിക്കരുതെന്നു ഡാ

ക്കൂർ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. എങ്കിലും ഭഗവാൻ അതിന്നു അത്ര ആദരിച്ചിരുന്നില്ല.

ഇക്കാലത്തു പാണിഹാതിയിലെ വൈഷ്ണവോത്സവം കാണുവാനായി ഭഗവാൻ ഏതാനും ശിഷ്യന്മാരോടുകൂടി പോകയുണ്ടായി. അന്നു സമാന്യം നല്ല മഴയുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അതെല്ലാം കൊള്ളുകയും ആ ഒരു ദിവസം മുഴുവനും ആടുകയും പാടുകയും സമാധിയിൽ തന്നെ ഇരിക്കുകയും ആ അവസ്ഥയിൽ പലരുംവന്നു സ്പർശിക്കുകയും ചെയ്കതിനാൽ, അവിടെ നിന്നു മടങ്ങിവന്നതിനോടുകൂടി രോഗം വളരെ അധികമായിത്തീർന്നു. എന്നമാത്രമല്ല, വേണ്ടപോലെ ശ്രദ്ധിക്കാതിരുന്നാൽ "അപകടത്തിൽ പെട്ടേക്കും" എന്ന ദിക്കിലേക്കും എത്തി. രോഗം ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചു കണ്ഠത്തിൽ ഒരു വ്രണമായി തീർന്നു. അമാവാസി, പൌർണ്ണമി, എന്നീ ദിവസങ്ങളിൽ വേദന അധികമായി. ജലപദാർത്ഥമല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ഇറക്കവയ്യാതായി. സംസാരിക്കുന്നതും സമാധിയിൽ പോകുന്നതും ഉള്ള ഡാക്ടരുടെ പ്രത്യേക നിർബ്ബന്ധത്തെ ഇക്കാലത്തുപോലും അനുസരിക്കുവാൻ ഭഗവാനെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. വരുന്നവരോടെല്ലാം—അവരുടെ സംഖ്യ കണക്കില്ലാതെ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു—ഈശ്വരവിഷയത്തെ സംസാരിക്കുകയും ഈശ്വരനാമം കേൾക്കുമ്പോഴും എല്ലാം സമാധി വരികയും തന്നെയായി. ഉറക്കമില്ല, ഉറങ്ങുവാൻ സമയവും ഇല്ല. മാസം രണ്ടു് ഇങ്ങിനെയും കഴിഞ്ഞു.

ശ്യാമപുകുരം—ഇക്കാലത്തു ഒരു ദിവസം യാദൃച്ഛികമായി ഭഗവാന്റെ കണ്ഠത്തിൽനിന്നു കുറെ രക്തം സ്രവിച്ചു. എല്ലാവർക്കും വലിയ പരിഭ്രമമായി. അതുകണ്ടപ്പോഴും തന്നെ നരേന്ദ്രൻ പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"നമുക്കെല്ലാം ആശ്രയസ്ഥാനമായിരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ നമ്മളെയെ

ല്ലും വിട്ടുപോകുവാനുള്ള പുറപ്പാടാണോ എന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. ഈ വിധമുള്ള കുരുക്കളാണ് ക്രമേണ "രോഹിണി" (കാൻസർ) ആയിത്തീരുവാനാണ് എളുപ്പം. വൈദ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഞാൻ അങ്ങിനെയാണു കണ്ടിട്ടുള്ളത്. എന്റെ സ്നേഹിതന്മാരായ വൈദ്യന്മാരുടെ അഭിപ്രായവും അങ്ങിനെ തന്നെ ആകുന്നു. ഈ രക്തപ്രവാഹം എന്റെ സംശയത്തെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തുകയാണു ചെയ്യുന്നത്. ഇതേവരെ ഈ രോഗത്തിനു ശരിയായ ഒരു ഔഷധവും കണ്ടുപിടിച്ചിട്ടില്ല." എന്തായാലും ചികിത്സക്കും ശുശ്രൂഷക്കുമായി ശേഖരനെ പിറ്റേന്നുതന്നെ കല്ക്കത്തായിലേക്കു കൊണ്ടുപോയി. ഇങ്ങിനെയാണു ശേഖരൻ ഒടുവിൽ രക്ഷിതാവുമായി വേർപിരിഞ്ഞത്.

ശേഖരന്റെ താമസത്തിനു തക്കതായ സ്ഥലം അന്നു പെട്ടെന്നു കിട്ടാതിരുന്നതുകൊണ്ട് ആദ്യം ബോലറാമബസുവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽതന്നെ താമസിക്കേണ്ടതായിവന്നു. പ്രസിദ്ധ വൈദ്യന്മാരായ ശംഭുപ്രസാദൻ, ഗോപീമോഹനൻ, ദ്വാരകാനാഥൻ, നവഗോപാലൻ, മുതലായവർ പരിശോധിച്ചു രോഗം രോഹിണിതന്നെയാണെന്നു തീർച്ചയാക്കി. ശേഖരൻ കല്ക്കത്തായിൽ എത്തിയിരിക്കുന്ന വിവരവും പ്രത്യേകിച്ചു മഹാസമാധിക്കു സമയമായിരിക്കുന്നു എന്ന സംസാരവും നാട്ടിലെല്ലാം പരന്നപ്പോൾ ജനങ്ങൾ കണക്കില്ലാത്തവിധം വരവുതുടങ്ങി. കാലത്തു നാലുമണിമുതൽ രാത്രി പതിനൊന്നുമണിവരെ ഇവരോടും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടും അവരെ അനുഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടും കഴിച്ചുകൂട്ടി. പക്ഷെ ഇങ്ങിനെ രണ്ടുമാസമേ അവിടെ താമസിച്ചുള്ളു. പിന്നെ ശ്യാമപുകുരത്തിൽ ഒരു മനോഹരമായ ഉദ്യാനഗൃഹം വാടകക്കെടുത്ത് അവിടെക്കു മാറി.

1059 ഇടവമാസത്തിലാണു ശ്യാമപുകുരത്തിലേക്കു പോയത്. ഡാക്ടർ മഹേന്ദ്രനാഥ സർക്കാരാണു ചികിത്സി

ക്കുന്നു. ദിവ്യമാതാ അടുത്തുതന്നെ ഇതന്നു ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നു. സുരേന്ദ്രനാഥൻ, ബലരാമൻ, മഹേന്ദ്രൻ, ഗിരീശൻ മുതലായ ഗൃഹസ്ഥശിഷ്യന്മാർ ചേർന്നു ചിലവുകളെല്ലാം നിർവ്വഹിക്കുന്നു. നരേന്ദ്രനും മററു ശിഷ്യന്മാരും എന്തിനും തയ്യാറായി സദാ അടുത്തിരിക്കുന്നു. മാസം മൂന്ന് ഇങ്ങിനെയും കഴിഞ്ഞു. ഇക്കാലത്തു ഒരു ദിവസം ഭഗവാൻ തന്റെ ഭക്തന്മാരുടെ മുമ്പിൽ ദേവിയുടെ രൂപമെടുത്തു പ്രത്യക്ഷമായി അവരുടെ പൂജ സ്വീകരിക്കുകയും അവരെ അനുഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭക്തന്മാരുടെ വരവു ദിനംപ്രതി കൂടിക്കൊണ്ടുതന്നെ വരികയാണ്. ഇവിടെവെച്ചു ഇപ്രകാരം സുപ്രസിദ്ധന്മാരായ ഹരിചന്ദ്രമുസ്തഫി, ശാരദപ്രസാദമിത്ര, മഹീന്ദ്രനാഥഗുപ്തൻ, ഭൂദയാലമിത്ര മുതലായവർ ഭഗവാനെ ആദ്യമായി വന്നുകണ്ടത്. മാത്രമല്ല തന്റെ ശിഷ്യന്മാരെ പരിപൂർണ്ണതയിലേയ്ക്കു നയിപ്പിക്കുന്നതിൽ ഭഗവാൻ ഇപ്പോഴും പ്രത്യേകിച്ചും ജാഗരൂകനായിത്തീർന്നു.

കാശീപുരി ഉദ്യാനം—രോഗം ക്രമേണ അധികരിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ വരുന്നു. അതിനാൽ പട്ടണംവിട്ടു താമസിക്കുന്നതു നന്നായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചു 1060 ധനുമാസത്തിൽ കാശീപുരി ഉദ്യാനത്തിൽ പ്രതിമാസം 80 ഉറുപ്പിക വാടകയ്ക്കു ഒരു വീടെടുത്തു അങ്ങോട്ടുമാറി താമസമാക്കി. ഭഗവാന്റെ അവസാനത്തെ എട്ടുമാസം കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു ഇവിടെവെച്ചാണ്. ഒരു ദിവസം ഭഗവാൻ തന്റെ ശിഷ്യന്മാരെ നോക്കി "നിങ്ങൾക്കു ഭിക്ഷയെടുക്കാമോ?" എന്നു ചോദിച്ചു. അവർ അതുകേട്ടു ഉടനെ പോയി ഭിക്ഷയെടുത്തു പല സാമാനങ്ങളും കൊണ്ടുവന്നു ഭക്ഷണം പാകം ചെയ്തു ഭഗവാനു നിവേദിച്ചു. അതു ഭക്ഷിച്ചശേഷം ഭഗവാൻ "വളരെ നന്നായി. ഈ ആഹാരം വളരെ ശുദ്ധമാണ്" എന്നു പറഞ്ഞു.

രാമകൃഷ്ണനും നരേന്ദ്രനും — ദേവൻ ഇക്കാലത്തു തന്റെ ശിഷ്യന്മാരെയെല്ലാം വളരെ ശുഷ്കാന്തിയോടെ പരിപൂർണ്ണതയിലേയ്ക്കു അതിവേഗം നയിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. മാത്രമല്ല, ഇക്കാലത്തു് അവരുടെ യോഗ്യതക്കനുസരണമായ അനുഭൂതി എല്ലാവർക്കും ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ നരേന്ദ്രൻ (പിന്നീട് ശ്രീമത് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ) ഇക്കൂട്ടത്തിൽ പെട്ടിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹംതന്നെ പറഞ്ഞിരുന്നിട്ടു്:—"ഞാൻ ഇന്നലെ ശ്രീരാമകൃഷ്ണനെ ചെന്നുകണ്ടു "സ്വാമി! അങ്ങു് എല്ലാവരെയും അനുഗ്രഹിച്ചുവല്ലോ. അവർക്കെല്ലാം അതുകൊണ്ടു് അനുഭൂതിയും ഉണ്ടായി. എനിക്കും വല്ലതും തരണം. എല്ലാവർക്കും കിട്ടേണ്ടതു കിട്ടിയപ്പോൾ ഞാൻ മാത്രം ഒന്നുംകൂടാതെ ഇരിക്കുന്നതു സങ്കടമല്ലേ" എന്നു പറഞ്ഞു. അതിന്നു ദേവൻ "നീ നിന്റെ കുടുംബത്തിന്നു വേണ്ട ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ചെയ്തുവരിക. അപ്പോൾ വേണ്ടതെല്ലാം കിട്ടും" എന്നാണു പറഞ്ഞതു്. പിന്നെയും ചിന്താകുലനായി ഞാൻ അവിടെത്തന്നെ നില്ക്കുന്നതു കണ്ടു ദേവൻ വീണ്ടും "നിനക്കു് എന്താണു വേണ്ടതു്?" എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു ഞാൻ "രണ്ടുമൂന്നുദിവസം ഒന്നായി സമാധിയിൽതന്നെ ലയിച്ചിരിക്കുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ദേവൻ "അത്രയേ ഉള്ളൂ? നീ മഹാമണ്ടനാണു്. അതിലും ഉപരിയായ ഒരു സ്ഥാനം ഇല്ലയോ? നീ നിന്റെ കുടുംബത്തിന്നുവേണ്ട ഏർപ്പാടുകളെല്ലാം ചെയ്തുവരിക. അപ്പോൾ നിനക്കു സമാധിയും അതിലപ്പുറവും കിട്ടും" എന്നാണു പറഞ്ഞതു്"......അടുത്ത ഒരു ദിവസം ദേവൻ തന്റെ അന്തരംഗശിഷ്യന്മാരെയെല്ലാം വിളിച്ചു വരുത്തി നരേന്ദ്രനോടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ഞാൻ ഇവരെയെല്ലാം നിന്റെ കയ്യിൽ ഏല്പിക്കുന്നു. ഇവരെയെല്ലാം നീതന്നെ വേണ്ടതുപോലെ പരിശീലിപ്പിക്കണം. ഇവ

മെല്ലാം നീ പറയുന്നതു കേൾക്കും. ഇവരെ ലൌകികത്തിലേയ്ക്കു മടക്കുവാൻ വിടരുതു്."

ഇക്കാലത്തൊരിക്കൽ, താൻ ധ്യാനത്തിൽ ലയിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽതന്നെ ഒന്നു തൊട്ടുനോക്കുവാനായി കാളീപ്രസാദനെ ഏല്പിച്ചു നരേന്ദ്രൻ ധ്യാനത്തിനിരുന്നു. നരേന്ദ്രൻ ആവശ്യപ്പെട്ട പ്രകാരം കാളീപ്രസാദൻ തൊട്ടുനോക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹവും പെട്ടെന്നു ഗാഢമായ ധ്യാനത്തിൽ ലയിച്ചുപോയി. ഈ വർത്തമാനം ഭഗവാൻ അറിഞ്ഞപ്പോൾ നരേന്ദ്രനെ കലശലായി ശാസിക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. താൻ അത്യദ്ധ്വാനംചെയ്തു സമ്പാദിക്കുന്ന ശക്തികളെ യഥേഷ്ടം കാരണമില്ലാതെയും ദുർവ്വിനിയോഗം ചെയ്തുപോകരുതെന്നു ഭഗവാൻ നിഷ്കർഷയായി ഉപദേശിച്ചു. ദിവസങ്ങൾ അല്പംകൂടെ കഴിഞ്ഞു. അപ്പോഴേക്കും രോഗം വളരെ അധികരിച്ചും ശരീരം വളരെ ക്ഷീണിച്ചും ഭക്ഷണം തീരെ ചെല്ലാതെയും തീർന്നു. ഇക്കാലത്താണു ഒരു ദിവസം ഭഗവാൻ വലിയ ഗോപാലന്റെ ആവശ്യപ്രകാരം മുൻ പറയപ്പെട്ട പതിനേഴു ശിഷ്യന്മാർക്കു കാഷായം കൊടുത്തു, ഹോമം നടത്തി, അവരെ സന്യസിപ്പിച്ചതു്.

നിർവ്വികല്പസമാധി വിഷയമാക്കിക്കൊടുക്കുവാനായി നരേന്ദ്രൻ ഭഗവാനെ അലട്ടിക്കൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം ആ യുവാവിന്നു, അതു ധ്യാനമദ്ധ്യേ അനായാസേന ലബ്ധമായി. അങ്ങിനെ എത്രയോ നേരം ഇരുന്നശേഷം അതിൽനിന്നു വിരമിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു സ്വന്തം ശിരസ്സല്ലാതെ മറ്റെല്ലാം കാണാനില്ലാതെയായി. അവിടെ ഇരുന്നു് "എന്റെ ശരീരമെ! എന്റെ ശരീരമെ!" എന്നു നിലവിളിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ആരു് എന്തു പറഞ്ഞിട്ടും പ്രയോജനം ഒന്നും ഉണ്ടായില്ല. വിവരം ഭഗവാനെ അറിയിച്ചപ്പോൾ ഭഗവാൻ

പറഞ്ഞു "തരക്കേടില്ല. അവൻ കുറച്ചുനേരം അങ്ങിനെതന്നെ ഇരുന്നോട്ടെ. ഇതിനുവേണ്ടി വളരെയൊക്കെയായി ഇവിടെ വന്നു് അലട്ടുന്നു" എന്നായിരുന്നു. പിന്നെ സമാധിയെത്ത പ്രാപിച്ചശേഷം നരേന്ദ്രൻതന്നെ ദേവനെ ചെന്നു നമസ്കരിച്ചപ്പോൾ ദേവൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു "നരേന്ദ്ര നിനക്കിപ്പോൾ അമ്മ വേണ്ടതെല്ലാം തന്നിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഈ അനുഭൂതി കുറച്ചുകാലത്തേക്കു അടച്ചുപൂട്ടി സൂക്ഷിക്കുവാനാണു വിചാരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. അതിന്റെ താക്കോൽ എന്റെ കസ്റ്റടം ഉണ്ടു്. നീ അമ്മയുടെ പ്രവൃത്തികളെല്ലാം നിർവ്വഹിച്ചുതീർന്നാൽ അപ്പോൾ നിനക്കു് ഈ നിക്ഷേപം തനിയെ കിട്ടിക്കൊള്ളും."

മാസം ജൂലയിയായി. രോഗം ക്രമേണ അധികരിച്ചു കൊണ്ടു വരികയാണു്. ഇനി അധികകാലത്തേക്കു ഈ ശരീരസംബന്ധം സാദ്ധ്യമായിരിക്കയില്ലെന്നു് എല്ലാവർക്കും ഉറപ്പായി. ഈക്കാലത്തൊരു ദിവസം കാലത്തു ദേവൻ നരേന്ദ്രന്നു രാമമന്ത്രം ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തു. അതു നരേന്ദ്രനിൽ പെട്ടെന്നു ഒരു ഭാവഭേദത്തെ ജനിപ്പിച്ചു. അത്യാവേശത്തോടുകൂടി "രാമ-രാമ" എന്നു് ഉറക്കെ ജപിച്ചു കൊണ്ടു് ആ യുവാവു് കെട്ടിടത്തിനു ചുറ്റുപാടും ഓടിനടക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ആരെക്കൊണ്ടും നിർത്തുവാൻ സാധിച്ചില്ല; ആർക്കും അതിനു ധൈര്യവും ഉണ്ടായില്ല. ദേവൻ ഈ വിവരം കേട്ടപ്പോൾ "തരക്കേടില്ല, അവൻ അങ്ങിനെ കിടന്നു കുറെ ഓടിക്കളിക്കട്ടെ, ക്രമേണ എല്ലാം ശരിയായിക്കൊള്ളും. നിങ്ങൾ ഒന്നും പരിഭ്രമിക്കേണ്ട" എന്നാണു പറഞ്ഞതു്. അതുപ്രകാരം നാലുമണിസമയം ആയപ്പോഴേക്കും നരേന്ദ്രൻ ഒരുവിധം സമാധാനമായിത്തീന്നു.

മാസം ആഗസ്റ്റായി. ഒരു ദിവസം ദേവൻ യോഗീന്ദ്രനാഥചൌധരിയെ (പിന്നീടു യോഗാനന്ദൻ) പഞ്ചാംഗം

വായിക്കുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. ആ ശിഷ്യൻ ഗുരുവിന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചു ശ്രാവണമാസം 25-ാംനു- മുതൽക്കുള്ള തിഥിവാരനക്ഷത്രങ്ങളെ ക്രമേണ വായിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഓരോ ദിവസത്തെ വായനകഴിഞ്ഞാൽ ദേവൻ ഓരോന്ന മൂളും. ഇങ്ങിനെ 30-ാംനു- വരെ വായിച്ചു തീൎന്നപ്പോൾ മതിയാക്കിക്കൊള്ളുവാൻ പറയുകയും ചെയ്തു. ദേവന്റെ മഹാസമാധിക്കുള്ള ശുഭാവസരം അതായിരുന്നു.

ഇതുപോലെ ആറാംതിയ്യതി ദേവനും നരേന്ദ്രനും തനിയെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ദേവൻ നരേന്ദ്രന്റെ മുഖത്തു് ഉററുനോക്കിക്കൊണ്ടു സമാധിയെ പ്രാപിച്ചു. അല്പസമയം കഴിഞ്ഞശേഷം നരേന്ദ്രനും സമാധിസ്ഥനായി. അനന്തരം നരേന്ദ്രൻ സമാധിയിൽനിന്നു നിവൃത്തിച്ചപ്പോൾ ദേവൻ അശ്രുക്കൾ വാൎത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായിട്ടാണു കണ്ടതു്. നരേന്ദ്രൻ പരിഭ്രമിച്ചു; അതിന്റെ കാരണം എന്താണെന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ദേവൻ പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:— "നരേന്ദ്ര! ഇന്നു ഞാൻ എന്റെ സൎവ്വസ്വവും നിനക്കു തന്നിരിക്കുന്നു. ഞാൻ കേവലം ഒരു "ഫക്കീർ" ആയിക്കഴിഞ്ഞു. ഈ ശക്തിനിമിത്തം നീ ലോകത്തിന്നു വളരെ ഉപകാരം ചെയ്യും. അതിന്നുശേഷം മാത്രമേ നീ മടങ്ങുകയുള്ളു." ഇങ്ങിനെയാണു തന്റെ ശക്തി മുഴുവനും ആ ഗുരു ആ ശിഷ്യന്നു ദാനംചെയ്തതു്. അതെ; ആ ഗുരു ആ ശിഷ്യന്നുതന്നെ. ഈ കൊടുക്കലും വാങ്ങലും പൊതുജനസാധാരണമല്ല.

മഹാസമാധിക്കു് അടുത്ത തലേദിവസം രാമകൃഷ്ണദേവൻ അത്യന്താവസ്ഥയിൽ കിടക്കുന്നതു കണ്ടു നരേന്ദ്രൻ തന്നെ ഇരുന്നു് ഇങ്ങനെ വിചാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. "ശ്രീരാമകൃഷ്ണനാടകത്തിലെ ഭരതവാക്യത്തിന്നുള്ള കാലം അടുത്തുപോയി. ഇതു സാധാരണപോലെയുള്ള ഒരു ആട്ടമെന്നുമല്ല. ശരീരത്തെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്ന രോഗം ഗുരുവിനെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്നപോലെ തോന്നുന്നില്ല. ഇതിന്റെ മഹാ

സ്വം എന്താണെന്നോ? ദേവൻ അവതാരമാണെന്നു് എല്ലാവരും കൊണ്ടാടിയിരിക്കുന്നു. ഇതു് ഇന്നു ശാസ്ത്രസമ്മതമെന്നപോലെയും ഇരിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല ദേവൻതന്നെ അങ്ങനെ പലപ്പോഴും പറയുകയും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. ഈ അവസ്ഥയിൽക്കൂടെ ഭവിച്ചിട്ടു് അങ്ങനെ പറയുമോ? എന്നാൽ അതിനെ നിരാക്ഷേപം വിശ്വസിക്കാമായിരുന്നു." ഇത്രയും ആയപ്പോഴേയ്ക്കും ഒരു ഭക്തനായ നരേന്ദ്രനെ മുകളിലേയ്ക്കു വിളിക്കുന്നതായി അറിയിച്ചു. നരേന്ദ്രൻ ചെന്നപ്പോഴേയ്ക്കും മറ്റു ശിഷ്യന്മാരെല്ലാം അവിടെ ഒരു മഹാസമ്മേളനം കൂടി അവരൊന്നുപോലെ സന്നിഹിതരായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു്. നരേന്ദ്രനെ കണ്ട ഉടനെ ദേവൻ വളരെ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞതു് ഇങ്ങനെ ആയിരുന്നു. "മുമ്പു ത്രേതായുഗത്തിൽ ശ്രീരാമനായും, ദ്വാപരയുഗത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനായും അവതരിച്ചതു് ഇന്നു ശ്രീരാമകൃഷ്ണനായിരിക്കുന്ന ഈ ഞാൻതന്നെയാണു്. ഇതു നിങ്ങളുടെ അദ്വൈതഭാവനയിൽ പറയുന്നതല്ല." ദേവന്റെ ഈ പ്രഖ്യാപനം കേട്ടപ്പോൾ നരേന്ദ്രൻ വല്ലാതെ ലജ്ജിച്ചു. ആ പരമഗുരുവിന്റെ സർവ്വസംശയങ്ങളും തീർക്കുകയും ചെയ്തു.

മഹാസമാധി—1886 ആഗസ്റ്റുമാസം 15-ാംനു- ഞായറാഴ്ചയായി. ദേവന്നു ഇന്നു പൂർവ്വാധികം അസ്വസ്ഥനായിരിക്കുന്നു. നാഡിസ്പന്ദനംകൂടെ ശരിക്കില്ല. "എന്റെ നാഡികളിൽക്കൂടെ തിളച്ചവെള്ളം തിളെച്ചുമറിയുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു" എന്നു ദേവൻതന്നെ പറയുന്നുണ്ടു്. എല്ലാവരും അടുത്തു് എന്തിനും തയ്യാറായി സമീപം കാത്തുനില്പുണ്ടു്. മനുഷ്യസാദ്ധ്യമായി എന്തെല്ലാം ചെയ്യാമോ അതെല്ലാം യാതൊരു കുറവുംകൂടാതെ ചെയ്തുവരുന്നു. സമയം ഒരുമണിയോടടുത്തപ്പോൾ ദേവൻ "വിശക്കുന്നു" എന്നു മെല്ലെ പറഞ്ഞു. പക്ഷേ യാതൊന്നും കഴിക്കുവാൻ നിവൃത്തി ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ദേവൻ കണ്ണടച്ചു സമാധിയിൽ ലയിച്ചു.

പിന്നെ അൎദ്ധരാത്രിക്കുശേഷമാണു് ആ അവസ്ഥയിൽനിന്നു വിരമിച്ചതു്. അപ്പോഴും രോഗത്തിന്റെ യാതൊരു ലക്ഷണവും കണ്ടിരുന്നില്ല. ഭഗവാൻ "വിശക്കുന്നു" എന്നു വീണ്ടും പറഞ്ഞു. ഭക്തന്മാർ അദ്ദേഹത്തിന്നു ഉടനെതന്നെ ഒരുപാത്രം നിറയെ പാൽകൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു. അതു മുഴുവനും കഴിച്ചശേഷം "എനിക്കു യാതൊരു ക്ലേശവും ഇല്ല. എല്ലാം സുഖമായിരിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു. തദനന്തരം ശിഷ്യന്മാരുടെ ആവശ്യപ്രകാരം പിന്നെയും ഉറങ്ങുവാൻ കിടന്നു. "ദേവി ദേവി ദേവി" എന്നിങ്ങനെ മൂന്നുതവണ ജപിച്ചുകൊണ്ടാണു കിടന്നതു്. ഭഗവാൻ ഉച്ചരിച്ച അവസാനത്തെ വാക്കുകളും ഇവതന്നെ ആയിരുന്നു.

രാത്രി നേരം ഒന്നടിച്ചു രണ്ടുമിനുട്ടു കഴിഞ്ഞപ്പോഴും ഭഗവാന്റെ ശരീരം പെട്ടെന്നു പുളകാഞ്ചിതമായിത്തീൎന്നു, ദൃഷ്ടികൾ നാസാഗ്രന്യസ്തങ്ങളായി, മുഖം പ്രസന്നമായിത്തീൎന്നു, തേജസ്സ് ആ ദിവ്യശരീരത്തിൽനിന്നു നാലുപാടും പ്രവഹിച്ചു. ഭഗവാൻ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ ഇങ്ങനെ മഹാസമാധിയിൽ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു. 1886 ആഗസ്റ്റുമാസം 16-ാംനു തിങ്കളാഴ്ച 50-ാമത്തെ വയസ്സിൽ ലോകരംഗത്തിൽനിന്നും അന്തൎദ്ധാനം ചെയ്തു. ഭഗവൽശരീരത്തെ ഉചിതമായവിധം ബാരാനഗർ ശ്മശാനത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി സംസ്കരിക്കയാണു് ഉണ്ടായതു്. ഇങ്ങനെ പതിതോദ്ധാരകനും ഭാരതത്തിലെ പൂൎണ്ണപുണ്യാവതാരവും സൎവ്വധൎമ്മസമന്വയകർത്താവും ആയ ജഗദ്ഗുരു ശ്രീ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ വീണ്ടും മായായവനികയ്ക്കുള്ളിൽ മറഞ്ഞുപോയി. എങ്കിലും ആ ദിവ്യമായ ശക്തി ഇന്നും അവിച്ഛിന്നമായി സൎവ്വത്ര പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നു.

ശാന്തി. ശാന്തി. ശാന്തി.

ശ്രീ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിജയം

രണ്ടാംഭാഗം

തത്വോപദേശങ്ങൾ

ആത്മജ്ഞാനം.

1. സിംഹം സിംഹംതന്നെ.

ഒരുവന്നു ഗുരുകാരുണ്യം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ അവൻ നിർഭയനായിത്തീരുന്നു. "ഞാൻ ആരാണു്" എന്നു ഗുരു ഉപദേശിക്കുന്നു മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കും.

ഒരു ദിക്കിൽ ഒരു ആട്ടിൻകൂട്ടം മേഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഗർഭിണിയായ ഒരു സിംഹി അവിടെവന്നു് അതിൽനിന്നു് ഒരു ആട്ടിനെ പിടിപ്പാനായി ആ കൂട്ടത്തിലേയ്ക്കു ചാടി. ഈ ചാട്ടത്തിന്റെ ഉൾപ്രയാസംനിമിത്തം അതു തൽക്ഷണം പ്രസവിച്ചു; എന്നു മാത്രമല്ല ചാടിവീണ ഉടനെ ചത്തു പോകുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെ ജനിച്ച സിംഹക്കുട്ടി ആടുകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ വളരുവാൻ തുടങ്ങി. ആട്ടിൻകുട്ടികളെപ്പോലെ പാൽ കുടിച്ചും പുൽ തിന്നും ചാടിയും കരഞ്ഞും വളർന്നുവന്നു. ഇങ്ങനെ കുറെ കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു് അതു് ഒരു വലിയ സിംഹമായിത്തീർന്നു. ആ കാലത്തു് ഒരു ദിവസം വേറെ ഒരു സിംഹം ഈ ആട്ടിൻകൂട്ടത്തിനു് അടുത്തുവന്നു. അപ്പോഴേയ്ക്കും ആടുകളെല്ലാം പേടിച്ചു് ഓടുവാൻ തുടങ്ങി. ആ കൂട്ടത്തിൽ ഈ ആട്ടുസിംഹവും ഓട്ടം പിടിച്ചു. ഈ അ

സാധാരണ സംഭവം കണ്ടപ്പോൾ ആശ്ചര്യംതോന്നി. വനസിംഹം ഓടിച്ചെന്നു് ആട്ടുസിംഹത്തെ പിടികൂടി. അപ്പോൾ അതു സാധാരണ ആടുകളെപ്പോലെ കരയുവാനും ഭീരുക്കളെപ്പോലെ വിറയ്ക്കുവാനും തുടങ്ങി. വനസിംഹം അതിനെ വലിച്ചിഴച്ചു് ഒരു തടാകത്തിന്റെ വക്കത്തു കൊണ്ടുപോയി തടാകജലത്തിൽ അതിന്റെ പ്രതിബിംബം അതിന്നു കാണിച്ചുകൊടുത്തു:—"നോക്കെടാ നിന്റെ ആകൃതിയും എന്റെ ആകൃതിയും തമ്മിൽ എന്തു വ്യത്യാസമാണു് ഉള്ളതു്. നീയും എന്നെപ്പോലെതന്നെ ഒരു സിംഹം. നീ എന്നെ കണ്ടു പേടിക്കേണ്ടവനല്ല. ഈ മാംസകഷ്ണം തിന്നോക്കു്" എന്നു പറഞ്ഞു് ഒരു മാംസകഷ്ണം അതിന്റെ വായിൽ തള്ളിക്കയറ്റിക്കൊടുത്തു. അപ്പോഴും അതു ആട്ടിനെപ്പോലെ തേങ്ങിച്ചു് "ഞാൻ ആടാണേ_ഞാൻ ആടാണെ! എന്നെ എന്നെ വിട്ടേക്കണേ" എന്നുതന്നെ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വായിൽ കൊടുത്ത മാംസഖണ്ഡം തിന്നുവാൻ പോലും അതിനെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. എന്നാൽ അതിന്നു രക്തത്തിന്റെ സ്വാദു അല്പം അനുഭവമായപ്പോൾ, ക്രമേണ ചെന്നു്, ജാത്യാ ഉള്ളതും അതുവരെ അടങ്ങികിടന്നിരുന്നതും ആയ സ്വഭാവം വികസിച്ചു അതുകണ്ടു വനസിംഹം പറഞ്ഞു:—"ഇപ്പോൾ നീയും എന്നെപ്പോലെയുള്ള ഒരു സിംഹം തന്നെയാണെന്നു നിനക്കു ബോദ്ധ്യമായോ? വരൂ_നമുക്കിനി വനത്തിലേയ്ക്കു പോകാം."

2. മൂന്നു തസ്കരന്മാർ.

ഒരിക്കൽ ഒരു, കാട്ടിൽവെച്ചു് ഒരു വഴിയാത്രക്കാരനെ മൂന്നു തസ്കരന്മാർകൂടി പിടികൂടി അയാളുടെ കയ്യിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ധനമെല്ലാം അപഹരിച്ചശേഷം ഒരു കള്ളൻ "ഇവനെ ജീവനോടെ വിട്ടയയ്ക്കുന്നതെന്തിനാണു്?" എന്നു വിചാരിച്ചു വെട്ടുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ അവനെ തടുത്തു

കൊണ്ടു മറ്റൊരുവൻ പറഞ്ഞു:—"ശരി, അവനെ വിട്ടയച്ചിട്ടു പ്രയോജനമൊന്നും ഇല്ലെങ്കിലും കൊല്ലുന്നതുകൊണ്ടും പ്രയോജനമൊന്നും ഇല്ലല്ലൊ. അവന്റെ കയ്യും കാലും കൂട്ടികെട്ടി അവനെ ഈ കാട്ടിൽ ഇട്ടേച്ചുപോയാൽ മതി." അതനുസരിച്ച് ആ യാത്രക്കാരനെ അവിടെ കെട്ടിയിട്ട് അവർ പൊയ്ക്കളകയും ചെയ്തു. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞശേഷം മൂന്നാമൻ തിരികെ വന്നു "അയ്യോ! നിനക്കു വേദനയായൊ? കഷ്ടമെ! ഞാൻ നിന്റെ കെട്ടെല്ലാം അഴിച്ചുതരാം" എന്നും മറ്റും പറഞ്ഞ് അവനെ ബന്ധനത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിച്ചു. പിന്നെ "നീ കൂടെ വാ. ഞാൻ നിനക്കു നിന്റെ വീട്ടിൽ എത്തുവാൻ എളുപ്പമായ വഴി കാണിച്ചുതരാം" എന്നു പറഞ്ഞു അവനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. കുറെ നടന്നശേഷം ദൂരത്തിൽ ഒരു ദീപം കാണിച്ചുകൊണ്ടു:—"അതാ അവിടെ ഒരു ദീപം കാണുന്നു! അതാണു നിന്റെ വീട്". ഇതിലെ പൊയ്ക്കൊള്ളൂ. എന്നാൽ നിനക്കു അവിടെ വേഗം എത്താം" എന്ന് ഉപദേശിച്ചു. യാത്രക്കാരൻ വളരെ വളരെ നന്ദിപറഞ്ഞു, മാത്രമല്ല "നിങ്ങളും എന്റെ കൂടെ വീട്ടിലോളം വന്നേ കഴിയൂ" എന്നു പലവുരു അപേക്ഷിച്ചുനോക്കി. അതു കേട്ടപ്പോൾ കള്ളൻ പറയുന്നു:—"അതുമാത്രം പറയണ്ട. ഞാൻ അങ്ങോട്ട് ഇല്ല. അവിടെ വന്നാൽ പൊല്ലീസ്സുകാർ എന്നെ പിടിച്ചുപൂട്ടുവതും മതി."

ലോകം വലിയ വിപിനം; അതിലെ മൂന്നു തസ്കരന്മാർ ത്രിഗുണങ്ങൾ; സഞ്ചാരി ജീവാത്മാവ്; ആത്മജ്ഞാനം സഞ്ചാരിയുടെ സ്വത്തു; തമസ്സു ജീവനെ ഐഹികവസ്തുക്കളോടുകൂടി ബന്ധിക്കുന്നു; എന്നാൽ സത്വം അതിനെ രജസ്തമോഗുണങ്ങളിൽനിന്നു മോചിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സത്വഗുണത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതുകൊണ്ടു, ജീവനു് കാമക്രോധാദികളായ രാഗദ്വേഷമദമാത്സര്യാദികളിൽനിന്നു വിമുക്തനാകാം. സത്വഗുണം ജീവനെ ലൌകികബന്ധങ്ങളിൽനിന്നു മോചിപ്പി

ക്കുകൂടിയും ചെയ്യും. എന്നാൽ ഈ സത്വഗുണംകൂടെയും ഒരു കള്ളൻതന്നെയാണ്. അതു ജീവനെ അതിന്റെ മൂലസ്ഥാനത്തേക്കുള്ള വഴി കാണിച്ചുകൊടുക്കുക മാത്രമേ ചെയ്യുന്നുള്ളു. "അതാ, അതാണു നിന്റെ ക്ഷേത്രം, നോക്കിക്കോ" എന്ന പറഞ്ഞു പോകുകയും ചെയ്യും. ഈ സത്വഗുണത്തിന്നുകൂടെയും സച്ചിദാനന്ദത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കും എത്തിനോക്കുവാൻ പോലും സാധിക്കുകയില്ല. അതിന്നു മൂന്നു ഗുണങ്ങളേയും അതിക്രമിക്കതന്നെ വേണം.

ഈശ്വരൻ.

3. ഗുരുവും ശിഷ്യനും.

ഗുരുദേവൻ സമുദ്രതീരത്തു് ഉലാത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഒരിക്കൽ ഒരു ശിഷ്യൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്തു ചെന്നു "പ്രഭോ! ഈശ്വരപ്രാപ്തി ഉണ്ടാകുന്നതു് എങ്ങിനെയാണു്?" എന്ന ചോദിച്ചു. ഈ ചോദ്യം കേട്ട ഉടനെ ആ ഗുരു ശിഷ്യന്റെ കൈപിടിച്ചു വെള്ളത്തിലേക്കിറക്കി അവനെ കുറേനേരം വെള്ളത്തിൽ താഴ്ത്തിപ്പിടിച്ചു നിർത്തി. അനന്തരം അവൻ വെള്ളത്തിന്മീതെ പൊങ്ങിവന്നപ്പോൾ;—

ഗുരുദേവൻ—എന്താ, എങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്നു?

ശിഷ്യൻ—വെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിയിരുന്നപ്പോൾ എന്റെ അവസാനം അടുത്തു എന്ന ഞാൻ തീർച്ചയാക്കി. ഒരു കവളം വായുവിന്നുവേണ്ടി എന്റെ സർവ്വസ്വവും ഉപേക്ഷിച്ചുകളയാമെന്നു് എനിക്കു തോന്നി.

ഗുരുദേവൻ—അതെ. വെള്ളത്തിന്നടിയിൽ കിടന്നു ശ്വാസംമുട്ടിയപ്പോൾ അല്പം വായുവിന്ന നീ എത്രമാത്രം തീവ്രമായി ആഗ്രഹിച്ചുവോ അത്രയും തീവ്രമായി നീ ഈശ്വരനെ ആഗ്രഹിക്കുമ്പോൾ നിനക്ക "പ്രകാശ"ത്തിനെ കാണാറാകും.

4. ചക്രവൎത്തിയും ഫക്കീറും.

ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിന്നടുത്തു് ഒരു കാട്ടിൽ ഒരു പൎണ്ണശാലയിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ഒരു ഫക്കീർ, അദ്ദേഹത്തെ കാണ്മാൻ വരുന്നവരെ സല്ക്കരിക്കുവാനായി വല്ലതും യാചിക്കേണമെന്നുദ്ദേശിച്ചു ഒരിക്കൽ, "ധൎമ്മരാജി" എന്ന വിഖ്യാതനായ അക്ബർ ചക്രവൎത്തിയുടെ അടുത്തുചെന്നു. അപ്പോൾ ചക്രവൎത്തി പ്രാൎത്ഥിക്കുകയായിരുന്നു. "ഹള്ളാ! പടച്ചവനെ അവിടുന്നു എനിക്കു് ഇനിയും ശക്തിതരേണം. പണം തരേണം, പ്രതാപം തരേണം, രാജ്യംതരേണം" എന്നെല്ലാം ചക്രവൎത്തി യാചിക്കുന്നതായി ഫക്കീർ കേട്ടു. അപ്പോൾതന്നെ അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റു പുറപ്പെട്ടുപോയി. അതുകണ്ടപ്പോൾ ചക്രവൎത്തി ഫക്കീറിനോടു് ഇരിപ്പാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു; പിന്നെ പ്രാൎത്ഥനകളെല്ലാം അവസാനിച്ചശേഷം "അങ്ങു് എന്നെ കാണ്മാനല്ലേ വന്നതു്! പിന്നെ ഏതൊന്നും പറയുന്നതിന്നു മുമ്പായി പോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടതു്!" എന്നു ചോദിച്ചു.

ഫക്കീർ—ഞാൻ ചക്രവൎത്തിയെ കാണ്മാൻ വന്ന കാൎയ്യം—അതെല്ലാം പറഞ്ഞു തിരുമേനിയെ അലട്ടുന്നില്ല.

ഇതുകൊണ്ടും അക്ബർ ചക്രവൎത്തിക്കു തൃപ്തിയായില്ല. അതുകൊണ്ടു വന്ന കാൎയ്യം പറയുവാനായി വീണ്ടും വീണ്ടും നിൎബ്ബന്ധിച്ചപ്പോൾ ഫക്കീർ പറഞ്ഞു—"പ്രഭോ, പലരും എന്നെ കാണ്മാനായി വനത്തിൽ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ടു്. അവരെ വേണ്ടതുപോലെ ഉപചരിക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിയുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു വല്ലതും ചോദിച്ചുവാങ്ങാം എന്നു വിചാരിച്ചു കൊണ്ടാണു് പുറപ്പെട്ടതു്." അതു കേട്ടപ്പോൾ "ആ കാൎയ്യമൊന്നും പറയാതെ പോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടതെന്തു്?" എന്നു ചക്രവൎത്തി ചോദിച്ചപ്പോൾ ഫക്കീർ വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"അങ്ങുതന്നെ ഒരു മുഴു ഇരപ്പാളിയാണെന്നു കണ്ടതുകൊണ്ടു്."

ചക്രവർത്തി — അതെങ്ങിനെ?

ഫക്കീർ— അങ്ങുതന്നെ പടച്ചവനോടു പൊന്നു യാചിക്കുന്നു, ഭൂമി യാചിക്കുന്നു, പേര യാചിക്കുന്നു, പെരുമ യാചിക്കുന്നു. അങ്ങേയ്ക്കു വേണ്ടാത്തതൊന്നും ഇല്ല. അതിനാൽ ധനം ഒന്നുമാത്രം ഇരക്കുന്ന ഇരപ്പാളിയെക്കാൾ ഏറിട്ടു വലിയ ഇരപ്പാളിയാണു അവിടുന്നു. സ്വതെ ആയിരം കൂട്ടം ഇരക്കുന്ന ഇരപ്പാളിയോടു ഞാൻ ചെന്നു ഇരന്നു കാര്യമെന്താ? ഇരക്കാതെ സമ്പാദിക്ക വയ്യെങ്കിൽ എനിക്കു തന്നെ പടച്ചവനോടു നേരിട്ടിരന്നുകൂടെയോ?

5. ഈശ്വരന്റെ ഏർപ്പാട്

ഒരിക്കൽ ഒരു യുവസന്യാസി ഒരു ഗൃഹസ്ഥന്റെ വീട്ടിൽ ഭിക്ഷയ്ക്കു ചെന്നു. നന്നെ ചെറുപ്പത്തിൽ തന്നെ സന്യാസിച്ച ഒരാൾ ആയിരുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിനു ലോകസ്വഭാവത്തെപ്പറ്റി ഒന്നുംതന്നെ അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ ഗൃഹസ്ഥന്റെ വീട്ടിൽ ഭിക്ഷ കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തതു ഒരു യുവതി ആയിരുന്നു. അവളുടെ സ്തനങ്ങൾ കണ്ടപ്പോൾ ആ സന്യാസിക്കുട്ടിക്കു വലിയ ഭയമായി. അദ്ദേഹം:—"എന്താ! അമ്മയുടെ മാറിടത്തിൽ രണ്ടു കുരുക്കളുണ്ടല്ലൊ! വലിയ വേദനയുണ്ടോ?" എന്നെല്ലാം വളരെ ദയയോടുകൂടെ ചോദിച്ചു. ഈ ചോദ്യങ്ങൾക്കു അവളുടെ അമ്മ പറഞ്ഞ സമാധാനം:—"അല്ല, അവൾക്കു ഏറെ താമസിയാതെ ഒരു കുഞ്ഞുണ്ടാകും. ആ കുഞ്ഞിനു പാൽകൊടുക്കുവാൻ വേണ്ടി ഈശ്വരൻ മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ രണ്ടു പാൽകുടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി വെച്ചിരിക്കുകയാണു". ഇനി കുഞ്ഞുണ്ടാകുമ്പോൾ ആ കുഞ്ഞു ഈ മുലകളിൽനിന്നു പാൽ കുടിച്ചാണു വളരുക" എന്നു പറഞ്ഞു. അതു കേട്ട ഉടനെ സന്യാസി—"അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഇനിമേൽ ഞാൻ ആരോടും ഭക്ഷണം യാചിക്കുകയില്ല. എന്നെ സൃഷ്ടിച്ചപ്പോഴും എനിക്കും ഭക്ഷണം ഒരുക്കിയിരിക്കും; നിശ്ചയം."

ഐക്യജ്ഞാനം.

6. കാൎത്തികേയനും മാതാവും

ശ്രീ ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ വിവാഹിതനായിരുന്നിട്ടും ഗൃഹസ്ഥാശ്രമം സ്വീകരിക്കാതെ ഇരിക്കുവാൻ കാരണമെന്താണു് എന്നു ഒരിക്കൽ ഒരാൾ ഭഗവാനോടുതന്നെ ചോദിച്ചപ്പോൾ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞ സമാധാനം ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—

"കാൎത്തികേയൻ" എന്നു പേരായി ഒരു ദേവൻ ഉണ്ടു്. ഈ കാൎത്തികേയനാണു ദേവസൈന്യത്തിന്റെ നായകൻ. ഒരുദിവസം ആ ദേവൻ എങ്ങനെയൊ സംഗതിവശാൽ ഒരു പൂച്ചയുടെ മുഖത്തു ഒരു മാന്തൽ മാന്തി. പിന്നീടു വീട്ടിൽ വന്നു നോക്കിയപ്പോൾ തന്റെ സ്വന്തം മാതാവിന്റെ ഗണ്ഡസ്ഥലത്തു ഒരു നഖക്ഷതം കിടക്കുന്നതായി അദ്ദേഹം കണ്ടു.

കാൎത്തികേയൻ—അമ്മെ! അമ്മയുടെ മുഖത്തു് ഈ വാറൽ വന്നതു് എങ്ങിനെയാണു്.

ദുൎഗ്ഗാദേവി (പ്രപഞ്ചമാതാവായ കാൎത്തികേയന്റെ അമ്മ)—മകനെ! അതു നീ നിന്റെ സ്വന്തം കൈകൾകൊണ്ടു് ഉണ്ടാക്കിയതാണു്. നിന്റെ സ്വന്തനഖങ്ങൾകൊണ്ടു മാന്തിയ പാടാണു്.

കാൎത്തികേയൻ—(ആശ്ചൎയ്യത്തോടെ) അതു് എങ്ങിനെയാണു് അമ്മെ! ഞാൻ അമ്മയെ ഒരിക്കലും മാന്തിയതായി ഓൎക്കുന്നില്ലല്ലൊ.

ദുൎഗ്ഗാദേവി—കുഞ്ഞെ! നീ ഇന്നു രാവിലെ ഒരു പൂച്ചയെ മാന്തിയ കഥ മറന്നുപോയൊ?

കാൎത്തികേയൻ—അതു് ഞാൻ മറന്നിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു് അമ്മയുടെ മുഖത്തു് എങ്ങിനെയാണു് ഈ പാടു വന്നതു്?

ദുർഗ്ഗാദേവി—ഓമനകുമാര! ഞാൻ അല്ലാതെ ലോകത്തിൽ വേറെ ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ല. എല്ലാ സ്ത്രീകളും ഞാൻ തന്നെ ആണ്. നീ ആരെ ഉപദ്രവിച്ചാലും ആ ഉപദ്രവമെല്ലാം ഏല്ക്കുന്നതു എനിക്കാണ്.

കാർത്തികേയൻ ഇതുകേട്ടു വളരെ അതിശയിച്ചു. അതു നിമിത്തം അദ്ദേഹം എന്നും ഒരു ബ്രഹ്മചാരിയായിത്തന്നെ ഇരിക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കുകയും ചെയ്തു. കാർത്തികേയന്നു വിവാഹകാര്യത്തെ ആലോചന ഉണ്ടായില്ല. ആരെയാണു വിവാഹം കഴിക്കുന്നതു്. സ്ത്രീകളെല്ലാം അമ്മ. ഇങ്ങിനെ സ്ത്രീകളെല്ലാം ഒരേ ലോകമാതാവുതന്നെ എന്നു് അനുഭവപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്നു വിവാഹം ചെയ്യുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവൻ) കാർത്തികേയനെപ്പോലെയാണ്. ഞാൻ എല്ലാ സ്ത്രീകളേയും എന്റെ അമ്മ തന്നെയായി കരുതുന്നു.

7. ദമ്പതിമാരുടെ വൈരാഗ്യം.

ഒരിക്കൽ ഒരു ഭർത്താവും ഭാര്യയുംകൂടി സന്യസിച്ചു തീർത്ഥാടനത്തിനായി പോകുംവഴിക്കു അല്പം മുന്നിലായി നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ഭർത്താവു ഒരു മാണിക്യരത്നം കിടക്കുന്നതായി കണ്ടു. ഉടനെ അദ്ദേഹം അതിന്നടുത്തുചെന്നു, കാൽകൊണ്ടു നിലത്തു വരയ്ക്കുന്നതുപോലെ കാണിച്ചു് ആ രത്നം മണ്ണിൽ മൂടുവാനായി ശ്രമിച്ചു. തന്റെ ഭാര്യ അതു കണ്ടാൽ അതിലുള്ള മോഹം നിമിത്തം സന്യാസത്തെയും സന്യാസംകൊണ്ടു് ഉണ്ടാകുവാനുള്ള ഫലത്തെയും ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ ഇടയായെങ്കിലോ എന്നു വിചാരിച്ചായിരുന്നു അദ്ദേഹം അങ്ങിനെ ചെയ്തതു്. ഭാര്യ ഇതെല്ലാംകണ്ടു കാര്യമെല്ലാം മനസ്സിലാക്കി, ഭർത്താവിന്റെ അന്തർഗ്ഗതങ്ങളെ നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—രത്നവും ചരൽകല്ലും തമ്മിൽ വ്യത്യാസം ഉണ്ടെന്നു നിങ്ങൾ ഇപ്പോഴും അറിയുന്നു എങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്തിനായി സന്യസിച്ചു, ആർക്കുവേണ്ടി സന്യസിച്ചു?

ഭക്തി.

8. ഘണ്ടാകർണ്ണൻ.

പണ്ടൊരിക്കൽ ഒരു ശിവഭക്തൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ ഭക്തനു മറ്റുള്ള ഈശ്വരന്മാരോടു വലിയ വിരോധമാണു്. ഈ പ്രകൃതം മാറുവാനായി ഒരു ദിവസം ശിവൻ തന്നെ അവന്റെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി "നീ അന്യദേവന്മാരെ വെറുക്കുന്ന കാലത്തോളം എനിക്കു നിന്നിൽ പ്രീതി ഉണ്ടാകുന്നതല്ല" എന്നു് അരുളിച്ചെയ്തു. അതു് ആ ഭക്തനു അത്ര രസിച്ചില്ല. പിന്നീടു കുറച്ചു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരിക്കൽ ശിവൻ ശങ്കരനാരായണമൂർത്തിയായി ദർശനം കൊടുത്തു. അപ്പോഴും ആ ഭക്തനു ഒട്ടു തൃപ്തിയും ഒട്ടതൃപ്തിയും ആണു് ഉണ്ടായതു്. തന്റെ ഇഷ്ടദേവനുള്ള നിവേദ്യം പ്രത്യക്ഷദേവന്റെ ശങ്കരഭാഗത്തുവെച്ചു് ആ ഭാഗത്തുമാത്രം പൂജിച്ചു. ദീപാരാധന ചെയ്യുമ്പോൾ വിഷ്ണുഭാഗത്തിന്റെ മൂക്കുംകൂടി അടച്ചുപിടിച്ചു. ഇതെല്ലാം കണ്ടപ്പോൾ പരമശിവന്നു സഹ്യമായില്ല. "ഛീ! നിന്റെ മതഭ്രാന്തി കഠിനം തന്നെ. ഞാൻ ഈ രൂപം അംഗീകരിച്ചതു് എല്ലാ ഈശ്വരന്മാരും ഒരേ ചൈതന്യത്തിന്റെ വിഭിന്നഭാവങ്ങൾ മാത്രമാണെന്നു നിന്നെ ബോധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടിയാണു്. നീ ഇതു കണ്ടിട്ടും പാഠം പഠിച്ചില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് ഈ ധാർഷ്ട്യത്തിന്റെ ഫലം നീ തന്നെ വളരെ കാലം അനുഭവിക്കുക." എന്നു പറഞ്ഞു അന്തർദ്ധാനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. അതിനുശേഷം ആ ഭക്തൻ നാട്ടുപുറത്തു ഒരു ചെറുഗ്രാമത്തിൽചെന്നു അവിടെ താമസമാക്കി. ആ ദിക്കുകാർ അവന്റെ പ്രകൃതം എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാക്കി. കൊച്ചുകുട്ടികൾകൂടെ ഇവൻ കേൾക്കെ ഹരി! ഹരി! എന്നു പറഞ്ഞു് ഇവനെ ശുണ്ഠിപിടിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ആ സമർത്ഥൻ എന്തു ചെയ്തു എന്നറിയാമോ? രണ്ടു

കാതിലും ഓരോരോ മണിയുണ്ടാക്കി കെട്ടിത്തൂക്കി. കുട്ടികളും ഹരിഃ ഹരിഃ എന്നു പറയുവാൻ തുടങ്ങുമ്പോഴെല്ലാം ഇരുന്നും തലയാട്ടി മണി ശബ്ദിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങും. പിന്നെ ഹരിഃ നാമം ചെവിയിൽ കടക്കയില്ലല്ലോ. അതാണു വിദ്യ. ഇങ്ങിനെയാണ് ആ ഭക്തനു ഘണ്ടാകർണ്ണൻ [കർണ്ണത്തിൽ (ചെവിയിൽ) ഘണ്ട (മണി)യോടുകൂടിയവൻ] എന്ന പേർ കിട്ടിയതു്.

ഇഷ്ടമില്ലാത്ത സംഗതികളെ ത്യജിക്കുന്നതിൽ പോലും ആരും ഘണ്ടാകർണ്ണന്റെ മാതിരി ആയിപ്പോകരുതു്.

9. പ്രഭുവും ഭൃത്യനും

ഒരു വലിയ പ്രഭുവിന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു ഭൃത്യൻ ഒരിക്കൽ യജമാനനെ കാണ്മാനായി ചെന്നു. എന്തോ ഒരു സാധനംകൂടെ അവൻ വസ്ത്രമായി ഒരു തുണിയിൽ പൊതിഞ്ഞു കയ്യിൽ പിടിച്ചിരുന്നു. അവനെ കണ്ടപ്പോൾ യജമാനൻ "എന്താണതു നിന്റെ കയ്യിൽ" എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ദാസൻ തുണിയിൽനിന്നു ഒരു ചെറിയ മാമ്പഴം എടുത്തു വളരെ ഭയഭക്തിയോടുകൂടി യജമാനന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. അതു യജമാനനു വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കും എന്നാണു ആ സാധു ഭൃത്യന്റെ വിചാരം. പ്രഭുവിന്നാണെങ്കിൽ അതു എത്രയോ നിസ്സാരം. അതിലും എത്രയോ എത്രയോ നല്ല മാങ്ങകൾ തന്റെ തോട്ടത്തിൽ ധാരാളം ഉണ്ടു്. എങ്കിലും ആ ഭൃത്യന്റെ ആദരവും ബഹുമാനവും കണ്ടു് അത്യന്തം തൃപ്തിയോടുകൂടി അതെടുത്തു വളരെ സന്തോഷമായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—"ഹാ! രസികൻ മാമ്പഴം. നിനക്കിതു എവിടെനിന്നു കിട്ടി. എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി".

ഇതുപോലെ ഈശ്വരൻ ഭക്തന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിലേക്കാണു നോക്കുന്നതു്. അവിടുത്തെ ഐശ്വര്യം അവർണ്ണനീയം. എന്നാലും ഭക്തിക്കും പ്രേമത്തിനും ഭഗവാൻ വിധേയനായിത്തീരുന്നു.

വൈരാഗ്യം

10 ബ്രാഹ്മണനും സന്യാസിയും

ഒരിക്കൽ ഒരു സന്യാസി ലൌകികവും പാരത്രികവും ആയ സംഗതികളെപ്പററി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കൂട്ടത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ലോകത്തിൽ യാതൊന്നിലും ആസക്തി വെയ്ക്കുന്നതു നന്നല്ല. അതുകൊണ്ടു ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാകുകയില്ല. എല്ലാവരും സ്വാർത്ഥിയുള്ളവരാണ്. അവനവനു സഹായമായി അവനവൻ മാത്രമേ ഉള്ളു." ഇതു കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ഗൃഹസ്ഥബ്രാഹ്മണനു സന്യാസിയുടെ ഈ അഭിപ്രായം ഒട്ടും പഥ്യമായില്ല. "രാപ്പകൽ ഞാൻ എന്റെ കുടുംബത്തിനുവേണ്ടി കണക്കില്ലാതെ ബുദ്ധിമുട്ടുന്നു. അവർ എന്നെ അകൃത്രിമമായി സ്നേഹിക്കുന്നു. അവരെ എനിക്കു വിശ്വസിക്കവയ്യെന്നോ? അവർ സ്വാർത്ഥം നിമിത്തം എനിക്കുവേണ്ടി വേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്യുകയില്ലെന്നോ? ഛെ! അങ്ങിനെ വരുമോ? എന്റെ അമ്മ, എന്റെ ഭാര്യ, എന്റെ കുട്ടികൾ! അവർ എനിക്കുവേണ്ടി ജീവനെത്തന്നെ ഉപേക്ഷിക്കയില്ലെന്നോ? അങ്ങിനെ വരില്ല" എന്നെല്ലാം വിചാരിച്ചു ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"സ്വാമിൻ! അവിടുന്നു പറഞ്ഞതു് എനിക്കത്ര ബോദ്ധ്യമായില്ല. എനിക്കു സ്വല്പമായ വല്ല അസ്വാസ്ഥ്യം വരുമ്പോഴേക്കും എന്റെ അമ്മ മുതലായവർ എനിക്കുവേണ്ടി അവരുടെ ജീവൻകൂടെ കളയുവാൻ തയ്യാറാകുന്നുണ്ടല്ലൊ. അവരെയൊന്നും വിശ്വസിച്ചുകൂടെന്നോ? അങ്ങിനെ വരില്ല" ഇതു കേട്ടപ്പോൾ സന്യാസി അല്പമായി ഒന്നു ചിരിച്ചു"—"വാസ്തവം അങ്ങിനെതന്നെയാണെങ്കിൽ തീർച്ചയായും അവരെല്ലാം വിശ്വസിക്കപ്പെടാവുന്നവർതന്നെയാണു്, സ്വാർത്ഥികളല്ല, നിശ്ചയം. എന്നാൽ നിനക്കു പിഴച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. നിന്റെ അമ്മയോ, നിന്റെ ഭാര്യയോ,

നിന്റെ മകനോ, മററാരെങ്കിലുമോ നിനക്കുവേണ്ടി അവരുടെ ജീവിതം ഉപേക്ഷിക്കുമെന്ന് നീ സ്വപ്നേപി വിചാരിക്കേണ്ട. അതിന്റെ പരീക്ഷ നിനക്കു വേണമെങ്കിൽ ഞാൻ കാണിച്ചുതരാം. നീ ഇന്ന് ഗൃഹത്തിൽചെന്ന് അസഹ്യമായ വയററിൽ വേദന നടിച്ചു അവിടെ കിടക്കുക. അപ്പുറം ഞാൻ അവിടെവന്നു നിനക്കു ചില നേരമ്പോക്കുകൾ കാണിച്ചുതരാം." ഇതു് ബ്രാഹ്മണനും സമ്മതിച്ചു. വീട്ടിൽചെന്നു വയററിൽ വേദനയാണെന്നും പറഞ്ഞു നിലവിളിച്ചുതുടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും വൈദ്യന്മാർ വരുന്നു, ചികിത്സകൾ തിരക്കുകൂട്ടിയായി നടക്കുന്നു. പക്ഷേ ഒന്നുകൊണ്ടും ഒരു ഭേദമാനവും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. അമ്മയും ഭാൎയ്യയും കുട്ടികളും എല്ലാം കരച്ചിലും പിഴിച്ചിലും തകൃതി. അപ്പോൾ നമ്മുടെ സന്ന്യാസി അവിടെ കയറിവന്നു. വിവരങ്ങളെല്ലാം അദ്ദേഹത്തെ അറിയിച്ചപ്പോൾ, സന്ന്യാസി രോഗിയെ പരിശോധിച്ചു ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"രോഗം കുറെ കടുപ്പമാണ്". എങ്കിലും അസാദ്ധ്യമെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. വേറെ ആരെങ്കിലും ഒരാൾക്കു ജീവനെ ഉപേക്ഷിക്കാമെങ്കിൽ ഈ രോഗം ക്ഷണനേരം ഭേദപ്പെടുത്താം." സന്ന്യാസിയുടെ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ എല്ലാവരും പരിഭ്രമിച്ചു. സന്ന്യാസി (രോഗിയുടെ അമ്മയെ വിളിച്ചു)—"നിങ്ങളെയെല്ലാം പണിയെടുത്തു പുലർത്തുന്ന ഈ മകൻ മരിച്ചിട്ടു പിന്നെ നിങ്ങൾ ഇരിക്കുന്നതിൽ എന്തൊരു സുഖമുള്ളതു്? നിങ്ങളുടെ ജീവനെ നിങ്ങൾക്കു ഇവന്നുവേണ്ടി ഉപേക്ഷിക്കാമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ ഇവനെ രക്ഷിക്കാം. നിങ്ങൾ ഇവന്റെ അമ്മയല്ലേ. പ്രായവും കുറെ ആയല്ലോ. ചെറുപ്പക്കാരനായ ഈ മകനുവേണ്ടി ഇത്യാഗം ചെയ്യുവാൻ നിങ്ങളാൽ സാധിക്കയില്ലെങ്കിൽ പിന്നെ അതിന്നു ആർതന്നെ തയ്യാറാകും?" ഇതു കേട്ടു ആ കിഴവി കരഞ്ഞുകൊണ്ടു പറയുന്നു:—"സ്വാമി! എന്റെ മകനുവേണ്ടി അവിടുന്നു കല്പിക്കുന്നതെല്ലാം ചെയ്വാൻ ഞാൻ ഒരുക്ക

മമ്മ്. ഞാൻ എത്ര നിസ്സാരി! അവൻതന്നെയാണു് ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ടതു്. അതെല്ലാം എനിക്കു നിശ്ചയമില്ലാഞ്ഞിട്ടല്ല. എങ്കിലും ഒരു കാൎയ്യം. ഞാൻ മരിച്ചുപോയാൽ പിന്നെ എന്റെ ഈ കുഞ്ഞുങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ ആരാണു്. അതു ആലോചിക്കുമ്പോഴും എന്റെ ജീവൻ ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ എനിക്കു മനസ്സു് വരുന്നില്ല." അയാൾ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നതു് കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ഭാൎയ്യ ഹൃദയം പൊട്ടി പിളരുമാറു് ഒരു വിളിച്ചിട്ടു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു് അവളുടെ അച്ഛനമ്മമാരുടെ അടുത്തുചെന്നു ഇങ്ങിനെ പറയുകയായി:—

ഭാൎയ്യ—നിങ്ങൾ ഉണ്ടാകകൊണ്ടു എനിക്കും ഈ ത്യാഗം ചെയ്യുവാൻ തരമാകുന്നില്ലല്ലോ. ഞാൻ എന്തു പാപിയാണു് ഈശ്വരാ!

സന്ന്യാസി—നിങ്ങൾക്കു നിങ്ങളുടെ ഭൎത്താവിനുവേണ്ടി ശരീരം ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ വയ്യെന്നോ? അദ്ദേഹം അതാകഴികയില്ലെന്നു പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഭൎത്താവു മരിച്ചുപോയിക്കോട്ടെ, അല്ലേ.

ഭാൎയ്യ—അയ്യോ! ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ! ദൈവധൎമ്മമാണു് എന്റെ വിധി എങ്കിൽ എനിക്കതു വന്നുകൊള്ളട്ടെ. ഒരു പുത്രീദുഃഖം എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരെ മനഃപൂൎവ്വം അനുഭവിപ്പിക്കുവാൻ എനിക്കു പാടില്ല.

ഇങ്ങിനെ ഓരോരുത്തരും "കഴികയില്ല—കഴികയില്ല" എന്നുതന്നെ പറഞ്ഞൊഴിഞ്ഞു. മറ്റൊരുവനുവേണ്ടി ഒന്നും ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ ആരും ഉണ്ടായില്ല.

സന്ന്യാസി—(ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ദീനക്കാരനോടു്) ഇപ്പോഴും ബോദ്ധ്യമായോ, നിനക്കുവേണ്ടി ആരും ജീവൻ കളയുവാൻ തയ്യാറില്ലാ എന്നു്. ഈ ലോകത്തിൽ ആരിലും ആസക്തിവെച്ചതുകൊണ്ടു പ്രയോജനമൊന്നും ഇല്ലെന്നു ഞാൻ നിന്നോടു പറഞ്ഞതു നിനക്കിപ്പോഴും ബോദ്ധ്യമായില്ലേ!!

അതെ. ബ്രാഹ്മണനു ഇപ്പോഴെ മനസ്സിലായുള്ളൂ.

11. ഹഠയോഗിയും ഭാൎയ്യയും

ആത്മികമായ സംഗതികളെപ്പററി ഓരോന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഗുരുദേവൻ വൈരാഗ്യത്തിന്റെ മഹിമകളെപ്പററി സംസാരിക്കുന്നതുകേട്ടു ശിഷ്യൻ പറഞ്ഞു:—സ്വാമി! അടിയനും സന്യസിച്ചാൽ കൊള്ളാം എന്നുണ്ടു്. പക്ഷെ അടിയനെ ആത്മാൎത്ഥം സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു ഭാൎയ്യ ഉള്ളതുകൊണ്ടു് അതിനു നിവൃത്തി ഇല്ലാതായിരിക്കുന്നു. ഈ ശിഷ്യൻ ഇക്കാലത്തു ഹഠയോഗം പരിശീലിക്കുകയായിരുന്നു. ശിഷ്യന്റെ വ്യാമോഹനമായ ഈ പ്രലപനം കേട്ടു ഗുരു മെല്ലെ ഒന്നു ചിരിച്ചു. ഭാൎയ്യയുടെ "ആത്മാൎത്ഥ"സ്നേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവം ശിഷ്യനെ മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കണം എന്നു വിചാരിച്ചു്, അന്നു് അദ്ദേഹം യോഗമാൎഗ്ഗത്തിൽ ഗൂഢമായ ഒരു ഉപദേശവും ഒരു കല്പവും കൊടുത്തയച്ചു.

പിറേറദിവസം ഈ ശിഷ്യന്റെ വീട്ടിൽനിന്നു് ദാരുണമായി നിലവിളിയും വലിയ ബഹളവും മററും കേൾക്കാറായി. അയൽവാസികളെല്ലാം ഓടിവന്നു നോക്കിയപ്പോൾ ഗൃഹനാഥനു് ഒരു മുറിയിൽ ഇരിക്കുന്നു. ശ്വാസോച്ഛ്വാസംപോലെ ഒരു അനക്കവും ഇല്ല ജീവിയും ഇല്ല. ഇരുപ്പുതന്നെയും ബഹു ദുൎഘടനിലയിൽ. എല്ലാവരും അടുത്തു ചെന്നുനോക്കി. ജീവൻ പോയി എന്നു നിശ്ചയിച്ചു. അപ്പോഴത്തെ ഭാൎയ്യയുടെ അലമുറയും നിലവിളിയും ഒന്നും പറയുവാനില്ല. "കഷ്ടം! എന്നെ ചതിച്ചുവോ! എനിക്കിനി ആരുണ്ടു്! ഇങ്ങനെ വരുമെന്നു് ആരു വിചാരിച്ചു!" എന്നെല്ലാം പറഞ്ഞുകൊണ്ടും നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടും ആണു ബഹള കൂട്ടുന്നതു്. ബന്ധുക്കളെല്ലാം അടുത്തുകൂടി ശവസംസ്കാരത്തിനു കൊണ്ടുപോകുവാനുള്ള പുറപ്പാടായി. അപ്പോഴത്തെ ഒരു പുതിയ ദുൎഘടം. ഈ ആളുടെ ശരീരം ഒരു അസാധാരണ

ഭീതിയിൽ വളച്ചു തിരിച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു വാതിലിൽകൂടെ പുറത്തേക്കു കടക്കുവാൻ സാധിക്കയില്ല. അതിനാൽ വാതിൽ വെട്ടിപ്പൊളിക്കുവാൻ തന്നെ തീർച്ചയാക്കി; വാതിലിന്മേൽ വെട്ടുതുടങ്ങി. അതുവരെ അഭയം കൂട്ടിയിരുന്ന ഭാര്യ ശബ്ദം കേട്ടമാത്രയിൽ അവിടേക്കു് ഓടിച്ചെന്നു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—അയ്യയ്യോ! അനർത്ഥം ചെയ്യരുതേ! ഞാൻ ഒരു വിധവയായിക്കഴിഞ്ഞു. എന്നെ രക്ഷിക്കുവാൻ ഇനി ആരാണു് ഉള്ളതു്! ഈ അപ്പനില്ലാത്ത കുട്ടികളെ ഞാനിനി എങ്ങനെ പുലർത്തും. ഇന്നു് വാതിൽ വെട്ടിപ്പൊളിച്ചാൽ നാളെ അതു വെപ്പിക്കുവാൻ ആരുണ്ടു്? എന്തായാലും എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ മരണമെന്നത്രയും വന്നുകഴിഞ്ഞു. ഇനി അതിനെപ്പറ്റി വിചാരിച്ചിട്ടു കാര്യമൊന്നും ഇല്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യും കാലും വെട്ടി കളിച്ചു് എടുത്തുകൊണ്ടു പോയിക്കൊള്ളിൻ. വാതിൽ കേടുവരുത്തരുതേ" ഇതു കേട്ടുകൊണ്ടു മഠാധിപതി അതാ ചാടി എഴുന്നേല്ക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഭാവിച്ചിരുന്ന കള്ളത്തിന്റെ വീര്യമെല്ലാം ക്ഷയിച്ചു. അദ്ദേഹം സാവധാനമായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—"എടീ! നിന്റെ ഭർത്താവിന്റെ കയ്യും കാലും കണ്ടിക്കേണം. അല്ലെ" "ഞങ്ങൾക്കു് ശാസ്ത്രത്തിന്റെ സാരവും ഇങ്ങനെയാണെന്നു മനസ്സിലായപ്പോൾ അദ്ദേഹം വിത്തം കട്ടതാവും എല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ചു് അവിടെ നിന്നു് ഇറങ്ങിപ്പോകയും ചെയ്തു.

വിവേകം.

12. ബ്രഹ്മചാരിയും സർപ്പവും

ഗോപാലന്മാർ പശുക്കളെ മേച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു വലിയ വയലിന്റെ അരികത്തു ഒരിക്കൽ വളരെ വിഷമേറിയ ഒരു ഘോരസർപ്പം വസിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ആ സർപ്പം ആ

ഭയന്നു് അതിലെ ആരുംതന്നെ സഞ്ചരിച്ചിരുന്നില്ല. ഒരു ദിവസം ഒരു ബ്രഹ്മചാരി ആ വഴിയെ വന്നു. അതു കണ്ടപ്പോൾ ഗോപാലന്മാർ അടുത്തുചെന്നു "സ്വാമിൻ! ആ വഴിയെ പോകരുതേ; അവിടെ ഒരു ഭയങ്കര സർപ്പമുണ്ടു്" എന്നെല്ലാം അറിയിച്ചു. അതൊന്നും അത്ര ശ്രദ്ധിക്കാതെ ആ ബ്രഹ്മചാരി ആ വഴിയെതന്നെ പോകുവാൻ പുറപ്പെട്ടതുകണ്ടപ്പോൾ ഗോപാലന്മാർ ഭയപ്പെട്ടു പിന്നോക്കം പോന്നു. സ്വല്പനേരം ചെന്നപ്പോഴേയ്ക്കും, കുട്ടികൾ പറഞ്ഞതുപോലെ തന്നെ സർപ്പം ഫണവും വിടർത്തി ചീറി അടുത്തു. എന്നാൽ അതു സമീപത്തെത്തുന്നതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ ബ്രഹ്മചാരി ഒരു മന്ത്രം ഉച്ചരിച്ചു. ഉടനെതന്നെ ആ ഘോരസർപ്പം ഒരു പുഴുവിനെപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദത്തിനടുത്തു വീഴുകയും ചെയ്തു.

ബ്രഹ്മചാരി—നീ എന്തിനാണു് അന്യന്മാരെ ഹിംസിച്ചു് ഇങ്ങനെ കാലം കഴിക്കുന്നതു്! ഞാൻ നിനക്കു് ഒരു മന്ത്രം ഉപദേശിച്ചുതരാം. ഈ മന്ത്രം ജപിച്ചാൽ നിനക്കു് ഈശ്വരങ്കൽ ഭക്തിയുണ്ടായി, ക്രമേണ ഈശ്വരലാഭം സിദ്ധിക്കും. ഒരിക്കലും ഹിംസ ചെയ്യുകയും ഇല്ല.

സർപ്പം—(മന്ത്രം ലഭിച്ചശേഷം ഗുരുവിനെ നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ടു) ഭഗവൻ! അടിയൻ എന്തെല്ലാം സാധനകളാണു് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതു്.

ഗുരു—ഈ മന്ത്രം ദിവസേന ജപിക്കണം. ആരെയും ഹിംസിക്കയും അരുതു്. അത്രതന്നെ. കുറെകാലം കഴിയുമ്പോൾ ഞാൻ ഇതുവഴിക്കുതന്നെ വരും.

ഇങ്ങനെ ഉപദേശിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പോയി. ദിവസങ്ങൾ കുറെ പലതു കഴിഞ്ഞു. സർപ്പം ഇപ്പോൾ ആരെയും ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ലെന്ന വിവരം ഗോപാലന്മാർക്കു് എങ്ങിനെയോ മനസ്സിലായി. ഒരു ദിവസം ഒരു ബാലൻ "എന്താ

യാലും വേണ്ടില്ല, ചെന്നു നോക്കുകതന്നെ" എന്നു നിശ്ചയിച്ചു മെല്ലെ ചെന്നു നോക്കി, ഒരു പുഴുവിനെപ്പോലെ അതങ്ങു് അവിടെ കിടക്കുന്നു. അവർ അടുത്തുചെന്നു. അതു് ഒന്നും ഇളകുന്നില്ല. അതിന്റെ വാലൊന്നു തൊട്ടുനോക്കി. അനക്കവും ഇല്ല ഭാവഭേദം. അതിന്റെ വാൽ പിടിച്ചുവലിച്ചു്, നിലത്തങ്ങോട്ടു അടിച്ചു, ഒടുവിൽ വലിച്ചുദൂരം കൊടുത്തു. സർപ്പത്തിന്റെ ദേഹമെല്ലാം മുറിഞ്ഞു് ഒട്ടേറെ രക്തം പ്രവഹിച്ചു് ചത്തപോലെ കിടപ്പായി. പാമ്പു ചത്തുപോയി എന്നു നിശ്ചയിച്ചു ഗോപാലന്മാരെല്ലാം ഒഴിച്ചു. അങ്ങനെ രണ്ടു മൂന്നു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതിനു ബോധം വീണു. വളരെ വിഷമിച്ചു് ഒരുവിധം അതിന്റെ മാളത്തിൽ വന്നുപററി. ഇങ്ങനെ അനേകദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കും ആ പാമ്പു വെറും എല്ലും തൊലിയും മാത്രമായിത്തീർന്നു. പകൽ സമയത്തൊന്നും പുറത്തിറങ്ങുകയേ ഇല്ല. ദിവസേന രാത്രിയിൽ ഒരിക്കൽമാത്രം വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടി വെളിയിൽ പോയി വല്ലതും ഭക്ഷിക്കും. മന്ത്രഗ്രഹണം മുതൽ ഹിംസ നിർത്തിയതുകൊണ്ടു്, ഇല, പഴം ഇവ മാത്രമേ തിന്നുകയുള്ളു. ഏകദേശം ഒരു സംവത്സരം ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞു. അപ്പോൾ പണ്ടത്തെ ബ്രഹ്മചാരി വീണ്ടും ആ വഴിയെ വന്നു് സർപ്പത്തിന്റെ കാര്യത്തെപ്പററി അന്വേഷിച്ചു. "ആ സർപ്പത്തിന്റെ കഥ കഴിഞ്ഞിട്ടു കാലം വളരെയായി" എന്നു ഗോപാലന്മാർ അറിയിച്ചുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനു് അതു വിശ്വാസമായില്ല. അദ്ദേഹം അതിനെ ആ ദിക്കിലെല്ലാം അന്വേഷിച്ചുനോക്കി. എങ്ങും കണ്ടില്ല. പിന്നെ പേർ ചൊല്ലി വിളിച്ചു. ഗുരുവിന്റെ ശബ്ദംകേട്ടു ഉടനെ സർപ്പം അതിന്റെ മാളത്തിൽനിന്നും പുറത്തുവന്നു് ഏററവും ഭക്തിയോടുകൂടി നമസ്കരിച്ചു.

ഗുരു—എന്താ! നിനക്കു സൗഖ്യംതന്നെയോ?

സൎപ്പം—അതെ, സ്വാമി! സൌഖ്യംതന്നെയാണു്.

ഗുരു—നിനക്കു വല്ല രോഗവും പിടിച്ചുവോ? ശരീരം വല്ലാതെ ശോഷിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ.

സൎപ്പം—ഭഗവാന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചു് ഞാൻ ആരെയും ഹിംസിക്കുന്നില്ല. ഫല-പത്രങ്ങൾ മാത്രം ഭക്ഷിച്ചാണു് ഉപജീവിക്കുന്നതു്. അല്ലാതെ രോഗമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. (സൎപ്പത്തിന്നു സത്വഗുണം വൎദ്ധിച്ചതുകൊണ്ടു ഗോപാലന്മാർ ചെയ്ത അക്രമങ്ങളെല്ലാം അതു മറന്നിരിക്കുന്നു.)

ഗുരു—ആഹാരം മാറി എന്നുവെച്ചു് ഇങ്ങനെ വരുമോ? വേറെ എന്തെങ്കിലും കാരണം ഓൎമ്മിച്ചുനോക്കു്!

സൎപ്പം—(ഗോപാലന്മാർ ചെയ്തതെല്ലാം ഓൎമ്മിച്ചു) ഭഗവാനേ! ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഓൎക്കുന്നുണ്ടു്. ആ ഗോപാലന്മാർ ഒരു ദിവസം എന്നെ അടിച്ചുകൊല്ലുവാൻ ശ്രമിച്ചു. ആ പാവങ്ങൾക്കു് എന്തറിയാം.

ഗുരു—ഛെ! നീ ഇത്ര മണ്ടനാണോ? നിന്നെ രക്ഷിക്കുവാൻ നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടെ. ഹിംസിക്കുവാൻ പാടില്ലെന്നല്ലെ ഞാൻ പറഞ്ഞുള്ളു. എന്തുകൊണ്ടു നീ പത്തിവിടൎത്തി ചീറിയില്ല. എന്തുകൊണ്ടാണു നീ ചീറി അടുത്തു് അവരെ ഭയപ്പെടുത്താതിരുന്നതു്.

ദുഷ്ടജനങ്ങളുടെ നേരെ ചീറിയടുക്കുകതന്നെ വേണം. അടുത്തുചെന്നാൽ കൊത്തും എന്ന ഭയംതന്നെ ഉണ്ടാക്കണം. എന്നാൽ അവരുടെ ദേഹത്തിൽ ഒരിക്കലും വിഷമേല്പിക്കുകയും അരുതു്. അവരോടു അനിഷ്ടം ചെയ്യണ്ട. എങ്കിലും ഭയപ്പെടുത്താതെയും ഇരിക്കരുതു്.

16. യക്ഷന്റെ കനകകുടം.

അത്യാഗ്രഹം ദുഃഖത്തെയും സംതൃപ്തി സന്തോഷത്തെയും ഉണ്ടാക്കുന്നു.

ഒരു ദിക്കിൽ യക്ഷന്റെ ആവാസമുള്ള ഒരു വൃക്ഷം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ആ വൃക്ഷത്തിന്നരികിൽക്കൂടെ സഞ്ച

തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ക്ഷുരകൻ ഒരു മരത്തിൽ നിന്നു "നിനക്കു് ഏഴുഭരണി സ്വർണ്ണംവേണോ?" എന്നിങ്ങിനെ ആരോ ചോദിക്കുന്നതു കേട്ടു. നാലുപാടുംനോക്കി ആരെയും കാണാണ്ടില്ല. പക്ഷേ "ഏഴുഭരണി സ്വർണ്ണം! അതു തന്നെ ഭാഗധേയം!!" ക്ഷുരകനു ദുരാഗ്രഹം സഹിക്കാതായി. അതുകൊണ്ടു് അവൻ "വേണം വേണം. എനിക്കു വേണം. ഏഴുഭരണി സ്വർണ്ണം മുഴുവനും എനിക്കുവേണം" എന്നിങ്ങിനെ ഉറക്കെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. "ആകട്ടെ. വീട്ടിലേക്കു പൊയ്ക്കൊള്ളൂ. ഞാൻ അവിടെ കൊണ്ടുവന്നുതരാം." എന്നായിരുന്നു മറുപടി. ക്ഷുരകൻ വീട്ടിലേക്കു ഓടി, എന്താശ്ചര്യം! അവൻ വീട്ടിൽ എത്തുന്നതിനു മുമ്പായിത്തന്നെ സ്വർണ്ണഭരണികളേഴും അവിടെ എത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒന്നാന്തരം സ്വർണ്ണം. ഏഴുകുടം. പക്ഷേ ഏഴും നിറച്ചുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. ഏഴാമത്തെ ഭരണി നിറയുവാൻ അല്പംകൂടെ വേണം. ക്ഷുരകനു് ആഗ്രഹം മുഴുത്തു. "ഇതു ഏഴാമത്തെ ഭരണികൂടെ നിറയ്ക്കണം എന്നാലെ ഭാഗ്യം പൂർത്തിയാകയുള്ളു" എന്നു് അവൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഒന്നാമതായി വീട്ടിലുള്ള സ്വർണ്ണാഭരണങ്ങളും വെള്ളിപ്പണങ്ങളും എല്ലാം വിററു സ്വർണ്ണനാണയമാക്കി ഭരണിയിൽ കൊണ്ടുപോയി നിക്ഷേപിച്ചു. വലിയ വ്യത്യാസമൊന്നും ഇല്ല. നിറയുവാൻ ഇനിയും വേണം കുറെക്കൂടെ. ക്ഷുരകനു മോഹം വർദ്ധിച്ചു, വില്ക്കാവുന്നതെല്ലാം വിററു, കിട്ടുന്നേടത്തോളം കടം വാങ്ങി, എല്ലാം ഭരണിയിൽ കൊണ്ടുചെന്നു തള്ളി. നിറയുവാൻ ഇനിയും കുറെക്കൂടെയുണ്ടു്". "ഇനി എന്തു നിവൃത്തി?" എന്നായി. അവനും കുടുംബവും എല്ലാം പട്ടിണി കിടന്നു സമ്പാദിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എന്നിട്ടും ഭരണി നിറയുന്നില്ല.

തന്റെ ശമ്പളം വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് അവൻ രാജസന്നിധിയിൽ ഒരു ഹർജി ബോധിപ്പിച്ചു.

രാജാവിനു് അവനെ അല്പം പ്രിയമായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവന്റെ അപേക്ഷപ്രകാരം ശമ്പളം ഇരട്ടിച്ചു കൊടുത്തു. അവനു് തൃപ്തിയെന്നതൊന്നും ഇല്ല. കിട്ടുന്നതെല്ലാം ഭരണിയിൽ. ഒടുവിൽ അവൻ വീട്ടുതോറും നടന്നു ഭിക്ഷയെടുക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഭിക്ഷയെടുത്തു കിട്ടുന്നതും, പണിയെടുത്തു കിട്ടുന്നതും എല്ലാം ഭരണിയിൽ തന്നെ. എത്രതന്നെ ആയിട്ടും നിറയുന്നതും ഇല്ല. കാലം കഴിഞ്ഞു. ഓരോദിവസം ചെല്ലുന്തോറും ക്ഷുരകന്റെ ഗതി പരിതാപകരം തന്നെയായി. രാജാവു് ഇതു കണ്ടു ഒരു ദിവസം അവനോടു് ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—

രാജാ—എടോ! ഇതിന്റെ അർത്ഥമെന്താണു്? നിന്റെ ശമ്പളം ഇതിൽ പകുതിയായിരുന്നപ്പോഴും നീ ഇതിലും എത്രയോ ഭേദമായിരുന്നുവല്ലോ. ഇപ്പോൾ ശമ്പളം ഇരട്ടിച്ചിട്ടും നീ മഹാരോഗിയും ക്ഷീണനും ഇരപ്പാളിയും ആയിത്തീരുവാൻ കാരണമെന്തു്? നിനക്കെന്താ “യക്ഷന്റെ കുടങ്ങൾ” കിട്ടിപ്പോയെന്നുണ്ടോ?

ക്ഷുരകൻ—(പരിഭ്രമത്തോടെ) തമ്പുരാനേ! തിരുമേനിയെ ആരാണിതു തിരുവുള്ളമുണർത്തിച്ചതു്?

രാജാ—ശരി. ശരി. അങ്ങിനെയാകട്ടെ. എന്നോടു ആരും പറഞ്ഞില്ല. യക്ഷന്റെ കുടങ്ങൾ കിട്ടുന്നവരുടെ ഗതി ഇതാണെന്നു നീ മനസ്സിലാക്കിട്ടില്ല, അല്ലേ. യക്ഷൻ എനിക്കും അതു തരാമെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. അപ്പോൾ ഞാൻ ചോദിച്ചു. “പണം ഉപയോഗിക്കുവാനുള്ളതോ, അതോ വെറുതെ സൂക്ഷിക്കുവാനുള്ളതോ?” എന്നു്. എന്റെ ഈ ചോദ്യം കേട്ട ഉടനെ യക്ഷൻ ഒന്നും പറയാതെ ഓടിക്കളകയാണു ചെയ്തതു്. ആ പണം ആർക്കും തൊടുവാൻകൂടി പാടുള്ളതല്ലെന്നു നീ കേട്ടിട്ടില്ലേ. അതു കിട്ടിയാൽ അന്നുമുതൽ “സമ്പാദിക്കണം, സമ്പാദിക്കണം” എന്ന ദുരാശയേ ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. നീ വേഗംപോയി അതു മടക്കിക്കൊടുക്കു്.

ഗുരുകന്ന് അപ്പോഴത്തെ കാൎയ്യം മനസ്സിലായതു. അവൻ ഓടി വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ വന്ന "പണം മടക്കി എടുക്കണേ. പണം മടക്കി എടുക്കണേ. എനിക്ക അതാവശ്യമില്ല" എന്നിങ്ങിനെ അറിയിച്ചു. പിന്നെ അവൻ വീട്ടിൽ വന്നപ്പോഴേക്കും മണികളെല്ലാം വന്നപോലെതന്നെ പോയിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ പ്രകാരം അദ്ധ്വാനിച്ചും, പട്ടിണി കിടന്നും, ഉള്ളതെല്ലാം വിററും, നാട്ടിലെല്ലാം കടമായതും തന്നെ മിച്ചം.

ചിലരുടെ സ്വത്തിനുള്ള ആഗ്രഹം ഇങ്ങിനെയാണ്. ശരിയായ സമ്പാദ്യവും ശരിയായ ചിലവും ഇങ്ങിനെയാണെന്ന് അറിയാത്തവൎക്ക് ഉള്ളതു കൂടെ ഇല്ലാതാകുകയേയുള്ളൂ.

സാധനാപരിശീലനം

14. സന്ന്യാസിയും വിറകുവെട്ടിയും

ദിവസേന കാട്ടിൽപോയി വിറകുവെട്ടിക്കൊണ്ടുവന്ന വിററുകിട്ടുന്ന സ്വല്പാദായം കൊണ്ടു നിത്യവൃത്തി കഴിച്ചുകൂട്ടിയിരുന്ന ഒരു വിറകുവെട്ടി ഒരു ദിവസം കാട്ടിൽ വെച്ച് അതിലെ കടന്നുപോകുന്ന ഒരു സന്ന്യാസിയെ കണ്ടു. അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഈ സാധുവിൽ വളരെ ദയതോന്നി, കാട്ടിലേക്കുള്ള ഒരു വഴി കാണിച്ചുകൊടുത്തു്, ആ വഴിയിൽ കൂടെ വനാന്തൎഭാഗത്തിലേക്കു കടന്നു ചെല്ലുവാൻ ഉപദേശിച്ചു. വിറകുവെട്ടി അതുപ്രകാരം ഉള്ളിലേക്കു ചെന്നപ്പോൾ അവിടെ ഒരു വലിയ ചന്ദനമരം നില്ക്കുന്നതായി കണ്ടു. അവൻ അന്ന് അതിൽനിന്ന് ഏതാനും ഭാരം വെട്ടിയെടുത്തു പട്ടണത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു വിററു. ധാരാളം പണവും കിട്ടി. "എന്തോരു സന്ന്യാസി ചന്ദനമരത്തിന്റെ കാൎയ്യമൊന്നും

പറഞ്ഞില്ലല്ലൊ. ഉള്ളിലെയ്ക്കു കടന്നുപോരായ്കെന്നുള്ളവാക്കല്ല പറഞ്ഞുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതുകൂടെ ശരിയല്ല്" എന്നിങ്ങിനെ വിചാരിച്ച് പിറെറദിവസം കാലന്നരം നില്ക്കുന്നേടത്തുനിന്നും കുറെക്കൂടെ ഉള്ളിലേക്കു ചെന്നു. അങ്ങിനെ വളരെ ചെല്ലുന്നതിന്നുമുമ്പായി അവന്നു ഒരു ചെമ്പുഖനി കണ്ടാറായി. ഇങ്ങിനെ ഈ വിറകുവെട്ടി ദിവസംപ്രതി മുന്നോക്കം കടന്നുചെന്നു വെള്ളിഖനി, സ്വൎണ്ണഖനി, രത്നഖനി ഇവയെല്ലാം ക്രമേണ കണ്ടെത്തി; അങ്ങിനെ വലിയ ധനികനായിത്തീരുകയും ചെയ്തു.

യഥാൎത്ഥജ്ഞാനത്തെ അന്വേഷിച്ചുപോകുന്നവന്റെ ഗതി ഇങ്ങിനെ ആയിരിക്കണം. സ്വല്പമായ വല്ല സിദ്ധികളും ഉണ്ടായാൽ, അതുകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെട്ട് അവിടെ തന്നെ നില്ക്കാതെ പിന്നേയും അത്യന്ത ശ്രദ്ധയോടും ത്വരയോടും കൂടി മുന്നോട്ടു തള്ളിക്കയറിപ്പോകേണ്ടതുതന്നെ ഇരിക്കണം. എന്നാൽ അവൻ ഒടുവിൽ യഥാൎത്ഥ വസ്തുവിന്റെ ജ്ഞാന സമ്പാദനത്താൽ വലിയ ധനികനായിത്തീരുന്നതാകുന്നു.

15. അസ്ഥിരോത്സാഹം.

ഒരാൾക്കു ഒരിക്കൽ ഒരു കിണർ കുഴിക്കേണ്ടതായിവന്നു. ഒരു ദിക്കിൽ ഇരുപതു് അടിയോളം താഴ്ത്തീട്ടും വെള്ളം കാണാതിരുന്നപ്പോൾ അതിനെ തള്ളിമൂടി മറെറാരേടത്തു മുപ്പതടി താഴ്ത്തിനോക്കി. അവിടെയും ഇല്ല വെള്ളം. ഉടനെതന്നെ അതും നികത്തി മൂന്നാമതു ഒരേടത്തു നാല്പതടി കുഴിച്ചു. എന്നിട്ടും വെള്ളത്തിന്റെ ലാഞ്ഛനം കാണാതിരുന്നപ്പോൾ, നിരാശയോടെ അതും നികത്തി 'കിണറു വേണ്ട" എന്നു വെച്ചിരിപ്പായി. ഈ മൂന്നു സ്ഥലത്തും കൂടി താഴ്ത്തിയതിൽ പകുതി ഒരേ സ്ഥലത്തുതന്നെ താഴ്ത്തിയിരുന്നു എന്നു വരികിൽ അവന്നു അതിൽ തന്നെ തീൎച്ചയായും വേണ്ടവെള്ളം കിട്ടുമായിരുന്നു.

ഇതുപോലെതന്നെയാണ് ധർമ്മവിശ്വാസങ്ങൾക്ക് ഇടക്കിടയ്ക്ക് മാററം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവർക്കും അവസ്ഥ. നമുക്ക് വിജയം ഉണ്ടാകേണമെങ്കിൽ നാം ആചരിക്കുന്ന ധർമ്മത്തിന്റെ യോഗ്യതായോഗ്യതകളെപ്പററിയുള്ള ചിന്തയൊന്നും കൂടാതെ അതിൽതന്നെ ഏകാന്തമനസ്സായി യത്നിച്ചുകൊണ്ടേ ഇരിക്കണം. അല്ലാതെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് മാററിമാററിക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ ഒരിക്കലും ഒന്നിലും വിജയം കിട്ടുകയില്ല.

പഠിപ്പും അനുഭവവും

16. ഈശ്വരമയം

ഒരിക്കൽ ഒരു സന്ന്യാസി സംഭാഷണമദ്ധ്യേ തന്റെ ശിഷ്യന്മാരോട് "സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നറിഞ്ഞ് സർവ്വഭൂതങ്ങളെയും ഈശ്വരതുല്യരായി ഉപാസിക്കണം" എന്ന് ഉപദേശിച്ചു.

ഒരു ദിവസം ഈ ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരുവൻ ഹോമത്തിന് വിറക് ശേഖരിക്കുവാനായി വനത്തിൽ പോയിരുന്നു. അപ്പോൾ അകലത്തുനിന്ന് ഏതോ ഒരാൾ "ആരാണവിടെ! ഓടിക്കൊള്ളിൻ! ഓടിക്കൊള്ളിൻ! ഇതാ മദം പിടിച്ച ആന വരുന്നു! വേഗം ഓടിക്കൊള്ളിൻ" എന്നിങ്ങനെ ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറയുന്നതു് കേട്ടു. മറെറല്ലാവരും അതു കേട്ടു ഓടിപ്പോയി. എന്നാൽ ഈ ശിഷ്യൻ "ഞാൻ എന്തിനോടുന്നു. ആനയും ഈശ്വരൻ, ഞാനും ഈശ്വരൻ. ഈശ്വരൻ ഈശ്വരനെ പേടിച്ച് ഓടുകയോ? അബദ്ധം" എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ച് അവിടെത്തന്നെ നിന്നതേയുള്ളൂ. ആനയെ കണ്ടപ്പോൾ അതിനെ നമസ്കരിക്കുവാനും സ്തോത്രംചെയ്യുവാനും ആണ് തുടങ്ങിയതു്. ആനക്കാരൻ അതിന്റെ പുറത്തിരുന്നു

കൊണ്ടു് "നില്ലുണ്ടേ. മാറിക്കോ. ആന ഉപദ്രവിക്കും" എന്നും മററും വീണ്ടും വീണ്ടും പറയുന്നതൊന്നും അവൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതേ ഇല്ല. അപ്പോഴേയ്ക്കും ആന അടുത്തുവന്നു് തുമ്പിക്കൈകൊണ്ടു് അവനെ പിടിച്ചു ദൂരത്തെയ്ക്കെറിഞ്ഞുകൊടുത്തു, ആ മനുഷ്യൻ അംഗഭംഗം വന്നു ബോധരഹിതനായി അവിടെ കിടപ്പായി. ഈ വർത്തമാനം കേട്ടു് ഗുരുവും ശിഷ്യന്മാരും ഓടിവന്നു് അവനെ എടുത്തുകൊണ്ടുപോയി ശുശ്രൂഷിച്ചു. പിന്നെ അവന്നു് ബോധം വന്നപ്പോൾ—

ഒരു ശിഷ്യൻ—ആന വരുന്ന എന്നറിഞ്ഞിട്ടും നീ മാറാതിരുന്നതെന്തു്?

ശിഷ്യൻ—എല്ലാ ജീവജാലങ്ങളിലും ഈശ്വരൻ തന്നെയാണെന്നു് നമ്മുടെ ഗുരുദേവൻ അരുളിച്ചെയ്തിട്ടില്ലേ. ഓടിവരുന്നതു് ആന-ഈശ്വരൻ. നില്ക്കുന്നതു് ഞാൻ-ഈശ്വരൻ. അതുകൊണ്ടു് മാറാതെ നിന്നതു്".

ഗുരു—(ഇതു കേട്ടു്) കുഞ്ഞേ! ആന-ഈശ്വരൻ വന്നതും നീ ഈശ്വരൻ നിന്നതും ശരിതന്നെ. പക്ഷേ ആനക്കാരൻ-ഈശ്വരൻ നിന്നോടു് അവിടെ നിന്നുകൂടെന്നു് പറഞ്ഞില്ലേ. നിനക്കു് വരാൻപോകുന്ന ആപത്തിനെ ആനക്കാരൻ-ഈശ്വരൻ നിനക്കു് മുന്നറിയിച്ചു തരികകൂടിയും ചെയ്തില്ലേ. ഈശ്വരൻ എല്ലാററിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ ആനക്കാരൻ-ഈശ്വരന്റെ വാക്കിനെ നീ എന്തുകൊണ്ടു് അനുസരിച്ചില്ല. ആനക്കാരൻ—ഈശ്വരന്റെ വാക്കു് കേൾക്കേണ്ടതല്ലെന്നു് ആരു പറഞ്ഞു.

17. ആവശ്യത്തിന്നു മാത്രം

നാട്ടുപുറക്കാരനായ ഒരാൾ ഏതോ സംഗതിവശാൽ പട്ടണത്തിൽ താമസിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കാലത്തു് ഒരിക്കൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിൽ ഒരു അടിയന്തരം ഉണ്ടാകുവാൻ ഇടയായി. അതിലേയ്ക്കു് ഏതാനും സാമാനങ്ങൾ വാങ്ങി അയക്കേണമെന്നു് വീട്ടുകാർ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അടി

യന്തരം അച്ഛനെത്തിയപ്പോൾ ഒരു ദിവസം സാമാനം വാങ്ങുവാൻ പറഞ്ഞു നോക്കലോടെ വീട്ടിൽനിന്നു വന്നു എഴുന്നു എങ്ങും കാണാനില്ല. തിരച്ചിലായി. വീട്ടിൽ ഒരിടം വിടാതെ തിരഞ്ഞുനോക്കി. എല്ലാവർക്കും വളരെ വ്യസനമായി. അധികം പറയുന്നതെന്തിന്, വളരെ ശ്രമംചെയ്തു കണ്ടുപിടിച്ചു. അപ്പോൾ ഉണ്ടായ സന്തോഷത്തിന് ഒരു അളവും അതിരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. സന്തോഷത്തോടുകൂടി കുളുർന്ന് അച്ഛൻ മിഠായി, ആഭരണങ്ങൾ, പട്ടുറുമാൽ മുതലായ്കളിലെല്ലാം, ഏത് വസ്ത്രം എണ്ണിക്കൊടുത്ത വാങ്ങിച്ചശേഷം, അതുവരെയും അത്യുൽകണ്ഠയോടുകൂടി തിരഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന ആ കത്തിനെ ഉടനെ വലിച്ചെറിഞ്ഞു സാമാനം വാങ്ങുവാനായി പോയി.

കത്തിലെ വിവരം മനസ്സിലാക്കുന്നതുവരെ കത്തിന് വലിയ വിലതന്നെയാണ്. ഉള്ളിലെ വിവരം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നത്തെ ശ്രമം അതിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സാമാനങ്ങൾ കരസ്ഥമാക്കുവാനും ആകുന്നു.

അതുപോലെ നമ്മുടെ ശാസ്ത്രഗ്രന്ഥങ്ങളെല്ലാം ഈശ്വരലാഭം ഉണ്ടാകുവാനുള്ള ഉപായം ഉപദേശിച്ചിട്ടുള്ളതന്നുവരെ അത്യാവശ്യംതന്നെ. ആ വഴി ഒരിക്കൽ അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അവന്റെ ശ്രമം പ്രാപ്യസ്ഥാനത്ത് എത്തിച്ചേരുവാൻ ആയിരിക്കണം. പ്രാപ്യസ്ഥാനം ഈശ്വരൻതന്നെ.

ശ്രദ്ധ—വിശ്വാസം

18. ഇതിന്റെ പൂർവ്വവൃത്താന്തം

ഒരിക്കൽ ഒരു രാജാവിന്ന് എങ്ങിനെയോ ബ്രഹ്മഹത്യാപാപം കയ്യേല്ക്കുവാൻ ഇടയായി. ഈ പാപനിവൃത്തിക്ക്

എന്തൊരു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യേണ്ടതു് എന്നറിയുവാനായി അദ്ദേഹം തപോവനത്തിലെ ഋഷ്യാശ്രമത്തിൽ ചെന്നു. അപ്പോൾ അവിടെ ഋഷിവര്യൻ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. രാജാവു് ആഗതനായിരിക്കുന്ന വിവരം കേട്ടപ്പോൾ ഋഷികുമാരൻ ആശ്രമത്തിൽനിന്നു പുറത്തുവന്നു് രാജാവിനെ യഥോചിതം സ്വീകരിച്ചു് കുശലപ്രശ്നങ്ങൾ ചെയ്തു് വന്ന കാര്യം എന്താണെന്നു് അപേക്ഷിച്ചു. രാജാവു് വിവരമെല്ലാം പറഞ്ഞപ്പോൾ "അതു് സാരമില്ല. ശ്രദ്ധയോടുകൂടി മൂന്നു തവണ ഈശ്വരനാമം ജപിച്ചാൽ മതി. എന്നാൽ പാപമെല്ലാം തനിയെ പോയിക്കൊള്ളും" എന്നു് മഹർഷികുമാരൻ ഉപദേശിച്ചു. അതു കേട്ടുകൊണ്ടു് രാജാവു് തിരിച്ചുപോരികയും ചെയ്തു. പിന്നെ ഋഷി തിരിച്ചെത്തിയ സമയം രാജാവിന്റെ പാപനിവാരണാർത്ഥം മകൻ ഉപദേശിച്ച പ്രായശ്ചിത്തത്തിന്റെ വിവരമെല്ലാം കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ഈശ്വരനാമം ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ഒരൊററ തവണ ജപിച്ചാൽതന്നെ ജന്മജന്മാന്തരങ്ങളിൽ ചെയ്യപ്പെട്ട പാപങ്ങൾകൂടെ നിശ്ശേഷം നശിച്ചുപോകുന്നതായിരിക്കെ, എടാ, അവിശ്വാസി! ആ തിരുനാമം മൂന്നു പ്രാവശ്യം ജപിക്കുവാൻ ഉപദേശിച്ചപ്പോൾ നിന്റെ വിശ്വാസം എത്രമാത്രം ബലഹീനമായിരിക്കുന്നു! നിന്റെ ഈ വിശ്വാസക്കുറവിന്നു് നീ ഒരു ചണ്ഡാളനായി പോകട്ടെ.

ഈ ഋഷികുമാരനാണു് രാമായണത്തിലെ ഗുഹൻ.

19. ജടിലനും കൃഷ്ണനും

അതിതീവ്രമായ ശ്രദ്ധയാണു് ഈശ്വരപ്രേമത്തിന്നുള്ള ശരിയായ മാർഗ്ഗം. ഒരു കൊച്ചുകുട്ടിയ്ക്കുള്ളതുപോലെയുള്ള ശ്രദ്ധ വേണം. കുട്ടിക്കു് അമ്മയെ കാണുവാനുള്ള ശ്രദ്ധ എത്രപ്രകാരമായിരിക്കുമോ അതുപ്രകാരമുള്ള ശ്രദ്ധയാണു് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതു്.

ജടിലൻ തന്നെ ചെറുപ്പംമുതൽക്കു പള്ളിക്കൂടത്തിൽ പോയിക്കൊണ്ടിരുന്ന ഒരു ദരിദ്രബാലനാണ്. പള്ളിക്കൂടത്തിലേക്കുള്ള വഴി ഒരു കാട്ടരികിൽക്കൂടെ ആയിരുന്നതുകൊണ്ട് ആ സാധുബാലൻ ഏകാകിയായിത്തന്നെ ഈ വനപ്രദേശത്തിൽകൂടെ പോകേണ്ടതായിവന്നു. അസമയങ്ങളിൽ ആ വഴിയെ പോകുമ്പോൾ പലപ്പോഴും ഈ വിജനസ്ഥലത്തുവെച്ച് ആ ചെറുബാലൻ പേടിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഒരു ദിവസം കാര്യമൊന്നും അറിയുവാൻ പ്രാപ്തിയാകാത്ത ആ സാധുബാലൻ വളരെ ദീനസ്വരത്തിൽ അമ്മയെ വിവരമെല്ലാം അറിയിച്ചപ്പോൾ—

അമ്മ:—കുഞ്ഞേ! എന്തു കഷ്ടം. നാം പാവപ്പെട്ടവരല്ലേ? ഒരാളെ ഒപ്പം കൂട്ടുവാനൊന്നും നമുക്ക് വകയില്ലല്ലോ. എങ്കിലും നീ ഭയപ്പെടേണ്ട. നിനക്ക് പേടിയാകുമ്പോൾ നീ "കൃഷ്ണജ്യേഷ്ഠാ! കൃഷ്ണജ്യേഷ്ഠാ!" എന്ന് ഉറക്കെവിളിക്കുക. കൃഷ്ണൻ നമ്മളെ തീർച്ചയായും സഹായിക്കാതിരിക്കയില്ല.

ജടിലൻ—അമ്മേ! ഈ കൃഷ്ണജ്യേഷ്ഠൻ ആരാണ്? എവിടെയാണ്?

അമ്മ—എന്റെ മകൻ. നിന്റെ സഹോദരൻ. അവനാണ് നമ്മുടെ രക്ഷിതാവ്. അവനെ എവിടെയും കാണാം.

അതിന്നുശേഷം ജടിലൻ അതിലെ കടന്നുപോയപ്പോൾ ഒരിക്കൽ അവന്നു പേടിയായി. അവൻ അപ്പോൾ അമ്മ പറഞ്ഞതോർത്തു "കൃഷ്ണജ്യേഷ്ഠാ! കൃഷ്ണജ്യേഷ്ഠാ" എന്ന് ഉറക്കെ വിളിച്ചുനോക്കി ആരെയും കണ്ടില്ല. "ഓ! ജ്യേഷ്ഠാ! ഇവിടെ വരണേ. ജ്യേഷ്ഠൻ എവിടെയാണ്! ഇങ്ങോട്ടു ഓടി വരണേ. എനിക്ക് പേടിയാകുന്നു!" എന്ന് പിന്നെയും ഉറക്കെ വിളിച്ചു നിലവിളിച്ചു. ഈ പരിത്രസ്തബാലന്റെ ഇപ്രകാരമുള്ള രോദനം കേട്ടപ്പോൾ ഗോപാലകൃഷ്ണനു സഹിക്കവയ്യാതായി. അതിനാൽ ഒരു ഗോപാലബാലന്റെ

ആകൃതിയിൽ കൃഷ്ണൻ പ്രത്യക്ഷനായി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—അനുജാ ഞാനിതാ. നീ എന്തിനാണ് ഭയപ്പെടുന്നതു്. എന്റെകൂടെ പോരു്. ഞാൻ നിന്നെ പള്ളിക്കൂടത്തിൽ കൊണ്ടുപോയാക്കാം. നീ വിളിക്കുമ്പോഴെല്ലാം ഞാൻ വരുന്നുണ്ടു്. നീ ഭയപ്പെടേണ്ട."

യഥാർത്ഥവിശ്വാസത്തിന്റെയും ശ്രദ്ധയുടെയും ശക്തി ഏവംവിധം ആകുന്നു.

മനസ്സ്.

20. സന്യാസിയും ദാസിയും.

മനസ്സുകൊണ്ടു ചെയ്യപ്പെടുന്നതാണു കർമ്മം. അല്ലാതെ ശരീരംകൊണ്ടു ചെയ്യപ്പെടുന്നതല്ല.

ഒരു ക്ഷേത്രത്തിന്നു സമീപം ഒരിക്കൽ ഒരു സന്യാസി താമസിച്ചിരുന്നു. ഈ സന്യാസിയുടെ ആശ്രമത്തിന്നു എതിർമുഖമായി ഒരു ദാസിയുടെ വീടും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ ആളുകളുടെ വരവും പോക്കും ബഹളവും മറ്റുംകണ്ടു മനസ്സുകെട്ടി ഒരു ദിവസം സന്യാസി ആ ദാസിയെ വിളിച്ചുവരുത്തി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"നീ മഹാപാപിയാണു്. രാവും പകലും ഇടവിടാതെ പാപം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. കഷ്ടം! നിന്റെ ഗതി വളരെ ഭയങ്കരം ആയിരിക്കും." ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ആ ദാസിക്കു വളരെ വ്യസനമായി. ആന്തരമായ മനഃസന്താപത്തോടുകൂടി അവളുടെ അധർമ്മവ്യാപാരങ്ങളെ കനിവുററു പൊറുത്തുകൊള്ളുവാൻ അവൾ ഈശ്വരനോടു പ്രാർത്ഥിച്ചു. എന്നാൽ അവളുടെ ഉപജീവനമാർഗ്ഗവും കുലധർമ്മവും ദാസീവൃത്തിയായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അതിനെ ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ അവളെക്കൊണ്ടു സാധിച്ചില്ല. എങ്കിലും ശരിയായ ബോധം ഉണ്ടായിരു

ണ്ണുകൊണ്ടു മാംസദേഹം പാപം ചെയ്യുന്നോടുകൂടിയും അവളുടെ നിർമ്മലമായ മനസ്സു് ഈശ്വരസന്നിധാനത്തിൽ ആ പാപത്തിന്നു മാപ്പു ചോദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായി ത്തന്നെ ചെയ്തിരുന്നതു്.

തന്റെ ഉദ്ദേശം ഫലപ്പെടുമായില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ സന്യാസിക്കു ദേഷ്യംവന്നു. "ഒക്കട്ടെ, ഇവരുടെ അപരാധത്തിന്റെ കണക്കറിയണമല്ലൊ" എന്നു വിചാരിച്ചു, ആരെങ്കിലും അവളുടെ വീട്ടിലേക്കു കയറിപ്പോകുന്നതുകണ്ടാൽ ഈ സന്യാസി ഒരു കല്ലെടുത്തുവെച്ചു കണക്കാക്കുവാൻ തുടങ്ങി. സന്യാസിയുടെ ശ്രദ്ധയെല്ലാം വേശ്യാഗൃഹത്തിൽ ആരാം പോകുന്നതു നോക്കുന്നതിൽ മാത്രമായിത്തീർന്നു. ഇങ്ങിനെ കുറെകാലം കഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കുതന്നെ ഈ കല്ലുകൾ ഒരു ചെറുകുന്നുപോലെ കൂടിക്കഴിഞ്ഞു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം ഈ കല്ലിൻകുന്നിനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ആ വേശ്യയോടു വീണ്ടും ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"നീ ഇതു കണ്ടുവോ? ഇതിലെ ഓരോ കല്ലും നീ ചെയ്ത പാപത്തിന്റെ എണ്ണമാകുന്നു. ഞാൻ ഇനിയും നിനക്കു നല്ലതു പറഞ്ഞുതരാം. മേലിലെങ്കിലും നീ പാപം ചെയ്യരുതു്". ഈ ഉപദേശം കേൾക്കുകയും പാപാധിക്യത്തെ കാണിക്കുന്ന കല്ലിൻകുന്നു കാണുകയും ചെയ്തപ്പോഴേക്കു് അവൾ അത്യന്തം വ്യസനാക്രാന്തയായി കരഞ്ഞു് "ഭഗവാനെ! ഭക്തവത്സല! ഈ മഹാപാപിയുടെ ജീവിതത്തിൽനിന്നു് എന്നെ ഇനിയും മോചിപ്പിക്കാറായില്ലെ. ഞാൻ എത്രകാലം ഇനിയും ഇതിനെ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം." എന്നിങ്ങിനെ ഈശ്വരനോടു പ്രാർത്ഥിച്ചു. ആ നിഷ്കപടയുടെ പ്രാർത്ഥന ഈശ്വരൻ കേട്ടു. അവൾ അന്നുതന്നെ മരിച്ചു. വിധിയുടെ മഹിമയും ആരറിയും. അതേസമയത്തിൽതന്നെ സന്യാസിയും ദേഹത്യാഗം ചെയ്തു. എന്നാൽ വിഷ്ണുദൂത

ന്മാർവന്ന് ആ ദാസിയുടെ ജീവനെ സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കും യമകിങ്കരന്മാർ വന്ന സന്ന്യാസിയുടെ ജീവനെ നരകത്തിലേയ്ക്കും കൊണ്ടുപോയി. ആ സന്ന്യാസിക്ക് ആ ദാസിക്കു സിദ്ധിച്ച സൌഭാഗ്യം കണ്ടപ്പോൾ വളരെ ആശ്ചര്യംതോന്നി. അദ്ദേഹം യമകിങ്കരന്മാരോട് ഇങ്ങിനെ ചോദിച്ചു:—

സന്ന്യാസി:—എന്തൊരന്യായമാണിത്! ഇങ്ങിനെ തന്നെയാണോ ഈശ്വരന്റെ നീതിപരിപാലനം? ഞാൻ എന്റെ ജീവിതം മുഴുവനും സന്ന്യാസവൃത്തിയിൽത്തന്നെ. എന്നെ ഇതാ നിങ്ങൾ നരകത്തിലേയ്ക്കു പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു. എന്നാൽ അവൾ, ആ പരവേശ്യ, അവളുടെ ജീവിതംമുഴുവനും മഹാപാപങ്ങളെ ചെയ്തു. അവളെ അതാ കൊണ്ടുപോകുന്നു സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്ക്. എന്തൊരക്രമമാണിത്.

യമദൂതന്മാർ:—ഈശ്വരവിധി എപ്പോഴും ന്യായമായേ ഇരിക്കയുള്ളൂ എന്ന് അറിഞ്ഞുകൊള്ളുക. "നിന്റെ സങ്കല്പംപോലെ നീ ആയിത്തീരുന്നു." പ്രശസ്തിയും പ്രതാപവും ഉണ്ടാകുന്നതിനുവേണ്ടി നീ നിന്റെ ജീവകാലം മുഴുവനും ബാഹ്യാഡംബരങ്ങളിൽ മാത്രം ശ്രദ്ധവെച്ചു കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഈശ്വരൻ നിനക്ക് ആവക സുഖങ്ങളെല്ലാം അനുവദിച്ചുതരികയും ചെയ്തു. നിന്റെ ഹൃദയമാകട്ടെ തീവ്രമായ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ഈശ്വരപാദത്തെ ആഗ്രഹിച്ചില്ല. എന്നാൽ ഈ ദാസി അവളുടെ ശരീരംകൊണ്ടു നിരന്തരം പാപംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു എങ്കിലും അവളുടെ മനസ്സു രാവും പകലും ഈശ്വരങ്കൽത്തന്നെയായിരുന്നു നിക്ഷേപിച്ചതു്. നോക്കുക. നിന്റെ മാംസശരീരത്തിനും അവളുടെ മാംസശരീരത്തിനും എന്തൊരന്തരം അനുഭവമാണ് ഉണ്ടാകുന്നത് എന്നു കാണണമെങ്കിൽ ഇതാ കീഴ്പോട്ടു നോക്കുക. നീ നിന്റെ ശരീരംകൊണ്ട് ഒരു പാപവും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ അവരതാ അതിനെ മാലകളും മറ്റും അണിയിച്ചു വാദ്യഘോഷങ്ങ

ളോടുകൂടി സംസ്കാരംചെയ്യാൻ നദീതീരത്തിലേക്കു കൊണ്ടു പോകുന്നു. എന്നാൽ ശരീരംകൊണ്ടു പാപംചെയ്ത അവളുടെ ശരീരം അതാതു കാക്കയും കഴുകനും കൊത്തി വലിക്കുന്നു. എങ്കിലും അവൾ മനസ്സിൽ പരിശുദ്ധയായിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവളുടെ ജീവൻ പരിശുദ്ധന്മാരുടെ ലോകത്തിലേക്കു പോകുന്നു. നിന്റെ മനസ്സാകട്ടെ സദാ അവളുടെ പാപകർമ്മത്തെപ്പററിത്തന്നെ ചിന്തിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു് അതു് അശുദ്ധമായി, മലിനപ്പെട്ടുപോയി. അതുനിമിത്തം അതു് അശുദ്ധലോകത്തിലേക്കും പോകുന്നു.

21. മത്സ്യഗന്ധിനികളും പുഷ്പവാസനയും

ശീലങ്ങളുടേയും പൂർവ്വാചാരങ്ങളുടേയും ഇതുപോലെ പഴകിപ്പോയാൽ അവക്കു് ഉണ്ടാകുന്ന ശക്തിയും പ്രാബല്യവും ആശ്ചര്യകരമാകുന്നു.

ഒരുകൂട്ടം മുക്കുവസ്ത്രീകൾ ഒരിക്കൽ അയൽഗ്രാമത്തിലുള്ള ചന്തയിൽപോയി മത്സ്യംവിററു മടങ്ങിവരുന്ന സമയത്തു നേരം രാത്രിയായിപ്പോയതിനാൽ അവക്കു് അവരുടെ വീടുകളിലേക്കു് അന്നു തിരിച്ചുപോകുവാൻ സാധിക്കാതെവന്നു. അതിനാൽ വഴിക്കുള്ള ഒരു പുഷ്പത്തോട്ടക്കാരന്റെ വീട്ടിൽ കയറി കിടക്കുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ആ തോട്ടക്കാരന്റെ വീട്ടിൽ ഇവക്കു കിടക്കുവാൻ കൊടുക്കുന്നതിനു പ്രത്യേകസ്ഥലം ഇല്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു, പിറേറദിവസം കാലത്തു പതിവുകാക്കു കൊടുക്കുവാൻ പുഷ്പങ്ങൾ ശേഖരിച്ചുവെച്ചിരുന്ന മുറിയിലാണു് ഇവർ കിടക്കുവാൻ ഇടയായതു്. പൂക്കളിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന മനോഹരമായ പരിമളം ആ മുറിയിലെങ്ങും ധാരാളമായി നിറഞ്ഞിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആ മുക്കുവസ്ത്രീകൾക്കു് അല്പംപോലും ഉറക്കം വന്നില്ല. ഒടുവിൽ അവരിൽ ഒരുത്തി ഒരു സൂത്രം കണ്ടുപിടിച്ചു് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—കൂട്ടക്കാരെ! നമുക്കൊരു കാര്യം ചെയ്യാം. നമ്മുടെ

ഴിഞ്ഞ മത്സ്യക്കൊട്ടകൾ മൂക്കിന്നരികെ വലിച്ചുവെച്ചു നോക്കുക. എന്നാൽ അതിന്റെ സൗരഭ്യം ഈ ദുർവ്വാസനയെ നമ്മുടെ മൂക്കിൽ കടക്കുവാൻ അനുവദിക്കുകയില്ല. എല്ലാവരും ഈ യുക്തിപൂർണ്ണമായ അഭിപ്രായത്തെ സ്വീകരിച്ചു് അങ്ങിനെ ചെയ്തു. ഉടനെതന്നെ എല്ലാവരും ഉറങ്ങുവാനും തുടങ്ങി.

മായ

22. ബ്രാഹ്മണയജമാനനും ചണ്ഡാലദാസനും

മായയെ കണ്ടെത്തുവാനേ പ്രയാസമുള്ളു. കണ്ടെത്തി കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അതു തൽക്ഷണം കുതിച്ചുകളയും.

ഒരു ബ്രാഹ്മണാചാര്യൻ ഒരിക്കൽ നാട്ടുപുറത്തു താമസിക്കുന്ന തന്റെ ശിഷ്യനെ കാണുവാൻ പുറപ്പെട്ടു. അടുത്തെല്ലാം അന്വേഷിച്ചിട്ടും തൽക്കാലം കൂടെ പോകുവാൻ ദാസനായി ആരെയും കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഏകാകിയായി പുറപ്പെട്ടു. അങ്ങിനെ കുറെ ദൂരം ചെന്നപ്പോൾ അവിടെ ഒരു ചെരുപ്പുകുത്തി നില്ക്കുന്നതായി കണ്ടു് അവനോടു—

ബ്രാഹ്മണൻ—എടോ! നീ എന്റെ കൂടെ വരുന്നോ? നിനക്കു സുഖമായി സാപ്പാടു തരാം. നല്ല സുഖമാണു്. മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ പോരെ.

ചെരുപ്പുകുത്തി—തമ്പുരാനെ! അതിന്നു വിരോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. പക്ഷെ അടിയൻ ചെരുപ്പുകുത്തിയല്ലേ. ഒരു ചണ്ഡാളൻ. അടിയനു് ഇവിടത്തെ ഭൃത്യനായി പോരാമോ?

ബ്രാഹ്മണൻ—മിണ്ടാതിരി. അതൊന്നും സാരമില്ല. നീ ആരാണെന്നു് ആരോടും പറയുവാൻ പോകേണ്ട. ആരെ

ത്തു കോപിച്ചാലും മിണ്ടാതിരിക്കേണം. പിന്നെ നിനക്കു പോരാതെന്താ?

ഉണ്ണിയുടെ സ്വാമിയും ബ്രാഹ്മണന്റെ ഉപദേശവും ഓൎത്തപ്പോൾ അവന്നും ധൈൎയ്യംവന്നു. തന്റെ പോക്കുംകൂടി പോയി വൈകുന്നേരമായപ്പോഴേക്കും ശിഷ്യന്റെ വീട്ടിലെത്തി. സന്ധ്യക്കു ആചാൎയ്യൻ അനുഷ്ഠാനത്തിന്നിരിക്കുമ്പോൾ വേറെ ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ അവിടെവന്നു ഈ ശിഷ്യനോടു "എടാ! അവിടുന്നു എന്റെ ഒരു ചെരിപ്പിങ്ങോട്ടെടുക്കണം" എന്നു പറഞ്ഞു. ദാസൻ യജമാനന്റെ ശാസന അനുസരിച്ചു ഇങ്ങിനെ ഒന്നുംതന്നെ മിണ്ടിയില്ല. ബ്രാഹ്മണൻ ആവൎത്തിച്ചു. ദാസൻ മിണ്ടുന്നില്ല. പിന്നെയും പിന്നെയും പറഞ്ഞുനോക്കി. എന്തായിട്ടും അവിടെ ഒരനക്കവും ഇല്ല. ബ്രാഹ്മണന്നു ദേഷ്യംവന്നു. "എടാ ചണ്ഡാള! ഒരു ബ്രാഹ്മണന്റെ ശാസനയെ നിരസിക്കുവാൻ നിനക്കു അത്രയ്ക്കധികാരമായിപ്പോയോ? നില്ലവിടെ. ഞാൻ ചകിളിയൻ" ദാസൻ ഇതു കേട്ടപ്പോഴേക്കും പേടിച്ചു വിറയ്ക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അവൻ തന്റെ യജമാനന്റെ അടുത്തുചെന്നു വളരെ ദയനീയമായ സ്വരത്തിൽ "തമ്പുരാനേ! ആളെ അറിഞ്ഞുപോയി. ഇനി അടിയന്നു ഇവിടെ നിന്നുകൂടാ. അടിയൻ പോണു" എന്നു പറഞ്ഞു ഓടിക്കളഞ്ഞു. ഇതുപോലെ തന്നെയാണു മായയും. അറിഞ്ഞാൽപിന്നെ നില്ക്കുകയില്ല.

23. രാമനും, സീതയും, ലക്ഷ്മണനും.

യൌവരാജ്യാഭിഷേകവിഘ്നം വന്നതിന്നുശേഷം താതാജ്ഞയെ അനുസരിക്കുന്നതിന്നുവേണ്ടി സൂൎയ്യവംശതിലകന്മാരായ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണന്മാരും, രാമന്റെ സഹധൎമ്മചാരിണിയും ബാലികയും ആയ ജാനകിയും അരണ്യവാസത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടു. രാമൻ മുമ്പിൽ, പിന്നാലെ സീത, ഒടുവിൽ ലക്ഷ്മണകുമാരൻ ഇങ്ങിനെയായിരുന്നു അവർ കാ

ട്ടിൽ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. ലക്ഷ്മണകുമാരനു രാമന്റെ ശരീരംമുഴുവനും അന്തരംവിനാ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും സീതാദേവി മദ്ധ്യസ്ഥയാകയാൽ അതു സാദ്ധ്യമായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു ലക്ഷ്മണൻ സീതാദേവിയോടു് ഒരു ഭാഗത്തേയ്ക്കു് അല്പം മാറിനില്ക്കുവാൻ അപേക്ഷിച്ചു. സീതാദേവി മാറിയ ഉടനെ ലക്ഷ്മണന്റെ ആഗ്രഹനിവൃത്തി വരികയും ഭഗവന്റെ രൂപം മുഴുവനും പ്രത്യക്ഷമായി കാണുകയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെയാണു് ബ്രഹ്മവും; മായയും, ജീവനും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതു്. മായ മദ്ധ്യസ്ഥയായിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം സൃഷ്ടിക്കു് സ്രഷ്ടാവിനെ കാണുവാൻ സാധിക്കുന്നതായിരിക്കയില്ല. മനുഷ്യനു മായാവരണം ഉള്ള കാലത്തോളം ഈശ്വരദർശനം ഉണ്ടാകുന്നതല്ലതാനും.

കാമിനീകാഞ്ചനം

24. ആദ്ധ്യാത്മികഗുരുവും ശാസ്ത്രാഗ്രഹഗുരുവും

ഒരു ദരിദ്രനായ വാദ്ധ്യാർബ്രാഹ്മണനു വളരെ ധനികനായ ഒരു ശിഷ്യൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ ശിഷ്യൻ ഒരു വലിയ കച്ചവടക്കാരനും, എങ്കിലും ഒരു പരമലുബ്ധൻ കൂടിയും ആയിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ഈ വാദ്ധ്യാർക്കു തന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ പൊതിഞ്ഞുവെയ്ക്കുവാൻ ഒരു കഷണം ശീല ആവശ്യമായി തീർന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഈ ശിഷ്യന്റെ അടുത്തുചെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടു. അതു കേട്ടപ്പോൾ കച്ചവടക്കാരൻ "ഹോ! അതിനെന്താ പ്രയാസം! അവിടുന്നു് അല്പസമയം മുമ്പെ ഈ വിവരം എന്നോടു പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ അവിടെയ്ക്കു് ആവശ്യമുള്ളതെല്ലാം എടുക്കാമായിരുന്നുവല്ലോ. ഇ

പ്പോൾ അവിടേക്കു പററിയ തരത്തിലുള്ള കല്യാണങ്ങളൊന്നും ഇവിടെ കിടപ്പില്ല. ആട്ടെ, അവിടുത്തെ കാര്യം ഞാൻ പ്രത്യേകം ഓർത്തിരുന്നുകൊള്ളാം, എന്നാലും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ഓർമ്മപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടെ ഇരിക്കണം. എല്ലാം ശരിപ്പെടുത്തിക്കളയാം" എന്നെല്ലാം ചക്കരവാക്കു പറഞ്ഞതല്ലാതെ ഒന്നും ഫലിച്ചില്ല. ബ്രാഹ്മണൻ ഇച്ഛാഭംഗത്തോടെ മടങ്ങേണ്ടതായി തന്നെ വന്നു.

ജ്യോതിഷ്യന്മാർ തമ്മിൽ നടന്ന ഈ സംഭാഷണം മുഴുവനും ശിഷ്യൻ്റെ ഭാര്യ മറവിലിരുന്നു കേട്ടിരുന്നു. ആ സ്ത്രീ തൽക്ഷണംതന്നെ ഒരാളെ അയച്ചു വാര്യരെ അകത്തേക്കു വരുത്തി "സ്വാമി എന്താണു് ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നതു്" എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ഉണ്ടായ സംഗതികളെല്ലാം ബ്രാഹ്മണൻ ആ സ്ത്രീയെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ "ആട്ടെ! ഇവിടുന്നു് ഇപ്പോൾ മഠത്തിലേക്കു മടങ്ങിക്കൊള്ളണം. അവിടേക്കാവശ്യമുള്ള ശീല നാളെ കാലത്തു ഞാൻ അവിടെ എത്തിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം" എന്നു പറഞ്ഞു. ബ്രാഹ്മണൻ അതുകേട്ടു സന്തോഷിച്ചു പോകയും ചെയ്തു. അന്നു രാത്രി വ്യാപാരശാല പൂട്ടി കച്ചവടക്കാരൻ വീട്ടിൽ വന്നപ്പോൾ:—

ഭാര്യ—കട പൂട്ടിയോ?

കച്ചവടക്കാരൻ—ഉവ്വ്. എന്താ വേണ്ടതു്?

ഭാര്യ—വേഗംചെന്നു് എനിക്കു് നല്ലതായ രണ്ടു പുടവ കൊണ്ടുവന്നു തരണം.

കച്ചവടക്കാരൻ—എന്താ ഇത്ര ബദ്ധപ്പാടു്. നാളെ പോരെ. രാവിലെ കട തുറന്നു ഉടനെ തന്നെ നാലെണ്ണം എത്തിക്കാമല്ലൊ.

ഭാര്യ—അതൊന്നും പോരാ. എനിക്കു് ഇപ്പോൾതന്നെ കിട്ടിയേ കഴിയൂ. ഒരു നിമിഷം താമസിക്കവയ്യ.

പാപം എന്തു കഷ്ടമാണേ! വല്ല ഉപായവും പറഞ്ഞു തന്നു് അയയ്ക്കുവാനുള്ള ഗുരുവാരെന്നോ. ഇതു്? ഉടനടി അന്നം തിന്നേണ്ടതായ പുത്രകളത്രങ്ങളെ കൊടുക്കുന്ന ശുശ്രൂഷകളൊന്നും വല്ലേ. മറെറാ ആത്യന്തിക ഗുരുവിനെ നിരസിച്ചതിൽ ജീവിക്കുന്നതിനു എന്തു വൈഷമ്യം! ഈ ഗുരുവിനെ നിരസിച്ചാലും പിന്നെയുണ്ടോ മോക്ഷം! ഒടുവിൽ ആ പാതിരാത്രി സമയത്തു് ആ സാധുകച്ചവടക്കാരൻ, ജലപാനം കൂടെ ചെയ്യുന്നതിനു മുമ്പായി ചെന്നിപ്പോയി കട തുറന്നു് ഗുരു ആവശ്യപ്പെട്ട വസ്ത്രം എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു കാഴ്ചവെച്ചു. പിറേറന്നു് രാവിലെ ആ ഗൃഹിണി ആ വസ്ത്രത്തെ ഗുരുവിനു കൊടുത്തയച്ചപ്പോൾ പറഞ്ഞയച്ചതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"മേലിൽ ഇവിടെനിന്നു് അങ്ങേക്കു വല്ലതും ആവശ്യമാകുമ്പോൾ ആ വിവരം എന്നെ അറിയിച്ചാൽമതി; എന്നാൽ അതു് ഉടനെതന്നെ അവിടെ എത്തിച്ചുകൊള്ളാം."

അതുപോലെ നമുക്കു് ആവശ്യമുള്ളതെല്ലാം കരുണാമൂർത്തിയായിരിക്കുന്ന നമ്മുടെ ലോകമാതാവിനോടു് ആവശ്യപ്പെടുവാൻ നമുക്കു ബോധം സിദ്ധിക്കുന്നതായിരിക്കും. ഈ ലോഭം ഇതര ഭോഗങ്ങളിൽ ചേർപ്പാൻ ഉണ്ടാകുന്ന സിദ്ധി ഇത്ര സുഗമവും തീവ്രവും ആയിരിക്കയില്ല.

൨൫. തലയണമന്ത്രം

ഉപജീവനത്തിനു മറ്റുമാർഗ്ഗം ഇല്ലാതിരുന്ന ഒരാൾ ഒരു ഉദ്യോഗം യാചിച്ചു് അവിടെയുള്ള കമ്പനി മാനേജരുടെ അടുത്തുചെന്നു് പലതവണ നിന്നുനോക്കി. ചെല്ലുമ്പോഴെല്ലാം "ഇന്നു തരമില്ല നാളെവരൂ—മറ്റന്നാൾ വരൂ—ഇനി മേലിൽ വരൂ—അടുത്തമാസം വരൂ—പിന്നത്തേതിൽ വരൂ—ദീപാവളികഴിഞ്ഞു വരൂ എന്നിങ്ങിനെ പലേ കഴിവുകൾ പറഞ്ഞു മടക്കി അയയ്ക്കുകയായിരുന്നു പതിവു്. ഒരു ദിവസം ആ സാധുമനുഷ്യൻ തന്റെ ഗൃഹപ്പിഴകളെല്ലാം ഒരു സ്ത്രീ

ഹിതനോട്" പറഞ്ഞതുപ്രകാരം ആ സ്നേഹിതൻ ഇങ്ങിനെ ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തു—താൻ എന്തൊരു മന്ദനാണ്"! ആ വിദ്വാന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു നടന്നുനടന്നു തന്റെ "പാദക്ഷയം" വരുത്തുന്നതെന്തിനു; ഉദ്യോഗം വേണമെങ്കിൽ ഒരു കാര്യം ചെയ്യുക. ആയാളുടെ ഭാര്യയുടെ അടുത്തുചെന്നു സേവിച്ചു" നിന്നോളൂ. എന്നാൽ നിനക്കു തീർച്ചയായും ഉദ്യോഗം കിട്ടും. "അങ്ങിനെയാണെന്നോ? എന്നാൽ ഞാൻ ഇപ്പോൾ തന്നെ പോയിക്കളയാം" എന്നു പറഞ്ഞു" ആ ആൾ യാത്രയായി. മന്ത്രിയുടെ വീട്ടിൽ ചെന്നു കയറി, ഭാര്യയെ കണ്ട ഉടനെ ഒന്നു വലിച്ചു തൊഴുതു"—

ബ്രാഹ്മണൻ—കൊച്ചമ്മേ! ഞാൻ വലിയ പരാധീനക്കാരനാണ്". ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ; ഉപജീവനത്തിനു വഴിയൊന്നും ഇല്ല. വളരെ കാലമായി കൊച്ചമ്മേ! ഒരു തൊഴിലും ഇല്ലാതിരിക്കയാണ്". കുഞ്ഞുകുട്ടി പരാധീനങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ട്". അവരൊക്കെ പട്ടിണികിടന്നു ചാകാറായി. കൊച്ചമ്മയല്ലാതെ എന്നെ രക്ഷിക്കുവാൻ ആരും ഇല്ല.

മന്ത്രിയുടെ ഭാര്യ—പാപം. അതിനു ഞാൻ എന്തു വേണം? ഹാ! നിങ്ങളുടെ കഷ്ടപ്പാടുകൾ എനിക്കും സങ്കടം തോന്നുന്നു. പക്ഷേ ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ ഒരു നിവൃത്തിയും ഇല്ലല്ലൊ.

ബ്രാഹ്മണൻ— അയ്യൊ. അയ്യൊ. കൊച്ചമ്മേ! സകല സമ്പത്തും തികഞ്ഞിരിക്കുന്ന കൊച്ചമ്മ ഒരു വാക്കു ചിലവിട്ടാൽ ക്ഷണനിമിഷത്തിൽ എനിക്കു ജോലിയായി. അവിടത്തെ കുഞ്ഞുകുട്ടികളെ ഈശ്വരൻ രക്ഷിക്കാതിരിക്കയില്ല. ഓ ഭഗവതി.

മന്ത്രിയുടെ ഭാര്യ—ഞാൻ ആരോടു പറയണം എന്നാണു നിങ്ങൾ പറയുന്നതു? (പാവം! ഈ ബ്രാഹ്മണൻ വളരെ കഷ്ടത്തിലായിരിക്കുന്നു. കഴിയുമെങ്കിൽ സഹായിക്കാമായിരുന്നു.)

ബ്രാഹ്മണൻ—കൊള്ളാം എനിക്കുവേണ്ടി അങ്ങുന്നൊരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ മതി.

മാനേജരുടെ ഭാര്യ—അയ്യോ പാവം! ഓഹോ! എന്നാൽ ഞാൻ ഇന്നുതന്നെ വിവരമെല്ലാം പറഞ്ഞേക്കാം.

നേരം പുലന്നപ്പോഴോ അതാ വരുന്നു ഒരു ശിപായി! "ഇന്നു മുതല്ക്കുതന്നെ ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു കൊള്ളേണം" എന്നാണു കല്പന. ഈ ബ്രാഹ്മണനെ നിയമിക്കുവാൻ ആ മാനേജർ പ്രധാന ഉദ്യോഗസ്ഥനു ശുപാർശചെയ്തതു് ഇങ്ങിനെ ആയിരുന്നു:—"സേർ! ഈ മനുഷ്യൻ ജോലിക്കു വളരെ മിടുക്കനാണു്. ഈ ആളെ നിയമിക്കുന്നതു നമ്മുടെ ആപ്പീസ്സിന്നു ശ്രേയസ്കരമായിരിക്കുമെന്നു് എനിക്കു പൂർണ്ണവിശ്വാസം ഉണ്ടു്. അതിനാൽ ഇവിടെ ഒരു ജോലി കൊടുത്തിരിക്കുന്നു"

ഇങ്ങിനെയാണു തലയിണമന്ത്രത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം. ലോകം മുഴുവനും കാമിനീകാഞ്ചനത്തിൽ ഭ്രമിക്കുന്ന ഭ്രാന്തന്മാർതന്നെ.

അഹംഭാവം

26. കൂപമണ്ഡൂകം.

ഒരു കിണററിൽ ഒരു ചെറിയ തവള പാർത്തിരുന്നു. അതു ജനിച്ചതും വളർന്നതും അവിടെത്തന്നെയാണു്. ആ സ്ഥലം വിട്ടു് അതു പുറത്തെങ്ങും പോയിട്ടേ ഇല്ല. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം സമുദ്രത്തിലെ ഒരു തവള ആ കിണററിൽ യദൃച്ഛയാ വന്നു വീഴുന്നതിന്നു് ഇടയായി. ഇങ്ങിനെ ആഗതനായ തന്റെ അതിഥിയെ കണ്ടു കിണററിലെ തവള ചോദിച്ചു.

കൂപമണ്ഡൂകം—ചങ്ങാതി! താൻ എവിടെ നിന്നാണു്.

സമുദ്രമണ്ഡൂകം—ഞാൻ കടലിൽനിന്നു്.

കൂ-മ—കടലൊ! അതെന്താ?

സ-മ—കടൽ ഒരു വലിയ ജലാശയമാണു്.

കൂ-മ—വലിയ ജലാശയമൊ? എത്ര വലുതു്.

സ-മ—വളരെ വലുതാണു്.

കൂ-മ—(തന്റെ ചെറിയ കൈകളെ പരത്തിപ്പിടിച്ചു) എന്താ ഇത്രയുണ്ടോ?

സ-മ—അതിലും വളരെ വലുതാണു്.

കൂ-മ—(കിണററിന്റെ ഒരു അററത്തുനിന്നു മറേറ അററത്തിലേക്കു ഒന്നു ചാടി) ഇതാ നോക്കു! എന്റെ ഈ കിണററിനോളം ഉണ്ടോ?

സ-മ—എന്റെ ചങ്ങാതി! കടലിനെ നിന്റെ ഈ ചെറിയ കിണററിനോടു് എങ്ങിനെ സാദൃശ്യപ്പെടുത്താം? അതു് ഇതിനെല്ലാം എത്രയോ എത്രയോ ഇരട്ടി വലുതാണു്.

കൂ-മ—ഛെ! ഛെ! എന്റെ കിണററിനേക്കാൾ വലുതായി ഒന്നുംതന്നെ ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ല. ഇല്ല; ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ല തന്നെ. ഇതിനേക്കാൾ ഒന്നുംതന്നെ വലിയതായിരിക്കയില്ല. ഈ ആൾ വ്യാജം പറയുന്നവനാണു്. പിടിച്ചു വെളിയിൽ തള്ളണം.

ഇതാണു് മനോവികാസമില്ലാത്തവരുടെ മാതിരി. തന്റെ ഇടുങ്ങിയ കിണററിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു ഈ ലോകമെല്ലാം തന്റെ കിണററിനേക്കാൾ ചെറുതാണെന്നു വിചാരിക്കയാകുന്നു.

27. അൎജ്ജുനന്റെ അഹംഭാവം

അൎജ്ജുനൻ ഒരിക്കൽ ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു:—"ഞാൻ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഉററ സഖാവു്, അടുത്ത ബന്ധു. എന്നെപ്പോലെ സ്നേഹവും ഭക്തിയും മററാൎക്കാണു് ഉള്ളതു്. ഞാനാണു് ഭക്തോത്തമൻ." സൎവ്വജ്ഞനായ ശ്രീകൃഷ്ണദേവൻ അൎജ്ജുന

ന്റെ ഈ വിചാരം അറിഞ്ഞു് ഒരു ദിവസം നടക്കുവാൻ പോകുമ്പോൾ അൎജ്ജുനനേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. അധികം ദൂരം ചെല്ലുന്നതിനു മുമ്പിൽ വഴിയിൽ ഒരു ബ്രാഹ്മണനെ കണ്ടു. ഇദ്ദേഹം ഒരു വിശിഷ്ടനായ വിഷ്ണുഭക്തനാണെന്നു് അൎജ്ജുനനു് വേഗം മനസ്സിലായി. എങ്കിലും ഇദ്ദേഹം ഒരു അസാധാരണക്കാരൻ. അരയിൽ ഒരു മൂൎച്ചയുള്ള വാൾ കെട്ടിത്തൂക്കിയിട്ടുണ്ടു്. വഴിയിൽ ഉതിൎന്ന ഉണങ്ങിയ പുൽ കടിച്ചു തിന്നുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്. അദ്ദേഹം യാതൊരു ജീവിയെയും ഉപദ്രവിക്കുകയില്ല. അഹിംസയുടെ പരമാവധിയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു്, പച്ചപ്പുല്ലിനും ജീവനുണ്ടെന്നുള്ള വിശ്വാസം നിമിത്തം ചത്തുകിടക്കുന്ന ഉണങ്ങിയ പുൽ തിന്നാണു് ജീവിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ ഇപ്രകാരമുള്ള ഒരു അഹിംസാവ്രതക്കാരൻ മൂൎച്ചയുള്ള വാൾ കൊണ്ടുനടക്കുന്നതെന്തിനാണെന്നു് അൎജ്ജുനനു മനസ്സിലായില്ല. അതുകൊണ്ടു്—

അൎജ്ജുനൻ—ഭഗവാനേ! ഇതെന്താണു്? ഈ ബ്രാഹ്മണൻ ജീവനുള്ള പുല്ലിനെക്കൂടെ ഉപദ്രവിക്കരുതെന്നു് വിചാരിക്കുന്ന ഒരു മഹാ സാത്വികനായ വിഷ്ണുഭക്തനാണല്ലോ. എന്നിട്ടും ഹിംസയുടേയും വൈരത്തിന്റേയും പ്രത്യക്ഷചിഹ്നമായ വാളിനെ ധരിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നുവല്ലോ. ഇതിന്റെ അൎത്ഥമെന്താണു്?

ഭഗവാൻ—ശരിയാണു്. നീ അതു അവനോടുതന്നെ ചെന്നു ചോദിക്ക.

അൎജ്ജുനൻ—(ബ്രാഹ്മണനോടു്) സ്വാമി! ഇവിടുന്നു യാതൊരു ജീവിയേയും ഉപദ്രവിക്കുന്ന സ്വഭാവിയല്ലല്ലോ. പിന്നെ എന്തിനാണു് ഈ വാൾ കൊണ്ടുനടക്കുന്നതു്?

ബ്രാഹ്മണൻ—അവരെ കണ്ണിന്നുനേരെ കണ്ടുകിട്ടിയാൽ എനിക്കു നാലാളുകളെ ശിക്ഷിക്കുവാനുണ്ടു്. അതിനാണു്

അൎജ്ജുനൻ—ആ ദുഷ്ടന്മാർ ആരാണു്?

ബ്രാഹ്മണൻ—ഒന്നാമത്തു് നാരദൻ.

അൎജ്ജുനൻ—എന്തു്, നാരദനോ? ആ മുനിശ്രേഷ്ഠൻ എന്തു ധൃഷ്ടതയാണു് ചെയ്തതു്?

ബ്രാഹ്മണൻ—എന്തു ധൃഷ്ടത എന്നോ? ആ പരമധൃഷ്ടന്റെ അധികപ്രസംഗം നീ കണ്ടിട്ടില്ലേ? അവൻ അവന്റെ പാട്ടും സംഗീതവുംകൊണ്ടു് എന്റെ സ്വാമിയെ സദാ ഉണൎത്തിയിരുത്തുന്നു. ഇങ്ങിനെയുണ്ടോ ഒരു ബുദ്ധിമുട്ടു്. അവന്നു ദേവന്റെ സൗഖ്യത്തെപ്പറ്റി വല്ല ചിന്തയും ഉണ്ടോ? രാവും പകലും കാലത്തും അകാലത്തും എല്ലാം അവന്റെ സ്തോത്രംകൊണ്ടും കീൎത്തനംകൊണ്ടും ദേവനെ ഇട്ടു ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതു നീ കണ്ടിട്ടില്ലേ?

അൎജ്ജുനൻ—രണ്ടാമത്തെ ആൾ ആരാണു്?

ബ്രാഹ്മണൻ—ആ ധൃഷ്ടയായ പാഞ്ചാലി!

അൎജ്ജുനൻ—(വിഷണ്ണനായി) പാഞ്ചാലിയോ? അവൾ എന്തു പിഴച്ചു.

ബ്രാഹ്മണൻ—എന്താ പിഴച്ചതു്! അല്ലേ? ഹോ! അന്യന്റെ സൗഖ്യാദികളെപ്പറ്റി യാതൊരു ചിന്തയും ഇല്ലാത്ത ആ പരമധൃഷ്ടയുടെ ഡംഭു് കുറച്ചു അസാമാന്യമാണോ! ദേവൻ അത്താഴത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടു നില്ക്കുമ്പോഴും ദേവനെ വിളിച്ചു ഉപദ്രവിക്കത്തക്ക ധൃഷ്ടത അവൾക്കുണ്ടായില്ലേ. ദേവൻ തന്റെ അത്താഴത്തെക്കൂടെ ഉപേക്ഷിച്ചു്, ദുൎവ്വാസാവിന്റെ കോപത്തിൽനിന്നു പാണ്ഡവന്മാരെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി കാമ്യകവനത്തിലേക്കു പോകേണ്ടിവന്നതു് നീ അറിഞ്ഞില്ലെന്നുണ്ടോ? പിന്നെയും അവളുടെ നെഞ്ഞൂക്ക കണ്ടുവോ? ഓ! അവളുടെ ദുശ്ചരിത്വവും ദേവനെ ക്ഷീണിപ്പിച്ചില്ലേ?

അൎജ്ജുനൻ—മൂന്നാമത്തെ ആരോ?

ബ്രാഹ്മണൻ—പ്രഹ്ലാദൻ—പ്രഹ്ലാദൻ.

അൎജ്ജുനൻ—അവന്റെ കുറ്റം?

ബ്രാഹ്മണൻ—അതെ, ആ മഹാപാപി എന്റെ ദേവനെ ആ ദുഷ്ടന്റെ ദേഹത്തെ രക്ഷിക്കുവാൻവേണ്ടി തിളച്ച എണ്ണയിൽ കടക്കുവാനും, മദയാനയുടെ കാലടിയിൽ കിടക്കുവാനും, കരിങ്കൽത്തൂണിൽ ഇരിക്കുവാനും ഇടവരുത്തിയില്ലേ?

അർജ്ജുനൻ—നാലാമത്തവൻ?

ബ്രാഹ്മണൻ—അതു അഹങ്കാരിയായ അർജ്ജുനൻ.

അർജ്ജുനൻ—(ലജ്ജയോടും കണ്ണീരോടുംകൂടി) കാരണം?

ബ്രാഹ്മണൻ—അവന്റെ അഹങ്കാരത്തിന്നൊരു കണക്കു നോക്കൂ! സാരഥ്യത്തിന്നുവേണ്ടി, കുരുക്ഷേത്രത്തിൽ വെച്ചു, നീചമായ അവന്റെ സാരഥിസ്ഥാനം അവൻ എന്റെ കൃഷ്ണഭഗവാനെക്കൊണ്ടു വഹിപ്പിച്ചില്ലേ? ഇവനെ ശിക്ഷിക്കാതെ വിടാമോ?

ബ്രാഹ്മണന്റെ ഭക്തിയുടെ അത്യഗാധതയും മാഹാത്മ്യവും കണ്ടു അർജ്ജുനൻ വിസ്മിതനായിത്തീർന്നു. അതോടുകൂടിത്തന്നെ അർജ്ജുനന്റെ അഹംഭാവവും നശിച്ചു.

ആചാര്യൻ.

28. ഗോവിന്ദജി ക്ഷേത്രത്തിലെ ശാന്തിക്കാരൻ.

ജയപുരിയിൽ (ജയ്പ്പൂർ) ഗോവിന്ദജി (വിഷ്ണു)യുടെ ഒരു മഹാക്ഷേത്രമുണ്ടു്. പണ്ടത്തെ കാലത്തു ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ ശാന്തിക്കാരെല്ലാം വിവാഹം ചെയ്യുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. അക്കാലത്തു ഒരിക്കൽ ജയപുരിരാജാവിന്നു ഇവരെ കണ്ടിട്ടു ഏതോ ഒരു കാര്യം ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അവരോടു കൊട്ടാരത്തിലോളം ചെല്ലുവാൻ ആളെ അയച്ചു. അവർ ആ രാജകല്പനയെ ഗണ്യമാക്കിയതേ ഇല്ല. "രാജാവു വേ

ണമെങ്കിൽ ഇങ്ങോട്ടു വരട്ടെ. ഞങ്ങൾക്കിപ്പോൾ ചെല്ലുവാൻ തരമില്ല" എന്നാണു പറഞ്ഞയച്ചതു."

കുറെ കാലം കഴിഞ്ഞതിന്നുശേഷം അവർ വിവാഹം ചെയ്യുവാൻ തുടങ്ങി. അതിന്നുശേഷം അവരെ കൊട്ടാരത്തിൽ വരുത്തുവാൻ ആളെ അയക്കേണ്ട ഭാരംതന്നെ രാജാവിന്നു ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അവർ താങ്ങാട്ടുതന്നെ വലിഞ്ഞു കയറിച്ചെന്നു "പ്രഭോ! ധന്യാത്മൻ! പൊന്നുതിരുമേനി! മഹാരാജൻ! രാജാധിരാജൻ! ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹിക്കുവാൻ വന്നിരിക്കയാണ്. അവിടുന്നു സൽപുത്രകളത്രങ്ങളോടുകൂടി ചിരകാലം വർത്തിക്കുമാറാകട്ടെ. ദേവന്റെ പ്രസാദം കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നു സ്വീകരിച്ചാലും" എന്നെല്ലാം പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കും. എല്ലാമെത്ര നിവൃത്തിയെന്നോ? ഒരിക്കൽ ഗൃഹംപണി, മറ്റൊരിക്കൽ അന്നപ്രാശനം, പിന്നൊരിക്കൽ കല്യാണം, ഇങ്ങിനെ ഒരു നൂറുകൂട്ടം. ഇതെല്ലാം അവരെ ധനലോലുപന്മാരാക്കിതീർത്തു.

29. വില്ലയുടെ ശക്തി.

ആ ദിക്കിൽ (ശ്രീരാമകൃഷ്ണദേവന്റെ സ്വദേശമായ കാമാർപുകുരം) ഹൽദാർപുഷ്കരണി എന്നു പേരായി ഒരു കുളമുണ്ട്. ആ കുളക്കരയിൽ വെളുപ്പിന്നുമുമ്പ് അതുവഴി ജനങ്ങൾ വന്നു മലമൂത്രവിസർജ്ജനം ചെയ്തു പതിവായിരുന്നു. കാലത്തു കുളിക്കുവാൻ വരുന്നവരെല്ലാം ഇവരെ ശകാരിക്കും. എന്നാലും പിന്നെയും തെറ്റു അതു തന്നെയാണ്. അതുകൊണ്ടു ബുദ്ധിമുട്ടി, ആ ദിക്കുകാർ എല്ലാംകൂടി സർക്കാരിലേയ്ക്കു ഒരു ഹരജി അയച്ചു. ഗവൺമെണ്ടിൽനിന്നു ഒരു വില്ലക്കാരൻ ശിപായി വന്നു "ഇവിടെ ആരും മലമൂത്രവിസർജ്ജനം ചെയ്തുപോകരുതു" എന്നു ഒരു പരസ്യം പതിച്ചുപോയി. ഉടൻതന്നെ ഉപദ്രവവും നിന്നു.

ലോകരുടെ ആകന്നതിന്നും ഇതരന്മാരുടെ അടുക്കൽ നിന്ന ഇപ്രകാരം ഒരു വില്ല കിട്ടണം. എന്നാൽ മാത്രമെ ആളുകൾ കേൾക്കുകയുള്ളൂ. വില്ലകൂടാതെ പറയുന്നതു കേൾക്കുവാൻ ആളുകൾ ചിരിക്കുകയേയുള്ളൂ. അവർ ചെയ്യുന്നതു ഒരു കുരുടൻ മറ്റൊരു കുരുടനെ വഴി കാണിക്കുന്നതുപോലെയാണു്.

30. ഐശ്വര്യസിദ്ധി.

ഒരിക്കൽ എത്രയും അമാനുഷികസിദ്ധികളോടുകൂടിയ അഹംഭാവിയായ ഒരു യോഗി ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം വാസ്തവത്തിൽ സാത്വികനും ഭക്തനുംതന്നെ ആയിരുന്നെങ്കിലും, ഈ തെറ്റായ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്ന തിരിച്ചുവിടുവാൻവേണ്ടി ഭഗവാൻ ഒരു സന്യാസിയുടെ രൂപത്തിൽ ആ യോഗിയുടെ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:— "യോഗിവര്യ! അങ്ങേക്ക പല അമാനുഷികസിദ്ധികളും സ്വാധീനമാണെന്ന ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്".

യോഗി—നമുക്കു അതെല്ലാം ഉണ്ടു്.

സന്യാസി—(അപ്പോൾ ആ വഴിയായി കടന്നുപോകുന്ന ഒരാനയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു) സ്വാമിൻ! അങ്ങേക്കു് ആ ആനയെ കൊല്ലാമൊ!

യോഗി—ഓഹോ! അതിനെന്തു പ്രയാസം!

സന്യാസി—എന്നാൽ കാണട്ടെ.

യോഗി—(ഒരു നുള്ളു മണ്ണെടുത്തു ചില മന്ത്രം ഉച്ചരിച്ചു ആനയുടെ മേൽ എറിഞ്ഞു) അതു അതാ ചത്തു വീണിരിക്കുന്നു.

സന്യാസി—എന്തു വലിയ കേമൻതന്നെ ആളു, അങ്ങേക്കു ആ ആനയെ ഇനി ജീവിപ്പിക്കാമൊ?

യോഗി—അതും ചെയ്യാം.

സന്യാസി—എന്നാൽ അതും കാണട്ടെ.

യോഗി അതുകേട്ടു് കുടിലിൽനിന്നപ്പോൾതന്നെ ഒരു തുള്ളി വെള്ളമെടുത്തു ജപിച്ചു് ആനയുടെ തലയിലെറിഞ്ഞു. ആന തൽക്ഷണം അത്യുത്സാഹത്തോടെ എഴുന്നേല്ക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതെല്ലാം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം സന്ന്യാസി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"സഹോദര! കൊല്ലുക, ജീവിപ്പിക്കുക എന്നതു ലോകത്തിൽ മഹാ വലിയ സംഗതിയാണു്. അതിനെല്ലാം അങ്ങയെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുകയും ചെയ്യും. എങ്കിലും ഞാൻ ഒന്നു ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ! ഇതുകൊണ്ടെല്ലാം നിനക്കു് എന്തു ഫലമാണു് ഉണ്ടാകുവാനുള്ളതു്. എന്താണാത്മാവിന്നു സിദ്ധിക്കുവാനുള്ളതു്. ഈശ്വരപ്രാപ്തിക്കു് എന്തു ഗുണം കിട്ടി. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ആ സന്ന്യാസി പെട്ടെന്നു് അന്തർദ്ധാനം ചെയ്തു. അതു കണ്ടപ്പോഴാണ യോഗിക്കു കാര്യം മനസ്സിലായതു്. പിന്നീടു ഈ വക നിസ്സാരസംഗതികളിൽ മനസ്സിരുത്താതെ ഈശ്വരജ്ഞാനത്തിൽതന്നെ ശ്രദ്ധ വെച്ചു് ക്രമേണ ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടായി അദ്ദേഹം ജീവന്മുക്തനായിത്തീർന്നു.

ശ്രീ

ശ്രീരാമകൃഷ്ണവിജയം

മൂന്നാം ഭാഗം

സദ്വാക്യങ്ങൾ

1. ശുദ്ധമായ ജ്ഞാനവും ശുദ്ധമായ ഭക്തിയും രണ്ടും ഒന്നുതന്നെയാണു്.

2. ഈശ്വരതത്വം സാക്ഷാൽക്കരിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പായി മനുഷ്യത്വം നശിക്കണം. എന്നാൽ ഈ ഈശ്വരതത്വവും ബ്രഹ്മമയിയുടെ ഉപരിയായ വിജ്ഞാനം ഉദിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പായി നശിച്ചു കഴിയണം. ശിവന്റെ ശവശരീരത്തിന്മേൽ നിന്നാണു് ആനന്ദദായിനിയായ മഹാമായ നൃത്തം ചെയ്യുന്നതു്.

3. പ്രകൃതിയും താനും ബ്രഹ്മമാകുന്നു എന്നു് അറിഞ്ഞവരെ ഗുണവും ദോഷവും ബാധിക്കുന്നതല്ല.

4. ഉതമേതി എന്ന പോലെ തന്റെ വികാരങ്ങളേയും ആഗ്രഹങ്ങളേയും നശിപ്പിച്ചവർ—അതായതു ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ മൃതനായവർ—യഥാർത്ഥ ജ്ഞാനികളാകുന്നു.

5. വേദാന്തികൾ ബ്രഹ്മം എന്നു പറയുന്നതും, യോഗികൾ ആത്മാ എന്നു പറയുന്നതും, ഭക്തന്മാർ ഭഗവാൻ എന്നു പറയുന്നതും എല്ലാം ഒന്നുതന്നെയാണു്. പൂജ ചെയ്യുമ്പോഴും ഒരേ ബ്രാഹ്മണൻ തന്നെയാണു പാചകപ്പുരയിലെ അരിവെപ്പുകാരനും.

6. അഹം നശിക്കുമ്പോഴേ ജീവനും നശിക്കുന്നു. അപ്പോഴാണു സമാധിയിൽ ബ്രഹ്മാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുന്നതു്. ബ്രഹ്മത്തെ അനുഭവപ്പെടുത്തുന്നതു ബ്രഹ്മം; ജീവനല്ല.

7. സത്തിനെ അറിയുവാൻ ചിത്തിനെ സ്വീകരിക്കണം.

8. ആനന്ദം ഈശ്വരാനുഭൂതിയുടെ ലക്ഷണമാണു്. സമുദ്രത്തിന്റെ മുകൾഭാഗത്താണ തിരകളും അടിച്ചു മറിയുന്നതു്. അടിയിൽ യാതൊരു അനക്കവും ഇളക്കവും ഇല്ല.

9. ജ്ഞാനവും അജ്ഞാനവും നശിപ്പാൻ അവശേഷിക്കുന്നതു്, വേദത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിത്യ-ശുദ്ധ-ബോധ-രൂപം ആകുന്നു.

10 ആയിരം കൊല്ലം ഇരുട്ടായിരുന്ന ഒരു മുറിയിൽ ഒരു വിളക്കുകൊണ്ടു വന്നാൽ പെട്ടെന്നു വെളിച്ചം നിറയുന്നതുപോലെ അനാദിയായ അജ്ഞാനത്തെ ജ്ഞാനം പെട്ടെന്നു നീക്കംചെയ്യുകയും ജീവനെ ഉജ്ജ്വലിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും.

11. മനസ്സിനെയും ഹൃദയത്തെയും ശുദ്ധമാക്കുന്ന ജ്ഞാനം ഏതൊന്നോ അതാണു യഥാർത്ഥജ്ഞാനം. മറ്റെല്ലാം അജ്ഞാനം.

12. ഈശ്വരൻ എല്ലാവരിലും ഉണ്ടു്. എന്നാൽ എല്ലാവരും ഈശ്വരനിൽ ഇല്ല. അതാണു ദുഃഖത്തിനു കാരണം.

13. പായലും പുല്ലും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കുളത്തിൽ ജീവിക്കുന്ന മത്സ്യങ്ങളെ കാണുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ലാ അതുപോലെ, മായകൊണ്ടു മൂടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ മനുഷ്യന്റെ ഉള്ളിലുള്ള ഈശ്വരനെയും കാണുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ല.

14. ഈശ്വരൻ സാകാരനും നിരാകാരനും ആണു്. ഈശ്വരൻ ഏതെല്ലാമാകുന്നെന്നു് ഈശ്വരനു മാത്രമേ അറിഞ്ഞുകൂടൂ.

15. വെള്ളം തണുക്കുമ്പോൾ കട്ടപ്പിടിക്കുന്നതുപോലെ സർവ്വവ്യാപിയായി അരൂപിയായി ഇരിക്കുന്ന ബ്രഹ്മം ഘനീഭൂതമാകുന്നു. അതാണ് സാകാരനായ ഈശ്വരൻ. ഈശ്വരനെ "ഘനീഭൂതമായ സച്ചിദാനന്ദം" എന്നുതന്നെ പറയാം. മഞ്ഞുകട്ടി യഥാർത്ഥത്തിൽ വെള്ളം തന്നെയാണെങ്കിലും അതു വെള്ളത്തിൽ പ്രത്യേകമായി കാണപ്പെടുകയും വീണ്ടും അലിഞ്ഞു വെള്ളംതന്നെ ആകുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ സാകാരനായ ഈശ്വരനും നിരാകാരനായ ഈശ്വരൻ തന്നെയാണ്. അതു നിരാകാരത്തിൽനിന്നു പൊന്തുന്നു, അവിടെത്തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു, ഒടുവിൽ അവിടെത്തന്നെ ലയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

16. സർവ്വേശ്വരി ഒരു അന്തഃപുരസ്ത്രീയെപ്പോലെയാണ്. എല്ലാ പണികളും തിരശ്ശീലക്കുള്ളിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു നിർവ്വഹിക്കുന്നു. അമ്മയ്ക്ക് എല്ലാവരെയും കാണാം. എങ്കിലും ആർക്കും അമ്മയെ കാണുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ മായായവനികയെ നീക്കി ഉള്ളിൽ ചെല്ലുവാൻ സാധിക്കുന്നവരായ ചില പ്രിയ സന്താനങ്ങൾ അമ്മയെ കാണുന്നതുമുണ്ട്.

17. യഥാർത്ഥവിവേകം അനുലോമമായും പ്രതിലോമമായും രണ്ടു പ്രകാരമാണ്. ആദ്യത്തേതു ജീവനെ പ്രപഞ്ചത്തിൽനിന്നു നിർഗ്ഗുണബ്രഹ്മത്തിലേയ്ക്കു നയിക്കുന്നു. മറ്റേതു നിർഗ്ഗുണബ്രഹ്മം പ്രപഞ്ചമായതെങ്ങിനെയെന്നു ബോധിപ്പിക്കുന്നു.

18. സാകാരനായ ഈശ്വരനെ കാണുവാൻ കഴിയും, മാത്രമല്ല, നാം നമ്മുടെ സ്നേഹിതന്മാരുമായി പെരുമാറുന്നതുപോലെ നമുക്കു സ്പർശിക്കാം, മുഖത്തോടു മുഖം നോക്കി സംസാരിക്കാം.

19. ഈശ്വരാനുഭൂതി അധികമാകുന്നതുകൊണ്ടു യാതൊരു ആപത്തും നേരിടാനില്ല. വസ്തുകിരണങ്ങൾ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയല്ലാതെ ദഹിപ്പിക്കുകയില്ല.

20. ലീലയുടെ കർത്താവായ ആ ആൾതന്നെ നിത്യൻ. നിത്യനായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തന്നെ ലീലയും, ലീലയിൽക്കൂടെ വേണം നിത്യത്വത്തിലേയ്ക്കുള്ള വഴി കാണുവാൻ. ആ നിത്യത്തിൽനിന്നുതന്നെ ലീലയിലേയ്ക്കുള്ള വഴിയും കാണണം.

21. നിർവ്വികാരബ്രഹ്മവും സവികാരശക്തിയും യഥാർത്ഥത്തിൽ ഒന്നുതന്നെ. സച്ചിദാനന്ദബ്രഹ്മംതന്നെ സച്ചിദാനന്ദമാതാവും. മണിയും അതിന്റെ ദീപ്തിയും ഒന്നാണു്. ദീപ്തികൂടാതെ മണിയോ മണികൂടാതെ ദീപ്തിയോ ഉണ്ടാകയില്ല. അങ്ങിനെ ചിന്തിക്കുവാനും വയ്യ.

22. എന്നിൽ "അഹം" നിലനില്ക്കുന്നേടത്തോളം കാലം എന്റെ മുമ്പിൽ സാകാരേശ്വരനും ഉണ്ടു്. ആ ഈശ്വരൻ ജീവനും ജഗത്തുമായി നാനാരൂപത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്നു.

23. ഈശ്വരൻ ഭക്തനു നാനാരൂപങ്ങളിലും ദർശനം കൊടുക്കും. സമാധിയിൽ ബ്രഹ്മജ്ഞാനത്തെ സമ്പാദിച്ചുവന്നു് ആ ഈശ്വരൻതന്നെ നിർഗ്ഗുണനും; നിരാകാരനും നിർവ്വികാരനും ആയ ബ്രഹ്മം ആകുന്നു. ഇവിടെയാണു ഭക്തിയും ജ്ഞാനവും അന്യോന്യം യോജിക്കുന്നതു്.

24. ആദ്യം ഈശ്വരനെ സമ്പാദിക്കുക, പിന്നെ സമ്പാദിക്കാം പണം. അങ്ങിനെയല്ലാതെ ആദ്യം പണത്തെയും പിന്നെ ഈശ്വരനെയും സമ്പാദിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുതു്. ആദ്ധ്യാത്മികശക്തി സമ്പാദിച്ചതിന്നുശേഷം നിങ്ങൾ ഒരു ലൗകികജീവിതം നയിച്ചാൽക്കൂടിയും നിങ്ങളുടെ മനഃസമാധാനം ഒരിക്കലും നഷ്ടമായി പോകുന്നതല്ല.

25. ഈശ്വരനുവേണ്ടി ഗുരുക്കന്മാരെക്കൂടെ നിരസിച്ചവർ ഏഴുപേരാണു്. 1. ഭരതൻ, 2. പ്രഹ്ലാദൻ, 3. ശുകദേവൻ, 4. വിഭീഷണൻ, 5. പരശുരാമൻ, 6. ബലി, 7. ഗോപസ്ത്രീകൾ.

26. ഈശ്വരാനുഭൂതിക്കു് അടയാളങ്ങൾ ഉണ്ടു്. ഭക്തിയുടെ പരിപാകാവസ്ഥ ഒരുവനിൽ കണ്ടാൽ അവന്നു ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുവാൻ താമസമില്ലെന്നു് അറിയേണ്ടതാകുന്നു. യഥാർത്ഥമായ വിവേകം, ത്യാഗം, സർവ്വജീവകാരുണ്യം, സാധുശുശ്രൂഷ, സജ്ജനസംസർഗ്ഗം, ആർജ്ജവം, മുതലായ ഗുണശ്രേണികളാൽ ഭക്തി പരിപാകമാകുന്നു.

27. ഒരു പാമ്പു ഇഴയുന്നതും വെറുതെ കിടക്കുന്നതും തമ്മിൽ എത്ര വ്യത്യാസമുണ്ടോ അത്ര വ്യത്യാസം മായയും ബ്രഹ്മവും തമ്മിൽ ഉണ്ടു്. വികാരചൈതന്യം—മായ, നിർവ്വികാരചൈതന്യം—ബ്രഹ്മം.

28. സമുദ്രം ചിലപ്പോൾ ശാന്തമായിരിക്കുന്നു; ചിലപ്പോൾ കോളിളകി മറിയുന്നു. അതുപോലെയാണു ബ്രഹ്മവും മായയും. ശാന്തമായ സമുദ്രം ബ്രഹ്മം; അതിലെ കോളിളക്കം മായ.

29. ബ്രഹ്മവും ശക്തിയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം, അഗ്നിയും അതിന്റെ ദഹനശക്തിയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധംപോലെ ആണു്.

30. നിങ്ങൾക്കു മായയുടെ സ്വഭാവത്തെ കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ സാധിച്ചാൽ, ഒരു കണ്ടുപിടിക്കപ്പെട്ട കള്ളനെപോലെ, അതും ദൂരത്തോടിപ്പോകും.

31. മേഘം സൂര്യനെ മറയ്ക്കുംപോലെ മായ ഈശ്വരനെ മറയ്ക്കുന്നു. മേഘം നീങ്ങുമ്പോൾ സൂര്യനെ കാണാം. അതുപോലെ മായ നീങ്ങുമ്പോൾ ഈശ്വരനേയും കാണാം.

32. വിജ്ഞാനസമ്പാദനം, ഈശ്വരസാക്ഷാത്കരണം, ഇതെല്ലാം നമുക്കു സാദ്ധ്യമാകുന്നതു മായകൊണ്ടാണു്. മായ

യിൽ നിന്നാണല്ലൊ ദ്വൈതാവസ്ഥ ഉണ്ടാകുന്നതു". മായയ്ക്കപ്പുറം ദ്വൈതമേ ഇല്ല. അവിടെ സാക്ഷാത്കരിക്കുന്നവനും സാക്ഷാത്കരിക്കപ്പെടുന്നവനും ഒന്നും ഇല്ല.

33. ആദ്ധ്യാത്മികമായ അഭിവൃദ്ധിയെ തടഞ്ഞു നിറുത്തുന്ന കാമംതന്നെ മായ.

34. സമുദ്രത്തിന്ന തിരകൾ ഏതുപ്രകാരമോ അതുപ്രകാരമാണ ബ്രഹ്മത്തിന്ന രാമ-കൃഷ്ണാദ്യവതാരങ്ങൾ.

35. ഒരു തീവണ്ടിയെഞ്ചിൻ ഓടി അതിന്റെ ലക്ഷ്യസ്ഥാനത്തു എത്തുന്നു എന്നു മാത്രമല്ല ഒരു വലിയ സാമാനവണ്ടികളെയുംകൂടെ ഒന്നിച്ചു വലിച്ചുകൊണ്ടു പോകുകയും ചെയ്യുന്നു. അതുപോലെയാണ അവതാരപുരുഷന്മാരും. അവർ അതികഠിനമായ പാപഭാരം വഹിക്കുന്ന അനേകായിരം ജനങ്ങളെ ഈശ്വരസന്നിധാനത്തിങ്കലേക്കു വലിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നു.

36. ഈശ്വരനെ പൂർണ്ണമായി അറിവാൻ ആരെക്കൊണ്ടും സാധിക്കയില്ല. അതു പൂർണ്ണമായി അറിയേണ്ട ആവശ്യവും ഇല്ല. നമുക്കു ഈശ്വരനെ കാണ്മാൻ സാധിച്ചാൽ മതി. ഈശ്വരനാണ ഏകമായ വാസ്തവം എന്നു അറിയാറായാൽ മാത്രം മതി.

37. ഈശ്വരൻമാത്രം സത്യം; മറ്റെല്ലാം മിഥ്യം.

38. എണ്ണകൂടാതെ വിളക്കു എരികയില്ല. അതുപോലെ ഈശ്വരൻ കൂടാതെ മനുഷ്യനും ജീവിക്കയില്ല.

39. ഒരു യഥാർത്ഥഭക്തൻ ഈശ്വരനെ കാണുന്നതു അവന്നു ഏറ്റവും അടുത്തതും ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ടതും ആയ ബന്ധുവിനെ പോലെയാകുന്നു. വൃന്ദാവനത്തിലെ ഗോപവധൂടികൾ ശ്രീകൃഷ്ണദേവനെ, ജഗന്നാഥനായിട്ടല്ല; അവരുടെ ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട നാഥനായിട്ടാണ കാണുക ഉണ്ടായതു".

40. കൊച്ചുകുട്ടികൾ പുറംതിണ്ണയിൽ ഇരുന്നു അവരുടെ കളിപ്പാട്ടങ്ങളെക്കൊണ്ടു യഥേഷ്ടം കളിച്ചുകൊണ്ടിരി

ക്ഷണനേരം അവൾക്കു ഭയമോ, വിചാരമോ, മറ്റെന്തോ ഒന്നും ഉണ്ടാകുന്നില്ല. അങ്ങിനെ കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു അവരുടെ അമ്മ അവിടെ വന്നുപോയാൽ, കളിക്കോപ്പുകളെല്ലാം ദൂരെയെറിഞ്ഞു "അമ്മ-അമ്മ" എന്നു വിളിച്ചുകൊണ്ടു ഓടിച്ചെല്ലുകയായി. അതുപോലെ സംസാരികളായ മനുഷ്യരെല്ലാം ഈ ഭൗതികലോകത്തിൽ പണം, പദവി, പ്രതാപം, മുതലായ കളിപ്പാട്ടങ്ങളും വെച്ചു യാതൊരു വിചാരവും വിവേകവും കൂടാതെ ഒന്നും മറന്നു കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. നിങ്ങളും നിങ്ങളുടെ ദിവ്യമാതാവിനെ ഒരു നോക്കു കണ്ടുപോയാൽ പിന്നെ ഇതിലൊന്നും ലവലേശം സന്തോഷം തോന്നുകയില്ല. ഇവയെല്ലാം വലിച്ചെറിഞ്ഞു ആ മാതാവിന്റെ അടുക്കലേക്കു നിങ്ങളും പുറപ്പെട്ടു കഴിയും.

41. ചിലപ്പോൾ മഞ്ഞുവെള്ളം വീഴുവാൻവേണ്ടി തോട്ടക്കാരൻ റോസച്ചെടികളുടെ ചുവട്ടു ഇളക്കിവെക്കുന്നു. ചിലപ്പോൾ പുറം വലുതാകുവാൻവേണ്ടി ചിലകമ്പുകളെല്ലാം വെട്ടിക്കളയുന്നു. അതുപോലെ ഈശ്വരൻ ഭക്തന്മാരെ ശിക്ഷിക്കുന്നതു് അവരെ നന്നാക്കുവാൻ മാത്രമായിരിക്കും.

42. ഗുരു ഒരു മദ്ധ്യസ്ഥൻ മാത്രം. അദ്ദേഹം ഈശ്വരനെയും മനുഷ്യനെയും കൂട്ടി മുട്ടിക്കുന്നു. കാമുകനെയും കാമിനിയെയും കൂട്ടിമുട്ടിക്കുന്ന ഘടകനെപ്പോലെ

43. പരിചയമില്ലാത്ത രാജ്യത്തു ചെല്ലുന്ന ഒരാൾ ആ സ്ഥലം പരിചയമുള്ള മറ്റൊരാൾ കാണിച്ചുകൊടുക്കുന്ന മാർഗ്ഗത്തെ സ്വീകരിക്കാതെ, കണ്ടവരെല്ലാം പറയുന്നതു കേൾക്കുവാൻ ഇടയാകുകയാണെങ്കിൽ അവൻ തീർച്ചയായും കിണറ്റിൽ ചാടുന്നതുപോലെ ഈശ്വരനെ കാണുവാനുള്ള യാത്രയിൽ, ഈശ്വരനിലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗം നല്ലതുപോലെ നിശ്ചയമുള്ള ഗുരുവിന്റെ ഉപദേശത്തെ തന്നെ ഒരുവൻ അനുസരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അല്ലാതെ പലരും പറയുന്നതു കേൾക്കരുതു്.

44. നിങ്ങൾക്ക് ഈശ്വരമാഹാത്മ്യമറിയുവാൻ അതിതീവ്രമായ ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ, ഈശ്വരൻതന്നെ നിങ്ങൾക്ക് ഉചിതമായ ഒരു ഗുരുവിനെ അയച്ചുതരുന്നതാണ്. അല്ലാതെ, അല്ലയോ ഭക്ത! നീ ഗുരുവിനെ തേടി കഷ്ടപ്പെടേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

45. മനുഷ്യഗുരു കർണ്ണത്തിൽ മന്ത്രം ഉപദേശിക്കുന്നു. ഈശ്വരഗുരു ആത്മാവിൽ ചൈതന്യം പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നു.

46. യഥാർത്ഥജ്ഞാനജ്യോതിസ്സിനാൽ പ്രകാശിതനായിരിക്കുന്നവൻ മാത്രമാണ് യഥാർത്ഥ ഉപദേഷ്ടാവ്.

47. "ഗീതാ-ഗീതാ-ഗീതാ." എന്ന് അതിവേഗം വളരെ തവണ ജപിച്ചുനോക്കുക. അപ്പോൾ അതിൽനിന്ന "ത്യാഗി-ത്യാഗി-ത്യാഗി" എന്ന ശബ്ദം ധ്വനിക്കുന്നതു കേൾക്കാം. ഹേ പ്രാപഞ്ചികജനങ്ങളേ! എല്ലാം ഈശ്വരനായി ത്യാഗംചെയ്ത്, ഈശ്വരനെ മാത്രം സ്വീകരിക്കുന്നവരായി തീരുവിൻ. എന്നാൽ നിങ്ങൾക്ക് എല്ലാമുണ്ട്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഒന്നുംഇല്ല.

48. "അള്ളാഹു-അള്ളാഹു-ഈശ്വരാ-ഈശ്വരാ" എന്നിങ്ങനെ ഒരുവൻ എത്രകാലം നിലവിളിക്കുന്നുവോ അവൻ അത്രകാലവും ഈശ്വരനെ കാണുന്നില്ല, ഈശ്വരനെ കണ്ടവൻ സമാധാനപരിപൂർണ്ണനായി, ശുദ്ധ മൌനിയായിത്തീരുന്നു.

49. ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിൽനിന്ന് ഈശ്വരനെ വ്യാഖ്യാനിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നവർ പടം കണ്ടു കാശി പട്ടണത്തെ വിവരിക്കുന്നവനെപ്പോലെയാണ്.

50. ഒരു തത്ത "രാധാകൃഷ്ണ-രാധാകൃഷ്ണ" എന്നു വളരെ നേരം ശരിയായി ജപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അതിനിടയിൽ ഒരു പൂച്ചയെ കണ്ടുപോയാൽ കഴിഞ്ഞു! പെട്ടെന്നു സ്വന്തസ്വരത്തിൽ "ക്രേ-ക്രേ" എന്നു നിലവിളിക്കുവാൻ തുടങ്ങുകയായി. പ്രാപഞ്ചികജനങ്ങൾ ലൌകികസുഖങ്ങളി

യെ കടാക്ഷിച്ചു ചിലപ്പോഴൊക്കെ ഹരിനാമം ഉച്ചരിക്കാറുണ്ടു; ചിലപ്പോഴെല്ലാം ദാനധർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യാറുണ്ടു്. എന്നാൽ ആപത്തു, ദുഃഖം, ദാരിദ്ര്യം, മരണം ഇവയെ മുഖത്തു കണ്ടാൽ മതി, പെട്ടെന്നു് ഈശ്വരനേയും സൽകർമ്മങ്ങളേയും എല്ലാം മറന്നുകളയുകയായി.

51. സാധാരണക്കാർ ചാക്കുചാക്കായി പല തത്വജ്ഞാനങ്ങളും പ്രസംഗിക്കും. എന്നാൽ അതിൽനിന്നു് ഒരു തരി പ്രമാണമെങ്കിലും അവർ അനുഷ്ഠിക്കുകയില്ല. ജ്ഞാനികൾ സംസാരിക്കുന്നതു വളരെ കുറവു്. എങ്കിലും അവരുടെ ജീവിതം മുഴുവനും ധർമ്മത്തിന്റെ പ്രത്യക്ഷോദാഹരണംതന്നെ ആയിരിക്കുകയും ചെയ്യും.

52. ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഈശ്വരങ്കലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗത്തെ കാണിച്ചുതരുന്നു. ആ മാർഗ്ഗം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ പുസ്തകങ്ങൾകൊണ്ടു പ്രയോജനമില്ല.

53. ഒരു കുടം വെള്ളത്തിൽ മുക്കുമ്പോൾ "ഭക്" "ഭക്" എന്ന ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. നിറഞ്ഞാൽ ശബ്ദവും നിന്നു. അതുപോലെ ഈശ്വരനെ കണ്ടിട്ടില്ലാത്തവർ പലതും പറഞ്ഞു് ബഹളംകൂട്ടുകയാണു്. ഈശ്വരനെ കണ്ടവനാകട്ടെ ആ ദൈവികമായ ആനന്ദത്തെ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടു മൌനമായിരിക്കുന്നതേയുള്ളു.

54. "ഗ്രന്ഥം" എന്നതിനു എപ്പോഴും "പുസ്തകം" എന്നു തന്നെ അർത്ഥമാകുന്നില്ല. സാധാരണമായി ഗ്രന്ഥം ഗ്രന്ഥിയായിട്ടാണു തീരാറുള്ളതു്. എല്ലാവിധ ധാർഷ്ട്യങ്ങളേയും, ആവശ്യമായി വരുന്നപക്ഷം സ്വാസ്ഥ്യങ്ങളെപ്പോലും പരിത്യജിച്ചു സത്യത്തെ അറിയുവാനുള്ള തീവ്രമായ ജിജ്ഞാസയോടുകൂടിയല്ലാതെ ഒരുവൻ ഗ്രന്ഥത്തെ പാരായണംചെയ്യുന്നതു് എങ്കിൽ, അവന്റെ വേദം വായന, ഭക്തിമാനം, അഹ

ക്രോധം, ഡംഭം ഇവയെ മാത്രമെ ഉണ്ടാക്കുകയുള്ളു. ഇവയാണു അവൻെറ മനസ്സിൽ ഗ്രന്ഥികളായിത്തീരുന്നതു്.

55. മലർ വറുക്കുമ്പോൾ ചില മണികൾ പൊരിഞ്ഞു തെറിച്ചു പാത്രത്തിൽനിന്നു പുറത്തുപോകുന്നു. അവയാണു നല്ലപോലെ പൊരിഞ്ഞ മലർ. അവയ്ക്കു മീതെ തവിട്ടിൻെറ യാതൊരു ലാഞ്ഛനവും കാണുകയില്ല. പാത്രത്തിൽ കിടക്കുന്നവ എത്രതന്നെ നല്ലവണ്ണം പൊരിഞ്ഞാലും അവയ്ക്കു മീതെ തവിടിൻെറ ചെറിയ രേഖയെങ്കിലും ഉണ്ടാകാതിരിക്കയില്ല. അതുപോലെ എല്ലാ ഭക്തന്മാരിലുംവെച്ചു് ഏററവും ഉത്തമന്മാരും യാതൊരു കളങ്കവും ഇല്ലാത്തവരും പ്രാപഞ്ചികവിഷയങ്ങളെ ത്യജിച്ചു പുറത്തിറങ്ങുന്ന ദുർല്ലഭം ചിലരാണു്. ലൌകികത്തിൽതന്നെ ഇരിക്കുന്നവരിൽ ഏററവും ഉത്തമന്മാർക്കുകൂടി അവരുടെ സ്വഭാവത്തിൽ എന്തെങ്കിലും കുറച്ചുമാത്രമെങ്കിലും അപൂർണ്ണത ഉണ്ടാകാതിരിക്കയില്ല.

56. ചിലർ പുത്രന്മാരില്ലല്ലോ എന്നുവെച്ചു് ആറു നിറയെ കണ്ണുനീർ പൊഴിക്കുന്നു. മററു ചിലർ പണം ഉണ്ടായില്ലല്ലോ എന്നുവെച്ചു ഹൃദയം പിളക്കുന്നു. വേറെ ചിലർ പ്രതാപം മതിയായില്ലല്ലോ എന്നുവെച്ചു ലഹളകൂട്ടുന്നു. എന്നാൽ ഈശ്വരനെ കണ്ടില്ലല്ലോ എന്നുവെച്ചു കരയുന്നവരും വ്യസനിക്കുന്നവരും ആയി എത്രപേരുണ്ടു്. വളരെ വളരെ കുറച്ചു്. അന്വേഷിക്കുന്നവർ കാണുന്നു. ഈശ്വരന്നുവേണ്ടി കരയുന്നവർ ഈശ്വരനെ കാണുകതന്നെ ചെയ്യും.

57. ഈ കലിയുഗത്തിൽ ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുന്നതിനു് ഒരുവൻ അതിതീവ്രമായ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി മൂന്നുദിവസംമാത്രം ആഗ്രഹിച്ചാൽ മതി.

58. ഒരു ലുബ്ധൻ ധനത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നതുപോലെ നിങ്ങളുടെ ഹൃദയം ഈശ്വരനെ ആഗ്രഹിക്കട്ടെ.

59. തീവ്രമായ ഉൽക്കണ്ഠയും തീവ്രമായ ഏകാഗ്രതയുമുള്ളവനു വളരെ വേഗത്തിൽ ഈശ്വരനെ കാണുവാൻ സാധിക്കും.

60. പ്രിയതമൻപേരിൽ പതിവ്രതയ്ക്കുണ്ടാകുന്ന പ്രേമം, ദ്രവ്യത്തിൻപേരിൽ ലുബ്ധനുണ്ടാകുന്ന സ്നേഹം, ലൗകികവസ്തുക്കളിൽ ലൗകികനുണ്ടാകുന്ന മോഹം—ഈ മൂന്നു വികാരങ്ങളും പൂർണ്ണമായി, ഈശ്വരവിചാരത്തോടു യോജിച്ചു് ഒരുവൻ്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉണ്ടായാൽ അപ്പോൾ അവനു് ഈശ്വരൻ അനുഭവപ്പെടുന്നതായിരിക്കും.

61. ഫലങ്ങൾ നിറഞ്ഞ വൃക്ഷശാഖകൾ നമ്രങ്ങളായി നില്ക്കുന്നതുപോലെ അനുഗ്രഹീതനായവൻ സൽസ്വഭാവങ്ങളാൽ വിനീതനായിരിക്കും.

62. തുലാസ്സിൻ്റെ ഘനമുള്ള തട്ടു താഴോട്ടു ഇറങ്ങുകയും ഘനം കുറഞ്ഞതു മേലോട്ടു പൊങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ യോഗ്യതയും ശക്തിയും, ഉള്ളവർ വിനീതരും സൽസ്വഭാവികളും ആയും അറിവില്ലാത്തവർ ദുർബുദ്ധികളും അഹംഭാവികളും ആയുമിരിക്കും.

63. ജനസഞ്ചാരമില്ലാത്ത ഒരു കോണിലോ, വനാന്തർഭാഗത്തിലോ അല്ലെങ്കിൽ വിജനസ്ഥലമായ നിങ്ങളുടെ ഹൃദയ മഹാക്ഷേത്രത്തിലോ ഇരുന്നു് ഈശ്വരനെ ധ്യാനിക്കുക.

64. ഡംഭശേഷം നീങ്ങി കാററിൽപറക്കുന്ന കരിയിലപോലെ ഭാരം കുറഞ്ഞവനായിരിക്കണം.

65. അഴുക്കുപുരണ്ട കണ്ണാടിയിൽ സൂര്യബിംബം പ്രകാശിക്കുന്നില്ലാത്തതുപോലെ മായാധീനമായി അശുദ്ധവും മലിനവും ആയ മനസ്സിലും ഈശ്വരമാഹാത്മ്യം വെളിപ്പെടുന്നില്ല. നിർമ്മലമായ കണ്ണാടിയിൽ സൂര്യബിംബം പ്രതിബിംബിക്കുന്നതുപോലെ ശുദ്ധമായ അന്തഃകരണത്തിൽ ഈശ്വരനും വിളങ്ങുന്നു. അതുകൊണ്ടു പരിശുദ്ധനാകുക.

66. ജീവനാണു താനെന്നു വിചാരിക്കുന്നവൻ ജീവനായിരിക്കുന്നു, ഈശ്വരനാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നവൻ ഈശ്വരനാം ആകുന്നു. വിചാരിക്കുംപോലെയാണു് അനുഭവം.

97. ഈശ്വരൻ സത്യസ്വരൂപനാണു്. അതിനാൽ സർവ്വസമയത്തും സത്യംമാത്രം സംസാരിക്കുന്നവനല്ലാതെ ഈശ്വരനെ കാണ്മാൻ സാധിക്കയില്ല.

68. നിങ്ങൾ നിങ്ങളെത്തന്നെ ദ്രോഹി ആകരുതു്. മനസ്സാക്ഷിക്കനുസരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുക. എന്നാൽ നിങ്ങൾക്കു തീർച്ചയായും വിജയം സിദ്ധിക്കും. ശുദ്ധവും നിഷ്കളങ്കവും ആയ ഹൃദയത്തോടുകൂടി പ്രാർത്ഥിക്കുക. എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ പ്രാർത്ഥന കേൾക്കപ്പെടാതിരിക്കയില്ല.

69. അദ്വൈതജ്ഞാനം തന്നെയാണു വലിയ ജ്ഞാനം. എങ്കിലും ആദിയിൽ ഒരു ദാസൻ തന്റെ യജമാനനെ ഉപചരിക്കുന്നതുപോലെതന്നെ ഈശ്വരനെയും ഉപചരിക്കണം. ഇതാണു എളുപ്പമായ വഴി. ഇതുതന്നെ വേഗത്തിൽ അദ്വൈതജ്ഞാനത്തിലേക്കുള്ള വഴി കാണിക്കുകയും ചെയ്യും.

70. ഒരു ആഴമുള്ള കിണററിൻവക്കത്തു നില്ക്കുന്നവൻ അതിൽ വീണുപോകാതിരിക്കുവാൻ സദാ സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കേണ്ടതുപോലെതന്നെ, ലൌകികത്തിൽ ജീവിക്കുന്നവൻ, അതിൽ കാൽതെററി മറിയാതിരിക്കുവാൻ എപ്പോഴും സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കേണ്ടതാണു്. പ്രലോഭനവിഷയങ്ങൾകൊണ്ടു നിറഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ലൌകികക്കൂപത്തിൽ ഒരിക്കൽ വീണുപോയാൽ യാതൊരു പരുക്കും പാടുംകൂടാതെ അതിൽനിന്നു കയറി രക്ഷപ്പെടുകയെന്നുള്ളതു അത്ര എളുപ്പമായ സംഗതിയല്ല.

71. ശരീരം അത്ര നിസ്സാരവും നശ്വരവും ആണെങ്കിൽ സാധുക്കളും ഭക്തന്മാരുംകൂടി അതിനെ എന്തിനാണു് അത്ര കാര്യമായി സംരക്ഷിക്കുന്നതു്?

ഒരു ഒഴിഞ്ഞ പെട്ടിയെ വല്ലവരും അത്ര കാര്യമായി കരുതാറുണ്ടോ? ആഭരണവും പണവും മററു വിലപിടിച്ച സാമാനങ്ങളും വെച്ചിരിക്കുന്ന പെട്ടിയെ മാത്രമേ എല്ലാവരും സൂക്ഷിക്കാറുള്ളു. ഈശ്വരനെന്ന മഹാനിധി ഇരിക്കുന്ന ശരീരത്തെ സാധുക്കൾക്കു സൂക്ഷിക്കാതിരിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. ശരീരങ്ങളെല്ലാം ഈശ്വരൻ ഇരിക്കുന്ന അമൂല്യപ്പെട്ടികൾ ആണു".

72. ഒരു ഇളംചെടിയെ ആടുമാടുകളിൽനിന്നും വികൃതികുട്ടികളിൽനിന്നും, രക്ഷിക്കേണ്ടതിന്നായി അതിനെ വേലികെട്ടി സൂക്ഷിക്കണം. അതു വലുതായി ഒരു മഹാവൃക്ഷമായി തീൎന്നാൽ അതിന്റെ തണലിൽതന്നെ അനേകം ആടുകൾക്കും മാടുകൾക്കും വിശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യാം. അതിന്റെ ഇലതന്നെ തിന്നു വയറുനിറക്കാം. അതുപോലെ നിങ്ങളുടെ വിശ്വാസം ഇളംപ്രായത്തിൽ ഇരിക്കുമ്പോൾ അതിനെ ലൗകികചിന്തകളിൽനിന്നും ദുൎജ്ജനസംസൎഗ്ഗത്തിൽനിന്നും കാത്തുരക്ഷിക്കണം. നിങ്ങളുടെ വിശ്വാസം പരിപുഷ്ടമായി കഴിഞ്ഞാൽ ലൗകികചിന്തകളും ദുൎജ്ജനങ്ങളും നിങ്ങളെ ബാധിച്ചു കളങ്കപ്പെടുത്തുകയില്ല, എന്നു മാത്രമല്ല നിങ്ങളുമായുള്ള സംസൎഗ്ഗംകൊണ്ടു പല അസത്തുക്കളും സത്തുക്കളായി തീരുകയും ചെയ്യും.

73. വീട്ടിലുള്ളവർ ഉണൎന്നിരിക്കുമ്പോൾ കള്ളന്നു ഉള്ളിൽ പ്രവേശിക്കുവാനും മോഷണം നടത്തുവാനും സാധിക്കുന്നില്ലാത്തതുപോലെ നീ എപ്പോഴും ഉണൎച്ചയോടുകൂടി സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതായാൽ ദുർവ്വിചാരങ്ങൾക്കു നിന്റെ മനസ്സിൽ കടക്കുവാനും അതിന്റെ സദ്ഭാവമായ സമ്പത്തിനെ അപഹരിക്കുവാനും സാധിക്കുന്നതല്ല.

74. നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നതുതന്നെ നിങ്ങൾ പറയണം. നിങ്ങളുടെ ആലോചനകൾക്കും വാക്കുകൾക്കും തമ്മിൽ

ഒഴുക്കുരൂപ്യം ഉണ്ടായിരിക്കട്ടെ. നിങ്ങളുടെ മനസ്സ് ഈ ലോകത്തെ അതിന്റെ സർവ്വസ്വമായി കരുതുമ്പോൾ, ഈശ്വരനെ നിങ്ങളുടെ സർവ്വസ്വമെന്നു വെറുതെ പറയുന്നതായാൽ അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു യാതൊരു ഗുണവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

75. ആദ്ധ്യാത്മികാഭിവൃദ്ധിക്കു സജ്ജനസംസർഗ്ഗം സർവ്വപ്രധാനമായ സഹായമാണ്.

76. നനഞ്ഞ വിറക് അടുപ്പിൽ വെച്ചാൽ ആദ്യമായി ഉണങ്ങി പിന്നെ തീപിടിക്കുന്നതുപോലെ സജ്ജനസംസർഗ്ഗം പ്രാപഞ്ചികജനങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തിലുള്ള കാമക്രോധ—ലോഭാദി ജലത്തെ വററിച്ച് അതിൽ വിവേകമാകുന്ന അഗ്നിയെ ജ്വലിപ്പിക്കുന്നു.

77. ഉരകല്ലിന്മേൽ ഉരച്ചുനോക്കുമ്പോൾ സ്വർണ്ണത്തേയും പിത്തളയേയും വേർതിരിച്ചറിയുന്നതുപോലെ ദോഷാരോപണം—കുററംപറയൽ എന്ന കല്ലിന്മേൽ ഉരസിനോക്കുമ്പോൾ യഥാർത്ഥസാധുവിനേയും കള്ളസ്സന്യാസിയേയും വേർതിരിച്ചു അറിയാകുന്നതാണ്.

78. എല്ലാം ഈശ്വരനിൽ സമർപ്പിച്ചു "ഞാൻ എന്റെ" എന്ന വിചാരത്തെ തീരെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതിൽ സുഗമവും സുദൃഢവും ആയ മാർഗ്ഗം വേറെയില്ല.

79. എല്ലാം ഈശ്വരനിൽ സമർപ്പിച്ചവന്റെ സ്ഥിതി, യജമാനനിടം പ്രവൃത്തിയെടുത്തു കഷ്ടപ്പെടുന്ന ഒരു പണിക്കാരൻ പണിനിർത്തി ചാവടിയിൽ ചാരിക്കിടക്കുമ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്ന ആനന്ദംപോലെ ഇരിക്കും. എല്ലാ മനോദുഃഖങ്ങളിൽനിന്നും ആപത്തുകളിൽനിന്നും നേടുന്ന സ്വാസ്ഥതയാണ് ഇതു്.

80. ഒരാൾ ഈശ്വരന്നു ധാരാളം പണംകൊടുത്താൽ അതു് ഈശ്വരന്നു വലിയ കാര്യമാണോ? ഒന്നുമല്ല. പ്രേമവും ഭക്തിയും അർപ്പിക്കുന്നവനിൽ മാത്രമേ ഈശ്വരകാരുണ്യം

പ്രകാശമാനമായിരിക്കയുള്ളു. ഈശ്വരാർപ്പണമായ പ്രേമം, ഭക്തി, വിവേകം, വൈരാഗ്യം ഇവകളാണു് ഈശ്വരനു് ഇഷ്ടം.

81. ഒരു ബോട്ടു വെള്ളത്തിൽ കിടക്കാം. എന്നാൽ വെള്ളം ബോട്ടിൽ കടക്കരുതു്. മുമുക്ഷുവിനു ലോകത്തിൽ ജീവിക്കാം. എന്നാൽ ലോകം മുമുക്ഷുവിൽ ജീവിക്കരുതു്.

82. പൊന്മയെന്ന പക്ഷി വെള്ളത്തിൽ നല്ലപോലെ മുങ്ങുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ അതിന്റെ ഇറകുകൾ വെള്ളംതട്ടി നനയുന്നില്ല. അതുപോലെ വികാരശൂന്യനായ സന്യാസി ലോകത്തിൽമുങ്ങുന്നു. എങ്കിലും ലോകം അവനെ ബാധിക്കുന്നില്ല.

83. താൻ ആരാധിക്കുന്ന ഈശ്വരാവതാരത്തെയും ഈശ്വരമൂർത്തികളുടെയും പ്രതിമകൾ ദൈവികമായതാണെന്നു് ദൃഢവിശ്വാസംവന്നാൽ അവൻ ദിവ്യത്വത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനുപകരം അവകൾ ചെളിയും മണ്ണും വയ്ക്കോലും അല്ലാതെ മറെറാന്നും അല്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നവനു് അങ്ങിനെയുള്ള പ്രതിമകളിൽ ആരാധിക്കുന്നതുകൊണ്ടു യാതൊരു ഗുണവും ഉണ്ടാകുവാനില്ല.

84. എഴുത്തു പഠിക്കുവാൻ ആരംഭിക്കുന്നവൻ ആദ്യമായി വലിയ അക്ഷരങ്ങളെ വരച്ചു ശീലിക്കുന്നു. പിന്നെയാണ ചെറിയ അക്ഷരങ്ങളെ എഴുതുവാൻ തുടങ്ങുന്നതു്. അതുപോലെ ആദിയിൽ സാകാരത്തിന്മേൽ മനസ്സിനെ നിറുത്തുവാനുള്ള ശക്തിവേണം സമ്പാദിക്കുവാൻ. അതു സിദ്ധിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നീടു നിരാകാരത്തിൽ മനസ്സിനെ പ്രയാസംകൂടാതെ നിറുത്തുവാൻ സാധിക്കും.

85. പശുവിൻപാൽ രക്താകൃതിയിൽ പശുവിന്റെ ദേഹത്തിലെല്ലാം വ്യാപിച്ചു നില്പുണ്ടു്. എന്നാൽ അതിന്റെ ചെവിയെയോ കൊമ്പോ പിടിച്ചു പിഴിഞ്ഞാൽ ഒരു തുള്ളി

പോലും കിട്ടുന്നതുമില്ല. പാൽ കിട്ടണമെങ്കിൽ മുലകൾ തന്നെ കറക്കണം. അതുപോലെ ഈശ്വരൻ പ്രപഞ്ചത്തിലെങ്ങും വ്യാപിച്ചു കിടക്കുന്നുണ്ടെന്നുവെച്ചു നിങ്ങൾക്കു് ഈശ്വരനെ എവിടെയും കാണുവാൻസാധിക്കുന്നതല്ല. എന്നാൽ ഭക്തന്മാരുടെ ഭക്തിവിശേഷംകൊണ്ടു പുഷ്ടമായിരിക്കുന്ന മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഈശ്വരനെ അനായാസേന പ്രത്യക്ഷമായി കാണാകുന്നതും ആകുന്നു.

86 ഒരു കെട്ടിടം ഉയർത്തി പണിചെയ്യുമ്പോൾ വാരം കെട്ടാതെ കഴികയില്ല. കെട്ടിടത്തിന്റെ പണി പൂർത്തിയായാൽ പിന്നെ അതിന്റെ ആവശ്യം ഇല്ലതാനും. അതുപോലെ പ്രാരംഭത്തിൽ പ്രതിമാപൂജ ആവശ്യമാണു്. എന്നാൽ പിന്നീടു് അതു് ആവശ്യമായിത്തീരുന്നതും ഇല്ല.

(വാരം എന്നു പറയുന്നതു ഭിത്തി പണിചെയ്യുന്നതിന്നും കുമ്മായം തേക്കുന്നതിന്നും മറ്റുമായി ജോലിക്കാർക്കു കയറി നില്ക്കുവാൻവേണ്ടി തല്ക്കാലം കെട്ടി ഉണ്ടാക്കുന്നതാണു്.)

87. വിശ്വാസമുള്ളവന്നു് എല്ലാം ഉണ്ടു്; വിശ്വാസമില്ലാത്തവന്നു് ഒന്നും ഇല്ല.

88. ലങ്കയിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ ശ്രീരാമചന്ദ്രസ്വാമിക്കു സമുദ്രം കെട്ടേണ്ടതായി വന്നു. എന്നാൽ ഭഗവാന്റെ വിശ്വസ്തഭൃത്യനായ ഹനുമാനു് രാമചന്ദ്രനിൽ ഉള്ള ദൃഢവിശ്വാസം നിമിത്തം ഒരൊററ ചാട്ടംകൊണ്ടു് അതേസമുദ്രത്തിന്റെ മറുകര പററുവാൻ സാധിച്ചു. വിശ്വാസംകൊണ്ടു് ഇവിടെ ദാസനു യജമാനനെക്കാളും അധികം പ്രവർത്തിക്കുവാൻ സാധിച്ചു.

89. ഒരു പാറക്കല്ലു് എത്രകാലം വെള്ളത്തിൽ കിടന്നാലും അതു കുതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ ചെളിയാണു വെള്ളത്തിൽ വീണതെങ്കിൽ അതു തൽക്ഷണം കലങ്ങിപ്പോകുകയും ചെയ്യുന്നു. അതുപോലെ വിശ്വാസികളുടെ ശക്തിമത്തായ

ഹൃദയം അപകടത്തിലും ആപത്തിലും വ്യാകുലപ്പെടുന്നില്ല. എന്നാൽ വിശ്വാസം കുറഞ്ഞവൻ വളരെ നിസ്സാരമായ സംഗതികൾകൊണ്ടു തന്നെ ഇളകിപ്പോകുന്നു.

90. വിവേകവും വൈരാഗ്യവും ഇല്ലാത്ത മനസ്സ് എത്ര പുരാണങ്ങളും ശാസ്ത്രങ്ങളും വായിച്ചതുകൊണ്ടും ഒരു പ്രയോജനവും ഉണ്ടാകയില്ല. വിവേകവും വൈരാഗ്യവും കൂടാതെ ആദ്ധ്യാത്മികാഭിവൃദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

91. എന്തുകണ്ടാലും അരളുന്ന ഒരു കുതിര, കൺപട്ട ഇല്ലാത്തപക്ഷം നേർവഴിയിൽകൂടെ പോകുന്നതല്ല. അതുപോലെ വിവേകവൈരാഗ്യമാകുന്ന കൺപട്ട വെക്കുന്നതായാൽ ഒരു ലൗകികമനുഷ്യന്റെ മനസ്സു ദുർമാർഗ്ഗങ്ങളിൽ പോകുന്നതും അല്ല. അവിടെയുമിവിടെയും അടിതെററി വീണു പോകുന്നതും അല്ല.

92. ഹൃദയത്തിന്റെ ഈശ്വരാഭിമുഖമായ വികാസം ആശാപാശങ്ങളാൽ തടയപ്പെട്ടുപോയാൽ ആ ഹൃദയത്തിൽ ഈശ്വരപ്രകാശമുണ്ടാകുവാൻ മാർഗ്ഗമില്ല. ശാന്തിയും ഭക്തിയും നിറഞ്ഞ ഹൃദയത്തിൽ മാത്രമേ ഈശ്വരചൈതന്യത്തിന്റെ ജ്ഞാനോദയം ഉണ്ടാകയുള്ളൂ.

93. ചൊറിയുള്ള പുഴുക്കടിയെ മാന്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുവാൻ വളരെ രസമാണ്. ചൊറി നിന്നാൽ പിന്നത്തെ ജ്വലനവും അസഹ്യവും ആകുന്നു. അതുപോലെ ഈ ലോകത്തിലെ ഭോഗങ്ങൾ ആദിയിൽ വളരെ ആകർഷണീയമായിരിക്കും. എന്നാൽ അവയുടെ അനന്തരഫലം സഹിക്കുവാനും—എന്തിന് ആലോചിക്കുവാൻകൂടിയും—ഭയങ്കരമായിട്ടുള്ളതാണ്.

94. പ്രസവിച്ചുവീണ ഒരു പശുക്കിടാവു നേരെ എഴുന്നേററു നില്ക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിനു മുമ്പായി പലതവണ വിറയ്ക്കുകയും വീഴുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ പരിശീലന

മാൎഗ്ഗത്തിലും വിജയം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ വിശ്വസ്തരും ധാരാളമായും സാധാരണമായും ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതാണു്.

95. വടക്കുനോക്കിയുടെ സൂചി വടക്കിനെത്തന്നെ തെററാതെ കാണിക്കുന്നേടത്തോളംകാലം കപ്പൽ വഴിതെററി ഓടി അപകടത്തിൽ ചാടുവാൻ ഇടയില്ല. മനുഷ്യജീവിതമെന്ന വലിയ കപ്പലിലെ വടക്കുനോക്കിസൂചിയാണു മനസ്സു്. ആ വടക്കുനോക്കിസൂചിയെ എപ്പോഴും ഈശ്വരന്നഭിമുഖമായി യാതൊരു ചാച്ചിലും ചരിച്ചിലും കൂടാതെ തിരിച്ചുനിൎത്തിയാൽ നമ്മുടെ ജീവിതത്തെ എല്ലാ അപകടത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുത്തി കൊണ്ടുപോകും.

96 ചാക്കഴിച്ചാൽ വെളിയിൽവീണ നാലുപാടും ചിന്നിക്കിടക്കുന്ന കടുകിൻമണികളെ പെറുക്കി എടുത്തു ചേൎക്കുവാൻ വളരെ പ്രയാസമാണു്. അതുപോലെ മനസ്സു നാനാമാൎഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടെയും ഓടി ലൌകികങ്ങളായ പല വിഷയങ്ങളിലും വീണുപോയാൽ പിന്നെ അതിനെ തിരികെ എടുത്തു ഏകാഗ്രമാക്കുക എന്നുള്ളതു് അത്ര എളുപ്പമായ കാൎയ്യമല്ല.

97. ഒരു കത്തിക്കുമ്പോൾ അതിനെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് ഇളക്കി സൂക്ഷിക്കാതിരുന്നാൽ ആ തീ വേഗത്തിൽ കെട്ടുപോകുന്നതുപോലെ ആദ്ധ്യാത്മികാനലനെ നിരന്തരജ്ഞാനം കൊണ്ടു സംരക്ഷിക്കാതിരുന്നാൽ അതിന്റെ ജ്വലനവും നശിച്ചുപോകുന്നതാണു്.

98 നിരുത്സാഹവും വിപ്രതിപത്തിയും ഭയവും ഉള്ളടത്തു് ഈശ്വരൻ ഇല്ല.

99 ആഗ്രഹമാകുന്ന കാററുകൊണ്ടു മനസ്സാകുന്ന സമുദ്രം കോളിളകിമറിയുമ്പോൾ അതിന്നു ഈശ്വരനെ പ്രതിഫലിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അപ്പോൾ ഈശ്വരാനുഭൂതി ഉണ്ടാകുക എന്നതു് അസാദ്ധ്യംതന്നെ.

100. ആഗ്രഹത്തിന്റെ ലവലേശംപോലും ഉള്ള ഒരുവന് ഈശ്വരലോകത്തിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഒരു നൂലിന്റെ അഗ്രത്തിൽ തെറിച്ചുനില്ക്കുന്ന ഒരൊററ ഇഴപോലും ഉള്ളപ്പോൾ അതിനു സൂചിയുടെ ദ്വാരത്തിൽക്കൂടെ കടക്കുവാൻ കഴിയാതെ ഇരിക്കുന്നതുപോലെ.

101. പണംകൊണ്ടു റൊട്ടിയും വെള്ളവും അതായതു ആഹാരംമാത്രം ഉണ്ടാക്കുവാനേ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. അതുകൊണ്ടു അതിനെ സർവ്വസ്വത്തിന്റെയും ഏകനിദാനമായി കരുതിപ്പോകരുതു. നമുക്കു അതിലും അത്യാവശ്യമായ സംഗതി വേറെ ഉണ്ടു.

102. കാമിനീ—കാഞ്ചനങ്ങളിൽ മുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന മനസ്സു പച്ചനാളികേരത്തെപ്പോലെയാണു. നാളികേരം പച്ചയായിരിക്കുമ്പോൾ അതു ചിരട്ടയോടു നല്ലതുപോലെ പിടിച്ചിരിക്കും. വെള്ളമെല്ലാം വററിയാൽ ചിരട്ടയും കാമ്പും തമ്മിൽ വിട്ടു. അപ്പോൾ കുലുക്കിനോക്കിയാൽ ഉള്ളിൽ കിടന്നു കട—കട എന്നു ശബ്ദിക്കുന്നതു കേൾക്കാം. അതുപോലെ ഉള്ളിലുള്ള കാമിനീ—കാഞ്ചനസ്നേഹം നിശ്ശേഷം വററിപ്പോയാൽ ആത്മാ ശരീരത്തിൽനിന്നു വേർപിരിഞ്ഞു നില്ക്കുന്നതുപോലെ കാണാം.

103. ഒരു തട്ടു മറേറതിനേക്കാൾ ഘനം കൂടുമ്പോൾ ഒരു തുലാസ്സിന്റെ സൂചി അതിനു മീതെയായി പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന നാക്കിൽനിന്നു അകന്നുപോകുന്നതുപോലെ കാമിനീകാഞ്ചനത്തിലുള്ള മോഹം മനസ്സാകുന്ന തട്ടിൽ വെക്കുമ്പോൾ സമഭാവന നശിച്ചു അതു ഈശ്വരനിൽനിന്നു അകലെ മാറിപ്പോകുന്നു.

104. വികാരങ്ങളെ ജനിപ്പിക്കുവാൻ ഇടയുള്ള സംഗതികളിൽനിന്നു ഒഴിഞ്ഞുനില്ക്കുകയാണു നല്ലതു. ആ വക സംഗതികളാൽ അടിപെട്ടു അതിൽനിന്നു പാഠംപഠിച്ചു

നേരെയാകുന്നതിനേക്കാൾ ഭേദം അവയുടെ അടുത്തുതന്നെ ചെല്ലാതെ ഒഴിഞ്ഞുമാറി നില്ക്കയാണു്.

105. നിങ്ങളുടെ കർമ്മവികാരത്തെ നിശ്ശേഷം ജയിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുക. ശരീരത്തിൽ "മേധാ" എന്ന പേരായി ഒരു നാഡിയുണ്ടു്. ലൌകികമായ ഊഷ്മാക്കളെ അലൌകികമായി മാററുക എന്നുള്ളതാണു് ആ നാഡിയുടെ ധർമ്മം. ഒരുവൻ കർമ്മവികാരത്തെ പൂർണ്ണമായി ജയിക്കുവാൻ സാധിച്ചാൽ അവന്റെ മേധസ്സു ശക്തി വർദ്ധിക്കുന്നതാകുന്നു. അതു നിമിത്തം അവനിൽ ശാരീരികമായിത്തന്നെ ഒരു മാററം ഉണ്ടാകും. മേധാനാഡി വേണ്ടതു പോലെ പുഷ്ടിപ്പെടുമ്പോൾ ഓജസ്സെന്നും സംഭവിക്കുന്നതാണു്.

106. പാലത്തിന്നടിയിൽക്കൂടെ ആററിലെ വെള്ളം ഒലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയല്ലാതെ അവിടെ കെട്ടിനില്ക്കുന്നില്ലാ അതുപോലെ ബന്ധമില്ലാത്ത ഒരുവന്റെ കയ്യിൽക്കൂടെ പണം വന്നുംപോയും ഇരിക്കയല്ലാതെ അവിടെ അതു ഒരിക്കലും കെട്ടിതളച്ചു നില്ക്കയില്ല.

107. പണം ആർക്കു ദാസ്യം വഹിക്കുന്നുവോ അവനാണു യഥാർത്ഥമനുഷ്യൻ. പണത്തെ വേണ്ടതുപോലെ വിനിയോഗിക്കുവാൻ അറിയാത്തവൻ മനുഷ്യനെന്നു വിളിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യനല്ല.

108. പരമാർത്ഥതത്വത്തെ അനുഭവപ്പെട്ടറിയവൻ, അതായതു് ഈശ്വരസാക്ഷാൽക്കാരം സിദ്ധിച്ചവൻ, സ്ത്രീകളെ ഭയത്തോടുകൂടി വിചാരിക്കേണ്ടതില്ല. അവർ പ്രപഞ്ചമാതാവിന്റെ അംശങ്ങൾ തന്നെയാണെന്നു് അവൻ അറിയുന്നു. അതുതന്നെയാണു പരമാർത്ഥവും. അതുകൊണ്ടു് അങ്ങിനെയുള്ളവർ സ്ത്രീജനങ്ങളെ ആദരിച്ചാലും ബഹുമാനിച്ചാലും, മാത്രം പോരാ, ഒരു പുത്രൻ മാതാവിനെ എന്നപോലെ പൂജിക്കുകകൂടെ ചെയ്യണം.

109. ധൎമ്മമാൎഗ്ഗപരിശീലനം ചെയ്യുന്ന ഒരുവന്റെ ഭാൎയ്യ "നിങ്ങൾ എന്നെ വേണ്ടപോലെ സംരക്ഷിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ആത്മഹത്യ ചെയ്തുകളയും" എന്നു പറയുന്നതായാൽ അവൻ ആ ഭാൎയ്യയെ ഉപേക്ഷിക്കുകതന്നെ വേണം. ഈശ്വരഭക്തിക്കുള്ള മാൎഗ്ഗത്തിന് തടസ്സമായി നില്ക്കുന്ന ഭാൎയ്യയെ ഉപേക്ഷിക്കാം. അവൾ ആത്മഹത്യ ചെയ്താലും ശരി; എന്തു ചെയ്താലും ശരി. ഈശ്വരമാൎഗ്ഗത്തിൽ തടസ്സമുണ്ടാക്കുന്ന ഭാൎയ്യ അവിദ്യാകാരിണിയാണു്" എന്നു ഉത്തമമായ ഭക്തിയുള്ള ഒരുവനു് എല്ലാം യോജിച്ചതായേ വരികയുള്ളൂ. ഒരുവനു യഥാൎത്ഥമായ ഭക്തിയുണ്ടെങ്കിൽ അവന്റെ ഭാൎയ്യയും ക്രമേണ ഭക്തിമാൎഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ തിരിയും. ഈശ്വരാനുഗ്രഹംകൊണ്ടു ഒരുവൻ നല്ലവനായാൽ അവന്റെ ഭാൎയ്യയും അവനെ അനുസരിച്ചു നല്ലവൾതന്നെ ആകുവാനാണു് എളുപ്പം.

110. സ്ത്രീസുഖം ഉപേക്ഷിച്ചവൻ ലോകത്തെ മിക്കവാറും ഉപേക്ഷിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈശ്വരൻ അവനു വളരെ അടുത്തായിട്ടുണ്ടു്.

111. ലൌകികജീവിതത്തിൽ കീൎത്തിയായും പണത്തിനാവശ്യം വരും. എന്നാൽ അതിനെപ്പറ്റി നിങ്ങൾ അത്ര വളരെയൊന്നും പരിശ്രമിക്കരുതു്. തനിയെ വരുന്നതു വന്നുകൊള്ളട്ടെ. ന്യായമായ മാൎഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെ വരുന്നതിനെ തടയുകയും വേണ്ട; അന്യായമായ മാൎഗ്ഗത്തിൽക്കൂടെ വരുത്തുവാൻ ശ്രമിക്കുകയും വേണ്ട. കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുകയാണു് ഏറ്റവും നല്ലതു്. പണം സമ്പാദിച്ചുവെയ്ക്കുവാനുള്ള മോഹം നന്നേ അല്ല. തന്റെ ജീവിതവും ആത്മാവും മുഴുവനും ഈശ്വരനായി അൎപ്പിക്കപ്പെട്ട ഒരുവനു്, ഈശ്വരഭക്തനു്, ആത്മാവു ഈശ്വരനിൽതന്നെ അഭയം പ്രാപിച്ച ഒരുവനു്, ഈ വക സംഗതികളെപ്പറ്റി ഒന്നും

ഒരിക്കലും ചിന്തിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. അവക്കു വരവും ചിലവും തുല്യമായിരിക്കും. ഒരു ഭാഗത്തിൽകൂടെ പണം വരുന്നു; മറെറാരു ഭാഗത്തിൽകൂടെ വന്നപണം പോകുന്നു. അത്രതന്നെ.

112 അഹംഭാവമുള്ളപ്പോൾ ജ്ഞാനവും മുക്തിയും ലഭ്യമാകയില്ല. ജനന—മരണമാകുന്ന സംസാരചക്രത്തിൽ നിന്നു രക്ഷയും ഇല്ല.

113. ഞാൻ ഈശ്വരന്റെ ദാസനാണ്" എന്നു വ്യവച്ഛേദിക്കുന്ന ആ "ഞാൻ"—ആ അഹം—ഭക്തന്റെ ആ അഹംഭാവം വിശുദ്ധിക്കു പോന്നതാണ്". അതാണ് "പക്വമായ അഹം".

114. "അവൻ എന്നെ നല്ലപോലെ അറികയില്ല—എനിക്കു ധാരാളം പണമുണ്ട്"—എന്നെപ്പോലെ കേമൻ ആരുണ്ട്? എന്നു ധിക്കരിക്കുന്നവൻ ആര്! അമ്പട ഞാനേ!" എന്നെല്ലാം ഭാവിക്കുന്ന അഹം അപക്വം.

115 നിന്റെ അഹംഭാവം ഇല്ലാതാകുകയും നീ തന്നെ ഈശ്വരചൈതന്യത്തിൽ നിമഗ്നനാകുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ മോക്ഷം വന്നുകൊള്ളും.

116. മഴവെള്ളം ഉയരമുള്ള സ്ഥലത്തു നില്ക്കുന്നില്ല. അതു താണ ഭൂമിയിലേക്കു ഒലിച്ചിറങ്ങുന്നു. അതുപോലെ ഈശ്വരകാരുണ്യം താണനിലയിലുള്ള ഹൃദയത്തിലേ നില്ക്കുകയുള്ളു. അഹംഭാവവും പൊങ്ങച്ചവും ഉള്ളവരുടെ ഹൃദയത്തിൽനിന്ന് ദിവ്യത്വം ഒലിച്ചിറങ്ങുന്നു.

117. വളരെ ശക്തിയുള്ള ഒരുതരം ഉപാധിയാണു പണം—ഒരുവൻ പണക്കാരനായി തീർന്നാൽ അതോടുകൂടി അവന്റെ പ്രകൃതവും നിശ്ശേഷം മാറിക്കഴിയുന്നു.

118. നിങ്ങളുടെ മനസ്സുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ എപ്പോഴും ഇങ്ങിനെ വിചാരിക്കണം:—"ഈ വീടുകളൊന്നും എ

ന്റേതല്ല. ഞാൻ ഈശ്വരന്റെ ദാസൻമാത്രം. ഞാൻ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു് ഞാൻ ഈശ്വരേച്ഛയെ അനുസരിക്കുവാൻ മാത്രം വേണ്ടിയാണു്. ഈശ്വരവിശ്വാസം ഉറച്ചുപോയവനു പിന്നെ തന്റേതായി പറയുവാൻ ഒന്നും തന്നെ ഉണ്ടായിരിക്കയില്ല.

119. കത്തിപ്പോയിട്ടുള്ള ഒരു കയറിന്റെ കണ്ടത്തിനും അതിന്റെ പൂർവ്വാകൃതി ഇല്ലാതാകുന്നില്ല. എങ്കിലും അതുകൊണ്ടു പിന്നെ ഒന്നിനേയും ബന്ധിക്കുവാൻ സാധിക്കയില്ല. ബ്രഹ്മജ്ഞാനംനിമിത്തം ദഹിച്ചുപോയ അഹവും ഇതുപോലെ ആകുന്നു.

120. പകൽസമയത്തു ഇഷ്ടംപോലെ തിന്നുകൊള്ളുവിൻ. എന്നാൽ രാത്രിയിലെ ഭക്ഷണം മിതവും ഗുണകരങ്ങളും ആയിരിക്കട്ടെ.

121. ശരീരത്തെ തപിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നവയും മനസ്സിനെ ചലിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നവയും ആയ ഭക്ഷണങ്ങൾ മാത്രമേ ഒരുവൻ ഉപയോഗിക്കാവൂ.

122. ലഘുവും ലഹരി ഉണ്ടാക്കാത്തവയും ആയ സസ്യഭക്ഷണം കഴിക്കുകയും ഈശ്വരാനുഭൂതിയെ ആഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവന്നു് ആ വിശുദ്ധമായ ഭക്ഷണംതന്നെ ഗോമാംസത്തെപ്പോലെ അശുദ്ധമാകുന്നു. എന്നാൽ ഗോമാംസം ഭക്ഷിക്കുന്നവൻ ഈശ്വരാനുഭൂതിക്കു് ആഗ്രഹിക്കുന്നപക്ഷം അവന്നു് ആ അശുദ്ധമായ ഗോമാംസവും നിവേദ്യവസ്തുക്കളെപ്പോലെ ശുദ്ധമാകുന്നു.

123. ഹരിഃ എന്ന നാമം കേൾക്കുമ്പോൾ പൊഴിയുന്നു് ആനന്ദബാഷ്പം ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം സാധനാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ ആവശ്യമാണു്. ഈശ്വരനാമോച്ചാരണം കേൾക്കുന്ന മാത്രയിൽ ആനന്ദബാഷ്പം തൂകുന്നവനു പിന്നെ സാധനാപരിശീലനങ്ങൾ ഒന്നുംതന്നെ ആവശ്യമില്ല.

124. ജ്ഞാനം പുരുഷനെപ്പോലെയും ഭക്തി സ്ത്രീയെപ്പോലെയും ആകുന്നു. ജ്ഞാനത്തിന്നു ഈശ്വരന്റെ പുറക്കളത്തിൽ മാത്രമേ പ്രവേശനമുള്ളൂ. എന്നാൽ ഈശ്വരന്റെ കിടപ്പറയിലും ഭക്തിക്കു കടന്നുചെല്ലാം.

125. മനുഷ്യസമുദായത്തെ അനുഗ്രഹിക്കുവാൻ വേണ്ടി ജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചതിന്നുശേഷം നാരദാദികളായ ലോകഗുരുക്കന്മാർ ഭക്തിമാർഗ്ഗത്തെ സ്വീകരിച്ചു.

126. വൈധീഭക്തി എന്നു ഒരുതരം ഭക്തിയുണ്ടു. ഇതു ഭക്തൻ ദിനംപ്രതി ഒരു ക്ലിപ്തസംഖ്യ നാമം ജപിക്കുന്നു. ഏതാനും ദിവസങ്ങളിലെല്ലാം ഉപവാസം അനുഷ്ഠിക്കുന്നു. പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിലേക്കു തീർത്ഥയാത്ര ചെയ്യുന്നു. അനവധി വഴിപാടുകൾ കഴിക്കുന്നു. എന്നുവേണ്ട ശാസ്ത്രത്തിൽ വിധിച്ചിരിക്കുന്നപ്രകാരം പലതും ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ കുറെ ഏറനാൾ ചെയ്യുമ്പോൾ ഈ ഭക്തി രാഗഭക്തിയിൽ എത്തിച്ചേരുന്നതാകുന്നു. എവിടെയും ആവശ്യമുള്ള സംഗതി പ്രേമം തന്നെ. ലൌകികവിചാരങ്ങളെല്ലാം നിശ്ശേഷം നശിക്കണം. മനസ്സു മുഴുവനും ഈശ്വരങ്കൽ ലയിക്കണം. എന്നാൽ മാത്രമേ ഈശ്വരനെ ലഭിക്കയുള്ളൂ. രാഗഭക്തി കൂടാതെ ഈശ്വരദർശനം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

127. ഇന്ദ്രിയവിഷയങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധം എത്രമാത്രം കുറയുന്നുവോ അത്രയും കണ്ടു ഈശ്വരഭക്തി അധികരിക്കുന്നതാകുന്നു.

128. പ്രേമം ഭക്തന്റെ കയ്യിൽ ഇരിക്കുന്ന ഒരു ചരടുപോലെയാണു. അതുകൊണ്ടു അവൻ സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപിയായ ഈശ്വരനെ ബന്ധിക്കുന്നു. ഭക്തൻ ഈശ്വരനെ തന്റെ അധീനത്തിൽ വെച്ചിരിക്കുന്നവനെപ്പോലെയാണു. അവൻ വിളിക്കുമ്പോഴെല്ലാം ഈശ്വരൻ അവന്റെ അടുക്കലേക്കു ചെല്ലുന്നു.

129. "ഇന്നിന്ന കൎമ്മങ്ങളെല്ലാം വേദത്തിൽ വിധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതെല്ലാം ഞാൻ ചെയ്യുന്നു" എന്നുള്ള ഭാവം വൈധികഭക്തിയാണു്. രാഗഭക്തി എന്ന ഒന്ന വേറെ ഉണ്ടു്. അതു ഈശ്വരനെപററിയുള്ള അതിപ്രേമത്തിൽ നിന്ന ജന്യമാകുന്നതാണു്. പ്രഹ്ലാദന്റെ ഭക്തി ഇങ്ങിനെയുള്ളതായിരുന്നു. രാഗഭക്തിയുണ്ടായാൽ പിന്നെ വിധികൎമ്മങ്ങളൊന്നും ചെയ്യേണ്ടതായ ആവശ്യമില്ല.

130. ഒരു കവി ഈശ്വരഭക്തിയെ ഒരു പുലിയോടുപമിച്ചിരിക്കുന്നു. പുലി മററു മൃഗങ്ങളെ പിടിച്ചു നിത്യം വിഴുങ്ങുന്നതുപോലെ ഭക്തിയും രാഗദ്വേഷാദികളായ മനുഷ്യശത്രുക്കളെ പിടിച്ചു വിഴുങ്ങുന്നു. ഒരിക്കൽ ഈശ്വരഭക്തി പരിപൂൎണ്ണമായി ഉണൎത്തപ്പെട്ടാൽ കാമക്രോധാദികളെല്ലാം തീരെ ഇല്ലാതായിപ്പോകുന്നതാണു്. വൃന്ദാവനത്തിലെ ഗോപസ്ത്രീകൾ കൃഷ്ണനിൽ ഉള്ള ഭക്തി നിമിത്തം ഈ ഭാവത്തെ പ്രാപിച്ചവരായി തീൎന്നു.

131. ഭക്തിയെ അഞ്ജനത്തോടും ഉപമിച്ചു കാണുന്നുണ്ടു്. ശ്രീമതി രാധികാദേവി ഒരിക്കൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"സഖികളെ! ഞാൻ എന്റെ കൃഷ്ണനെ സൎവ്വത്ര കാണുന്നു." അതുകേട്ടു സഖികളായ ഗോപസ്ത്രീകൾ:—"നീ നിന്റെ കണ്ണിൽ പ്രേമമാകുന്ന അഞ്ജനം എഴുതിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണു നീ അങ്ങിനെ കാണുന്നതു്."

132. ഗോപസ്ത്രീകളുടെ ഭക്തി പ്രേമഭക്തിയാണു്. തീരെ മിശ്രമല്ല. ജ്ഞാനത്തോടുകൂടി ചേരുന്ന ഭക്തിയാണു മിശ്രഭക്തി "സൎവ്വവും കൃഷ്ണൻതന്നെ. കൃഷ്ണൻതന്നെ പരബ്രഹ്മം. കൃഷ്ണൻതന്നെ രാമൻ. കൃഷ്ണൻതന്നെ മഹാദേവൻ, കൃഷ്ണൻതന്നെ ദേവി" എന്നിങ്ങിനെയുള്ള ഭാവമാണു് അതു്. എന്നാൽ പ്രേമഭക്തിയോടുകൂടി അത്തരം ബോധം ഒരിക്കലും യോജിച്ചു കാണുകയില്ല. "ഞാൻ രാമനേയും സീതയേയും

ഴിക്ക ആരെയും കാണുകയില്ല" എന്നാണ് ഹനുമാൻ പറഞ്ഞത്. അതുകൊണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണദേവൻ രുക്മിണീദേവിയോട് സീതാദേവിയുടെ വേഷം കെട്ടുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു അല്ലെങ്കിൽ ഹനുമാൻ സമ്മതിക്കയില്ലെന്ന് അവിടേക്ക് അറിയാമായിരുന്നു. പാണ്ഡവന്മാരുടെ മഹാരാജസൂയത്തിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരു രാജസിംഹാസനത്തിൽ ഇരുന്നിരുന്നു. അവിടെ വെച്ചാണ് എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും അദ്ദേഹത്തെ അഭിവാദ്യം ചെയ്തത്. അപ്പോൾ താൻ ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമിയെയല്ലാതെ മററാരെയും നമസ്കരിക്കയില്ലെന്ന് ലങ്കാധിപനായ വിഭീഷണൻ സിദ്ധാന്തിച്ചു. അതു കേട്ടപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്നെ യുധിഷ്ഠിരനെ നമസ്കരിച്ചു. എന്നിട്ടും വിഭീഷണൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. ആ ഭക്തൻ ഭഗവാനെ മാത്രമെ നമസ്കരിച്ചുള്ളു.

133. ക്ഷോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കടലവെള്ളത്തിൽ ചന്ദ്രബിംബം ശിഥിലമായല്ലാതെ, വേണ്ടതുപോലെ പ്രതിഫലിക്കുന്നില്ല. അതുപോലെ ലൗകികചിന്തകളാലും ആഗ്രഹങ്ങളാലും ക്ഷോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മനസ്സിൽ ഈശ്വരചൈതന്യം വേണ്ടതുപോലെ പ്രതിഫലിക്കുന്നില്ല.

134. ഈശ്വരാനുഗ്രഹമാകുന്ന കാററ് എപ്പോഴും അടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ജീവിതമഹാസമുദ്രത്തിൽ കപ്പലോടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മടിയന്മാരായ കപ്പിത്താന്മാർ അതിനെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നില്ല. എന്നാൽ ജാഗ്രതയും ശക്തിയും ഉള്ളവർ ആ അനുകൂലമായ കാററിനെ പിടിക്കുവാനായി അവരുടെ മനസ്സാകുന്ന പായയെ വിടർത്തിവെയ്ക്കുന്നു. അവർ അതുകൊണ്ട് ഉദ്ദിഷ്ടസ്ഥാനത്തു വേഗം എത്തിച്ചേരുകയും ചെയ്യുന്നു.

135. കാററടിക്കുമ്പോൾ വിശറിയെ ഉപേക്ഷിക്കാം. അതുപോലെ, ഈശ്വരാനുഗ്രഹം ഉണ്ടായാൽ ജപവും പ്രാർത്ഥനയും നിർത്താം.

136. ഒരു ശ്രേഷ്ഠനായ യജമാനൻ തന്റെ ഭൃത്യന്റെ സത്യസന്ധതയും സൽസ്വഭാവവും അനുസരണയും മററു ഗുണങ്ങളുംകണ്ടു് അത്യന്തം സന്തോഷിച്ചു് അവനെ തന്റെ അരികത്തേയ്ക്കു വിളിച്ചു് അവിടെ തന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ അവനെ ബലാല്ക്കാരേണ പിടിച്ചിരുത്തുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുക. അപ്പോഴും അവന്റെ മര്യാദകൊണ്ടു് ആ ദാസൻ അവിടെ ഇരിക്കുവാൻ മടിക്കും. അതുപോലെ ഈ പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ യജമാനൻ തന്റെ പ്രിയഭക്തന്റെ നിഷ്കളങ്കവും തീവ്രവും ആയ ഭക്തിയും മനഃപൂർവ്വമായ ത്യാഗശുദ്ധിയും കണ്ടു സന്തോഷിച്ചു് അവനെ ഈശ്വരന്റെ സ്ഥാനത്തിലേക്കു വിളിച്ചു് അവനു തന്റെ സകലവിഭൂതികളും വിധേയമാക്കിവെയ്ക്കുന്നു. എങ്കിലും ഭൃത്യനു യജമാനന്റെ ജോലിയിൽ നിന്നു് ഒഴിയുവാനും യജമാനന്റെ സ്ഥാനം സ്വീകരിക്കുവാനും ഇഷ്ടം വരുന്നില്ല.

137. കരയോരത്തേയ്ക്കു വെള്ളത്തിൽനിന്നു പിടിച്ചു കരയ്ക്കിട്ട മത്സ്യത്തെ വീണ്ടും വെള്ളത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ വിടുമ്പോഴും ആ മത്സ്യത്തിനു് എത്ര ആനന്ദം ഉണ്ടാകുമോ അത്ര ആനന്ദം സമാധിനിലയിൽ മനസ്സിനും ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണു്.

138. സമുദ്രത്തിന്നടിയിൽ ഒരുതരം കാന്തക്കല്ലുണ്ടെന്നു പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഈ പാറ വെള്ളത്തിന്നുമീതെ പോകുന്ന കപ്പലുകളെ ആകർഷിച്ചു് അതിലെ ഇരുമ്പാണികളെയെല്ലാം വലിച്ചിളക്കി പലകകളെ വേർപെടുത്തി കപ്പലിനെ പൊളിച്ചു സമുദ്രത്തിൽ മുക്കുന്നു. അതുപോലെ ജീവാത്മാവിനെ ഈശ്വരൻ ആകർഷിക്കുമ്പോഴും ആ കാന്തം ഒരു നിമിഷത്തിന്നുള്ളിൽ മനുഷ്യന്റെ വ്യക്തിത്വമായ അസ്മിതാബോധത്തെയും അഹംഭാവത്തെയും നശിപ്പിച്ചു് ആ ആത്മാവിനെ ഈശ്വരപ്രേമമാകുന്ന മഹാസമുദ്രത്തിൽ മുക്കുന്നു.

139. ഒരു നവോഢ ഒരു കുഞ്ഞിനെ പ്രസവിക്കുന്നതുവരെ ഗൃഹജോലികളിൽ വളരെ തല്പരയായിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഒരു ആൺകുഞ്ഞിനെ പ്രസവിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഗൃഹജോലികളെ അത്രതന്നെ കാര്യമാക്കാതെയായി. അതിനുപകരം അവൾ അവളുടെ കുഞ്ഞിനെ സദാ ലാളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അതിനെ അത്യന്ത പ്രേമത്തോടുകൂടി ചുംബനംചെയ്യുന്നു. അതുപോലെ മനുഷ്യൻ അറിവില്ലാത്തവനായിരിക്കുമ്പോൾ നാനാവിധകർമ്മങ്ങളും ചെയ്യുന്നതിൽ വളരെ കൌതുകമുള്ളവനായിരിക്കുന്നതാണ്. എന്നാൽ ഹൃദയത്തിൽ ഈശ്വരനെ കണ്ടുകഴിഞ്ഞാൽപിന്നെ അവന് ഇവയിലൊന്നും ഒരു സന്തോഷവും ഇല്ല. പ്രത്യുത, അവനു പിന്നെയുള്ള സുഖം മുഴുവനും ഈശ്വരനു ദാസ്യംചെയ്യുന്നതിലും ഈശ്വരന്റെ ഹിതത്തെ അനുവർത്തിക്കുന്നതിലും മാത്രമായിത്തീരുന്നു. മറ്റൊരു കാര്യത്തിലും അവൻ പിന്നെ യാതൊരു സുഖവും കാണുന്നില്ല. അവന് ആ യോഗത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ആനന്ദത്തിൽനിന്നു ഒഴിഞ്ഞുപോകുവാൻ സാധിക്കുന്നതും ഇല്ല.

140. ഒരു തവളക്കുഞ്ഞിന്റെ വാൽ വീണുപോയാൽ പിന്നെ അതിനു കരയിലും വെള്ളത്തിലും ഒരുപോലെ ജീവിക്കാം. മായികമായ അജ്ഞാനമൂലം വീണുപോയാൽ പിന്നെ ആ മനുഷ്യൻ സ്വതന്ത്രനായിത്തീരുന്നു. അവനു പിന്നെ ഈശ്വരനിലും ലോകത്തിലും ഒരുപോലെ ജീവിക്കാം.

141. അരുണോദയം സൂര്യോദയത്തെ മുൻഗമിക്കുന്നതുപോലെ പരോപകാരതല്പരത, പവിത്രത, സത്യസന്ധത, ഇവക ഗുണങ്ങൾ ഈശ്വരോദയത്തിനു മുമ്പായി ഉണ്ടാകുന്നതാണ്.

142. ആകാശത്തിൽ അനവധി പട്ടങ്ങളെ പറപ്പിക്കാറുണ്ട്. എന്നാൽ കയർപൊട്ടി സ്വതന്ത്രമാകുന്നവ അവയിൽ

ഒന്നോ രണ്ടോ മാത്രം. അതുപോലെ അനേകശതം സാധകന്മാരിൽ ലൌകികബന്ധത്തെ ഖണ്ഡിച്ചു സ്വതന്ത്രരാകുന്നവർ ഒന്നോ രണ്ടോ മാത്രം.

143. പുഴുങ്ങിയ (സിദ്ധനായ) നെല്ലു വിതച്ചാൽ മുളയ്ക്കുന്നില്ല. പുഴുങ്ങാത്ത വിത്തു മാത്രമേ മുളയ്ക്കൂ. അതുപോലെ ഒരാൾ സിദ്ധനായശേഷം ദേഹവിയോഗം ചെയ്താൽ അവൻ വീണ്ടും ജനിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ സിദ്ധനാകാത്തവരെ ജനിച്ചും മരിച്ചുംകൊണ്ട് ഇരിക്കതന്നെ ചെയ്യുന്നു.

144 നിങ്ങൾ ഒരു ജീവകാലം മുഴുവനും പാപത്തെ പറ്റിയും നരകത്തെ പറ്റിയും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതെന്തിനാണ്? ഇതൊന്നുമാത്രം കീർത്തിക്കുക. 'പ്രഭോ! ഞാൻ ചെയ്യരുതാത്തതായിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തികൾ പലതും ചെയ്തുപോയിട്ടുണ്ട്. അതുപോലെതന്നെ ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതായ പ്രവൃത്തികൾ പലതും ചെയ്യാതിരുന്നിട്ടും ഉണ്ട്. പ്രഭോ! എനിക്ക മാപ്പുതരണം' എന്നു വിശ്വാസപൂർവ്വം ഒരിക്കൽമാത്രം അപേക്ഷിക്കുക. എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ സകല പാപങ്ങളും ഇല്ലാതായിത്തീരുന്നതാണ്.

145. ഒരു സന്യാസിയുടെ ശരിയായ സ്വഭാവമാണ് ക്ഷമ.

146. സമാധാനത്തിലും സദ്വൃത്തിയിലും നിങ്ങൾ ജീവിതത്തെ നയിക്കണമെങ്കിൽ മനുഷ്യരുടെ സ്തുതിയേയും നിന്ദയേയും ഒരുപോലെ നിസ്സാരമാക്കണം.

147. കൊടുങ്കാററടിക്കുമ്പോൾ ഒരു അശ്വത്ഥവൃക്ഷത്തെയും ഒരു വടവൃക്ഷത്തെയും തമ്മിൽ തിരിച്ചറിയുവാൻ പ്രയാസം. അതുപോലെ ജ്ഞാനമാകുന്ന കൊടുങ്കാററ് മനുഷ്യഹൃദയത്തിൽ അടിക്കുമ്പോൾ അവനു ജാതിവ്യത്യാസം തിരിച്ചറിയുവാൻ സാധിക്കയില്ല.

148. ഇതരോപദേശങ്ങളെ ഗ്രന്ഥങ്ങളെ പാരായണംചെയ്ത ധർമ്മജ്ഞ ഭക്തൻ ഒരു മുഴുത്ത കള്ളുകുടിയനെപ്പോലെതന്നെയാ

ണ്ടു്. ആ നിലയിൽ അവനു യാതൊരു സാമുദായികനിയമങ്ങളേയും അനുസരിച്ചു് അനുഷ്ഠിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല.

149. ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ ഭർത്താവുമായി ദിവസേന നടത്താറുള്ള സ്വകാര്യസല്ലാപങ്ങളെ മററുള്ളവരോടെല്ലാം പറയുവാൻ അവർ സാധാരണമായി ലജ്ജിക്കുന്നു. അവർ അതൊന്നും ആരോടും പറയാറില്ല. പറയുവാൻ ഇഷ്ടപ്പെടാറുമില്ല. ആവക സംഭാഷണങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും എങ്ങിനെയെങ്കിലും പുറത്തായാൽ അവർക്കു് അതുകൊണ്ടു വലിയ മനസ്താപം ഉണ്ടാകുന്നതും ഉണ്ടു്. എന്നാൽ അവർതന്നെ അവളുടെ ഉററ സഖികളോടു് ഈ വർത്തമാനങ്ങളെല്ലാം രഹസ്യമായി പറയുകയും ചെയ്യും. പറയുമെന്നു മാത്രമല്ല, അങ്ങനെ പറയുവാൻ അവർക്കു ബദ്ധപ്പാടും താല്പര്യവും ആണു്.

അതുപോലെ ഒരു ഭക്തൻ അവനു് ഈശ്വരാനുഭൂതിയിലുണ്ടാകുന്ന അപാരമായ ആനന്ദത്തെ ഒരു യഥാർത്ഥഭക്തനോടല്ലാതെ മററാരോടും പറയുവാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുകയില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല ചിലപ്പോൾ ഒക്കെ അങ്ങനെ പറയുവാൻ തന്നെ ആ ഭക്തനു വലിയ ബദ്ധപ്പാടുമാണു്. അങ്ങനെ പറയുന്നതിൽ അവൻ സന്തോഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ആദ്ധ്യാത്മികമായ മനോവൃത്തികളോടുകൂടിയവർ സാമുദായികമായ കെട്ടുപാടുകൾ ഒന്നും വകവെയ്ക്കാതെ, ഒരു പ്രത്യേക ജാതിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവരുടെ ആ ജാതി ഒന്നു വേറെയാണു്.

150 ഒരു വ്രണം ഉണങ്ങുമ്പോൾ അതിന്റെ പൊററ തനിയെ വീണുപോകുന്നതാണു്. ആ പൊററയെ മുൻകൂട്ടി ഇളക്കിക്കളഞ്ഞാൽ ആ വ്രണത്തിൽനിന്നു രക്തസ്രാവം ഉണ്ടാകുന്നു. അതുപോലെ ദിവ്യജ്ഞാനം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ ജാതിവ്യത്യാസങ്ങൾ എല്ലാം തനിയെ ഇല്ലാതാകുന്നു. അതിനു

ക്യമായി അജ്ഞാനികൾ ആ വ്യത്യാസത്തെ ഉല്ലംഘനംചെയ്യുന്നതു തെറ്റാണ്.

151. ഒരു രാജാവിനെ കാമുകനാക്കി വെച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീ ഒരു ഇരപ്പാളിയുടെ ഹിതം അനുവർത്തിക്കുവാൻ തയ്യാറാകാതിരിക്കുന്നതുപോലെ ഈശ്വരാനുഭൂതിയിൽ സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുന്ന ഒരുവൻ നിസ്സാരങ്ങളായ ലൗകികസുഖങ്ങളിൽ ഭ്രമിക്കുകയില്ല.

152. അതിവേഗത്തിൽ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന വെള്ളം ചിലേടത്തു തിരിഞ്ഞു തിരിഞ്ഞു ചുഴിയായിത്തീരുന്നു. പിന്നെ അവിടെനിന്നു വിട്ടാൽ അതിവേഗത്തിൽ നേരെ താഴ്ന്നിടത്തിൽ ഒഴുകുകയായി. അതുപോലെ ഒരു ഭക്തന്റെ ഹൃദയം ചിലപ്പോഴെല്ലാം ഇച്ഛാഭംഗം, നിരാശ, അവിശ്വാസം, എന്നീ ചുഴികളിൽ പെട്ടുപോകും. എന്നാൽ അതു വളരെ കുറച്ചുനേരത്തേക്കു മാത്രമേ അവിടെ നില്ക്കുകയുള്ളു. അവിടെനിന്നു വിട്ടാൽ പിന്നേയും മുമ്പിലത്തെപ്പോലെതന്നെ പ്രവഹിക്കുകയായി.

153. ഒരു സന്ന്യാസിയുടെ ജീവിതചര്യ വളരെ ഉത്കൃഷ്ടമായ ഒന്നാണ്. അവനാണ് പിന്നെ സമുദായഗുരുവാകുന്നതു്. അവന്റെ ജീവിതരീതിയും ആദർശവും കണ്ടാണ് മറ്റുള്ളവർ പഠിക്കേണ്ടതു്. അതുകൊണ്ടു് അവൻ വളരെ നിഷ്കർഷയായിത്തന്നെ പരിശീലിക്കണം. അവൻ സ്ത്രീജനങ്ങളിൽനിന്നു വിട്ടുനിന്നാൽ മാത്രം പോരാ അവരുടെ പടം കൂടിയും കാണരുതു്. അത്രയ്ക്കു് നിഷ്കർഷയോടുകൂടിയതായിരിക്കണം അവന്റെ ചര്യ.

154. സത്വരജസ്തമോഗുണങ്ങളുടെ ആധിക്യം അനുസരിച്ചു് മനുഷ്യൻ പല പ്രകാരത്തിലാണ്.

155. ബ്രഹ്മം ഒന്നേ ഒന്നു്. എന്നാൽ ഭിന്നസ്ഥിതികളെ അനുസരിച്ചു് അവ നാലുപ്രകാരത്തിൽ ഉണ്ടു്.

(i) ബദ്ധാത്മാവ്—ലൌകികത്തോടു ബന്ധിച്ചുകിടക്കുന്ന സാധാരണക്കാർ.

(ii) മുമുക്ഷു—മോക്ഷത്തിനായി ആഗ്രഹിക്കുന്ന മോക്ഷേച്ഛുക്കൾ.

(iii) മുക്താത്മാവ്—സ്വാതന്ത്ര്യം സമ്പാദിച്ചതിനു ശേഷവും ദേഹത്തെ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജീവൻ മുക്തന്മാർ.

(iv) നിത്യാത്മാവ്—ജന്മനാ ബന്ധം ഇല്ലാത്ത നിത്യമുക്തന്മാർ.

156. ഒരു മത്സ്യവധകൻ നദിയിൽ വലവീശി ഒരു പാട് മത്സ്യം പിടിക്കുന്നു. ചില മത്സ്യങ്ങൾ വലയിൽനിന്ന് രക്ഷപ്പെടുവാൻ ഒരു ശ്രമവും ചെയ്യാതെ ആ വലയിൽതന്നെ സമാധാനത്തോടുകൂടി ഇളകാതെ കിടക്കുന്നു. മററു ചിലവ വലയിൽ കിടന്ന് ഇളകുന്നു, ചാടുന്നു, അങ്ങുമിങ്ങും ഓടുന്നു, രക്ഷപ്പെടുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ രക്ഷപ്പെടാതെ അതിൽതന്നെ വീഴുകയും ചെയ്യുന്നു. മൂന്നാമത്തെ തരം മത്സ്യം വല്ലവിധേന വലപൊളിച്ച് പുറത്തുചാടി രക്ഷപ്പെടുന്നു. ലൌകികജനങ്ങളും ഇതുപോലെ മൂന്നു തരത്തിലുണ്ട്.

(i) ബദ്ധന്മാർ—അവർ, അവർക്ക് നേരിട്ടിരിക്കുന്ന ആപത്തിനെപ്പററി ചിന്തിക്കാതെ ശാന്തന്മാരായി വരുന്നതെല്ലാം സഹിച്ച് അനങ്ങാതിരിക്കുന്നു.

(ii) മുമുക്ഷുക്കൾ—ഇവർ വളരെയധികം ശ്രമംചെയ്തുനോക്കുന്നവരാണ്.

(iii) മുക്തന്മാർ—ഇവരാണ് വലപൊളിച്ച് പുറത്തുചാടി രക്ഷപ്പെടുന്നവർ.

157. പുലിയിലും ഈശ്വരൻതന്നെ ഇരിപ്പുണ്ട് എന്നു വിചാരിച്ച് നാം അതിനെ ആശ്ലേഷിക്കുവാൻ ചെല്ലരുത്. മഹാദുഷ്ടന്മാരിൽ കൂടെയും ഈശ്വരൻ ഇരിപ്പുണ്ടെന്നുള്ള കാര്യം പരമാർത്ഥംതന്നെ. എന്നു വിചാരിച്ച് അവരുമായി സംസർഗ്ഗം ചെയ്യുന്നതു നന്നല്ല.

158\. ഒരു കുട്ടി ഒരു തൂണിനേയോ ഒരു കാലിനേയോ ബലമായി പിടിച്ചു് അതിന്നു ചുററും അതിവേഗത്തിൽ, വീണുപോകുമെന്നുള്ള യാതൊരു ഭയവും കൂടാതെ വട്ടം ചുററുന്നു. ഇതുപോലെ നിങ്ങളുടെ മനസ്സിനെ ദൃഢമായി ഈശ്വരങ്കൽ ഉറപ്പിച്ചു് നിങ്ങളുടെ ലൌകിക കൃത്യങ്ങളെല്ലാം നിർവ്വഹിച്ചുകൊള്ളുക. എന്നാൽ നിങ്ങൾ എല്ലാ അപകടങ്ങളിൽ നിന്നും രക്ഷപ്പെടുന്നതാണു്.

159\. ഭക്തിയെപ്പററി ആക്ഷേപിക്കുന്നവരും ഭക്തിയേയും ഭക്തന്മാരേയും നിന്ദിക്കുന്നവരും ആയവരെ നിങ്ങളുടെ സാധനാപരിശീലനകാലത്തു് അകററിനിറുത്തുകതന്നെ വേണം.

160\. പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠകുറഞ്ഞ ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ ഗൃഹജോലികളെല്ലാം എടുക്കുമ്പോഴും അവളുടെ വിചാരമെല്ലാം ജാരപുരുഷനെപ്പററി ആയിരിക്കും. അതുപോലെ തന്റെ ഹൃദയത്തെ ഈശ്വരങ്കൽ ദൃഢമായി ഉറപ്പിച്ചു് ലൌകികകാര്യങ്ങളും ലൌകികകൃത്യങ്ങളെല്ലാം നിർവ്വഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

161\. തെരുവിൽ പാടിക്കൊണ്ടു നടക്കുന്ന ഭിക്ഷക്കാരൻ, ഒരു കൈകൊണ്ടു് അവന്റെ തംബുരു മീട്ടുന്നു, മററേ കൈകൊണ്ടു ചേങ്ങലയിന്മേൽ താളം പിടിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുമ്പോഴെല്ലാം അവൻ സ്തോത്രം പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അതുപോലെ ലൌകികമനുഷ്യൻ അവന്റെ കൈകൾ കൊണ്ടു സകല ലൌകികവ്യാപാരങ്ങളും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണം. എന്നാൽ ഹൃദയംകൊണ്ടു സദാ ഈശ്വരനാമം ജപിക്കുവാനും ഈശ്വരമാഹാത്മ്യം സ്തോത്രം ചെയ്യുവാനും ഉപേക്ഷ വരുത്തുകയും അരുതു്.

162\. ഈ ലോകം നിന്റേതല്ല ഈശ്വരന്റേതാണു്. "ഞാൻ ഈശ്വരന്റെ ഭൃത്യൻമാത്രം. ഈശ്വരാജ്ഞ നടത്തുവാൻ വന്നിരിക്കയാണു്" എന്നു പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുക.

163. കുശവൻ പാത്രങ്ങളും ഉണ്ടാക്കുന്നതു പച്ചമൺകൊണ്ടാണ്. ഒരിക്കൽ ചുട്ടുകഴിഞ്ഞാൽപിന്നെ ആ മൺകൊണ്ട് അവനു ഒന്നും ചെയ്വാൻ സാധിക്കുകയില്ല. അതുപോലെ ലൌകികങ്ങളായ ആഗ്രഹമാകുന്ന അഗ്നിയാൽ മനുഷ്യഹൃദയം ഒരിക്കൽ വെന്തുപോയാൽ അതിനെ പിന്നെ ഉന്നതമായ ആഗ്രഹങ്ങളാൽ ഭേദപ്പെടുത്തുവാനും ഏതെങ്കിലും കമനീയമായ ആകൃതിയിൽപിന്നെ രൂപീകരിക്കുവാനും സാധിക്കുന്നതല്ല.

164. ഇളമുളയെ ഏതുവിധത്തിലും വളക്കാം. മുള മൂത്തുപോയാൽപിന്നെ അതിനെ വളക്കുവാൻ കഠിനമായി പ്രവർത്തിച്ചാൽ അതു ഒടിഞ്ഞുപോകുകയേയുള്ളൂ. അതുപോലെ ബാല്യഹൃദയങ്ങളെ ഈശ്വരംപ്രതി വളക്കുവാൻ വളരെ എളുപ്പത്തിൽ സാധിക്കും. അതിനു പാകമായിട്ടില്ലാത്ത വൃദ്ധഹൃദയം അതിനെ വളക്കുവാൻ പിടിക്കുന്ന പിടിയിൽനിന്നു വഴുതിപ്പോകുകയേയുള്ളൂ.

165. ഒളംവല്ലിപ്പട്ടിലിൽക്കൂടെ വെള്ളം മിന്നിമിന്നി വീഴുന്നതുകണ്ടു, മത്സ്യം സന്തോഷത്തോടുകൂടി അതിൽ ചെന്നു ചാടുന്നു. ചാടിക്കഴിഞ്ഞാൽ കുടുങ്ങി. പിന്നെ രക്ഷപ്പെടുവാൻ വളരെ വളരെ പ്രയാസം. അതുപോലെ ലൌകികത്തിന്റെ വ്യാജമായ മിന്നലും മിനുങ്ങലും കണ്ടു മനുഷ്യർ ലൌകികവലയിൽ ചെന്നു ചാടുകയാണ്. ചെന്നു ചാടുവാൻ ബഹു എളുപ്പം. അതിൽനിന്നു പിന്നെ രക്ഷപ്പെടുവാനോ വളരെവളരെ പ്രയാസവും. അതിൽതന്നെ കിടക്കുന്നതു എളുപ്പം. അതിനെ ത്യജിക്കുകയെന്നതു പ്രയാസം.

166. നനഞ്ഞ മൃദുവായ കളിമണ്ണിൽ കാൽവെച്ചാൽ അതവിടെ വേഗം പതിയും, ഒരു കല്ലിന്മേലാണെങ്കിൽ പതിയുന്നതുമല്ല. അതുപോലെ ദിവ്യജ്ഞാനം ഭക്തഹൃദയത്തിൽ അനായാസേന പതിയുന്നു എന്നാൽ ബദ്ധഹൃദയത്തിൽ ലവലേശം പതിയുന്നതുമില്ല.

167. മനസ്സു ചഞ്ചലമായും ശക്തിവിഹീനമായും ഇരിക്കുന്ന കാലത്തു ഒരുവന്നു സൽഗ്രന്ഥലാഭവും സാധുസമാഗമവും ഉണ്ടായാൽപോലും അവന്നു അതുകൊണ്ടു ഒരു ഗുണവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

168. കല്ലിൽ വെള്ളം പ്രവേശിക്കാത്തതുപോലെ ബദ്ധജീവനിൽ ധർമ്മോപദേശങ്ങളും പ്രവേശിക്കുന്നതല്ല.

169. കല്ലിൽ ആണി അടിച്ചിറക്കുവാൻ പ്രയാസം. മണ്ണിലാണെങ്കിൽ എളുപ്പത്തിൽ സാധിക്കുകയും ചെയ്യും. അതുപോലെ ബദ്ധജീവനിൽ സാധുവിന്റെ ഉപദേശം ഫലിക്കയില്ല. എന്നാൽ ഒരു മുമുക്ഷുവിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അതു വേഗം പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്യും.

170. ബാലന്മാർക്കും ബാലികമാർക്കും ദാമ്പത്യജീവിതത്തിലെ ആനന്ദം എന്താണെന്നറിയുവാൻ സാധിക്കാത്തതുപോലെ ലൗകികജനങ്ങൾക്ക ഈശ്വരാനന്ദത്തിന്റെ സ്വാദം ഇന്നതാണെന്നു അറിയുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല.

171. ലൗകികത്തിൽ മുങ്ങി കിടക്കുന്നവന്നു ദിവ്യജ്ഞാനം ഉണ്ടാകയില്ല. അവന്നു ഈശ്വരനെ കാണ്മാനും സാധിക്കയില്ല. കലക്കവെള്ളത്തിൽ സൂര്യന്റെയോ മറ്റേതെങ്കിലും വസ്തുക്കളുടെയോ പ്രതിഫലനം ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടോ?

172. ജീവിതത്തിൽ എത്രയോ കഷ്ടനഷ്ടങ്ങൾ സഹിച്ചാലും എത്ര എത്ര ദുഃഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചാലും ലൗകികജനങ്ങൾക്ക ഒരിക്കൽപോലും സൽബുദ്ധി ഉണ്ടാകുന്നില്ല. ഒട്ടകങ്ങൾക്ക മുള്ളുള്ള ചെടികളാണു് ഇഷ്ടം. തിന്നുന്തോറും വായിൽകൂടെ രക്തം ഒലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. എന്നാലും പിന്നേയും അവ തിന്നുന്നതു മുൾച്ചെടികളെത്തന്നെയാണു്.

173. മരുന്നു കൊടുക്കുകയും മദ്യം കഴിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സാധു സാധുവല്ല. അങ്ങിനെയുള്ളവരുടെ സംസർഗ്ഗത്തെ ഉപേക്ഷിക്കണം.

174. സിദ്ധികളെ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കരുത്. തീരെ നികൃഷ്ടദ്രവ്യങ്ങളെപ്പോലെ അവയെ ഉപേക്ഷിക്കണം. ഇവ സാധന പരിശീലനത്തിൽ ഇന്ദ്രിയസംയമനം ചെയ്യുമ്പോൾ തനിയെ ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവയാണ്. ഈ സിദ്ധികളിൽ മനസ്സിരുത്തുന്നവൻ നിന്നേടത്തുതന്നെ നില്ക്കുകയേയുള്ളു.

175. വെള്ളം ഒന്ന്. അതിന്ന പലരും പലപേരും പറയുന്നു. ഒരു കൂട്ടർ-വാട്ടർ; മറ്റേക്കൂട്ടർ-വാരി; മൂന്നാമത്തെക്കൂട്ടർ-പാനി, നാലാമത്തെക്കൂട്ടർ-തണ്ണി. ഇങ്ങിനെ പലരും പലതും. അതുപോലെ സച്ചിദാനന്ദം ഒന്നു മാത്രം. അതിനെയാണ ചിലർ ഈശ്വരൻ, ചിലർ അള്ള, ചിലർ ഹരി, ചിലർ ബ്രഹ്മം, ചിലർ ഗോഡ് എന്നെല്ലാം പറയുന്നത്.

176. ഈശ്വരനെ അറിയുവാൻ നമ്മെ സഹായിക്കുന്നതായി, ഈശ്വരനാമങ്ങൾ പലതും, ഈശ്വരരൂപങ്ങൾ അനേകവും ഉണ്ട്. ഏതുനാമത്തിൽ കൂടെയോ ഏതു രൂപത്തിൽ കൂടെയോ നിങ്ങൾ ഈശ്വരനെ അറിയുവാൻ ശ്രമിച്ചാലും അതേ നാമത്തിൽതന്നെ, അതേരൂപത്തിൽതന്നെ ഈശ്വരൻ അറിയപ്പെടുന്നതാകുന്നു.

177. പഞ്ചസാര ഒന്ന്; അതുകൊണ്ട് പക്ഷികളുടേയും മൃഗങ്ങളുടേയും ആകൃതിയിൽ പലതരം മിഠായികളും ഉണ്ടാക്കുന്നു. അതുപോലെ വിഭിന്നനാമങ്ങളിലും വിഭിന്ന രൂപങ്ങളിലും വിഭിന്ന ദേശങ്ങളിലും വിഭിന്ന കാലങ്ങളിലും ഏകയായ ദിവ്യമാതാവിനെത്തന്നെയാണ് ആരാധിക്കുന്നത്.

178. കോണിപ്പടിയിൽ കൂടെയോ, ഏണിയിൽ കൂടെയോ, മുളയിൽ കൂടെയോ, കയററിൽ കൂടെയോ പുരപ്പുറത്തു കയറുവാൻ സാധിക്കുന്നതുപോലെ ഈശ്വരനെ സമീപിക്കുവാനും ഉപായങ്ങൾ പലതുമുണ്ട്. ലോകത്തിലെ ഓരോ

ധൎമ്മവും ഇതുപോലെയുള്ള ഓരോ ഉപായങ്ങളെയാണു കാണിക്കുന്നതു്.

179. ഒരു യഥാൎത്ഥ ധൎമ്മികൻ വിചാരിക്കേണ്ടതു്, അന്യധൎമ്മങ്ങളും സത്യത്തിലേക്കുള്ള മാൎഗ്ഗങ്ങൾ തന്നെയാകുന്നു എന്നാണു്. അന്യധൎമ്മങ്ങളെ ബഹുമാനിക്കുന്ന സ്വഭാവം നാം എപ്പോഴും പരിപാലിച്ചുകൊണ്ടുപോരേണ്ടതാകുന്നു.

180. എല്ലാ കുറുനരികളുടെയും നിലവിളി ഒരുപോലെയാണു്. അതുപോലെ എല്ലാ ജ്ഞാനികളുടെ ഉപദേശങ്ങളും ഒരുപോലെയാകുന്നു.

181. വാദിക്കരുതു്. നിങ്ങളുടെ വിശ്വാസത്തിലും നിങ്ങളുടെ അറിവിലും നിങ്ങൾക്കു ദൃഢതയും ഉറപ്പും ഉള്ളതുപോലെ മറ്റുള്ളവൎക്കു് അവരുടെ വിശ്വാസത്തിലും അറിവിലും നിങ്ങൾക്കുള്ളതുപോലെതന്നെ ദൃഢതയും ഉറപ്പും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതിന്നു വേണ്ടുന്ന സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ അനുവദിച്ചുകൊടുക്കണം. ഒരുവന്റെ തെറ്റിനെ അവന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ വെറും പറഞ്ഞുകൊണ്ടുമാത്രം നിങ്ങൾക്കു സാധിച്ചുഎന്നു വരികയില്ല. ഈശ്വരാനുകൂല്യം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ എല്ലാവൎക്കും അവരവരുടെ തെറ്റുകൾ ബോദ്ധ്യം വരുന്നതാണു്.

182. തന്റെ രോഗികളായ കുഞ്ഞുങ്ങളിൽ ഒന്നിന്നു കഞ്ഞിയും പപ്പടവും, മറ്റതിന്നു ചപ്പാത്തിയും റൊട്ടിയും, മൂന്നാമത്തേതിന്നു കല്ക്കണ്ടവും പാലും കൊടുത്തു മാതാവു രക്ഷിക്കുന്നതുപോലെ ഈശ്വരൻ പലവിധം ജനങ്ങൾക്കും അവരവരുടെ സ്വഭാവത്തിന്നു് അനുസരിക്കുന്ന വിധത്തിലുള്ള പലവിധമാൎഗ്ഗങ്ങളും ഉണ്ടാക്കിവെച്ചിട്ടുണ്ടു്.

183. മത്സ്യം കൂട്ടുന്നവൎക്കു് അതിന്റെ തലയും വാലും ഒന്നും ആവശ്യമില്ല. മാംസമുള്ള മദ്ധ്യഭാഗം മാത്രം മതി.

അതുപോലെ നമ്മുടെ പ്രാചീന ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തങ്ങളേയും നിബന്ധനകളേയും കാലോചിതമാക്കിത്തീർക്കുമ്പോൾ, അവയിലെ അനാവശ്യങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ചു വേണ്ടപോലെ പരിഷ്കരിക്കേണ്ടതാണു്.

184. ഈ കലിയുഗത്തിലേക്കു യോജിച്ചതും യഥാർത്ഥത്തിൽ ഭക്തിജനകവും ആദ്ധ്യാത്മികവും ആയ സാധന കരുണാമൂർത്തിയായ ഈശ്വരന്റെ തിരുനാമം നിരന്തരം ഉച്ചരിക്കുന്നതുതന്നെയാകുന്നു.

185. നിങ്ങൾ ഈശ്വരനെ കാണ്മാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു എങ്കിൽ, ഈശ്വരനാമം ജപിച്ചുണ്ടാകുന്ന ഫലത്തിൽ പൂർണ്ണവിശ്വാസമുള്ളവരായിരിക്കുക. അസത്തിൽനിന്നു സത്തിനെ തിരിച്ചറിയുവാൻ യത്നിക്കുകയും ചെയ്യുക.

186. നിങ്ങൾ ആദ്യം ഭക്തി സമ്പാദിക്കുക. പിന്നെ നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടതെല്ലാം തനിയെ വന്നുകൊള്ളും. ഒന്നാമതു ഭക്തി. പിന്നെ കർമ്മം. ഭക്തിയോടുകൂടാത്ത കർമ്മം നിരാധാരവും സ്വയമേവ നില്ക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തതും ആകുന്നു.

187. കലിയുഗത്തിലേക്കു നാരദീയ ഭക്തിയോഗമാണു വിധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. കർമ്മയോഗത്തിനു സമയം പോരാ.

188 സഗുണത്തെയും നിർഗ്ഗുണത്തെയും—പുറമെ കാണുന്ന ആകാരത്തെയും അകത്തുള്ള ചൈതന്യത്തെയും—ഒരുപോലെ ബഹുമാനിക്കുക.

189. ഒരു ഒഴിഞ്ഞ പാത്രത്തിലേക്കു വെള്ളം കടക്കുമ്പോഴാണു ശബ്ദം ഉണ്ടാകുന്നതു്. നിറഞ്ഞാൽ പിന്നെ ശബ്ദമേ ഇല്ല. അതുപോലെ ഈശ്വരനെ കണ്ടിട്ടില്ലാത്തവരാണു് ഈശ്വരന്റെ അസ്തിത്വത്തെ പറ്റിയും വിശേഷങ്ങളെ പറ്റിയും മറ്റും വളരെ വളരെ പൊങ്ങച്ചമായി സംസാരിക്കുന്നതു്. ഈശ്വരനെ കണ്ടവൻ, ആ ദിവ്യമായ ആനന്ദത്തെ അനുഭവിച്ചു മൗനമായി ഇരിക്കുകയേ ഉള്ളു.

190. ദുർല്ലഭമായ മനുഷ്യജന്മം ലഭിച്ചതിന്നു ശേഷം, ഈ ജന്മത്തിൽതന്നെ ഈശ്വരാനുഭൂതിക്കായി ശ്രമിക്കാത്തവന്റെ ജീവിതം കേവലം വ്യർത്ഥംതന്നെ ആകുന്നു.

191. അറിവില്ലാത്തവർ ആക്ഷേപിക്കുമെന്നോ ലോകം പരിഹസിക്കുമെന്നോ വിചാരിച്ചു ധർമ്മപരിശീലനം ചെയ്യുന്നതിൽ നിങ്ങൾ വിമുഖരോ മടിയന്മാരോ ആകരുതു്. നിങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിക്കുവാൻ യോഗ്യതയില്ലാത്ത അനേകം നിസ്സാരപദാർത്ഥങ്ങൾ ഇല്ലയോ. അവയെപ്പോലെ ഇവയേയും തള്ളിക്കളയുക.

192. മറ്റുള്ളവരെ സ്തുതിക്കുവാനും, അതുപോലെതന്നെ ദുഷിക്കുവാനും ആളുകൾക്കു ബുദ്ധിചാപല്യമാണു്. അതുകൊണ്ടു തങ്ങളെപ്പറ്റി മറ്റുള്ളവർ എന്തുപറയുന്നു എന്നു് അവർ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതേ ഇല്ല.

193. സംസാരത്തെ സന്മാർഗ്ഗത്തിൽകൂടെ വേണം പ്രവേശിക്കുവാൻ. വിദ്യയിൽകൂടെ അവിദ്യയെ കടക്കണം. സൂക്ഷ്മത്തെ അറിയുവാൻ സ്ഥൂലത്തെ ആശ്രയിക്കണം.

194. ലോകത്തിൽതന്നെ ജീവിക്കുകയും ഈശ്വരസാക്ഷാൽക്കാരപ്രാപ്തിക്കു യത്നിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവർ കോട്ടകൾക്കകത്തു നിന്നു യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന ഭടന്മാരെപ്പോലെയാകുന്നു. ഈശ്വരനെ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടു ലോകത്തെ ത്യജിച്ച സന്യാസികളാകട്ടെ പടക്കളത്തിൽ ഇറങ്ങി യുദ്ധംചെയ്യുന്ന യോദ്ധാക്കളെപ്പോലെയാണു്. കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ നിന്നുകൊണ്ടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു്, പടക്കളത്തിൽ ഇറങ്ങി യുദ്ധംചെയ്യുന്നതിനെ അപേക്ഷിച്ചു്, അധികം സൗകര്യമുള്ളതും അപകടം കുറഞ്ഞതും ആകുന്നു.

195. ചെറിയ തരികളെ താഴെത്തള്ളി ചീത്തയെയും കരടുകളെയും ഉള്ളിൽ സംഭരിക്ക എന്നതു് അരിപ്പയുടെ ധർമ്മം. അതുപോലെ നന്മയെ ഉപേക്ഷിച്ചു തിന്മയെ

സ്വീകരിക്ക എന്നതു ദുഷ്ടബുദ്ധികളുടെ പ്രകൃതി. ഗുണത്തിന്റെയും സൽബുദ്ധികളുടെയും സ്വഭാവം ഇതിന്നു നേരെ വിപരീതമാകുന്നു.

196. ഭ്രാന്തന്മാർ, കള്ളുകുടിയന്മാർ, കുട്ടികൾ ഇവരുടെ വായിൽകൂടെ ചിലപ്പോഴെല്ലാം ഈശ്വരൻ സംസാരിക്കുന്നു.

197. എല്ലാ സ്ത്രീകളും ദേവതയുടെ അംശമാണ്. അതുകൊണ്ടു അവരെയെല്ലാം മാതാവിനെപ്പോലെ വേണം കരുതുവാൻ.

198. അന്യന്മാർ പ്രവൎത്തിക്കണമെന്നു നിങ്ങൾ ഉപദേശിക്കുന്ന സംഗതികൾ നിങ്ങൾതന്നെ ആദ്യം പ്രവൎത്തിക്കുക.

199. പക്ഷി പറന്നുപോയാൽ പിന്നെ കൂടിനെപ്പറ്റി ആരും അത്ര ശ്രദ്ധിക്കാറില്ല. അതുപോലെ ജീവനായ പക്ഷി പറന്നുപോയാൽ ബാക്കിയായ ദേഹത്തെ ആരും പിന്നെ അത്ര ശ്രദ്ധിക്കാറില്ല.

200. അന്യന്മാർ നമസ്കരിക്കുന്നതിന്നു നീയും നമസ്കരിക്കണം. വിനീതഭാവം ഒരിക്കലും നിഷ്ഫലമാകയില്ല.

201. ഒരു കുടിപാൎപ്പുകാരൻ താൻ താമസിക്കുന്ന വീട്ടിന്നു വാടക കൊടുക്കുന്നതുപോലെ ശരീരമായ വീടിനെ ഉപയോഗിക്കുന്നതിന്നു വീട്ടുകാരനായ ആത്മാവു കൊടുക്കുന്ന വാടകയാണു ശരീരാസ്വാസ്ഥ്യവും രോഗവും.

202. ഭൎത്താവോടുകൂടി താമസിക്കയും ബ്രഹ്മചൎയ്യം അനുഷ്ഠിക്കയും ചെയ്യുന്ന സ്ത്രീ ദിവ്യമാതാവിന്റെ പ്രത്യക്ഷഭാവംതന്നെ ആകുന്നു.

203. ശരീരത്തിൽ ചെളിയാക്കുക എന്നതു കുട്ടികളുടെ സ്വഭാവമാണ്. എന്നാൽ അമ്മ കുട്ടിയെ അതേപ്രകാരംതന്നെ ഇരിക്കുവാൻ അനുവദിക്കുന്നില്ല. മാതാവു കുഞ്ഞിനെ പലതവണയും കുളിപ്പിച്ചു ശുചിയാക്കുന്നു. ഒരാൾ എത്ര

യൊക്കെ പാപംചെയ്യാറും വേണ്ടതില്ല. ഈശ്വരൻ അവനെ എന്നും പാപിയായിത്തന്നെ ഇരിക്കുവാൻ അനുവദിക്കുകയില്ല. ഒരിക്കൽ അവന്റെ പാപനിവാരണത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗം കാണിച്ചുകൊടുക്കുകതന്നെ ചെയ്യും.

204. യാചിക്കുമ്പോഴും മനുഷ്യൻ ക്ഷുദ്രനാകുന്നു. സാക്ഷാൽ വിഷ്ണുതന്നെ മഹാബലിയുടെ അടുത്തു ഭിക്ഷക്കു ചെന്നപ്പോഴും വാമനാകൃതിയെ സ്വീകരിക്കേണ്ടതായിവന്നു. അതുകൊണ്ട് ഈശ്വരൻ പഠിപ്പിക്കുന്നതു നിങ്ങളും അന്യന്മാരോടു വല്ലതും യാചിക്കുന്നമാത്രയിൽ നിങ്ങളും നിസ്സാരന്മാരായിത്തീരുന്നു എന്നാണ്.

205. ജീവന്മുക്തന്മാർക്കും അല്പമായ മായ നിലനില്ക്കുന്നതാണ്. പൂർണ്ണമായി ബ്രഹ്മത്തെ അനുഭവപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ ഇരുപത്തൊന്നു ദിവസത്തിനുശേഷം ശരീരം വീണുപോകുന്നതാകുന്നു.

206. ശങ്കരാചാര്യരുടെ വേദാന്തസിദ്ധാന്തം (അദ്വൈതവേദാന്തം) വളരെ ശരിയാണ്. എന്നാൽ രാമാനുജാചാര്യരുടെ വേദാന്തസിദ്ധാന്തവും (വിശിഷ്ടാദ്വൈതവേദാന്തം) ശരിതന്നെയാകുന്നു.

207. വിചാരംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അറിവ് ഒരു പ്രകാരം, ധ്യാനംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അറിവു മറ്റൊരു പ്രകാരം, ഈശ്വരാനുഭൂതികൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന അറിവു മൂന്നാമതൊരു പ്രകാരം.

208. ആൎക്കു വിശ്വാസമുണ്ട്, ആൎക്കു ഭക്തിയുണ്ട്, ആൎക്കു വിശ്വാസമില്ല, ആൎക്ക് ഭക്തിയില്ല, എന്നെല്ലാം കാണിക്കുന്നതിനു മനുഷ്യപ്രകൃതിയിൽതന്നെ ഏതാനും അടയാളങ്ങളെല്ലാം ഉണ്ട്. എല്ലൻകൂട്ടിലും, കണ്ടുകുണ്ണന്മാർ, ചെറുളുകണ്ണന്മാർ, ഇവൎക്കൊന്നും അത്ര എളുപ്പത്തിൽ ഭക്തിയും വിശ്വാസവും ഉണ്ടാകയില്ല.

209. ലൗകികവൃത്തികളാൽ മനശ്ശക്തി വളരെ നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകുന്നു. ഒരുവൻ സന്ന്യാസവൃത്തി സ്വീകരിക്കുന്നതായാൽ മാത്രമേ ആ നഷ്ടത്തെ പരിഹരിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ.

210. ഈശ്വരാനുഭൂതിക്കു നിങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്ന മാർഗ്ഗം എത്രതന്നെ ആയാലും വേണ്ടതില്ല, മനസ്സു പരിപൂർണ്ണമായ സമാധാനത്തെ പ്രാപിക്കാത്തപക്ഷം ഒരിക്കലും യോഗം ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ഇതാണു കർമ്മത്തിന്റെ രഹസ്യം. യോഗിക്കു യോഗിയുടെ മനസ്സു് എപ്പോഴും സ്വാധീനമാണു്. യോഗി മനസ്സിനു് ഒരിക്കലും അധീനമാകുന്നതും ഇല്ല.

211. മനസ്സിലെ സകല സങ്കല്പങ്ങളും നിലച്ചാൽ ശ്വാസം സ്തംഭിക്കും. അതാണു കുംഭകം. കുംഭകം ഭക്തിയോഗംകൊണ്ടും ഉണ്ടാകും. തീവ്രമായ ഭക്തികൊണ്ടും ശ്വാസം സ്തംഭിച്ചുപോകുന്നതാണു്.

212. ചൈതന്യദേവനു മൂന്നു അവസ്ഥാന്തരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു.

(i) ബാഹ്യാവസ്ഥ—ഈ അവസ്ഥയിൽ മനസ്സു സ്ഥൂല—സൂക്ഷ്മശരീരങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.

(ii) അർദ്ധബാഹ്യാവസ്ഥ—ഈ അവസ്ഥയിൽ മനസ്സു കാരണശരീരത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

(iii) അന്തർദ്ദശാവസ്ഥ—ഈ അവസ്ഥയിൽ മനസ്സു മഹാകാരണത്തിൽ ലയിക്കുന്നു.

എന്നാൽ വേദാന്തികൾ പറയുന്നതു ഇങ്ങിനെ തന്നെയല്ല. അവർ കോശങ്ങളെയാണു സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നേയുള്ളൂ. കോശങ്ങൾക്കും അവസ്ഥകൾക്കും തമ്മിൽ വളരെ സാദൃശ്യമുണ്ടു്.

(i) സ്ഥൂലശരീരം—ഇതു് അന്നമയ പ്രാണമയകോശങ്ങൾ.

(ii) സൂക്ഷ്മശരീരം—ഇതു മനോമയ വിജ്ഞാനമയ കോശങ്ങൾ.

(iii) കാരണശരീരം—ആനന്ദമയകോശം.

മഹാകാരണം ഈ കോശങ്ങൾക്കെല്ലാം അതീതമാണ്. മനസ്സ് ഈ മഹാകാരണത്തിൽ മുഴുകുമ്പോൾ അവൻ സമാധിസ്ഥനാകുന്നു. സമാധി രണ്ടു വിധത്തിലാണ്.

(i) നിർവ്വികല്പസമാധി—ആത്മാ ഇന്ദ്രിയ—മനോവൃത്തികളെ അതിക്രമിച്ച് അതിന്റെ സാക്ഷാത്തായ ആനന്ദസ്വഭാവത്തെ അനുഭവിക്കുന്ന അവസ്ഥ. ഇവിടെ യാതൊരു ദ്വൈതബോധവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

(ii) സവികല്പസമാധി—തീവ്രമായ ധ്യാനത്തിൽ ഈശ്വരനെ സാകാരനായി അനുഭവപ്പെടുത്തുന്ന അവസ്ഥ. ഈ സ്ഥിതിയിലും ദ്വൈതഭാവം നിലനില്ക്കുന്നതാണ്.

213. നല്ലവണ്ണം സൂക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടവരായി ചിലരുണ്ട്. ഒന്നാമതായി പണക്കാർ, അവർക്കു പണമുണ്ട്, ജനമുണ്ട് മററു ശക്തികളും ഉണ്ട്. എന്തും പ്രവർത്തിക്കുവാനുള്ള മനോധൈര്യമുണ്ട്. അവർക്കു വേണമെങ്കിൽ നിങ്ങളെ ഉപദ്രവിക്കുവാൻ സാധിക്കും. നിങ്ങൾ അവരോടു വളരെ സൂക്ഷിച്ചുവേണം പെരുമാറുവാൻ. അവർ പറയുന്നതിനെല്ലാം നിങ്ങൾ തലയാട്ടേണ്ടതായും വരും.

രണ്ടാമതായി നായ്ക്കൾ, അവ നിങ്ങളെ കടിക്കുവാൻ വരികയോ നിങ്ങളുടെ നേരെ കുരയ്ക്കുകയോ ചെയ്യുമ്പോൾ നിങ്ങൾ ചൂളം വിളിച്ച് അവയെ സമാധാനപ്പെടുത്തണം.

മൂന്നാമത്തു കാളകൾ, അതു നിങ്ങളുടെ നേരെ ഓടുവാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ അതിനെയും വല്ല ശബ്ദവും പുറപ്പെടുവിച്ചു സമാധാനിപ്പിക്കണം.

നാലാമത്തു മദ്യപാനർ, അവരെ ദ്വേഷിപ്പിച്ചാൽ അവർ നിങ്ങളെ മഹാനീചഭാഷയിൽ ഇരുവരും ശകാരിക്ക

വാൻ. എന്നാൽ സമാധാനവൃത്തിയോടുകൂടി "എന്താ അമ്മാമാ! അമ്മാമന്നു സുഖംതന്നെയല്ലേ. മകൻ രാമൻ എവിടെയാണ്. അമ്മുവിന്നു സംബന്ധക്കാരനാരാണ്" എന്നെല്ലാം ചോദിച്ചാൽ അവൾ വളരെ സന്തോഷമാകുകയും ചെയ്യും.

214. തീവ്രമായ ഈശ്വരാനുരാഗാസക്തിയാണു മഹാഭാവം. ഒരു വലിയ ഗജം ഒരു ചെറിയ കുടിലിൽ കടന്നു് അതിനെ ഭയങ്കരമായി കുലുക്കുകയും ചിലപ്പോൾ പൊടിപൊടിയായി നശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ ഈ ഭാവം ശരീരത്തിന്നും മനസ്സിന്നും കഠിനമായ ക്ഷോഭത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. അതിന്നു മുമ്പിൽ എത്രമാത്രം കഷ്ടപ്പാടുകൾ ഉണ്ടോ അത്രമാത്രം ആനന്ദം അതിന്നുശേഷം ഉണ്ടാകുന്നതാണു്.

215. യുധിഷ്ഠിരൻ തന്റെ സർവ്വസ്വവും ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനായി അർപ്പിച്ചു. ഒടുവിൽ തന്റെ പാപങ്ങളുംകൂടെ അർപ്പിക്കുവാനായി പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഭീഷ്മദേവൻ തടുത്തുകൊണ്ടു് ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—"ഛെ! ഛെ! അതു പാടില്ല. നീ ഭഗവാന്നു് എന്തു ദാനംചെയ്യുന്നുവോ അതു് ആയിരം മടങ്ങു വർദ്ധിച്ചു നിനക്കുതന്നെ മടങ്ങിവരും എന്നു ഓർക്കുക."

216. ഒരുവൻ അവന്റെ ആദ്ധ്യാത്മികമാർഗ്ഗത്തിലുള്ള പരിശീലനങ്ങളെല്ലാം മറ്റുള്ളവരെ അറിയിക്കാതെ എത്രമാത്രം ഗോപ്യമായി വെയ്ക്കുന്നുവോ അത്രയും നല്ലതാകുന്നു.

217. രണ്ടുവിധം വാസനകളോടുകൂടിയാണു് ആളുകൾ ഭൂമിയിൽ ജനിക്കുന്നതു്. ഒന്നു് വിദ്യാവാസന. മറേറതു് അവിദ്യാവാസന. ഇവയിൽ വിദ്യ മോക്ഷത്തിന്നും അവിദ്യ ബന്ധത്തിന്നും യോജിച്ചതാണു്. ജനിക്കുമ്പോൾ ഈ രണ്ടു വാസനകളും ഒരു തുലാസ്സിന്റെ തട്ടുകളെന്നപോലെ തുല്യമായിരിക്കും. ലോകം ഉടനെതന്നെ അതിലെ ഭോഗങ്ങ

ളേയും സുഖങ്ങളേയും ഒരു തട്ടിൽ വെയ്ക്കുകയായി. മററതിൽ അതുപോലെതന്നെ, ആത്മാ, ജാതിന്റെ ആകർഷണത്തെയും മനസ്സ് ഇവയിൽനിന്നു് ലോകത്തെയാണ് സ്വീകരിക്കുന്നതെങ്കിൽ ലൌകികത്വം ഘനം കൂടുകയും അതു് ഭൂമിയിലേക്കു് ആകർഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. അല്ല, ആത്മാവിനെയാണ് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതെങ്കിൽ അതു് ഘനം കുറകയും ഈശ്വരങ്കലേക്കു ആകർഷിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

218. പ്രേമം മൂന്നുതരത്തിലുണ്ടു്. 1. സമത്ഥം—നിസ്വാർത്ഥപരമായതു്. 2. സമഞ്ജസം—അന്യോന്യമുള്ളതു്. 3. സാധാരണം—സ്വാർത്ഥപരമായതു്. ഇതിൽ സമത്ഥപ്രേമമാണ് ഏററവും മഹത്തരമായതു്. ഇതിൽ സ്നേഹിക്കുന്നവൻ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നവന്റെ ഗുണത്തെയും ക്ഷേമത്തെയും മാത്രമേ കാംക്ഷിക്കുന്നുള്ളു. തനിക്കു് അതുമൂലമുണ്ടു് വല്ല കഷ്ടവും ദുഃഖവും ഉണ്ടാകുന്നതാണോ എന്നുകൂടി അവനു് ആലോചനയില്ല. രണ്ടാമത്തേതു് സമഞ്ജസം. ഇതിൽ സ്നേഹിക്കുന്നവന്റെ ഗുണത്തെയും ക്ഷേമത്തെയും മാത്രമല്ല, അതോടുകൂടി തന്നെ തന്റെ സ്വന്തം ഗുണത്തെയും ക്ഷേമത്തെയും കാംക്ഷിക്കുന്നുണ്ടു്. സാധാരണമായ സ്വാർത്ഥപ്രേമമാണു് അധമം. അതിൽ സ്നേഹിക്കുന്നവൻ അവന്റെ സ്വന്തം ശ്രേയസ്സൊന്നൊഴികെ മറെറാന്നും കാംക്ഷിക്കുന്നില്ല. സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്നവന്റെ കഷ്ടം എങ്ങിനെ ആയാലും ശരി.

219. ലൌകികനായി ജീവിക്കുകയും ആ സ്ഥിതിയിൽതന്നെ ദിവ്യജ്ഞാനം സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിനു് ആളുകൾ എല്ലായ്പ്പോഴും ജനകരാജാവിനെ ദൃഷ്ടാന്തമാക്കി പറയാറുണ്ടു്. മനുഷ്യജാതിയുടെ ആദ്ധ്യാത്മചരിത്രത്തിൽ ഇങ്ങിനെ ഒരൊററ ദൃഷ്ടാന്തം മാത്രമേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു. ജനകൻ ഒരു പൊതുനിയമത്തിന്റെ ഉദാഹരണമല്ല. അതിന്റെ ഒരു വ്യത്യാസത്തിനുള്ള ഉദാഹരണം മാത്രമാകുന്നു. കാമവും കാ

ജനനവും ഉപേക്ഷിക്കരുതെന്നാൽ ഒരുവന്ന് പരിപൂർണ്ണത സിദ്ധിക്കുക ഇല്ലെന്നാണ് പൊതുനിയമം. നിങ്ങടെ ഒരു ജനകനാകണമെന്ന് വിചാരിക്കണം. നൂറ്റാണ്ടുകൾ വളരെ കഴിഞ്ഞിട്ടും ഒരു രണ്ടാം ജനകനെ സൃഷ്ടിക്കുവാൻ ലോകത്തിന്നു ഇതേവരെ സാധിച്ചിട്ടില്ല.

220. ഒരു വിത്തു മുളയ്ക്കുവാനും ഒരു മുള വളരുവാനും അത്യാവശ്യമായ സാധനം അതിലെ പരിപ്പാണ്. നെല്ലാണെങ്കിൽ അരി. തവിടും ഉമിയും ആരും അത്ര കാര്യമാക്കാറില്ല എന്നാൽ ഉമിയും തവിടും കളയാതെ അ
പോയി വിതച്ചാൽ അതു മുളയ്ക്കയ
ഇല്ല. വിളയുകയും ഇല്ല. വിളവു കി
പറഞ്ഞ വിത്തുതന്നെ വി
ന്റെ ആവശ്യത്തിന
വിടും നി

ക
സ

224. ഇന്ദ്രജാലക്കാരനേയും ഇന്ദ്രജാലത്തേയും ഒരേ കണ്ണുകൊണ്ടുതന്നെ കാണേണ്ടതു്. എന്തെങ്കിലും, എത്രതന്നെ നിസ്സാരമായതായാലും വേണ്ടതില്ല, വല്ലതും അവൎക്കു ഉപകാരമായിരിക്കവേ ള്ളവനായി കൊണ്ടുപോകണം.

225. ഇരുമ്പിനെ ഉരുക്കുന്നവൻ ഉലയിൽ വളരെ നേരം പഴുപ്പിക്കുകയും ശുദ്ധിചെയ്യുകയും വേണം. അങ്ങിനെ ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഒരു മൂൎച്ചയുള്ള വാൾ പണിചെയ്യുവാൻ അതു യോഗ്യമായി തീരുന്നുള്ളു. ഇങ്ങിനെ വാളുണ്ടാ

ിനെ പിന്നെ നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടം പോലെ വള

മാറ്റം ആവാം. അതുപോലെ ദുഃഖ

ങ്ങളെ പല തവണ പഴുപ്പിക്ക

് പല തവണ അടിക്ക

സന്നിധാനത്ത

രാവും അ

ിക്ക

നീ

!